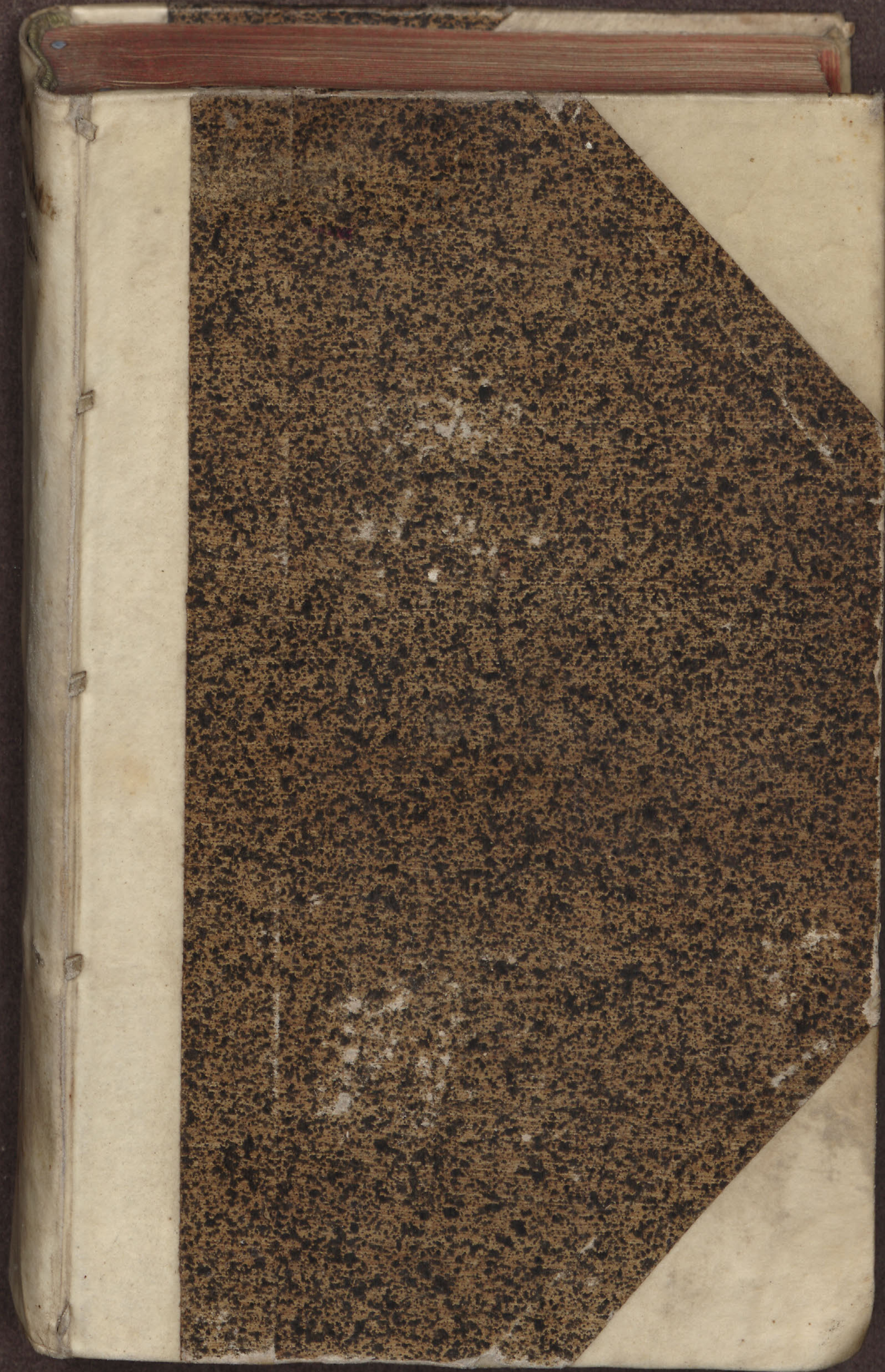

Frider. Guiliel. Rolofsius
CIↄIↄCCXXXX

308

Carl Friederich Theodor
Rindfleisch.
A. P. C.
Elbing d. 27 Deceb. 1779

JOH. FRED. GRONOVII,

CELEBERRIMI VIRI,

LECTIONES PLAUTINÆ,

QUIBUS

Non tantum FABULÆ PLAUTINÆ, & TERENTIANÆ;

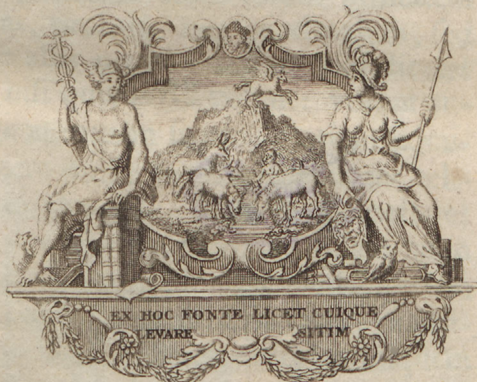
VERUM ETIAM

CÆSAR, CICERO, LIVIUS, VIRGILIUS, OVIDIUS, aliique ſcriptores veteres bene multi egregie illuſtrantur,

NUNC DEMUM EDITÆ.

è MS.

Accedit VITA AUCTORIS, *nunquam ante typis deſcripta.*

AMSTELÆDAMI,

Apud JOANNEM HAFFMAN, 1740.

LECTORI
S. D.
EDITOR.

ETiamsi typographus, cui has *Lectiones Plautinas J. F. Gronovii*, viri eruditissimi, edendas in publicum tradidi, saepius me interpellaret, ut sibi aliquid dignum quod typis describeretur committerem, a me tamen impetrare non potuit, ut honestissimæ ejus petitioni statim satisfacerem; quod jam dudum intellexerim, quibusdam hominibus nihil, ab aliis in publicam studiosorum utilitatem prolatum, probari; non quod malum, sed quod ab aliis ortum; acsi nemini liceret sapere, nisi quibus illi volunt: volunt autem id præterquam suarum partium hominibus licere nulli. Suasi igitur, ut me relicto, si quid vellet, aliquem compellaret alium, cui ratio studiorum, quam nunc nonnulli sequuntur, plerique laudant, etiam ignari, magis quam mihi placeret; præsertim, si in animo haberet, auctorem aliquem ex eorum, qui classici vocantur, numero typis committere. Me nolle librorum margines inferiores implere MSS. Variantibus

lectionibus, nonnunquam prolatis jamdudum aliorum eruditorum industria e vetustis codicibus, raro veris, sæpe futilibus; aut mole ingenti commentariorum, non raro tralatitiorum, onerare magis quam ornare scriptores veteres. Honorem & laudem deberi viris eruditis, qui ubi nodus vindice dignus incidisset, MSS. codices consulerent, & qui, si quid in iis reperissent, quo auctoris verba clariora fierent, aut sententia certius constaret, cum publico communicarent; iis vero qui Variantes Lectiones venarentur ubique, & locis sanis, per causam adferendi medicinam, quisquilias suas & nugas allinerent, nullam videri laudem deberi. Magis mihi probari, qui ad veteres scriptores eruditionem non vulgarem, quam qui adtulissent Variarum Lectionum apparatum quantumvis magnum. Eam quoque mentem videri fuisse *J. F. Gronovio*, viro sua ætate in literis principi; qui quamvis nonnihil præsidii in vetustis codicibus positum esse, videatur agnovisse; plurimum tamen, in vetustis scriptoribus illustrandis nitebatur eruditione varia & multiplici, & accuratissima cognitione Latini Idiomatis. Quantam autem laudem vir ille sibi ea ratione paravisset, quamque honoratum ejus nomen apud verè eruditos esset, obscurum non esse. Addidi præterea in

ma-

manibus paucorum viri istius Lucubrationes scriptas, quæ nunquam typis expressæ legerentur, versari, & eas ab iis magni fieri. Ibi cœpit me rogare, ut sibi aliquid ejusmodi committerem, quod intellexisset, me, bonorum scriptorum studiosum, habere multa, quæ a viro eximio ad illustrationem veterum essent elaborata: se a nemine quidquam petiturum, si a me repulsam ferret. Alia, quæ hominis de me existimationem indicabant, referre nihil adtinet. Quid multis? Tradidi *Lectiones Plautinas*, quas ille nunc tecum communicat. Hae, & alia multa, quæ ille in haud dissimili genere studiorum elaboravit, hac ratione videntur nata. Antequam *Gronovius* ad cathedram Daventriensem vocaretur, non solebant professores usquam in hisce regionibus in privatis scholis familiarius & accuratius enarrare auctores Latinos, quod ea docendi ratio videretur eorum majestati minus digna, & nimis laboriosa. Ille vero ejusmodi scholas privatas Daventriæ primus aperuit, non sine permagno juventutis studiosæ commodo; & deinde Leidam vocatus in eodem docendi genere laborioso perrexit. Hinc natæ sunt commentationes pleræque omnes, quæ viri summi nomine inscriptae adhuc supersunt. Putabit forsan aliquis pleraque ex

tempore, dum privatim enarraret auditoribus auctores veteres, nata; & propterea minoris momenti, quam ut mereantur typis descripta in manus studiosorum tradi: id vero non ita esse evincam. Multis quippe argumentis constat, virum ad literas illustrandas unicè natum, solitum fuisse eodem tempore in suum ipsius, aut quorundam longius in literis progressorum, usum, diligenter relegere scriptorem veterem, ut quemque enarrandum susceperat; & majori cura loca difficiliora, aut quæ elegantiam majorem tegerent, illustrare, non in usum quorumvis, quibus parva scholia sufficerent, sed in usum, inquam, suum, aut penitius in literarum sacrarium admittendorum. Ex utraque commentandi ratione multa ipse servo, alii forsan plura, pleraque scripta manu *Cuperi*, *Scherpenzelii*, *Gulichii*, & *Bosschii*. Scilicet ad *Ciceronis* illustrationem pertinentia haec possideo: duplex exemplum *Commentationum in Verrinas*; *in Epistolas ad Familiares*, & *ad Atticum* itidem duo exempla, quorum alterum longe aliis usibus destinatum videtur fuisse atque alterum; *Notas in Officia*. Ex iis *Grævius* quædam protulit ad Ciceronem, *Verburgius* etiam ex eodem penu alia. Habeo præterea *Excerpta Terentiana*, eadem ratione atque hæ *Lectiones Plautinæ*, quas
nunc

nunc damus, conſcripta, & eruditione non vulgari referta. Similiter duplicem Commentarium habeo in *Ovidii Metamorphoſin*, alterum levioris operæ, alterum majori cura concinnatum. Adſunt & *Scholæ privatæ in Senecam Tragicum*; *Obſervationes ad Petronii Arbitri Satyricon*; & *Notæ in Papini Statii Thebaïda.* Præterea ſunt mihi ejusdem *Gronovii* ſtudio elaborata, *Cuperi* autem manu conſcripta, *Collectanea de Vitiis Latini Sermonis; Judicia Romanorum tam publica quam privata, ſive Ratio tractandi apud Romanos Lites & Controverſias*; *Syllabus Auctorum Linguæ Latinæ, qui ſuperſunt; Juſtini aliquot loca emendata; Perſarum & Thebanorum reges*; *Lex XX. Digeſtor. de Hæreditatis petitione emendata & explicata*; & *Leges Tib. & Caji Gracchorum, L. Apuleji Saturnini, & M. L. Druſi, a Gronovio collectæ.* Exſtant etiam in *Salluſtium, Melam, Florum, Suetonium. Juſtinum*, quod non ignotum eſt, Commentationes *Gronovii* ſimiles, forſan & in auctores alios, benigna materia *Dictatorum*, quæ vocant; & unde poſtea alii, tanquam e fonte perenni, viridia ſua irrigare non dubitaverunt. Dicuntur alibi latere *Lectiones Publicæ in Herodiani Lib. I.* Græcarum literarum eruditione non vulgari refertae;

nec dubitandum videtur, quin plura lateant apud nepotes, quibus ne publicum diutius carere ſinant, literarum certè intereſt, & laudis ipſorum domeſticæ. Cauſſas ipſi norunt. Et *Jacobus* pater, cum *Notas perpetuas J. Frederici Gronovii in Phædri Fabulas Æſopias* in lucem protraheret, quid aliud quam nomen paternum vindicavit ab injuria ad ſe rapientium, quae patris eſſent. Ceterum, exemplum unde hæ *Lectiones* typis deſcriptæ ſunt, ab accurata valde manu, aut qualem operæ optarent, ſcriptum non fuit; ut miraturus non ſim, aut indigne laturus, ſi quis dicat typothetas paſſim aberraſſe. Cumque quædam paſſim eſſent adſcripta a manu alia, ea in textum recipi quidem, ſed uncis incluſa, paſſus ſum, quod aut *Gronovii* eſſent, aut pleraque non indigna nomine *Gronoviano*. Præpoſui etiam *Vitam* Auctoris, nunquam ante editam, in qua non pauca ſunt, quæ noviſſe non pœnitebit.

JOAN-

JOANNIS FREDERICI GRONOVII

VITA.

Ruditione æque clarorum, ac moribus & vita probatorum, virorum, præsertim civium suorum, memoriam celebrari interest omnium eruditorum; ut intelligant quales fuerint viri præstantissimi, quorum monumenta ingeniorum versantur in studiosorum manibus. Id officii quibusdam jam dudum præstitum fuit ab aliis; quorum etsi diligentiam nunquam vituperavimus, tamen plus semel mirati sumus, quare nemo impenderit in hunc usque diem, quod quidem novimus, horas aliquot in describenda Vita Joh. Fred. Gronovii, viri sine controversia summi. Novimus equidem plerorumque hominum eruditorum eam vivendi & esse & fuisse rationem, ut ea benignam scribenti materiam haud præbeat, cum bona pars vitæ in Museo cum libris transactæ, quod memoria posterorum dignum videatur, vix quidquam suppeditet. Attamen quæcunque ad eorum vitam, studia, lucubrationes, officia cum aliis eruditis culta, & alia quædam eo pertinentia, faciunt, magna cum voluptate atque etiam utilitate discuntur & cognoscuntur ab iis, qui literas amant, & eruditionis superiorum monumentis verum pretium statuere didicerunt. Videamus igitur, num nos pro singulari plane amore, quo tanti viri memoriam complexi sumus ac

veneramur, quod dudum ab aliis factum oportuisset, nunc possimus. JOH. igitur FREDERICUS GRONOVIUS natus est Hamburgi, patre DAVIDE GRONOVIO, venerabilis collegii Canoniorum Hamburgensium; & tandem Urbis Bremensis Syndico, a. d. VI. Id. Sept. anni MDCXI. *Johannis Frederici* nomine dictus, a ducis Holsatiæ susceptoris in S. Baptismate nomine, cui *David* a consiliis fuit. Ætatis anno primo supra vigesimum (nam pueritiam & studia juvenilia adtingere nihil adtinet) cum viris illustribus, qui ab Archiepiscopo, urbe Bremensi, & aliis, ad comitia Principum protestantium legabantur, profectus, Altorfii Noricorum, ubi tum literæ florebant, consedit ad pleniorem juris scientiam, cujus studium Bremæ jam inchoaverat, comparandam. Altero anno post, seculi trigesimo tertio, patre defuncto, Altorfio domum revocatus cum esset, haud diu ibi substitit, quum sequenti anno Groningam profectus sit ad audiendum *Antonium Matthæum*, ibi jus docentem; tanti nominis virum, ut vulgo alter Papinianus diceretur, & jam dudum amicum *Gronovio*, ob amicitiam cum *Davide* Marpurgi Cattorum contractam, quo tempore *David* ibi ductu *Conradi Matthæi*, patris *Antonii*, Professoris Marpurgensis, operam daret juri discendo. Nec tamen longo tempore Groningæ hæsit, in Hollandiam pellectus. Eodem anno, cupiditate exteras regiones visendi & amicitias eruditas excolendi, profectus est in Germaniam, & aliquo tempore ad bibliothecas excutiendas Noribergæ substitit, nunquam à literis feriatus, sed quacunque laudabili ratione eruditis innotescere studens. Legimus scilicet *Gronovium* Noribergæ & diligen-

ter usum Bibliotheca Senatus publica, & *Georgii Richteri*, *Ulrici*, *Sauberti*, *Pirckheimeri*, *Rittershusii*, aliorumque privatis; nec minus, literis scriptis, amicitiam contraxisse & coluisse cum *Lud. Jungermanno*, *Gothofredi* jam præmortui fratre, & cum *Caspare Hofmanno*, Medicinæ professore Altorfensi, tum sene, cujus sæpe judicium exquirere solebat de variis auctorum classicorum locis dubiæ scriptionis, ad quorum edita exemplaria cum MSS. conferenda, & emaculanda, animum juvenis adplicuerat. Noriberga Bremam rediens Hamburgi salutavit universæ eruditionis & patriæ suæ decus *Hugonem Grotium*; deinde, post brevem moram in domo materna, denuo Hamburgum petiit, quod Brema istorum temporum motibus nimium quateretur, & magna pars patrimonii ejus malis nominibus deperdita esset aut absumta. Haud diu post in Hollandiam rediit, sedemque fixit Hagæ, quo se allectum comitate præstantium virorum, bibliothecas suas liberaliter sibi reserantium, & quod ibi secreta fori melius perdiscerentur, dicere solebat; quamquam aliam causam subfuisse, quo minus Leidam eligere mallet, apud amicos non diffiteretur: scilicet ne eruditorum Leidensium æmulationibus immisceretur. Vivebant tum Leidæ viri duo, longe omnium eruditissimi, *Claudius Salmasius* & *Daniel Heinsius*, quorum alter ad alterius mores minime factus, aperte se alterius inimicum profitebatur. Inimicitiarum inter eos hæc fuere primordia. *Josepho Scaligero*, viro incomparabili & summo *Danielis Heinsii* amico, e vivis sublato, *Salmasius*, in Academiæ ornamentum e Gallia vocatus, Leidam, cum venisset, agi cœptum est de loco, quem in ea obti-

obtineret; cumque ipse contenderet, eundem sibi deberi locum, quem *Scaliger* occupaverat, eosdemque sibi honores habendos, qui *Scaligero* essent habiti, non omnes in eadem fuere sententia. Deinde aliae etiam causae *Heinsii* animum, jam non in *Salmasium* propendentem, alienaverunt, quod illi viderentur fastus, vis, imperium Dictatorium, & superbia hominis Galli, quantumvis ceteris doctioris, nulla ratione ferri posse. Inter praecipuas fuit certamen de *Lingua Hellenistica*, quo vocabulo tum designabant dictionem N. Testamenti; quod ea videretur in multis abire a genuino sermone Graeco, quo vetustiores scriptores fuerant usi. Ista concertatio quae scripta produxerit, quemve finem habuerit, huc non pertinet. Nec *Salmasius*, quem omnes prae se contemsisse satis constat, verbis *Heinsio* parcebat, dicens eum esse vetus Idolum Academiae Leidensis, quod vix ac ne vix quidem possit θαυματουργῆσαι, nec *Heinsius*, quique ejus eruditioni favebant, vicissim *Salmasio*, quo dicerent post homines natos hominem neminem se minus hominem meminisse aut praestitisse; Hispanum nullum in Belgio sic grassatum; & quae sunt similis elegantiae. Quid Satyras dicam acerbissimas? Quid, quod eo dementiae & furoris dicantur venisse qui *Heinsio* favebant, ut cogitaverint de *Salmasio* interficiendo, aut in fossas dejiciendo, quoties περιπόλια urbis solus vel cum famulo perambularet? *Gronovius* autem, cum coleret & veneraretur utrumque, Hagae maluit quam Leidae sedem figere, quod eo facile cum luberet aut res posceret excurrere liceret, & pro re nata aut *Heinsium* convenire aut *Salmasium*. Consilium sane optimum & homine prudentissi-

mo dignum; verumtamen *Salmasio* non probatum, quod neminem ferre didicisset, nisi qui pari secum odio *Heinsium* persequeretur, licet id callide dissimularet apud *Gronovium*. Hagæ dum sedit, magnopere operam dedit edendis *Isaaci Casauboni* Epistolis, quæ jam decimo anno sub prælo hæserant apud *Elzevirios*, quod & typographorum fervor esset refrigeratus, nec satis conveniret inter *Heinsium* & *Andream Rivetum*, qui eis conquirendis, & editioni parandis operam addixerant. *Rivetus*, quem potissimum ea res respiciebat, tum egit cum *Gronovio*, ut ille curam editionis in se reciperet; quod & fecit, & magna cum laude fecit, cum asymbolus ad istas epulas non accesserit, multis epistolis, præter jam collectas, undique conquisitis & insertis. Eodem tempore, aetatis annum septimum supra vicesimum agens, primos ingenii fœtus edidit *Diatriben ad Statii Papinii Sylvas*; nec impune. *Emericus Cruceus*, monachus, & nescio in quo collegio Parisiensi paedagogus, *Statium* aliquot annis ante ediderat cum Scholiis Luctatii, & recentium Animadversionibus atque suis. Is se a *Gronovio* peti per Diatriben ratus, paullo post Edidit *Antidiatriben* sive *Frondutionem*, sub nomine *Mercurii Frondatoris* latens, in qua omni genere convitiorum in *Gronovium* debacchatur, Observationesque ejus praecipuas succo lolliginis adspergit. Antidiatriben *Gronovius* in Angliam navigaturus, ad bibliothecas istius insulae insignes excutiendas, Roterodami accepit, & partim in mari legit, non sine nausea. Huic opposuit *Gronovius* (pro *Frondatore*, *Fraudatorem* vocans, & satis acri aceto hominem perfricans) *Elenchum Antidiatribes*, Parisiis descriptum formis,

mis, poſtquam ille eo ex Anglia vectus eſſet. Ad *Muſcarium*, quo nomine interea libellum de eodem argumento, ediderat *Cruceus* adverſus *Gronovium*, ille nihil reſpondit, quod dedignaretur amplius congredi cum homine praeter animi impotentiam nihil, quo cauſam tueretur, habente. In Anglia non diu ſubſtitit, quod ad Bibliothecam Bodleianam aditus nulli extero pateret. Ex Arundelliana codices quosdam contulit. *Mericum Caſaubonum*, *Seldenum*, *Patritium* & *Fr. Junios*, & paucos alios eruditione inſignes, ſalutavit, atque ab iis amanter exceptus eſt. Ante anni finem tamen in Galliam navigavit, quæ cum eo tempore dives eſſet viris eruditis, & cum bibliothecae Pariſienſes exteris paterent, ibi nimium quantum delectationis percepit ex conſuetudine & familiaritate multorum, quod tum demum videretur reperiſſe homines cupidiſſimos juvandi praeclaros ejus conatus. Anni ſeculi decimi ſeptimi quadrageſimi initio, aetatis autem *Gronovii* undetrigeſimo, hieme nondum finita, cum comitibus ſibi adhærentibus, Pariſios reliquit, ut provincias, quas vocant, præcipuas Galliæ viſeret percurrendo. Viſum fuit aliquamdiu morari Andegavi, ubi cognatorum voluntati obſecutus honores in jure, ſive doctoratum, quem dicunt, ſuſcepit publice, & in magna auditorum frequentia; quæ res non tantum benevolentiam Andegavenſium erga *Gronovium* elicuit, ſed viſa tum fuit multis cathedram in ea urbe Profeſſoriam promeruiſſe, quæ, ſi ipſe paullulum adniti, & ambitioni fautorum dare ſeſe voluiſſet, ſine dubio ei fuiſſet mandanda. Deinde, ubi Maſſiliam eſſet ventum, contra quam primo fuerat conſtitu-

tum,

tum, valde libenter ſeſe itineri Italico commiſit; delatusque mari Florentiam, poſtea vidit etiam Piſas, Romam, Bononiam, Patavium, Venetias. Virorum tum maxime eruditione florentium tam in Gallia quam in Italia partim amicitia præſens uſus eſt, partim in totam ſibi conciliavit vitam; ex Italorum eruditorum conſuetudine tamen videtur majorem percepturus fuiſſe voluptatem, ſi bibliothecarum, tam quarundam privatarum, quam publicarum plerarumque aditus patuiſſent facilius, deſiderio conferendi Codd. MSS. flagranti. Interea dum Romæ morabatur, delatus eſt ad eum rumor, literæque amicorum mentionem injecerunt, de ſe Daventriam evocando in locum *Martini Schoockii*, qui profeſſionem Hiſtoriarum & eloquentiæ Daventrienſem cum Groningana permutaverat. Quamvis oblatæ conditiones non diſplicerent omnino, noluit tamen ante propoſitum tempus Italiam relinquere, aut ab erudito penu minus inſtructus inde domum ante redire quam conſtituerat; ideoque pro oblato munere & amicorum benevolentiæ gratiis actis, negavit ſe id tum accepturum, quod res non videretur poſſe differri in ipſius reditum, & ipſi ejus cauſa citius in Hollandiam reverti conſultum non eſſet. Pariſios reverſum poſtea denuo amici ſollicitaverunt, cum res adhuc integra eſſet, ut pateretur id ſibi oneris imponi, donec DCCC. florenorum ſtipendio ad eam militiam permoveri ſeſe paſſus eſt, ea tamen conditione, ſi nimirum celeriter redire non cogeretur. Rediit igitur anno ſeculi quadrageſimo ſecundo, ætatis annum tum agens trigeſimum primum; & paullo poſt Daventriæ ſedem rerum ſuarum poſuit, eo animo,
ut

ut & strenuè personam, quam publica auctoritas sibi imposuisset, ageret, & de peregrinis, quæ secum adtulisset, spoliis literariis, æterna virtuti suæ monumenta statueret. Livius tum præcipue sibi *Gronovium* vindicabat. In quo emendando etsi diligentissimus esset, de uxore ducenda cœpit tamen cogitare, postquam se dignam videbatur reperisse, *Adelheidim* scilicet *Jennuliam*, ex honestissimis parentibus & satis, ut in istis locis, divitibus genitam, duodeviginti annos natam, sororem *Samuelis Jennulii*, qui postea nomen satis clarum adeptus est ex Jamblicho in Nicomachi Introductionem Arithmeticam, Agathemeris Geographia, & Frontino illustratis. Itaque *Gronovius*, jam Professor Daventriensis, jam maritus, nulli labori pepercit, sive publice sive privatim docens, quo spem de se concitatam impleret; quibus factis indies gratior suis cœpit haberi, & summam nominis claritatem adeptus est. Cum vero diuturno & cruento bello Hispanico finem pax fecisset, & Academia Gelro-Zutphanica institueretur, ut juvenes ab armis belli avocarentur ad arma Musica, proceres Gelriæ *Gronovium*, novæ Academiæ insigne ornamentum futurum, ad professionem Humaniorum Literarum, sibi conciliandum censuerunt. Vocaverunt igitur, sed nihil obtinuerunt; quod conspirans favor civium, benevolentia senatus, & amor suorum, ei compedes injecere, stipendio aucto, & spem faciendo majorum commodorum. Sub idem tempus, cum *Guilelmo* Auriaco, quem secundum vocant, ab Ordinibus paternum imperium esset delatum, isque paternam adiisset hæreditatem, *Gronovius*, monitu amici nonnihil in aula valentis

utrum-

utrumque ſcripta gratulatione proſecutus eſt; eamque operam non tantum proceres & aulici plerique probaverunt, ſed ipſe princeps Auriacus quadringentorum florenorum munere quam ea ſibi grata eſſet, teſtatus fuit. Livius jam dudum in publicum prodierat cum Obſervationibus *Gronovii* eruditiſſimis, & ille tum maxime in utroque Seneca emaculando & illuſtrando verſabatur, cum rumor cœpit ſpargi de eo Leidam vocando; & hortabantur amici, ne ipſe ſibi in ea re deeſſet prenſando & ambiendo. Id vero cum ab animo erecto, & abhorrente ab adulatione, impetrare non potuiſſet, atque *Salmaſius*, dudum ab eo alienior, quamquam ſpecioſam coleret amicitiam, pro alio intercederet & niteretur, prælatus tum quidem eſt *M. Zuerius Boxhornius*, qui dudum in Academia Leidenſi Eloquentiam profitebatur, ad profeſſionem Hiſtoriarum. *Gronovio* quam maxime favebat *Nicolaus Heinſius*, cum quo ille amicitiam coluit usque ad mortem; eam frequentibus epiſtolis teſtatam fecit; & quamvis multa acciderint, quæ animum alterutrius potuiſſent offendere, neuter tamen vel leviter offenſi animi ſuſpicionem præbuit, nec gratiam redintegrare opus fuit. *Chriſtinæ* Sueciæ reginæ laudes, eruditio, benevolentia erga quosvis eruditos iſtis temporibus tanto magis celebrabantur, quanto illa majoribus præmiis, promiſſis, & pollicitationibus, undique ad ſe in Sueciam invitaret homines doctrina illuſtres. Inter eruditos, quos illa ſecum habere voluit, fuerunt *Iſaacus Voſſius*, & *Nicolaus Heinſius*, quibus *Gronovius* fere æque amicis utebatur. Illi duo igitur cum in Suecia eſſent, etiam *Gronovium* in gratia ponere apud *Chriſti-*

nam non neglexerunt. Quem finem immodicus iste reginæ fervor habuerit, quidque ipsa fecerit & passa sit, & notissimum est, & parum ad *Gronovii* res pertinet, nisi quatenus id spectat ad amicorum commoda aut incommoda. Et *Heinsius* quidem acerbissime ipsi reginæ exprobravit postea, cum illa jam regno cessisset, & ipse residentis, quem vocant, in Aula Suecica ab Ordinibus Fœderatorum Belgarum oblatum munus accepisset, damna fortunis suis illata, profligatas majori ex parte facultates, & tempus quinquenne in ipso juventutis flore perditum, dum histriones & citharœdi, abjectissimum mortalium genus, ab ipsa essent locupletati. *Vossii* vero questus cum *Salmasio*, discessum e Suecia, rumoresque secutos; & hujus vicissim criminationes, obtrectationem, odium, artes ad alios evertendos non bonas, quis nescit? Quæ tum vita fuerit in aula Suecica, quid ibi tandem potuerint nescio qui *Bourdelotii*, & *Pimentelli*, nemo ignorat, qui res *Christinæ* non ignorat. Dum *Heinsius* adhuc Holmiæ viveret, & favore singulari regina eum amplecteretur, *Gronovius* periculum fecit, num ejus opera posset servare Hamburgi Canonicatum, quem vocant, sibi multis annis ante datum quidem, sed non possessum plenè, quod integro anno continuo Hamburgi non desedisset; quem nunc ei eripere nonnulli volebant. Scilicet cum per pacta Pacis Osnabrugensis reginæ Sueciæ concederentur archiepiscopatus Bremensis,& Episcopatus Verdensis,ministri regii, inhiantes canonicatibus, depellere veteres possessores conabantur, tam Hamburgi quam Bremæ; idque *Gronovio* videbatur minime ferendum. Nam licet ille reditus plenos ex

isto

isto Canonicatu non perciperet, ædes tamen ad habitationem Canonici destinatas locare solebat florenis quingentis annuis, eamque pecuniam adsignabat matri. Præterea archiepiscopus & dux Holsatiæ *Joannes Fredericus* dederat *Gronovio* Bremæ Vicariatum, quem vocant, ad altare S. Trinitatis & B. Cæciliæ, cujus reditus essent adjumentum studiorum. De utroque cum periclitaretur *Gronovius*, regina Sueciæ non tantum pristinum ejus jus confirmavit, sed contulit id etiam in filium ejus natu majorem, ut is post patris mortem eo frueretur tota vita. Interea temporis *Gronovius* Daventriæ alacriter obibat munus sibi commissum, & non sine voluptate sentiebat labores suos civibus gratos, conatus in literis plerisque, etiam exteris, magnopere probari. Quid, quod Daventrienses eum, ex omni professorum numero primum, reip. admoverint, & honores in eum hujusmodi contulerint, quales aditum muniunt ad summos & amplissimos in universa Belgarum Fœderatorum rep. & postea re præbuerunt *Gisberto Cupero*, viro eruditissimo, & eadem ratione ad reip. administrationem provecto? Nihil tale cogitanti *Gronovio*, neque vel verbulo aucupanti, oblatus est igitur Seviratus, magistratus scilicet urbanus, penes quem jus est in senatum legendi & magistratus creandi ex suo ipsorum collegio. Judicio isto suorum, quin *Gronovius* lætatus sit, non dubium est, quod nihil gratius animo generoso, & meritorum sibi conscio, videatur posse accidere, quam si intelligat sui rationem haberi; & ex aliorum officiis & benevolentia erga se cognoscat, eos non ignorare quid ipse mereatur. Neminis tamen sors ita est undique beata, ut

aut nullos experiatur æmulos, aut non sentiat invidorum morsus, præsertim si paullo supra vulgus eruditorum caput tollat. Scilicet sunt eruditi quidam, homines cetera non contemnendi, & laudem meriti ob præstantem eruditionem, si id unum abesset, qui non solum se primos hominum volunt, sed qui etiam celebritati suæ decedere putant, quidquid aliorum famæ accedat, nisi hi fasces sibi submittant, se venerentur, & tantum non sibi serviant; ac si illi censuram in rep. Literarum gererent, de statu & conditione aliorum judices constituti essent unici, nec cuiquam liceret sapere, aut aliquid novisse, si illi id non sinerent. De horum genere sine dubio fuit *Claudius Salmasius*, homo pene supra hominem doctus, & dotibus animi præditus præclaris; tum copia ingenti verborum ac facilitate in scribendo prorsus stupenda. Verum idem *Salmasius* tanto fuit fastu, & superbia tam immodica, ut alto vultu quemquam eruditum haberi prohiberet, præter eos, qui è longinquo eum venerarentur, tanquam solem; plane ut legimus veteres exorientem solem osculis veneratos fuisse. At si qui vel tantillum viderentur velle derogare ejus majestati, aut vel verbo castigare intolerandam superbiam, suspicionesve vanissimas, illis nimium quantum irascebatur, & quavis illos infamia adspergere adgrediebatur: immo artes malas æque ac bonas eodem loco habebat, modo valerent ad perdendos parum reverenter sese colentes. Noverat ista *Gronovius*, & non ignorabat, *Heinsiis* qui amici essent, *Salmasio* placere non posse; ob causas jam supra indicatas. Colebat tamen *Salmasium*. Summa benignitatis & benevolentiæ mutuæ testimonia habentes

bentes literæ frequenter commeabant aut Daventria Leidam a *Gronovio*, aut Leida Daventriam a *Salmasio*; cum *Gronovii* Commentarius de Sestertiis prodiret in publicum, annis pene decem ante *Salmasii* mortem. Parisiis tum vivebat *Claudius Sarravius*, Curiæ Parisiensis Senator, literis & moribus ornatissimus, communis *Salmasii* & *Gronovii* amicus. Ad illum literas dedit *Salmasius* plane ridiculas, ne quid gravius dicam, contra *Gronovium*, quod ausus esset aliquid in publicum edere ad Rem Nummariam pertinens. Id vocabat *Salmasius* invadere fines regni sui; vehementer invasori irascebatur; & non verebatur aperte prædicare, *Gronovium* se antea epistola debuisse monere, ut sciret, an *Salmasio* volente id esset facturus. Præterea iisdem in literis querebatur cum *Gronovio*, quod Livii recens editi exemplar ad *Spanhemium* misisset, ad se non misisset; ad invidiam faciendam, illum *Heinsianum* adpellabat; quod præcipuum in ea commentatione esset, a se habere jactabat; & indicatis erroribus, ut quidem censebat, haud pauca exulcerati animi signa manifesta dabat. Eo argumento epistolam scriptam a *Salmasio* fuisse, haud diu post videtur rescivisse *Gronovius*, quod ad manum sint testimonia literarum, quibus ille vehementer ab ipso *Salmasio* petit, ut is contra scribat, nec ulla in re sibi parcat. Nihilo tamen secius injuriam sibi illatam dissimulavit, donec *Salmasius* abiisset in locum, ubi qui siti sunt, illis viventes morsu adpetere non licet. Tum vero vindicavit facinus, missa ad *Antonium Clementium* epistola, in qua debitam adversario ex meritis laudem tribuit ita, ut morum probitatem in eo non agnoscat; dicatque fuisse, ut ad li-

liberalia, & ad quodvis genus doctrinæ, ita in omni vita omnique actu singularis, vasti, præcipitis, & ob hoc sæpe divini, sæpe cæci impetus; atque adfirmet, eum nimium pronum fuisse in iram, odia, sinistras simplicissimorum quoque dictorum & factorum interpretationes, cupidissimum quavis ratione vincendi, & si quis paulum modo se supra vulgus efferret, deprimendi. Calumniari autem si quis voluerit, quod *Gronovius* vivo non responderit, eique larvam, qua tectus ora obambulabat, detraxerit, næ ille haud intelligit, quanto cum periculo hominibus quibusdam adverseris, etiamsi habeas causam justissimam. Cum victore contendere durum est, ut malis interdum perdere, quam causam quantumvis justam urguere, quod illi nunquam certaminis finem facturi sint, nisi victores, & non desinant lædere, objiciendo falsa & ficta, ubi vera aut facta non possunt. Cum *Salmasii* isti essent mores, mirum non est *Gronovium*, pacis & quietis, ut literatos decet, amantissimum, sese continuisse, quamdiu prudentia silentium suaderet. Uno *Salmasio*, quem nonnemo *Pana magnum* vocabat (ad imitationem dicti alicujus de morte *Panis magni* illius, apud Plinium) mortuo libertas videbatur reddita eruditis plerisque, in his certe regionibus, *Heinsio*, *Vossio*, *Moro*, aliisque non paucis. Magni faciebant aequi cognitores *Gronovii* & animum & eruditionem; cumque haud diu post ad Academiam Frisiorum vocaretur, Daventrienses eum retinendum rati, auxerunt stipendium annuum ducentis florenis, cum ante nongentos caperet. Anno seculi decimi sexti quinquagesimo sexto atrox pestilentia invasit urbem Daventriensem. Magno

nu-

numero quotidie efferebantur mortui, quos ea lues occidisset. Habebat ille tum liberos septem, intra teneros annos omnes, habebat uxorem, quam nullum præsens periculum retinebat a pietate, quam consanguineis decumbentibus debebat, adsidendo & ministrando. Metus erat, ne eodem malo flagraret quoque brevi ipsius domus; ne liberos, ne uxorem, ne se tangeret: eaque res valde eum sollicitum habebat, non tam metu mortis, quam quod orbitatem teneræ prolis, & calamitates plerumque ex orbitate orientes, e longinquo tanquam intueretur. Nec plane salvus evasit; quod uxorem, multum dilectam, & familiares quosdam, pestilentia rapuerit. Domus liberis dives monebat *Gronovium*, mox novis nuptiis uxorem quærendam, nec videbatur difficulter inventurus, quæ sese vellet sociare homini obtinenti honoratum locum, & quem in summa concordia cum priori uxore acta vita commendabat. Serio igitur cum aliquam, quæ sibi conveniret, circumspexisset, cœpit petere nuptias *Catharinæ Glagoviæ*, cujus pater olim urbi Daventriensi ab archivis fuerat, quæque antea matrimonio juncta fuerat *Conrado Nilando*, *Ægidii*, tum primum locum in curia tenentis, fratri. Istius vero *Ægidii* filia nupta erat fratri conjugis *Gronovii* prioris. Interea temporis Curatores Academiæ Leidensis, in qua *Hornius* cum *Thysio* juniore tum Historias profitebantur, videntes in neutro satis momenti esse aut præsidii, ad sistendum fœdam Musarum suarum fugam, consilium agitare cœperunt de *Gronovio* vocando, verum admodum lente. Urguebant quidem amici, quibus viri eruditio & diligentia erant notiores quam curatoribus, ut vota sua &

Musarum perficerentur; sed diu pene frustra: quod Curatores intelligerent *Gronovium*, etiam privatim domi suæ collegia, quæ vocantur, habere solitum juventuti erudiendæ, & in iis exspatiari per universos historiarum & antiquitatum campos. Id vero ad illud usque tempus Leidæ in literis nec fiebat, nec licebat. Professores historiarum publicis lectionibus studiosis prælucebant ad literarum quarumvis cognitionem; domi qui doceret nemo erat. Si *Gronovius* Leidam arcesseretur, & scholis privatis diligentius juventutem studiosam erudire instituisset, aliis professoribus videbatur præbiturus exemplum, a quo omnes metuebant, tanquam nimis molesto & tædii pleno. Tandem vocatum *op de tractamenten en emolumenten daar toe staande* (istis enim fuerunt literæ publicæ verbis conceptæ) plane quid sibi faciendum esset, veniendumne an Daventriæ manendum, incertum fecerunt; quod ignoraret, quanto stipendio & quibus commodis ista militia ducem juvaret: nec ullæ literæ privatim missæ, e quibus id disceret, erant additæ. Frisii promiserant mille & quingentos florenos annuos; nec tamen vel ita conditionem suam apud eos rebatur futuram fuisse meliorem. Quid igitur Leidæ, ubi *Boxhornius*, in cujus locum *Gronovius* erat successurus, ultra mille annuos non perceperat? E collegiis domesticis quidam magnum emolumentum ostentabant; verum ille privati laboris emolumenta imputari publico non volebat. Postquam autem Curatores commoda Academiæ diligentius meditati essent, *Gronovium* æquis conditionibus ad se pellexerunt, & deinde experti sunt qualem optaverant, eruditum

scili-

ſcilicet, laboris amantem, pacis ſtudioſum, & laudabiliſſimis moribus virum, tanto aliis alieniorem a contentionibus literariis, quanto aliis eſſet doctior & melior. Ille igitur Daventria Leidam migravit, eoque rem & domum transtulit. Tum intermiſſum de uxore ducenda negotium denuo adgreſſus, Daventriam excurrit, ſponſus rediit; & denuo media fere hieme in fine anni quinquageſimi noni eo profectus, ibi nuptiis celebratis, cum nova nupta domum rediit. Vix rebus & domo ordinatis *Gronovius* adverſarium expertus eſt *Martinum Schoockium*, Trajectinum, profeſſorem primum Daventrienſem, cuique ipſe *Gronovius* ibi ſucceſſerat, poſtea Groninganum, & demum Francofurti ad Oderam, hominem ab eruditione quam a probitate & moribus laudabiliorem. Is jam dudum *Gronovio* iratus, quod ſtudioſis ſuaſiſſet Orationes *Schoockii*, ab ipſo ſub diſceſſum Groningam editas, non ante eſſe legendas, quam e Cicerone, Fabio, & aliis veteribus didiciſſent, quid in ejusmodi Orationibus delectaret maxime & prodeſſet; ut tum demum in manus ſumerent Orationes a recentioribus editas, easque, ſi tum probarentur, diligentius evolverent. Accedebant collegia, quæ vocantur, privata Daventriæ a *Gronovio* haberi cœpta, contra quam *Schoockius* ibi fuerat ſolitus; præſertim ob ingentem utilitatem, quæ ex iis a ſtudioſis, inſtitutum laudantibus & doctoris ſui diligentiam ubique prædicantibus, percipiebatur. Utrumque in ſui contumeliam factum cenſebat, nec occaſionem omittebat, ſi qua daretur, prodendi animum alienum. Cum igitur *Schoockius* ederet Exercitationes, adgreſſus eſt ſatis inconſiderate

Gronovii ſententiam de Centeſimis & Unciis Uſuris. Ille reſpondit ſcripta Antexegeſi. *Schoockius* Vindicias contra oppoſuit. *Gronovius* alteram & tertiam Exegeſin ad ſententiam vindicandam ſcripſit, in quibus multa exprobrantur *Schoockio*, quæ viro cuivis probo videntur ruborem allatura, quòd ipſe antea *Gronovio* avaritiam, ob pecuniam honorariam ex privatis collegiis perceptam, objeciſſet; atque, tanquam maledicto, ſæpius notaſſet Grammatici nomine, quod ſophiſtis rabuliſque, & omnibus ſtudia cauponantibus, neque niſi ad quæſtum referentibus, tum creberrimè in ore eſſet. Ad alterum accuſationis caput, ſcilicet de pecunia e collegiis corradenda, ita reſpondit *Gronovius*, ut diceret, *Schoockium* pravis artibus, & montes auri pollicendo, ſe ſuaque extollendo, collegas deprimendo, nugis & ineptiis fucum & colorem addendo, imprudentes adoleſcentes blande illexiſſe atque ineſcaviſſe, ſolius quæſtus cauſa & doloſi nummi ſpe. Poſtea quidem *Schoockius* alteras minatus eſt ſe ſcripturum Vindicias, & grandem librum adverſus Gronovium, verum impetus iſte ultra minas non videtur proceſſiſſe. Pleræque vero contentiones literariæ, tum inter eruditos acerbe agitatæ, videntur ortæ e partium ſtudiis, non tantum *Salmaſio* & *Heinſio* vivis, ſed etiam mortuis. Prout enim quiſque hujus vel illius diceretur, placere aut diſplicere cum aliis erat neceſſe. Et ſi quis adverſarum partium quid deliquiſſet, quantumvis leve id eſſet, aut exiguum, non poterat ille aſini, ſtipitis, bardi, aut ſi quæ alia ſimilis elegantiæ & humanitatis ſunt nomina, apud adverſæ partis ſtudioſos effugere; & magnum aliquod crimen cenſebatur

com-

commisisse aut piaculum, quisquis communi humanitatis lege lapsus esset. Amicos contra suos quisque acerrime tuebatur, & fortiter, si nihil aliud, pro iis loquebatur, etiamsi ex eorum numero aliquis graviter errasset, aut intemperantia peccasset. Id eodem tempore maxime patuit in lite *Nicolai Heinsii*, acerbissime & magna contentione agitata cum *Margareta Wullenia*, haud admodum casta, ut ferebatur, muliere, quæ ex *Heinsio* postquam peperisset, magno conatu id agebat, ut ille se uxorem duceret. Nolumus plura eo pertinentia, quæ tamen in promtu & ad manum sunt, coacervare, cum ea ad *Gronovium* nihil faciant, nisi quatenus ille *Heinsii* causam, in literis & apud amicos, egerit; non quod illa esset bona & justa, sed quod *Heinsii*, amicorum tantum non summi. Florebat ea tempestate præ ceteris Academia Heidelbergensis, *Carolo Ludovico*, electore Palatino, nihil omittente, quo eam illustriorem faceret, quam ante quam urbs diriperetur, & ditissima bibliotheca auferretur, fuisset. Is habebat filium unicum, nomine *Carolum*, ea aetate quæ disciplinarum capax haberi incipit. Ad mores principis juvenis formandos & studia dirigenda Geneva in aulam Palatinam adscitus tum est *Ezechiel Spanhemius*, vir inter eruditissimos optimus, & inter optimos eruditissimus. Amicis utebatur *Spanhemius Heinsio*, *Gronovio*, aliis, quos communia studia arcto vinculo ligabant. Mature igitur cœpit *Spanhemius*, apud electorem gratiosus cum esset, mentionem injicere de *Gronovio* Heidelbergam evocando. Videbatur ipse elector id desiderare, nec *Gronovius*, a *Spanhemio* sollicitatus, spartam illam plane rejiciebat. Nam, etiamsi causas, quo minus

Lei-

Leidam cum Heidelberga commutaret ſatis magnas haberet, quosdam Leidenſes tamen ſibi haud ſatis favere intelligebat; præſertim ob contentionem, neſcio quo caſu, ortam, & exercitam, cum *Gronovius* ſummum magiſtratum gerens, quod aliter facere non poſſet, quosdam offendiſſet, nimium memores. Res tamen ſucceſſu caruit. Sive quod *Spanhemius* in Italiam ab electore ablegatus eam præſens urgere non potuerit, ſive quod *Gronovio* cauſæ fuerint aliæ ſubnatæ, quæ prohibuerint plane amplius de ſtatione Heidelbergenſi cogitare. Æquo ſane animo poſtea Leidæ vixit, cum & celebritate nominis floreret, & honores Academici, curaque Bibliothecæ Academicæ, poſt *Thyſii* mortem illi pro meritis detulerint, quorum in manibus talia ſunt. Quanta celebritate fuerit, quantosque ex eruditione & virtute fructus *Gronovius* perceperit, vel ex eo cognoſci poteſt, quod *Ludovicus* XIV. rex Galliæ, cum conſtituiſſet eruditos, qui eo tempore imprimis ferebantur, honorario annuo ornare, etiam *Gronovium* liberalitatis regiæ participem fecerit. Annus ſexageſimus & nonus valde triſtem ſui memoriam reliquit Leidenſibus, quod tum peſtilentia immaniter graſſata fuerit in iſta urbe & locis vicinis, abſtuleritque mortalium cujusvis conditionis numerum plane ſtupendum. Inter doctores Academicos ab iſto malo abſumtos, fuerunt *Joannes Coccejus*, celeberrimus iſte; *Adrianus Beeckerts à Thienen*, qui jus profitebatur; *Joannes Van Horne*, anatomes profeſſor longe meritiſſimus; & alii, quos *Heidani* Calamitas recenſet. *Gronovius* tum uxorem quoque amiſit, & cum ea magnam rerum ſuarum jacturam fecit, quod dimidio cenſu cedere ea mortua fuerit

rit necesse; quæ res ipsi ob liberos parvulos accidit molestissima. Ipse, cum eodem anno Amstelædamum esset vocatus frustra, quod aetas ingravescens & valetudo minus prospera, monerent de sarcinis colligendis, sex septemve menses cum pertinacissimo morbo conflictatus, non solum diu post laboravit fastidio ciborum, & tumore pedum, qui eum ambulare aut in publicum prodire, nisi curru, non sinebat; sed plane nunquam postea omnino recuperavit valetudinem pristinam. Habuit tamen Orationem de Lege regia, cum die solenni Fasces Academicos secundum deponeret, eodem quo supremum diem obiit anno, in qua graphice calamitosissimæ civitatis faciem describit. Deinde magis magisque deficere quidem cœpit; sed tamen quamdiu licuit, etiam in lecto, vacavit literis, atque emaculando veteres scriptores, donec tandem per septimanam sine cibo & potu in lecto decumbens, totus autem in meditatione rerum cœlestium, animam Deo reddidit, anno ætatis sexagesimo primo, die quarto ante finem anni primi & septuagesimi, præsentibus filio *Laurentio Theodoro*, & filiabus; nam *Jacobus*, qui postea Leidæ professus est literas humaniores, tum aberat, peregre profectus. Doluere *Gronovio* amisso & eruditi & ipsa eruditio, quæ tanto vindice amisso, vulnus ingens acceperat: doluere probitas, humanitas, candor, & ceteræ virtutes, quas ipse tota vita coluerat, & quae vicissim illi omnium proborum, humanorum, & candidorum hominum promeruerant, & fœneratae erant, favorem. Modestiam & animum ab omni adulatione alienum, testatur distichon, imagini subscriptum:

Ham-

Hamburgum genuit; civem adſcivere Tubantes
Et Batavi; Pallas cura Themisque viro.

quod maluit, quam ſi ipſi in titulo poëta alius locum principem in eruditorum choro adſignaviſſet; cum ab aliis complura haberet, nec ſpernenda, ſingulosque obteſtatus ſit, ne ægre ferrent ea per ſe non vulgari. Monumenta ingenii & eruditionis, quae reliquit, enumerare nihil adtinet, quod per ſe ſatis cognita ſint, & videantur duratura, quamdiu honos ſuus literis conſtabit; nec magis adtinet meminiſſe liberorum, aut poſterorum, quibus quamvis contigerit patre clariſſimo naſci, eos tamen ſua ipſorum virtus & eruditio aeternae poſteritatis memoriae jam dudum & commendavit & etiam nunc commendat.

PRÆFATIO
CLARISS.
AUCTORIS.

TRia *sunt præcipue, quæ veterum libros, sciendi & sapiendi recte magistros, utiles nobis reddunt*, Lectio, Meditatio & Memoria. *Illa velut messis est aut vindemia, quibus fruges maturas & sata donaque terræ, sole percocta, secamus, vellimus & cogimus. Altera trituræ instar areæque torcularis habet, quibus grana, legumina, salubres liquores, folliculis suis tunicisque & exuviis apte spoliantur, & ad fruendum præparantur. Tertia horrei, aut cellæ oporothecæ, apothecæve vicem præstat, quibus tota ubertas autumni distincta locis & generibus traditur conditurque, ut de singulis cujus quantive necessitas venerit, facile expediteve in usum promatur. Tribus his male curatis paterfamilias nemo diligens, & providus laudabitur agricultor. Nec nos eruditum censebimus, qui veteres ignorat: nec habuisse rationis aliquid cum veteribus credemus, qui non diligen-*

ligenter eos legerit, ſapientiæ dogmata, morum præcepta, ſermonis lumina obſervarit, integumentisque ſuis & obſcuritatum involucris, quas ruditas noſtra aut intellectus infirmitas oſtendit plurimas, evolverit atque enucleaverit, memoriæ denique quaſi forulis ac repoſitoriis ad vitæ, ſtyli, ſermonis alimenta, ſeu nutritionem, emendationemque promenda mandarit.

Quum autem delicatiſſima moroſiſſimaque pars animi noſtri, quæque prima omnium ſenectutem ſentiat, ſit memoria, commode illi ſubventum eſt divino inſtituto & invento literarum, quæ fideles cuſtodes operationum mentis veloces fugitivasque cogitationes fortius quam aere fixo aut compedibus ligant, nec nobis ſolum ipſis in futuram ætatem, ſed & poſteris easdem conſervant. Quas quidem adhibere in ſtudiis adeo nos non pudebit, ut etiam laudatos illos veteres, nobis ingenio ac labore multo valentiores, eodem adminiculo uſos & innixos, quæcumque legerent, non modo frequenter nota Græcæ literæ X, aut duplici Latino LL. (χρείαν, χρηστὸν aut χρήσιμον, aut χρειῶδες aliquid id eſt, utile aliquid aut Laudabilem Locum illic contineri monentes) ſignaſſe, ſed etiam excerpſiſſe, probatosque ſibi locos in Adverſaria contuliſſe, exemplo Ciceronis, Catonis, Plinii utriusque, pluriumque aliorum acce-

acceperimus. Seneca egregie Epist. LXXXIV. Quidquid lectione collectum est, stilus redigat in corpus. Apes, ut ajunt, debemus imitari, quæ vagantur, & flores ad mel faciendum idoneos carpunt: deinde quidquid attulere disponunt, ac favos digerunt: &, ut Virgilius noster ait,

liquentia mella
Stipant, & dulci distendunt nectare cellas.

Paulo post: Nos quoque has apes debemus imitari, & quæcumque ex diversa lectione congessimus, separare: melius enim distincta servantur. Deinde adhibita ingenii nostri cura & facultate, in unum saporem varia illa libamenta confundere: ut etiam si apparuerit unde sumptum sit, aliud tamen esse, quam unde sumptum est, appareat. *Hactenus Seneca.*

Tantos igitur viros imitati, alius quidem alia, prout aut aetas, aut profectus ferunt, seligamus. Nunc vero, dum, ut ait Lucretius,

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,

ex M. Accii Plauti Sarsinatis Umbri fabulis sive comœdiis, utilia & χρήσιμα hauriamus: quarum cum elogia exstent innumera, uno alteroque erimus contenti, nempe doctissimi Romanorum, *ut a Cicerone vocatur, M. Terentii Varronis, qui* Musas, si Latine loqui vellent, Plautino sermone loquuturas fuisse *dixit: & A. Gellii, qui* linguæ atque elegantiæ in verbis Latinis principem *vocat Plautum.*

LECTIONES PLAUTINÆ.

AMPHITRUO.

IN *faciem verti alicujus*, est in formam mutari alicujus. *Faciem* dicebant veteres non tantum os, oculos, & genas, quod Græci πρόσωπον, Latini alioqui *vultum* dicunt (ut cum Plin. XI, 37. p. 784. f. *Facies homini tantum, ceteris os aut rostra*) sed omnem modum & facturam quandam corporis totius, a *faciendo*, ut ab adspectu *speciem*, a fingendo *figuram*. Pacuv. Niptra *faciem hominis* dixit, pro corporis longitudine: *Ætate integra, feroci ingenio, facie procera virum.* Plaut. Asin. II, 3, 19. inducit quærentem mercatorem: *Qua facie vester Saurea est?* Cui respondet servus: *Macilentis malis, rufulus, aliquantum ventriosus, truculentis oculis, tristi fronte, commoda statura.* Ut hæc omnia isto vocabulo comprehendi indicet. Claudius Quadrigarius apud Gell. IX, 13. in descriptione pugnæ Manlii Torquati cum Gallo: *Nemo audebat propter magnitudinem atque immanitatem facies:* nempe prodire uti depugnaret. *Facies* autem antique pro *faciei*, gignendi casu. Sic Pseud. etiam IV, 7, 119. non tantum vul-

§. I. Arg. II. ℣. 2.

AMPHITR. tum, sed etiam totius corporis figuram *facies* comprehendit. Sic Poen. V, 2, 151. Similiter Ovidius de Proteo, lib. I. Fast. ℣. 373.

Ille suam faciem transformis adulterat arte.

Quomodo etiam explicat Virg. lib. IV. Georg. 407.

Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
Squamosusque draco & fulva cervice leæna.

Itaque pro eodem *transforme corpus* dixit, VIII. Metam. ℣. 871.

Ast ubi habere suam transformia corpora sensit,
Sæpe pater dominis Triopeïda tradit.

Sic *faciem montis, cœli,* & *maris* dixisse antiquos, &c, si tempestive dicatur, bene dici notavit Gell. lib. XIII. cap. 29. Sallustii verbis: *Sardinia in Africo mari, facie vestigii humani, in orientem quam in occidentem latior prominet.* Idem Gellius lib. X, 18. dixit: *Ossa contusa in faciem pulveris.* Etiam de inanimatis, ut *Facies crepundiorum*, Rud. IV, 4, 105, & 111. *Morbus ad istam faciem*, pro talis, ejusmodi. Cistell. I, 1, 78. *Mulier ad istam faciem.* Mercat. II, 3, 91, & 92. Sallust. Catil. 55. de Tulliano carcere: *Incultu, tenebris, odore, fœda atque terribilis ejus facies.* Ovid. lib. VI. Metam. ℣. 72.

- - - - *Sua quemque Deorum*
Inscribit facies.

Terent. Eunuch. II, 3, 5. *O faciem pulchram!* &c. *Faciem*, inquit Donatus, *modo, non partem corporis dicit, sed totam speciem, quæ apparet & cernitur.* Virg.

Quibus aspera quondam
Visa maris facies. Ovid. I. Metam. 421.
Faciemque aliquam cepere morando.

§. II. Arg. II. ℣. 3. *Cernere cum hostibus* ponitur pro decernere, dimi-

dimicare, contendere, prælio certare, bellum gerere. Enn. apud Cicer. de Offic. I. c. 12. *Ferro, non auro, vitam cernamus utrique*, pro de vita decernamus. Et rursus: *Olli cernebant magnis de rebus agentes*. Actius: *Nisi esset qui sub armis secum vellet cernere*. Varro: *Non vides apud Ennium esse scriptum: Ter sub armis malim vitam cernere, quam semel parere*. Est locus ex Medea, ubi *cernere vitam* est pugnare, vel certare de vita vel capite. sic Pacuv. de virtute: *Ego potestatem cernendi do omnibus*. Salust. Catil. 59. *Se contra latrones inermes pro patria, pro liberis, pro aris atque focis suis cernere*. Lucret. V, 393. *Æquo certamine bellum Magnis de rebus inter se cernere*. Virgil. lib. XII. Aneid. *Inter se coiisse viros & cernere ferro*. Sic Noster *certamen cerni*, Casin. III. 1. 2. Bacchid. III. 2. 15. ponitur ἀδεῶς, interdum ποιηλικῶς. Nam interdum cum casu accusativo, interdum sine eo ponitur. Cic. Fam. VIII, 16. extr. *Eligas censeo aliquod oppidum vacuum a bello, dum hæc decernuntur*. Vide indicem Böecleri in Nepot. in *decernere*. Unde & *dijudicare* pro eodem invenitur. Ponitur autem *decernere* pro certare & periclitari fortunam, quod certando rem controversam dijudicet fortuna, & victorem demonstret. Tacit. III. Hist. 70. *Dum inter Vespasianum ac Vitellium præliis legionum, captivitatibus urbium, deditionibus cohortium judicetur*. Cic. Philipp. II. cap. 3. Et sic Cæsar II. de B. C. 32. *Incertæ victoriae* contrariam ponit *dijudicatam jam belli fortunam*. Porro *cernere* pro decernere alia significatione Nostro Cistell I, 1. *crevi amicam esse te mihi*. Lucil. I, 5.

AMPHITR.

Postquam præsidium castri seducere crevit. Pacuv. Armorum Judicio: *Et æquum est, quod postulas*,

AMPHITR. *juraticernant.* Cic. lib. III. de Legib. *Imperia, potestates, legationes, cum Senatus creverit, ex urbe exeunto.* Liv. XLIII, 12. *Priusquam id sors cerneret.* Tacit. Annal. XV, 14. *Illum locum, tempusque consilio destinatum, quid de Armenia cernerent.* Cælius ad Cicer. lib. VIII. epist. 14. *Quamdiu civiliter sine armis cernetur.* Trinum. II, 4, 28.

§. III. Prolog. ℣. 32. *Advenio pace*, significat per pacem (ut loquitur infra. I, 1, 232. Et Festus in *Peregrina Sacra*) & amicitiam advenio; *pacatum accessum*, ut ait Just. IX, 2. *facio*, cum venia, & non contra quam licet. Locutio perperam improbata viris doctis, & conjecturis obnoxia, & suspecta Germanismi, quum sit elegans & bene Latina, pro pacate advenio. Sic *discedere pace*, Ovid. lib. II. de Remed. ℣. 273. *Tutius est aptumque magis discedere pace.* Sic contra *venire vi* apud Cicer. in formula interdicti, lib. VII. Fam. 13. *Quod tu prior vi hominibus armatis non veneris.* Virgil. III. Æn. *Venit modo vi pontus, & undis Hesperium Siculo latus abscidit.* Tale est *Redire armis*, Cic. Philip. XIII, 12. *Quo scelere damnatus in eam urbem rediit armis; e qua excesserat legibus. Excedere legibus urbe* est judicio damnatum in exilium ire. Sic denique *Venire jure* Luc. lib. I, 191. *Si jure venitis, Si cives, hucusque licet.*

§. IV. Ib. ℣. 73. *Sirempse legem alicujus*, aut *alicui*, aut *de aliquo esse*, significat idem de aliquo constitutum esse, valere, eadem aliquem lege teneri, reum esse, eisdem pœnis vel mulctis obnoxium esse, obligari. Vox antiqua explicante Festo *in Similis*. *Siremps* ponitur *pro eodem, diciturque quasi similis res ipsa*, id volunt fragmenta Festi. Dupliciter tantum inflecti, nominandi & auferendi casu, ait Charisius, vetus Grammaticus. Plautus etiam accusativo hic utitur. Vox formulaque

laque in antiquis legibus frequens. SC. apud Frontinum lib. I. de Aquæ ductibus, p. 127. fin. edit. Scriv. *Qui adversus ea fecerit, & adversus ea sepserit, siremps lex ejus causasque omnium rerum esto* (id est, idem constitutum esto) *utique, atque uti esset, esseque oporteret, si is adversus hanc legem rivum specumque rupisset, forassetve.* Lex de Viatoribus: *Quam in quisque decuriam ita viator lectus erit, is in ea decuria viator esto, item uti ei ceteri ejus decuriæ viatores erunt, is in ea decuria praeco esto, ita ut ei ceteri ejus decuriae praecones erunt: Sirempsque ejus viatoribus, deque eis viatoribus quaestori omnium rerum jus lexque esto: quasi si ei viatori in eam decuriam in tribus viatoribus lecti sublecti essent: quam in quisque decuriam eorum ex hac lege viator lectus erit, sirempsque eis praeconibus, deque eis praeconibus quaestori omnium rerum jus lexque esto.* In fragmento legis Thoriæ: *Qui ager ex publico in privatum commutatus est, de eo agro siremps lex esto.* pro idem constitutum esto. Adhibuit eleganter Seneca epist. XCI. *Conditor ille juris humani non natalibus, nec nominum claritate, nos distinxit, nisi dum hic sumus: Ubi ad finem mortalium ventum est, discede, inquit, ambitio, omnium, qui terram premunt, siremps lex esto.* id est, omnibus terrenis, quæque hominum sunt, eadem lex dicta sit: æque discedant, abeant, evanescant. Ait igitur Plautus, si quis fraude palmam histrioniam sive ipse, sive per alium, eorum deque illis sirempse legem jussisse Jovem, atque si Magistratum sibi alterive ambissent, legeque ambitus tenerentur. Nec mutandum *Sirempse lege*, aut *Sirempse in lege*, ut quidam eruditi voluerunt. AMPHITR.

AMPHITR. Phrasis Plauti autem concepta est, ut apud Cic. III. de Off. *Nec eum esse deceptum, qui id quod emeret, quo jure esset, teneret*. id est, sciret quibus legibus adstrictum esset. Liv. XXXVIII, 38. *Quo jure ante bellum fuerunt, eo Rhodiorum sociorumque sunto*. Cic. pro Balbo: *Quo jure civitas Gaditana esset, nesciebat.*

§. V. Ibid. ℣. 90 & 152. *Facere histrioniam* significat proprie agere in scena fabulam, histrionem esse, & hoc quæstu se tueri; translate, aliud agere aliud sentire; aliud præ se ferre, aliud in animo habere. Hoc modo histrionem agere vel actorem comœdiarum, quod Petronio *histrioniam exercere*, in illo scito dicto: *Totus mundus histrioniam exercet.* Verbum *facere*, usurpatur de quamcunque artem exercentibus. Sic: *Facere unguentariam*, Pœn. III. 3, 89. est unguenta vendere, Seplasiarium esse. *Seplasia* Capuæ vicus, in quo habitabant qui aromata vendebant. Cic. pro Sext. cap VIII. *Capillo ita horrido, ut Capua, in qua ipse dum Duumviratum gerebat, Seplasiam sublaturus videretur.* In Pison. XXI. *Fuit incessus saltem Seplasia dignus & Capua. Gabinium denique si vidissent duumvirum vestri illi unguentarii &c. qui nempe Seplasiam incolebant.* Marcellin. Empiric.

Quodque ab Idumæis vectum Seplasia vendit,
Et quicquid Medicis confert Lagæa cataplis.

Vide Plin. lib. XXXIV. cap. 11. & lib. XVI. cap. 10. Hinc Seplasiarii, qui pigmenta, thura, odores, pharmaca, & id genus merces, medicis, pictoribus, & qui ab his alii sunt, unguentariis vendunt, quique unguenta faciunt, apud Æl. Lampridium & Veget. de re Veterin. *Facere argen-*

argentariam, est argento facto negotiari, nummularium esse, Aulul. III, 5, 53. Cic. V. Verr. 59. pro Cæcin. IV, de Offic. cap. 3. Aurel. Vict. cap. 27. AMPHITR.

Naviculariam facere, V. Verr. 18. naves habere, quas vendas, aut loces. *Carnificinam*, carnificis aut exsecutoris rerum capitalium munere fungi, carnificem esse, carnificis munus implere. Capt. I, 2, 29. *Topiariam*, Cic. ad Q. Fr. III, 1. profiteri artem opere topiario; id est flexis in varias formas viridibus hortorum ambulationes ornandi (*Topia* ornamenta hortorum arbustis in varias species ductis dixere veteres, ut & *opus topiarium*, Virg. Copa: *Sunt topia & chalybæ.* Plin. Nat. Hist. IV, 8. *Nymphæus, quondam topiario naturæ opere spectabilis*. lib. XVIII. cap. 28. *Arborum urbanarum, & quæ topiario tantum usu coluntur.* Lib. XV. cap. 33. De cupressu: *Trahitur in picturas operis topiarii venatus, classesque, & imagines rerum.* Et, 22. *Fruticem topiarium*, qui facile in topia flectitur. Lib. XVI. cap. 16. & 18. Et qui curabant asservabantque, genus servorum, topiarii, apud Cic. paradox. V. Plin. Minor III epist. 18. L. VIII. D. de Instr. vel Instr. leg. Sic Coel. ad Cic. VIII Fam. 1. *Ego qui scirem Cn. Pompejum Baulis embæneticam facere*, vel, ut alii legunt, *schœnobaticam*, funambulum esse. Quanquam in illo loco sit legendum ἐμετικὴν seu *emeticam facere*, curare se vomitoriis, vomendo. Quæ vox etiam exstat apud Cic. XIII. Att. 52. *Unctus est, accubuit*, ἐμετικὴν *faciebat.* Solebant enim in illa Campaniae loca secedere valetudinis causa, inter quæ & Bauli. Et huic convenit, quod sequitur: *Ut ego misererer ejus esuriei*, id est jejunitatis.

AMPHITR. *Piraticam*, Cic. post Redit. in Senat. cap. 5. mare quæstui habere, mare deprædari, piratam esse. *Mercaturam* Cic. ult. in Verr. *Præconium*, *aruspicinam*, Cicer. lib. IV. Famil. 8. Præconem, aruspicem esse (genus erat hominum, ex inspectis animalium extis futura prædicentium & ostenta procurantium apud Romanos) *Scriptum*, Liv. IX. 49. Scribam vel notarium esse.

Medicinam, profiteri se Medicum & curandis ægrotis quæstum facere. Phædr. lib. I. fab. 15. *Artem ludicram*, Liv. XLV, 23. est idem quod nostro Plauto *facere Histrioniam*, aut quodvis genus ludicrorum exercere; Histrionem, mimum, gesticulatorem esse. *Vecturam*, vehere onera pacta mercede, sive navi, sive terra. Quintil. Declam. XII.

Vellaturam, Varro. I. R. R. cap. 2. interpretaturque qui vecturis vivunt. *Cænaculariam*, Ulpianus, L. V. §. 1. D. de his qui effud. vel dес. Quæstum exercere cubiculis locandis. *Lenocinium*, Suet. Calig. cap. XL. L. IV. de accus. & inscr. Qui mancipia quæstuaria & prostituta habent; lenonem esse vel meretrices domi alere. *Meretricium*. Suet. Calig. XL. quæ quæstum corpore faciunt. *Scrutariam*, Appul. IV. & Miles. Scruta, vilissimas minutulasque merces coëmere & venales exponere. *Pecuariam*, Suet. Cæs. cap. XLII. *Neve hi qui pecuariam facerent, minus tertia parte puberum ingeniorum inter pastores haberent.*

§. VI. *Actus I Sc. 1. V. 10.* *Ingratiis aliquem excitare a portu foras*, id est invitum, & contra voluntatem, jubere, vel cogere aliquem ire aut proficisci. Curc. I, 1, 5. *Tamen est eundum quoquo imperat, ingratiis.* Cas. II, 5, 7. *Vobis invitis atque amborum ingratiis.* Mil. III, 1, 153. Cic. V. in Verr. *Reticebunt*

quæ

quæ poterunt libenter, dicent, quæ necesse erit, ingratiis. id est dicent, etiamsi nolint. Corn. Nep. Themist. *Hoc eo valebat, ut ingratiis ad depugnandum cogerentur.* Sic & adjectivo pronomine adjecto. Plaut. Mercat. prolog. *Suisque ingratiis me vitam agere perperam*, contra suam voluntatem. Gell. XVII, 1. *Sed ea ingratiis nostris vi ac necessitate naturæ nobis accidunt.* Lucret. eodem sensu *ingratis* dixit lib. III. *Ingratis hæret & auxit*, pro ingratiis, invito, contra voluntatem. At *excitare* est evocare aliquem, jubere surgere, & progredi, vel aliquo ire. Turpil. Epicler. *Me curæ somno segregant, forasque noctis excitant silentio.* Rud. I, 5, 2. *Vox precantium me huc foras excitavit.* Cicer. de Orat. 2. *Qui in causa peroranda non dubitavit excitare reum consularem & deloricare tunicam.* Liv. lib. XI. *Ignominiæ non honoris causa me primum excitatum*, jussum surgere ad sententiam dicendam. Quintil. lib. VIII. Instit. 2. *Adhibitus ei cœnæ Simonides nuncio est excitatus, quod tum duo juvenes equo advecti desudare majorem in modum dicebantur.* Curt. lib. VI. *Non contentus musica artificum, quos e Græcia excitaverat.* Suet. Aug. XIV. Et Calig. XXXVIII. AMPHITR.

Præda, agro, adoreaque afficere populares suos, id est augere, beatiores efficere. *Adficere* aliquem aliqua re, est addere alicui aliquid, vel in honorem vel in contumeliam, ut hic ℣. 3. *Ut me laetum, serenum & benignum vultis vos afficere lucris.* Ennius in sacra Historia apud Lactant. lib. I. Instit. cap. 11. *Immortali gloria memoriaque affectus sempiterna monumenta suis reliquit.* Bacchid. IV, 4, 2. *Duplex hodie facinus feci, duplicibus spoliis sum affectus.* Cic. pro Cluent. *Quem in honore habuerat, commodis omnibus affecerat.* 2 de Leg. Agrar. *Eos quanto majoribus* § VII. *Ibid.* ℣. 38

AMPHITR. *bus ornamentis affecerat.* II. Verr. *Cum cives Romanos morte, cruce, cruciatu affecerit.* Asin. III, 2, 29. *Ut meis affectus lentis virgis.* Cic. pro Leg. Man. *Ut detrimentis accipiendis majori affici turpitudine videremur.* Pro Rosc. *Quæ perfidia legationis ipsius ceremoniam* (id est sanctitatem, religionem, religiosam fidem) *polluerit, maculaque affecerit.*

Porro *Adorea afficere* est idem, quod infra V. 2, 10. *Immortali afficere gloria. Ador* genus farris est, hinc *adoreum*, quod ex adore factum. Plin. XVIII, 8. *Far, quod adorem veteres vocavere.* Virg. Æn. VII, 109. *Adorea liba*, dicit placentas ex farre, melle, oleo, Statius lib. I. Carm. 6. ℣. 10. *Bellaria adorea.* Romani milites usque ad annum V.C. CCCLIV. Vejis obsessis, nihil accipiebant e publico, nisi forte aliquantulum frumenti; postea certe & frumentum supra stipendium, eoque tum ante tum post sæpe virtutis causa donabantur. Liv. Lib. VII. *Milites, qui in præsidio fuerant, duplici frumento in perpetuum donati.* Cæsar III. Civ. *Cohortemque postea duplici stipendio, frumento, veste, diariis, militaribus donis amplissime donavit.* Hinc Ciceroni ad Att. *Caesar diariis incitare dicitur militum celeritatem.* Hinc & *duplicari* Varroni & Livio lib. II. quibus ob virtutem ut duplicia cibaria darentur, institutum erat. Ut Vegetio *duplares armaturae*, quæ duplices, & *simplares*, quod simplices consequerentur annonas. Isti igitur proprie afficiebantur donatione adorea. Quod quia ob virtutem fiebat, & gloriæ atque honoris causa, argumentum laudis & victoriæ erat. Vocabulum adoreæ per ἀντονυμίαν signi pro

re

re signata, pro ipsa gloria ambulare cœpit. Horat. IV. od. 4. *Et pulcher fugatis Ille dies Latio tenebris, Qui primus alma risit adorea.* Vide Not. Scriv. ad Veget. p. 621. AMPHITR.

Velatis manibus orare est suppliciter orare, seu prætentis manu vittis (quod Deorum, hostiarum, cum immolarentur, sacerdotum, plerorumque vatum, capitis gestamen aut velamen erat, instar coronæ e laneo filo factum) supplicare. Nam hic ritus supplicum, prætendere vittas, & per eas, utpote sacrum ornamentum, rogare. Hinc Virg. lib. VII. Æneid. §. VIII. *Ibid.* ℣. 101

Ne temne quod ultro
Præferimus manibus vittas & verba precantum.

Desumptum ex Homer. Iliad. A. ubi inducitur Chryses Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος. id est, *Coronas habens in manibus longe jaculantis Apollinis.* Liv. XXX, 36. *Velata infulis ramisque oleæ Carthaginiensium occurrit navis.* Quæ videlicet legatos supplicaturos vehebat. Lib. XXXVII, 28. *Veji, cum in oculis populatio esset, oratores cum infulis & velamentis ad Romanum miserunt.* Lib. XXXV. 34. *Liberos & conjugem ejus, cum sordida veste tenentes velamenta supplicum, concionem frequentem adire jubent.* Tacit. I. Hist. cap. 66. *Velamenta & infulas præferentes, ubi agmen incesserat, arma, genua, vestigia pensando flexere militum animos.* Just. XI, 10.

Invitare se in cœna plusculum Honesta est locutio & per λιτότητα, quam vocant Rhetores, rem extenuans, pro indulgere vino & largius bibere. Sall. IV. Hist. *Cum se ibi cibo, vino lætius invitarent.* Suet. Octav. LXXVII. *Quoties largissime se invitaret.* §. IX. *ibid.* ℣. 127

Sallust.

AMPHITR. Salluſt. IV. Hiſt. *Cum ſe cibo vinoque lætius invitarent.*

§. X. Ibid. ℣. 132 *Male conducere*, eſt care, magno pretio, & diſpendio conducere locatum. Ovid. 1. Amor. Eleg. 10. *Pro male conducto gratia nulla thoro.* Sic *male emptæ ædes* dicuntur nimio pretio emptæ. Moſt. III, 2, 112. *Male conciliati ſervi*, dicuntur magno ære & iniquo pretio comparati, vel empti. Pſeud. I, 2, 1. Martial. IX. epigr. 67. *Accipe & hoc munus conditione mala*, id eſt iniquo pretio. Contra *bene emere* apud Latinos eſt vili pretio emere, Moſt. I, 3, 140. *Iſtoc verbum vile eſt viginti minis. PH. Cedo, amabo, decem, bene emptum tibi dare hoc verbum volo.* Cic. XII. ad Att. 24. *Sed quanti quanti; bene emitur, quod neceſſe eſt.* Senec. VI. de Benef. 15. *Præterea nihil venditori debet, qui bene emit*, id eſt qui vili emit & lucrifecit, non propterea venditori tanquam pro beneficio obligatus eſt. Qui lucrifecit emendo, non eſt tanquam ob beneficium venditori obligatus. Silius Italicus lib. IX. Bell. Pun. 756.

Optatum bene credit emi quocunque periclo
Bellandi tempus.

Suet. Jul. L. *Quo melius emptum ſciatis, tertia deducta* eſt. Eodem ſenſu *ſalubri pretio emere*. Martial. X. epigr. ult. *Jucundos mihi nec laborioſos Seceſſus pretio paret ſalubri*, id eſt non valde magno, quod rem familiarem non labefactet. Plin. I. ep. 24. *Si prædiolum, quod commendatur his dotibus, tam ſalubriter emerit.* id eſt, tam parvo pretio. Lib. VI. epiſt. 30. *Attendamus ergo ut, quæ vexata ſunt in villa, quam ſaluberrime conficiantur*, id eſt quam minimo ſumptu.

§. XI. Ibid. ℣. 219 *Uſu facere ſuum*, eſt tam diu tamque libere uti & contrectare alienum, ut noſtrum fiat, & ve-

te-

terem dominum amittat. Ictis inter modos acquirendi est *usucapio*, quam Ulpianus definit adeptionem dominii per continuationem possessionis anni, vel biennii; rerum mobilium anni, immobilium biennii, Tit. XIX. Justinianus mutavit tempus, & res mobiles per triennium, immobiles decennio inter præsentes, inter absentes viginti annis usucapi constituit, Horat. *Si proprium est quod quis libra mercatur & ære; Quædam, si credis consultis, mancipat usus.* Huc allusit igitur Plautus. & Liv. XXII, 45. *Nullam penes se culpam esse, quod Hannibal jam velut usu cepisset Italiam.* Senec Epist. XXII. *Pacuvius, qui Syriam usu suam fecit, nempe ob diuturnum illic imperium, quod Tiberius & Cæsar continuaverat.* Cornif. IV, ad Herenn. 29. *Necesse est, cum constet, istum nostrum fundum fuisse, ostendas, te aut vacuum possedisse, aut usu tuum fecisse, aut emisse, aut hæreditate tibi venisse. Vacuum, cum ego adessem, possidere non potuisti, tuum usu fecisse etiamnum non potes, emptio nulla profertur, hæreditate tibi, me vivo, mea pecunia venire non potuit, relinquitur ergo, ut me vi de meo fundo dejeceris.* AMPHITR.

Fugit te ratio significat erras, hallucinaris. Catull. epigr. 10. *Istud quod modo dixeram me habere, Fugit me ratio.* Cornif. ad Herenn. II, 61. *Nam qui se propter vinum, aut amorem, aut iracundiam fugisse rationem dicet, is animi vitio videbitur nescisse, non imprudentia.* Et Lib. eod. c. 26. *in mentem mihi si venisset, Quirites, non commisissem, ut hunc in locum res veniret, nam hoc aut hoc fecissem, sed me tum haec ratio fugit.* §. XII. *Ibid.* ℣. 230

Capere pileum, est libertatem accipere, liberum fieri. Feronia libertorum Dea erat, in cujus templo §. XIII. *Ibid.* ℣. 306

AMPHITR. plo, inter cetera manumiſſionis ſolemnia, raſo capite pileum accipiebant, ſedentes in lapideo ſedili, cui inſcriptum erat: *Bene meriti ſervi ſedeant, ſurgant liberi,* teſte Serv. ad VIII. Aeneid. Inde pileus inſigne libertatis. Perſ. Sat. V. *Hæc mera libertas: haec nobis pilea donat.* Liv. XXX, 43. *Secutus Scipionem triumphantem eſt pileo capiti impoſito L. Terent. Culleo (Senator licet) omnique deinde vita, ut dignus erat, libertatis auctorem coluit.* Hinc illa locutio, *vocare ad pileum ſervos*, pro ſollicitare eos promiſſa libertate ad ſeditionem & vim faciendam. Senec. Epiſt. XLVII. *Dicet nunc aliquis me vocare ad pileum ſervos & dominos de faſtigio ſuo dejicere.* Suet. Tib. IV. *Servisque ad pileum fruſtra vocatis, in Siciliam profugit.* Aur. Vict. cap. LXIX. *Vocatisque ad pileum ſervis adverſarios vicit.*

§. XIV. *Actus* I. *Sc.* 2. *V.* 16. *Seditionem aliquam in tranquillum conferre*, eſt ſedare & componere tumultum domeſticum aut diſſenſionem cum amico privato. Raro ſic invenias *ſeditionis* vocabulum de turba privatorum. Apud Terentium tamen eſt, non minus eleganter. Andr. V, 1, 11. *Perpuliſti me, ut homini adoleſcentulo in alio occupato amore, abhorrenti a re uxoria, filiam darem in ſeditionem atque incertas nuptias.* Sic *ſeditioſus* & *bellum.* Cic. ad Att. lib. II. ep 1. *Illam male odi conſularem, ea eſt enim ſeditioſa: ea cum viro bellum gerit, neque ſolum cum Metello, ſed etiam cum Fabio.*

§. XV. *Actus* I. *Sc.* 3. *V.* 3. *Quod erit natum tollito.* Ita loquebantur neutro genere de partu & futuro & recens nato. Terent. Andr. I, 3, 4. *Quicquid peperiſſet, decreverunt tollere.* Et III, 1, 6. *Nam quod peperiſſet, juſſit tolli.* L. 41. §. 5. *Medio tempore Pamphila, antequam pecunia ſolveretur, peperit, quæro*

id

id quod natum est ex Pamphila, utrum ad hæredes Sejæ, an hæredem Titiæ pertineat. Ovid. IX. Metam. AMPHITR.

Nec dubito, partu cum te Lucina levarit,
Tollere quicquid erit.

Idem epist. Hipsypyl.

Quod tamen ex nobis gravida celetur in alvo,
Vivat, & ejusdem simus uterque parens.

Cic. ad Att. X, 18. *Tullia mea peperit XIV. calend. Jun. puerum* ἑπταμηνιαῖον, *quod* εὐτόκησεν *gaudebam: quod quidem est natum, perimbecillum est.* Cic. lib. XI, ad Att. 9. *Hæc ad te die natali meo scripsi: quo utinam susceptus non essem, aut ne quid ex eadem matre postea natum esset.* Ibid. epist. 25. *Nihil unquam simile natum puto*, id est neminem mortalium tam malo fato natum puto, ac meam Tulliam. Trucul. XXIV. 45.

§. XVI. Ibid. ℣. 16

Quid tibi hanc curatio est rem? id est curatio hujus rei. Verbalibus in *io* casum verbi sæpe dat Plautus, ut Asin. V, 2, 70. *receptio*, Aulul. III, 2, 9. & IV, 10, 14. *tactio*, Asin. II, 2, 41. *verbis velitatio.* Cicero *domum reversio*, & *domum itio*, pro quo aliter uno verbo *domuitio*, & *Mutina eruptio.* Liv. XXV, 33. *Tum reditu domum fructusque videndi suos suaque vulgo grata erant.*

§ XVII. Ib. ℣. 23.

Nequiter expetere, est male evenire, non habere eum eventum & successum, quem optasses. sic *expetere alicui*, vel *in aliquem*, est recidere, redundare in aliquem, damno alicujus evenire. Hac Fabula I, 2, 32 *Delictum suum suamque culpam expetere in mortalem ut sinat*, id est alium mortalem eam luere vel ferre, mortalem ut sinat luere, quod ille peccarit. II, 1, 41. *Cujus ego hodie in tergum faxo ista expetant mendacia.* III, 1, 12. *Nam mea sit culpa, quod egomet contraxerim. Id Alcumenæ si*

inno-

AMPHITR. *innocenti huic expetat.* III, 2, 14. Sic autem Cic. de Provinc. Consul. 3. *Ut quod est indignissimum scelus imperatoris in perniciem exercitus expetisse videatur.* Liv. I, 22. *Regem Romanorum Deos facere testes, uter prior populus res repetentes legatos aspernatus dimiserit, ut in eum omnes expetant clades belli: tamen sine suspicione mali est.* Mil. II, 4, 40. *Satin' eadem in vigilantes expetunt, quæ in somnis visa memoras.*

§. XVIII. Actus II. Sc. 2. ℣. 25. *Primo cœtu vincere*, est primo congressu, prima conflictione, statim atque ad manus ventum est. Orat. Scip. African. apud Isidor. *Vi atque ingratiis cœtus cum illis sponsionem feci: facta sponsione ad judicem adduxi, adducto primo cœtu damnavi. Prima litis contestatione effeci, ut eum judices damnarent.* Cornif. IV. ad Heren. 36. *Hoc vos veriti estis, si primo cœtu condemnassetis, ne crudeles existimaremini. Primam coitionem* vocat Terent. & Quintil. Ille Phorm. II. 2. 38, hic lib. I. Institut. cap. 3.

§. XIX. Ib. ℣. 107. *Comprecari Jovi prodigiali thure aut mola salsa*, significat viso ostento Jovem prodigiorum depulsorem placare ac propitiare thure accenso, aut mola salsa oblata. Serv. ad Eclog. VIII. ℣. 82. *Sparge molam, far & salem. Hoc nomen de sacris tractum est: far enim pium, id est mola salsa, ita fit: Virgines Vestales tres maximae ex nonis Majis ad pridie Idus Majas alternis diebus spicas adoreas in corbibus messuariis ponunt: easque spicas ipsae virgines torrent, pinsunt, molunt, atque ita molitum condunt. Ex eo farre ter in anno molam faciunt virgines, Lupercalibus, Vestalibus, Idibus Septembribus, adjecto sale cocto & sale duro. Igitur quod in sacris mola casta dicitur, id Virgil. in V. Aneid. farre pio enuntiavit in II. salsae fruges.* sic Servius. Ovid. ita describit in Fast. *Farre pio placant & saliente sale.* Observanda autem est syntaxis verbi *precari*, qualis

lis & Asin. II, 4, 71. *Pergin' precari pessimo.* Virgil. VII. Æneid. ℣. 127. AMPHITR.

Optima Grajugenûm, cui me fortuna precari
Et vitta comtos voluit prætendere ramos.

Pro cerrita circumferri, est tanquam insanam aut mente captam, ex ritu & superstitione veterum, lustrari, & sacro facto purgari, aut circum templa ferri. Nonius: *Cerriti aut larvati, malesani, Cereris ira aut larvarum incursione animo vexati.* Menæchm. V, 4, 2. *quid? estne cerritus?* Pœn. II, 1, 21. Horat. II. Sat. 2. *Cerritus fuit, aut commotæ crimine mentis.* Ut autem a Cerere *cerritus*, sic *bacchari* etiam pro insanire dicebant, velut stimulis a Baccho subjectis. Bacchi stimulis agitatum proxime; dein quovis modo insanire. Supra ℣. 71. *Bacchæ bacchanti si velis adversarier*, quod proverbium est in malas mulieres. Nam *Bacchæ* dicebantur, dei Bacchi stimulis in furorem actæ, quæ & Mænades & Thyades appellantur a veteribus. Cic. Brut. LXXX. *Quid eos, quorum oratio altior actioque esset ardentior, furere & bacchari arbitrabantur?* Apud Virg. Sibylla *bacchatur vates.* Sic item *lymphati* & *lymphatici* dicuntur insani, quasi a nymphis, fontium & aquarum deabus, furore subjecto νυμφόληπτοι fiunt, ut explicat Varro lib. VI. de L. L. Liv. VII, 17. *Tum quidem velut lymphati aut attoniti munimentis suis trepido agmine inciderunt.* Curt. lib. IV. *Adhuc lymphatos ferri agique, arma jacientes.* Idem lib. VI. cap. 2. *Discurrunt lymphatis similes in tabernacula.* Hinc Pœn. I, 2, 132. *Nummi lymphatici*, quasi furiosi & loco manere nescientes, e que crumena exire gestientes: quales sunt prodigorum, qui pecuniam servare non possunt. *Circumferri* autem, lustrari, & lustratione expiari, placataque Deûm ira curari. Quos enim lustrabant, eos, arcanum carmen insusur- §. XX. Ib. ℣. 144.

AMPHITR. rantes, tæda, ſulphure, ovis, ſcilla aut aliis aptis rebus ſufficientes & purgantes circumibant. Lucian. Necyomant. Ἐκάθηρέ τέ με, καὶ ἀπέμαξε καὶ περιήγισε δᾳδὶ, σκίλλῃ, καὶ ἄλλοις πλείοσιν, ἅμα καὶ τὴν ἐπῳδὴν ἐκείνην ὑποτονθυρύσας, *Purgavit me & deterſit & luſtravit tæda, ſcilla, tum pluribus itidem aliis ſimul illud magicum carmen ſubmurmurans.* Virg. VI. Æneid. *Idem ter ſocios pura circumtulit unda.* Ubi Servius: *circumtulit, purgavit. Antiquum verbum eſt. Plautus: pro larvato te circumferam, id eſt purgabo. Nam luſtratio a circumlatione dicta eſt vel tædæ vel ſulphuris.* Juven. *Si qua darentur Sulphura cum tædis.* Sic ſacrificium quo luſtrabant agros, dicebant ambarvale, quod arva ambiat victima. Unde in Georg.

Terque novas circum felix eat hoſtia fruges.

Sicut *amburbale*, vel amburbium, dicitur ſacrificium, quo urbem circuit & ambit victima, cum nempe urbem luſtrabant. Servius ad Eclog. III. ℣. 777. Deſcribit ejus ritus quoſdam Lucanus lib. II.

Mox jubet & totam pavidis a civibus urbem
Ambiri, & feſto purgantes mœnia luſtro, &c.

Hinc & *luſtrare* interdum idem eſt ac circumire, circumferri ſine reſpectu ſacrorum. Virgil. X. Æneid.

Agnoſcunt longe Regem, luſtrantque choreis.

Servius interpretatur: circumdant te, circumeunt. Ovid. in Ibin:

Vel qui quæ fuerat tutatus mœnia ſæpe
Corpore luſtravit non diuturna ſuo.

He-

Hectorem designat, cujus cadaver Achilles circa muros Trojæ traxit. Plin. de Hyæna, VIII, 30. *Et quibusdam magicis artibus omne animal, quod ter lustraverit, in vestigio hærere.* Plin. X. 41. *Villaribus gallinis & religio inest: inhorrescunt edito ovo, excutiuntque sese, & circumactæ purificant, aut festuca aliqua sese & ova lustrant.* AMPHITR.

Delinitum esse, ut qui sis nescias, significat incantamentis sagarum & venenis mente alienatum esse. Inde mutuans Liv. I, 57. *Præda delinire populorum animos studebat.* Macrob. V. Saturn. 19. *Et in his maxime sacris, quibus delinire aliquos, aut devovere, aut denique exigere morbos solebant.* Cistell. II, 1. 41. *Tu me delinis: propter te hæc pecco.* Et *delinimenta* sunt incantationes aut potiones magarum & veneficarum. Afran. §. XXI. *Ib.* ℣. 213.

Si possent homines delinimentis capi,
Omnes haberent nunc amatores anus.
Ætas & corpus tenerum & morigeratio,
Hæc sunt venena formosarum mulierum.

Liv. XXX, 13. introducit Syphacem, regem Numidiæ, querentem de Sophonisba Asdrubalis filia, *Illam furiam pestemque omnibus delinimentis animum suum avertisse atque alienasse.* Idem lib. XXXIX, 11. *Hispalæ concubitu carere eum decem noctes non posse: illius excetræ delinimentis & venenis imbutum, nec parentis, nec vitrici, nec Deorum verecundiam habere.* Lamprid. Commod: *Qui furor dicitur & inter delinimenta Marciæ injectus.*

Satisfacere, ponitur pro placare atque mitigare iratum hominem tibi ob acceptas injurias vel contumelias, idque fit vel verbis, utpote depre- §. XXII. *Actus* III. *Sc.* 2. ℣. 8.

AMPHITR. cando, recantando, pœnitere te, & posthac in officio fore profitendo. Quod autem III, 3, 11. vocat *habere expurgationem;* vel reapse, ut puta supplicio, mulcta, damno, utrumque significat *satisfacere.* Prius ut apud Cicer. Philip. II, 20. *Acceperam jam ante a Cæsare literas, ut mihi satisfieri paterer a te. Itaque ne loqui quidem sum te passus de gratia,* id est, ut acciperem deprecationem tuam, & offensas condonarem. Cæsar. I. B. Gall. 41. *Inde reliquæ religiones per Tribunos & primorum ordinum centuriones egerunt, uti Cæsari satisfacerent, se neque unquam dubitasse, neque timuisse &c. eorum satisfactione accepta &c. profectus est.* Petron: *Rogare cœpi ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, & pateretur satisfieri sibi.* Idem: *Flectit ergo mentes satisfactione lenitas.* Vell. Paterc. lib. II. *In concilianda gratia fidelissimus, in accipienda satisfactione facillimus.* Suet. Jul. 73. *Valerium Catullum, a quo sibi versiculis de Mamurra perpetua stigmata imposita non dissimulaverat, satisfacientem eodem die adhibuit cœnæ.* Quintil. lib. VI. Instit. Orator. cap. 4. *Lædere sit periculosum, ne aut inimicitiæ insequantur, aut turpis satisfactio.* Ita hic Plautus: *Satisfaciat mihi, atque adjuret insuper, nolle esse dicta, quæ in me insontem protulit.* Hæc enim erant solemnia satisfactionis verba Terent. Adelph. II, 1, 8. *Tu quod te posterius purges, nolle hanc injuriam mihi factam esse.* Et ℣. 11. *Novi ego vestra hæc: Nollem factum; jusjurandum dabitur, te esse indignum injuria hac.* Senec. lib. III. de Benef. cap. 27. *Usus consilio descendenti Cæsari occurrit, & cum malam mentem habuisse se pridem jurasset, id ut in se & filios suos recideret, optavit: & Cæsarem ut ignosceret sibi,*

rediret-

rediretque in gratiam secum rogavit. Lib. IV. de Benef. cap. 31. *Cum Pollionis attractiorem vidisset frontem, quicquid, inquit, male dixi, mihi & capiti meo.* Posteriori significatione apud Cornif. ad Herenn. lib. IV. *Heus, inquit adolescens, pueri tui modo me pulsarunt, satisfacias oportet.* Just. XXVII, 2, 3. *Misera quidem res, sed optanda Seleuco fuit: siquidem civitates, quæ odio ejus ad Ptolemæum transierant, velut Diis arbitris satisfactum sibi esset, repentina animorum mutatione in naufragii misericordiam versæ, imperio se ejus restituunt.* Mart. XII, 14. AMPHITR.

Parcius utaris, moneo, rapiente veredo,
Prisce, nec in lepores tam violentus eas.
Sæpe satisfecit prædæ venator, & acri
Occidit excussus nec rediturus equo.

Cic. lib. XIII. ad Famil. ep. 8. *Magna me affeceris lætitia, sed etiam quodammodo gloria, si Publius Sextius homini maxime necessario per me satisfecerit.* Id est, si ego P. Sextium possum placare Albino socero meo, ut propter me non plectatur. Vide Torrent. ad Suet. p. 84. Et Muret. Vide & Nann. in notis Var. ad Terent. p. 443.

Res tuas tibi habe. Formula est divortium denuntiandi, qua utebantur aut maritus adversus uxorem, aut uxor adversus maritum, si alteruter matrimonium solveret, & ab altero diverteret. Hæc verba libello aut tabellis inscripta alteri mittebat, qui quæve divortium faciebat. Cic. Philip. II, 28. *Frugi factus est: Mimam illam suam suas res sibi habere jussit ex duodecim, claves ademit, exegit. Quam porro spe-* §. XXIII. *Ib.* ℣. 47.

AMPHITR. *spectatus civis, quam probatus! cujus ex omni vita nihil est honestius, quam quod cum Mima fecit divortium.* Loquitur de mima, quasi de uxore. Est autem mima mulier scenica, seu quae agit inter histriones.

Ex duodecim intellige tabulis. Apud M. Senec. Suasor. I. Refertur Atheniensium in summo dolore risus elegans, cum M. Antonius Triumvir se vellet Liberum patrem seu Bacchum dici, habitu quoque & incessu deum illum imitaretur, occurrerunt ei Athenienses, & per adulationem Διόνυσον salutaverunt; addideruntque se despondere illi Minervam suam, (erat autem urbs Athenae in singulari tutela Minervae sive Palladis, unde & nomen habet) rogaruntque ut duceret. Ille iratus eis, quod a partibus Pompeji & postea Bruti stetissent, se ducturum ait, sed dotis nomine se illis imperare mille talenta (hoc est 600000 coronat.) Tum subscriptus est statuae Antonii libellus his verbis: *Octavia & Minerva Antonio: Res tuas tibi habe.* Idem M. Senec. Controv. XIII. de marito sterilitatis causa uxorem dimittente: *Res tuas tibi habe: injicere debuit manum, & ipsum inter res suas trahere.* Apud Apul. V. Metam. Cupido maritus inquit ad Psychen uxorem: *Confestim toro meo divorte, tibique res tuas habeto.* Translate potest usurpari, quoties quamcunque personam, aut rem, aliquando nobis admodum conjunctam, deserimus, ut in Trin. II, 1, 32. *Apagesis, amor, tuas res tibi habe: amor mihi amicus ne fuas unquam.*

§. XXV. Act. III. Sc. 4. V. 6. *Dicto audientem esse alicui* Latinissima phrasis est, pro parere imperio alicujus. Sic Asin. III, 2, 40. Bacch. III, 3, 35. Maenechm. II, 3, 89.

89. Verba sunt servi, qui significat se a domino emptum esse ut ei pareret, non ut imperaret. Pers. III, 1, 50. Trinum. IV, 3, 55. Cic. Verr. 1. *Si habes qui te audiet, si potest tibi dicto audiens esse quispiam.* Famil. VIII. 4. *Nam in disputando jecit eam vocem Pompejus, omnes oportere Senatui dicto audientes esse.* Liv. lib. IV. *Pronunciant placere Consules senatui dicto audientes esse.* lib. V. *Nec plebs nobis dicto audiens atque obediens sit.* Hac Scen. ℣. 8. Liv. lib. XLI. *Quod cum milites Consulis imperio dicto audientes futuros sese dicerent.* Corn. Nep. Iphicr. AMPHITR.

Percipere significat usu minus vulgato, perurgere, pervadere, penitus capere atque occupare: non quomodo sensu aut mente prædita percipere aliquid dicuntur: sed percipiunt nos, quæ attingunt, pertentant, titillant. Sic *horror mihi membra percipit penitus*, est occupat, pervadit, & quasi perambulat, ac pererrat, omniaque tremere cogit. Mænechm. V, 5, 22. *Quid cessas dare petitionis aliquid, priusquam percipit insania*, id est, totum eum occupat. Stich. II, 2, 17. *Cui misero medullam ventris percepit fames.* Terent. Eunuch. V, 6, 1. *Ex meo propinquo rure hoc capio commodi, quod neque agri, neque urbis odium me unquam percipit.* Id est, neutrius me unquam pertædet, Lucret. III, 28. §. XXVI. *Ibid.* ℣. 66.

His ibi me rebus quædam divina voluptas
Percipit atque horror.

Ibi, id est tum. Et sic legendum pro *ubi*, quod habent MSS.

Hostiis pacem Deûm vel Numinis expetere. Propria phrasis veterum in re sacra, pro Deos pro- §. XXVII. *Ibid.* ℣ 75.

AMPHITR. pitiare & placare, veniam delictorum petere, numen exorare & propitium reddere. Sic Curc. II, 2, 20. *Pacem ab Æsculapio petas, ne forte tibi eveniat magnum malum.* Merc. IV, 12. *Apollo, quæso te, ut des pacem propitius, salutem & sanitatem nostræ familiæ.* Cic. pro Rab. *Ab Jove Optimo Maximo ceterisque Diis Deabusque immortalibus pacem ac veniam peto.* Liv. IV, 2. *Nam opem ægris corporibus relictam, si pax & venia ab Dîs immortalibus impetrata esset.* Just. XVIII, 6, 12. *Pacem Deorum sanguine eorum exposcentes.* Idem XX, 2, 7. *Occupandam manium & Deæ pacem rati.* Ubi vide Notas. Ovid. I. Amor. el. 2, 21. Virg. III. Æn. 261.

ASINA-

ASINARIA.

RIvinus dicitur idem qui rivalis, a *rivus*, ut a *vicus vicinus*. *Rivales* proprie qui ex eodem rivo, ad agros suos irrigandos & usum domesticum, aquam ducunt. Sic accipitur leg. 3. §. 5. ff. de Aqua Cotidiana & Aestiva: *Is qui aquæ cotidianæ jus habet, vel fistulam in rivo ponere, vel aliud quodlibet facere potest: dummodo ne fundum domino, aut aquagium rivalibus deterius faciat.* Acron in Arte Poët. Hor. *Rivales qui in agro rivum haberent communem, & propter eum sæpe discreparent.* Sic *corrivatae aquæ* Senec. Nat. Quæst. III. 19. *Habet venas aquarum terra, ex quibus corrivatis flumina effici possunt.* Plin. lib. XXXVI. cap. 16. *Agrippa in aedilitate sua, advecta virginea aqua, ceteris corrivatis atque emendatis, lacus septingentos fecit.* Ibidem: *corrivationem aquarum egerere machinis.* Unde translate vox *rivalis* significat in amore æmulum & competitorem. Bacch. V, 3, 4. *Ut apud lenones rivales filiis fierent patres.* Stich. V, 4, 47. *Hæc facetia est, amare inter se rivales duos, uno cantharo potare, & unum scortum ducere.* Hinc elegans illud *amare se sine rivali*, de hominibus maximi sese facientibus, cum tamen ab aliis minimi ponderis pendantur. Cic. lib. III. ad Q. Fratr. ep. 8. *Hierus auctor fore videtur, o Dii, quam ineptus, quam se ipse amans sine rivali.* Et IV. Tusc. Quæst. cap. 26. *Obtrectare vero alteri, aut illa vitiosa* §. I. Arg. ℣. 6.

ASINARIA. *vitiosa æmulatione, quæ civilitati similis est, censeri, quid habet utilitatis.*

§. II. Act. I. Sc. 1. ℣. 7. *Oppetere pestem*, significat, peste aliqua seu malo casu interire: dictum ut *mortem oppetere.* Nam & *pestiferum* dicebant idem quod mortiferum. Sic vetus Poëta apud Cic. II. Tusc. Quæst. *Vestras manus peto, priusquam oppeto malam pestem, mandatam hostili manu.* Noster Capt. III, 3, 11. *Neque de hac re negotium est, quin male occidam, oppetamque pestem.* Phædr. lib. III. fab. 17. *Humanitati qui se non accommodat, plerumque pœnas oppetit superbiæ.*

§. III. Ib. ℣. 26. *Quae locutus despuas*, formula est aversandi male ominata verba. Nam *locutus* hic valet, locutus es. *Sputum* apud veteres extra usum naturalem erat duplex, religiosum & contumeliosum. Priori utebantur vel in avertendis malis ominibus, ut hic. Senec. Consl. ad Marc. cap. 9. *Quis non, si admoneatur ut de suis cogitet* (id est de morte & testamento) *tanquam dirum omen despuat, & in capita inimicorum abire jubeat.* Scholiast. Juven. Sat. VI. *Propter fascinum verborum ter sibi in sinum spuunt, & videntur fascinum arcere.* Tibull. I. el. 2.

Hæc mihi composuit cantus, queis fallere posses,
Ter cane, ter dictis despue carminibus.

Vel etiam utebantur eo medicinæ causa in morbis, quos incantando curari putabant. Apud Petron. Enothea Encolpium curans: *Hoc peracto carmine ter me jussit exspuere.* Sic & in morbo comitiali Noster Capt. III, 4, 18. *Et illic isti, qui sputatur, morbus interdum venit.* Plin. XXVIII, 4. *Ita despuimus comitiales morbos; & simili modo fascinationes repercutimus, veniam quoque a Diis spei alicujus audacioris petimus in sinum spuendo: etiam eadem*

dem

dem ratione terna despuere deprecatione in omni medicina mos est. At de sputo contumeliæ causa immisso Noster Curc. IV, 2, 17. *Qui constitit, culpant eum, conspuitur, vituperatur.* Cicer. ad Q. Fr. II, 3. *Hora fere nona, quasi signo dato, Clodiani nostros consputare cœperunt.* Petron. *Convocat omnes quasillarias, familiæque sordidissimam partem, ac me conspui jubet.* Iterumque: *Verberibus sputisque extra januam ejectus sum.* Ex hoc more legimus in historia sacra, milites Romanos Servatorem terrarum, cum omni genere ludibrii patientem afficerent, etiam consputasse. De quo verius dicam quam de Catone Senecæ: *Sacrum illud caput purgamentis oris adspersum esse*, de Constan. Sapien. II. Vide Casaub. ad Pers. Sat. II. p. m. 200. ASINARIA.

Arcte contenteque aliquem habere, id est parce ac duriter, ut loquitur Terent. præbere exiguum sumptum alicui. Sic *vita contenta* Ciceroni non splendida, sumtuosa, pro Planc. IV. *Cn. Manlium non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio, vita etiam contenta ac sordida.* Paulin. Nat. VI, Felicis: *Qui solos habui contentus rusticus, illas Paupertatis opes.* Horatio *attentus* lib. I. ep. 7. *Durus ait, Vultei, nimis attentusque videris Esse mihi.* §. IV. Ibid. ℣. 63

Sumere aliquem optionem, pro sumere adjutorem, socium operis & laboris. Desumptum a re militari Romanorum, in qua dicebatur *optio*, qui à Tribuno militum centurioni adjutor & vicarius dabatur, ut centurione valetudine aliave causa impedito is vicem ejus curaret: Quia autem ipsis centurionibus, quos vellent, ad id munus optandi & eligendi potestas erat, ab optando *Optiones* appellabantur hujusmodi adjutores ab §. V. Ibid. ℣. 88.

ASINARIA. ab ipſis centurionibus lecti, & a Tribunis probati, ut Varro & Feſtus interpretantur. Veget. de Re Milit. II, 7. *Optiones ab optando appellati, quod antecedentibus ægritudine impeditis, hi tanquam adoptati eorum atque vicarii, ſolerent univerſa curare.* Inſcriptio vetus de milite: *Beneficiarius tribuni, deinde optio in centuria.* Liv. *Subcenturionem* vocat Lib. VIII. cap. 8. *Romano* (principi centurioni) *haud ſatis fidenti viribus, jam Romæ permiſſum erat ab conſulibus, ut ſubcenturionem ſibi, quem vellet, legeret, qui tutaretur eum.* Hinc ad alia transfertur. Eſt & optio fabricæ leg. 6. D. de Jure Immunitatis. Quo maxime reſpexiſſe videtur Plautus. Ait enim: *Tibi optionem ſumito Leonidam, fabricare quidvis.* Sed & qui olim præfecti ſociorum & auxiliorum dicebantur, Juſtiniani ævo vocabantur *Optiones fœderatorum*, leg. 35. Cod. de Locato & conducto. Novell. CXVI. cap. 1. *Optiones carceris*, quos cuſtodes carcerum adſciſcebant ad cuſtodias obſervandas regendasque. l. 6. D. de bon. Damn. *Spolia, quibus indutus eſt quis, cum ad ſupplicium ducitur, neque ſpeculatores ultro ſibi vendicent, neque optiones.* Et SCtum: *Hanc rationem non compendio ſuo præſides debent vertere, ſed nec pati optiones ſive commentarienſes ea pecunia abuti.* Ambroſius: *Neque Paulus & Silas tempus diſtulerunt, quo optionem carceris baptizarent.* Denique prima notione *Optio* eſt electio. Milit. III, 1, 74. *Quid illas artes optaſſis, ſi optio eveniat tibi*, id eſt, ſi eligendi poteſtas fiat. Trin. IV, 3, 47. *Duarum rerum exoritur optio: vel illud, quod credideris, perdas, vel illum amicum amiſeris. Indignum eſt.* Caſin. II, 2, 16. *Vir me habet peſſimis deſpicatam modis, nec mihi jus meum obtinendi optio eſt*, id eſt, nemo

mo mihi eſt adjutor, ut jus meum obtineam. ASINARIA.

Facere nomen alicujus ut ſit apud Tresviros, eſt accuſare aliquem. Truc. IV, 2, 48. *Jam, hercle, apud omnes magiſtratus ſaxo erit nomen tuum.* Treſviri vel triumviri capitales ex magiſtratibus erant minoribus, qui carceri præerant & ſuppliciis, cognoſcebant de criminibus ſervorum, meretricum & viliorum capitum, eoſque puniebant. Amph. I, 1, 3. *Si tresviri me in carcerem compegerint.* Unde apud Horat. *Sectus flagellis triumviralibus*, pro virgis & verberibus cæſus. Et apud Tacitum : *Sejani liberi triumvirali ſupplicio adfecti.* Solebant, qui accuſare quem vellent, adito Prætore poſtulare, ut ſibi *deſerre nomen* liceret. Recepto nomine, atque a ſcribis Prætoris juſſu in tabulas relato, alter reus erat & procedebat accuſatio. Cic. pro Domo: *Nomen Sex. Propertii detulit: accuſare alienæ damnationis ſceleriſque conſcias, propter calumniæ metum, non eſt auſus.* Pro Cæl. *Num quis denique feciſſet mentionem, ſi hic nemini nomen detuliſſet. Quin etiam Herennium dicere auditis, verbo ſe moleſtam non fuiſſe Cælio, niſi iterum eadem de re ſua familiari abſoluto nomen hic detuliſſes.* Lib. II. in Verr. 38. *Si quis abſentem Sthenium rei capitalis reum facere vellet, ſe ejus nomen recepturum.* Et 42. *Nonne ita, ut omnibus nobis tacentibus, ipſae te tuæ tabulæ condemnare poſſent? Quæſo, codicem circumfer, oſtende: videtisne totum hoc, nomen coram ubi facit debitum, eſſe in litura.* Id eſt, ubi ſcriptum eſt, præſentem Sthenium eſſe accuſatum, ibi prius aliud quid ſcriptum fuiſſe, quod deletum ſit. Hinc *nomen* pro crimine interdum ponitur, Lib. V. Verr. *Nomine ſceleris conjura-*

§. VI. Act. I. Sc. 2. ℣. 5.

tio-

ASINARIA. *tionisque damnati.* Pro Sylla: *Accusati sunt uno nomine consulares: adfuerunt, inquit, Catilina, laudarunt.* Senec. ep. CIV. de Socrate: *Novissima damnatio est sub gravissimis nominibus impleta; objecta est & religionum violatio & juventutis corruptela.* Sic libellum datum Cæsari, in quo nomina conjuratorum descripta, & consilia prodita erant, *nomen* vocat Manil. lib. IV.

Indicium dextra retinens nomenque cruore
Delevit proprio.

§. VII. *Act. II. Sc. 3. ℣. 20.* *Hostimentum dare*, significat vicem reddere, par pari referre. Nam *hostimentum*, ut interpretatur Festus, est beneficii pensatio: a verbo *hostire*, quod est pensare, vicem reddere. Hac Fab. II, 2, 100. *Quin promitto hostire contra, ut merueris.* Unde & *redhostire* explicat Festus, gratiam referre, auctoritate Nævii: *Comiter senem sapientem redhostit Mænalus.* Unde & *hostiam* dictam vult Servius, quod ea cæsa hostiantur, quasi & propitii reddantur Dii.

§. VIII. *Ibid. ℣. 47.* *Græca mercari fide*, id est, præsente pecunia. Quia enim multi inventi Athenis, qui debitum abjurarent, inde factum, ut fidem non haberent, nisi præsentarium aurum ferenti. Theophrastus in Charactere Diffidentiæ de mercatoribus: *Postremo iis, qui ab eo aliquid mercis sumserint, dicentibusque, refer in rationes, imo, ait, pecuniam pone, non enim vacat omittere flagitatum.* Vide ibi Casaub. nuspiam autem certior fides, quam ubi statim res pro re redditur. Qua in re quia videntur Græci diligentes fuisse, inde fides illorum optima in proverbium abiit. Vell. II, 23. *Adeo enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, ut sem-*

semper in omni re, quicquid sincera fide ageretur, id Romani Attica fieri prædicarent. Auson. Ep. X. Paulo scribit, nescio quid rerum suarum illi paratum esse, si libeat uti *non Pœna, sed Græca fide.* Nam *Punica fides* in contrarium pro mala valuit, ob Carthaginiensium perfidiam. ASINARIA.

§. IX. Act. II. Sc. I. ℣. 11.

Admittere quovis dicuntur aves, si bona sint ad quidvis incipiendum auguria, si bonis auspiciis res tentetur. Liv. I, 36. *Concilia, populi, ubi aves non admisissent, dimitterentur.* Id est, ubi non secunda auspicia dedissent, & quasi prohibuissent concilia haberi. cap. 55. *Cum omnium sacellorum exaugurationes admitterent aves, in Termini fano non addixere.* Liv. IV, 18. *Ut ab auguribus, simul aves admisissent, ex composito tolleretur signum.* Verbum est proprium augurum, quibus & *admissivæ aves* dicebantur, quæ consulentem de incepto bene sperare juberent. *Addicere* idem in adducto Livii loco, & superius: *Id quia inaugurato Romulus fecerat, negare Accius, nisi aves addixissent, posse.* Et *Aves semel iterumque non addixerunt*, lib. XXVII. cap. 16.

§. X. Ibid. ℣. 18.

Obscævare alicui negotio, proprie est malum omen afferre. Quia vero ominibus impediebantur homines superstitiosi a perficiendo negotio, quod intenderant, translate potest usurpari pro impedire, obstare votis, disturbare coeptum negotium, aut malam exspectationem de eventu rei concitare. *Scæva* substantivum idem est quod omen. Pseud. IV, 7, 39. Stich. V, 2, 24. Casin. V, 4, 4. *Hac ibo: caninam scævam spero meliorem fore*, id est omen, quod canis dedit, spero felicius aliquid significare.

§. XI. Act. II. Sc. 2. ℣. 14.

Linquere aliquem in obsidione significat relinque-

ASINARIA. querere in gravi & præsenti periculo, in summis angustiis. Sic transfert Cic. lib. V. Fam. 6. *Nec putant ei nummos deesse posse, qui ex obsidione fœneratores exemerit*, id est peste, quæ illis imminebat a grege Catilinæ. Post Reditum ad Quirites: *Tum se fuisse miserum, cum careret patria, quam obsidione liberavisset.* Senec. ep. CXIII. *Quid est fortitudo, munimentum humanæ imbecillitatis inexpugnabile: quod qui circumdederit sibi, securus in hac vita obsidione perdurat.* Plin. Paneg. LXXXI. loquens de venatione: *Nec mediocre pacis decus habebatur submota campis irruptio ferarum, & obsidione quadam liberatur agrestium labor.* Pro captivitate accipit Just. XXXIX, 1. *Demetrius obsidione Parthorum liberatus.* Sic *obsidere tempus alicujus*, impedire atque obsistere, ne quis suo tempore utatur, fraude morari aliquem ac detinere. Cic. I. Verr. cap. 2. *Ut perspicuum cuivis esse possit, hominem ab isto quæsitum esse, non qui rem suam adduceret, sed qui meum tempus obsideret.* Eleganter etiam Just. XLII, 4. *Stultæ pellices, ex quibus generata tanta juventus erat, pro suis quæque sollicitae, animum senis obsidebant*, id est sui juris atque arbitrii esse non patiebantur. Quale de Hierone narrat Liv. XXIV, 4. *Non facile erat, nonagesimum jam agenti annum, circumsesso dies noctesque, muliebribus blanditiis liberare animum.*

§. XII. *Obnoxium esse alicui* pro obligatum, deditum,
Ib. ℣. 18. subjectum & devinctum alicui esse, sive per beneficia accepta, sive per potestatem, & jus, puta magistratus vel domini, vel patris, sive denique per patientiam non satis honestam. Capt. II, 1, 20. *Obnoxii* &c. quæ est formula gratias agendi; pro qua dicunt: sumus vobis obligati.

Liv.

Liv. VII, 30. *Si secundis rebus nostris amicitiam* ASINARIA.
vestram petissemus, subjecti atque obnoxii nobis minus essemus. Eidem *pax obnoxia* dicitur pro iniqua, in qua pars altera premitur, & quasi in ditione est. VI, 28. *Ubicunque esset Latinus hostis, satis scire eum esse, quem ad Regillum Lacum devictum, centum annorum pace obnoxia tenuerunt;* lib. IX, 10. *Emersisse civitatem ex obnoxia pace, illius consilio & opera.* Loquitur de fœdere Caudino. Inde etiam *obnoxius* idem quod infirmus, invalidus, qui læditur facile atque impune, & vexationi atque injuriis expositus est, & propterea semper anxius & sollicitus vivit. Suet. Tib. cap. XII. *Enimvero non privatum modo, sed etiam obnoxium & trepidum egit.* Senec. Cons. ad Marc. XXI. *Labuntur humana & fluunt, neque pars vitae nostrae tam obnoxia aut tenera est, quam quae maxime placet.* Flor IV, 4. De Octavio Cæs. *Intra decem & octo annos, tenerum & obnoxium.* Sic *corpus* humanum Seneca vocat *obnoxium animi domicilium.* Tacitus *obnoxiam urbem* Romam vocat, ubi de incendio Neronis, Annal. lib. XV. cap. 38. *Incendium anteiit remedia velocitate mali, & obnoxia urbe arctis itineribus, hucque & illuc flexis.* Obnoxius animus Plin. Præfat. *Obnoxii profecto animi & infelicis ingenii est, deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere* id est, servilis & abjecti. Liv. III, 39. *Obnoxio die eas sententias* vocat, quæ non libere dicuntur, sed in gratiam potentium. Seneca. Hominem dicit esse *animal obnoxium*, id est multis miseriis & damnis expositum. Vid. Gron. ad Sen. III. de Ira c. 8.

In commune fraudem frausus, est qui publicum rapuit, ut loquitur ℣. 55. qui remp. §. XIII. lib. ℣. 20.

 frau-

ASINARIA. fraudavit, & quod ejus erat in privatum convertit. Festus: *Fraufus erit, fraudem commiserit.* Formulam hanc antiquam emollivit Livius lib. XXIII, 14. *Qui capitalem fraudem ausi, quique pecuniae judicati in vinculis essent.* Ubi tamen Scal. mavult *fraufi.* Liv. XXVI. *Capitalia ausi plerique.* Cic. pro Rabir. Perd. cap. 9. *Si C. Rabirius fraudem capitalem admisit, quod arma contra L. Saturninum tulit.*

§. XIV. Ibid. ℣. 50. *Esse alicui in mundo*, id est in promptu, paratum, expeditum esse. Uti quæ munda habemus, veluti chartam, vestimentum, ferramentum, quibus statim, ubi necessitas inciderit, uti possimus, nec exspectandum est, dum mundentur. Hac Fabula II, 1, 16. *Mihi in mundo sunt virgae.* Cas. III, 3, 3. *Cui, quod amet in mundo siet.* Epid. V, 1, 12. *Habe bonum animum, quippe cui libertas in mundo sita est.* Pseud. I, 5, 84. *Pistrinum in mundo scibam, si id facerem mihi.* Sic *mundum* pari compendio dixerunt cultum mundum, quo mulieres ad munditiem utuntur. Phædr. fab. 4. lib. IV. *Mundum muliebrem, lavationem argenteam, eunuchos glabros.* Et in libris Juris, quibus mulieres exornantur & munditias acquirunt: quanquam Icti inter mundum & ornamenta distinguunt. Paulus Sentent. III, 6. *Mundo muliebri legato ea cedunt per quae mundior mulier lautiorque efficitur, velut speculum, conchae, pyxides, argentum balneare, unguenta, & vasa in quibus ea sunt: ornamentis legatis, quibus ornatior sit, veluti annuli, catenae, vestes, monilia.* Nec minus eleganter Apul. VI. Metam. *Erant & falces, & operae messoriae mundus omnis*, id est omnia instrumenta, quibus in metendo rustici utuntur, omnis apparatus. Idem in Apol.

Apol. *Cereris mundum* vocat arcana in Eleusiniis Sacris: *Quoniam, ut res est, majus piaculum decernis, speculum Philosopho, quam Cereris mundum profano videre.* (Potest etiam hæc phrasis *in mundo esse* ita explicari, quia ejusmodi instrumenta in parato semper habebant, quibus utuntur, inde *in mundo esse* translatum ad quævis alia, quæ in promptu sunt. Contrarium *immundus* pari significatu, vide in Lexico Parei vocem *immundus* ex Tertulliano. Ut & *mundus.*) ASINARIA.

Ducere anhalitum pro difficulter respirare, πνευστιᾷν, sive brevem & frequentem spiritum ducere: quod accidit aut asthmate sive suspirio vexatis, aut ex cursu fatigatis, aut ira commotis. Vulgus male pro anima & respiratione usurpat, cum sit ejus vitium. Senec. ep. LIV. de suo morbo loquens, quem ait fuisse instar suffocationis: *Deinde paulatim suspirium illud, quod esse jam anhelitus ceperat, intervalla majora fecit, & retardatum est ac remansit, nec adhuc, quamvis desierit, ex natura fluit spiritus. Sentio haesitationem atque ejus moram.* Hinc *recipere anhelitum* est celerem illam ac prætrepidam respirationem sedando paulum se colligere. Epid. II, 2, 21. *Animo male est, recipiam anhelitum. A. clementer acquiesce.* Sic Merc. III, 4, 16. Virg. II. Georg. 135. *Senibus medicentur anhelis,* Δυσπνοίαν inquit Servius lib. V. Æn. 432. de Entello sene: §. XV. Ibid. ℣. 61.

Tarda trementis
Genua labant: vastos quatit aeger anhelitus artus.

Lib. IX. de Turno fatigato:

Nec respirare potestas,
Et fessos quatit aeger anhelitus artus.

ASINARIA. Horat. lib. I. od. 15. *Sublimi fugies mollis anhelitu.* Terent. *Confugere anhelantem domum.* Hinc *anhelans inopia* dicitur de illis, qui in magnis angustiis sunt ob inopiam. Just. IX, 1, 6. *Anhelantem inopiam paululum recreavit.* Aliter, sed etiam in vitium tamen, Cic. post Redit. in Senat. cap. VII. *Non te illius unguentorum odor, non viri anhelitus, non frons calamistri notata vestigiis.* Philipp. XIII, 2. *Quem vini anhelitum, quas contumelias fore censetis, minasque verborum.*

§. XVI. Ibid. ℣. 93. *Opus exasciatum.* Phrasis proprie ad architecturam pertinet, & significat *asciâ* politum. Translate idem quod perfectum, elaboratum, expolitum. Prudent. Hymn. in Rom. Martyr. ℣. 381. *Deasciato supplicare stipiti.* Est auten *ascia* instrumentum fabrile ad polienda & leviganda quæcunque *subtiliora* opera ex ligno. Tertull. Apol. *In Deos vestros per omnia membra incumbunt asciae & runcinae & scobinae.* Inde phrasis in Inscription. CCCLXXXII, 1. *Sub ascia opus dedicare* pro exasciatum dedicare. Ut alibi in iisdem *statuam sub auro constitui locarique*, pro auratam.

§. XVII. Ib. ℣. 103. *Oblectare aliquem alicubi*, tenere, morari, sustinere & lactare aliquem. Sic Terent. Hecyr. I, 2, 9. *Dic mihi, Philotis, ubi te oblectasti tam diu.* Similiter Asin. hac. I, 2, 16. *Sordida vitam oblectaras pane*, vix sustentabas, morabare, ne per famem atque inediam effugeret. Pers. I, 3, 46. *Marsupium habeat, inibi paulum praesidii, qui familiarem suam vitam oblectet modo. Quod sufficiat ad quotidianum cibum, nihil ad laute splendideque vivendum: satis ad vivendum modo.* Cic. pro Cælio ex Cecil. *Si egebis, tibi dolebit, mihi sat est, qui aetatis quod reliquum est, oblectem meae.*

Colum.

Colum. VI, 26. *Castratus vitulus sequenti triduo, velut æger cacuminibus arborum, & desecto viridi pabulo, oblectandus prohibendusque multa potione.* Cornif. ad Herenn. IV, 1. *Argentum quoque vult tametsi hospites habeo, tamen utatur licet: nos Samiis delectabimur.* id est, nos sustinebimus, contenti erimus. ASINARIA

Rescribere nummos alicui, est per chirographum ab alio, ut plurimum de mensa, numerare vel solvere. *Scribere, perscribere, rescribere, scriptura*, verba sunt argentariorum. Cic. pro Pison. *Rationes & scite & litterate perscribere.* III. ad Att. *Boni viri usuras perscribunt.* Sic & *transscribere*, vide Serv. ad Virg. VII. Æneid. ℣. 422. *Trapezitæ*, qui & *argentarii* & *nummularii*, Plauto *Danistæ*, pecuniam & suam & alienam exercebant: *Quorum rationem esse, Labeo ait, ultro, citro, dandi, accipiendi, credendi, obligandi, solvendi sui causa negotiationem*, Dig. Leg. VI, 3. de Edendo. Dicuntur autem Justiniano Novell. 136, ἀργυροπράται, καὶ ἀργυροπράκται, a Suida ἀργυραμοίβοι, a Polluce κολλυβισταὶ καὶ κερματισταί. Habebant Romæ in argentariis tabernis mensam positam, in qua servabant, numerabantque pecuniam; unde & *argentariæ mensæ exercitores* vocantur in edicto prætoris, leg. 4. de Edendo. Et *mensarii* Cicer. pro Flacco cap. 19. Suet. in Aug. cap. IV. & ibi Torrent. pag. 115. Et *mensularii*, leg. 24. §. 2. de rebus auctor. Jud. Leg. 47. §. 1. D. de pactis. *L. Titius G. Sejum mensularium, cum quo rationem implicitam habebat, propter accepta & data, debitorem sibi constituit, & ab eo epistolam accepit in hæc verba: Ex hac ratione mensæ quam mecum habuisti, in hunc diem ex contractibus plurimis remanserunt, apud mensam meam, trecen-* §. XVIII. Act. II. Sc. 4. ℣. 34.

ASINARIA. *ta octoginta sex, & usuræ quæ competierint.* Harum mensarum meminit Plautus Curcul. V, 3, 3. & Pseud. I, 3, 62. Ubi *de mensa surgere* dicuntur argentarii, qui foro cedunt, decoquunt. Duobus modis Romani servabant pecuniam, aut in arca, aut in mensa: duoque hinc erant solvendi modi, nempe aut ex arca, aut de mensa. Ex priori ratione est ut *arcam habere* diceretur bene nummatus, contra pauper. Unde illud Catull. ep. 21. *Cui neque servus est, neque arca.* Intelligit pauperem, nummis carentem, sive habentem neque mancipium, neque pecuniam. Cic. I. ad Att. ep. 9. *Arcæ nostræ confidito*, id est, opibus nostris, pecuniæ. Idem ad Q. Fr. II, 11. *Jocum autem Cæsaris de sua egestate ne sis adspernatus: ad quem ego rescripsi nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret.* Plin. III, ep. 19. *Accipiam a socru, cujus arca non secus ac mea utor.* Arcæ curam plerumque habebant servi, qui *dispensatores* & *arcarii* dicebantur Columell. III. de R. R. cap. 3. *Domini arcam exhaurire* dicitur, qui ejus pecuniam consumit. Juven. Satyr. III. *Quantum quisque sua nummorum possidet arca, Tantum habet & fidei.* Petron. *Hinc quemadmodum ratiocinari didicisset, dein dispensator factus est.* L. 41. §. 13. D. de fideicomm. libert. *Stichus arcarius probante domino nomina fecit.* Pro eo Lex 41. de reb. cred. *Ejus, qui in provincia Stichum servum calendario præposuerat.* Val. Max. ait alicubi, *arcas effundi in culinas*, id est, pecuniam luxuria prodigi. Add. Ramires. in Mart. I. ep. 76. Sed multo majorem solebant habere in mensa, aut depositam, dum publicam fidem sequuntur, & tutissimum eum locum putant, aut pro occasione usuri, & per partes erogaturi,

aut

aut creditam mensariis sub usuris datam, quà illi suo arbitrio uterentur, lucrum suum sectantes. De quo utroque genere, leg. 24. §. 2. de reb. auctor. judicum possid. *In bonis mensulariis vendundis post privilegia potiorem eorum causam esse placuit, qui pecuniam apud mensam publicam secuti deposuerunt: sed enim depositis nummis usuras a mensulariis acceperunt, a ceteris creditoribus non separantur.* Huc respicit Plaut. Aul. III, 5, 53,56. Capt. II, 3, 89. *Sequere me, viaticum ut dem hinc a trapezita tibi.* Apud quem scil. pecuniam suam habebat Hegio. Nam sup. I, 2, 90. dicit: *Subducam ratiunculam, Quantillum argenti mihi apud trapezitam siet.* id est, quantum in mensa depositum supersit. Sic in Curc. IV, 3, 4. inquit miles ad Lyconem trapezitam: *Triginta minas ego apud te deposui.* Aurelius Victor Schotti in Juliano de procuratoribus Trajani: *Adeo ut unus ex iis diceret locupletium quemque ita convenire: quæ habes ad mensam? alter unde habes? tertius pone quæ habes.* Apul. Apolog. *Cato in oratione scriptum reliquit, cum in Hispaniam Consul proficisceretur, tres servos solos ex urbe duxisse: quum jam ad villam publicam venerat, parum visum qui uteretur: jussisse duos pueros in foro de mensa emi, eos quinque in Hispaniam duxisse.* *Emi nummis ab argentario numeratis*, sive ipse antea illic depositos habebat, sive ab eo sumeret mutuos. Singulorum, a quibus acceperat pecuniam, rationes conficiebat argentarius, & in codices referebat, tum quid cujusque nomine, cuive erogasset: hæc *mensæ scriptura* vocabatur, leg. 27. §. 1. de furt. *Siquis cum alias probationes mensæque scripturam haberet, chirographi furtum passus sit.* Eas rationes lite orta prætorio edicto cogebat argentarius. Cui ergo aliquid solvendum ASINARIA.

 erat,

ASINARIA. erat, is dabat chirographum ei, cui debebat, in quo fatebatur, tantam ſummam ejus pecuniæ, quam in menſa haberet, in illum ſe transtuliſſe; aut ipſe mandabat argentario, intra quem diem, quam ſummam alii vel numerandam, vel in poſterum adſcribendam haberet: de qua ipſa re & ipſi argentario tabellis ac ſcriptura cavebatur, id vocabant *deſcriptum ſolvere.* Eodem pertinet Aul. III, 5, 52. *Ubi ad poſtremum cedit miles, æs petitur, putatur ratio cum argentario.* Terent. Adelph. II, 4, 13. *Ego ad forum ibo, ut hunc abſolvam.* Ubi Donatus: *Tunc enim in foro & de menſæ ſcriptura, magis quam ex arca domoque vel ciſta pecunia numerabatur.* Polyb. lib. XXXI. de. L. Scipione dotem ſororibus perſolvente: *Scipio* εὐθέως συνέταξε τῷ τραπεζίτῃ· *ſtatim argentario mandabat, ut quinque & viginti talenta utrique intra decem proximos menſes perſolveret. Cum ergo Tiberius Gracchus & Scipio Naſica, quibus antedictæ mulieres nupſerant, elapſo menſe decimo confeſtim ad argentarium veniſſent, rogaſſentque numquid de ea pecunia mandati ab Scipione haberet, ille pecuniam accipere illos juberet, & quinque & viginti talenta utrique numeraret, &c.* Hinc factum ut *reſcribere* & *perſcribere nummos* veteribus in uſum venerit pro ſolvere Terent. Phorm. V, 7, 29. *Sed tranſi ſodes ad forum, atque illud mihi argentum rurſum jube reſcribi, Phormio.* ubi Donatus: *Reddi, ſeu per menſæ ſcripturam dari: quoniam ad numerationem pecuniæ antecedit ſcriptura, reſcribere dicebant, pro renumerare.* Unde hodie additur chirographis: domo, ex arca ſua; vel ex menſæ ſcriptura. Et ſtatim: *Quodne ego perſcripſi porro illis, quibus debui.* Donatus: *multis per ſcripturam*, id eſt de menſæ ſcriptura *reddidi*, mul-

multis dedi. Cic. XVI. ad Att. ep. 2. Horat. lib. II. Sat. 3. *Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.* Ubi Acro: *Quæ debita nunquam soluturus sis: est enim, debita solvere*, hoc est, *scriptum debiti liberare.* Auson. epist. ad Theg. *Ergo aut prædictos jam nunc rescribe Darios.* Id est, redde vel numera. Item *Darii* hic pecuniæ genus sic dictum ab insigni, ut *Philippi* apud Plautum, paulo ante ab eodem. Liv. XXIV, 18. *Inde si quid emptum paratumque pupillis foret, a Quæstore perscribebatur*, id est Quæstor solvebat, vel solvere jubebat. Cicero dixit *numeratum a Quæstore* pro Flacco cap. XIX. *Si Praetor dedit, a Quaestore numeravit. Quaestor a mensa publica: mensa aut ex vectigali aut tributo.* Cujusmodi ad Att. VII, 18. *Q. Frater laborat, ut tibi quod debet, ab Egnatio solvat*, id est nummos, quos vel ipsi debet Egnatius, vel mutuos det. Notanda hæc loquendi genera *dare ab aliquo*, ut fuit in loco citato ex Capt. Plaut. II, 3, 89. *numerare ab aliquo*, ut hic apud Cic. Sic enim dicimur, quum pecunia quidem est nostra, sed alius eam servat & jussu nostro erogat. Sic Cic. lib. V. ad Att. ep. ult. *Homines non modo non recusare, sed etiam hoc dicere, se a me solvere. Quod enim Praetori dare consuessent, quoniam ego non acciperem, se a me quodammodo dare.* Pro Planc. *Sinite me, quod vobis fretus huic sæpe promisi, id a vobis ei solvere*, id est, sinite me illi a vobis beneficium impetrare, quod ei debeo, quodque ei dare volo. Rursum pro Flacco cap. XXXII. *Census es præterea numeratae pecuniae CXXX. millibus, eam opinor numeratam tibi esse non abs te:* id est, ea si numerata tibi est, magna opinor pars ejus ab alio est, non tua: *Sic* ASINARIA.

ASINARIA. *edidisti censum, ut aes alienum quod habes, in censu tuo duceres & computares*, Suet. Aug. XL, 4. *Tribulibus suis die comitiorum, ne quid a quoquam candidato desiderarent, singula millia nummûm a se dividebat.*

§. XIX. *Praefiscine dixerim*, formula est praefandi ad
Ib. ỷ. 84. avertendam invidiam, si quid honestiores de se aut alio dicerent, quam maligni auditores alienarum laudum ferre possent: eodem sensu quo dicimus: *absit invidia* dicto. Superstitio eam genuit. Credebant namque periculum esse a fascino illis, qui impensius aut laudarent ipsi se, aut præsentes ab aliis laudarentur. Ejus fascini deprecandi causa putabant se præmuniri, vel illos quos prædicarent, præmissa hac formula: *praefiscine dixerim;* quod est dictum, quasi præ fascino liceat mihi confiteri. Rud. II, 5, 4. *Praefiscine, satis nequam sum.* Ludit enim servus, quasi ea laus esset servi hominis, frugi non esse. Titinnius comicus antiquus Setina: *Puella mea, amabo, pol tu ad laudem addito praefiscini.* Scilicet subjungit Charisius Grammaticus antiquus, hæc verba allegans: *Ne puella fascinetur.* Appul. Florid. *Gratum esse populo, placere ordini, probari magistratibus & principibus: id, praefiscine dixerim, jam quodammodo mihi obtigit.* Symmachus ita effert lib. I. epist. 7. *Beneficium suum fortuna tuetur, & has saltem Romano nomini velit servare divitias: nullo fascino felicitas publica mordeatur.* Dicebant autem *praefiscine* & *praefiscini* eodem sensu ut *peregre* & *peregri*, *here* & *heri.* Vide & Lexicon Parei.

§. XX. *Secundas facere alicui* significat blandiri, sup-
Ib. ỷ. 89. parasitari. Interdum etiam honeste assentiri.

Tra-

Tractum a Comicis actoribus, qui dicebantur alii *primarum*, alii *secundarum partium*, ac deinceps: atque hi illis subserviebant: itaque & in his parasiti. Horat. I. epist. 18. ℣. 12.

Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Ut puerum saevo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.

Cic. de Divin. in Cæcil. cap. 15. *Ut in actoribus Graecis videmus: saepe illum, qui est aut secundarum, aut tertiarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multum submittere, ut ille princeps quam maxime excellat: sic faciet Allienus, tibi serviet, tibi lenocinabitur, minus aliquanto contendet, quam potest.* Ascon. ad istum locum: *Comœdia quinque actus habet, hoc est quinquies ducitur in scenam. Est ergo persona primarum partium, quae saepius actu regreditur, secundarum, & tertiarum, quae minus minusque procedunt.* Cic. pro Flacco cap. XXVII. *Quis unquam Graecus Comœdiam scripsit, in qua servus primarum partium non Lydus esset.* Suet. Calig. LVI. *Et cum in Laureolo mimo, in quo actor proripiens se ruina sanguinem vomuit, ut plures secundarum certatim experimentum artis darent, cruore scena abundavit.* Vide Valer. Max. IX, 14, ex. 4. De Lentulo & Metello coss. Vide Festum in *Salva res est.* Hinc *secundas facere, agere* ponitur pro blandiri. Plut. Cic. 866. καὶ κατειργάσατο τῇ χάριτι ταύτῃ τὸν Ἀντώνιον, ὥσπερ ὑποκριτὴν ἔμμισθον αὐτῷ τὰ δεύτερα λέγειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Id est: *Hoc sibi beneficio devinxit Antonium, ut velut mercenarius histrio sibi in tuenda patriae salute secundas partes ageret.* Senec. de Ira, III, 9.

ASINARIA. *Optimum judicavit, quicquid dixisset sequi & secundas agere.* Sidonius de Theodorico lib. I. ep. 2. *Secundas fastidit vel timere vel facere.* Livius dicit *Secunda facere alicui*, pro dicere vel facere, quæ alicui grata, servientia, obnoxia sunt. Vide Notas meas ad lib. XXIII, 14. Et Observ. Eccles. c. 25. *Secunda* autem idem quod partes secundæ in hac phrasi. Lucanus, VIII, ℣. 676. *Operae miles Romane secundae.*

§. XXI. *Act. III. Sc. 1. ℣. 15.* *Portisculum habere*, id est moderamen & imperium quiescendi & agendi, dictare metum & quietem, vices loquendi & tacendi. Translatum ab re nautica. In nave, quæ remis agebatur, loco omnibus conspecto remigibus ad malum sedebat *hortator* (sic enim vocatur Mercat. IV, 2, 5.) qui ne socii navales inæquali motu turbarent remigium, omnibus conandi aut sustinendi signum dabat. Id signum autem dabatur voce, dicebaturque *celeusma.* Servius ad Virg. V. Æneid. 177. *Hortaturque viros. Ipse dicit celeusma, nam hortatores dicuntur.* Asconius in Divinationem non procul a fine: *Cani remigibus celeusma per symphonias solebat & per assam vocem, hoc est ore prolatam, & interdum, ut in Argo navi, per citharam.* Mart. III, 67. loquens velut ad nautas: *Lentos figitis ad celeusma remos;* aut malleo dabatur signum, aut pertica pulsa in aliquod corpus resonans & fragorem edens: Isque malleus *portisculus* dicebatur. Festus: *Portisculus qui in portu modum dat classi: id est autem malleus.* Ennius lib. VIII. Annal. *Tonsamque tenentes parerent, observarent, portisculus signum cum dare cœpisset.* Loquitur de remigibus, qui remos (id enim est *tonsam*) tenentes intenti signum remigandi exspectarent. M. Cato: *C. Licinio praetore*

tore, remiges scripti cives Romani sub portisculum, sub flagrum conscripti veniere passim. Nonius: *Portisculus proprie est hortator remigum, id est, qui eandem perticam tenet, quæ portisculus dicitur, quo excursum & hortamenta moderatur.* Quæ partim vera sunt, partim falsa. Verum est, perticam ipsam sic dici: hortatorem, falsum. Vide Festum & ibi Scaligerum, qui male Catonem interpretatur. Heins. ad VI. Sil. p. 403, & seq. Douzam, qui solus bene. Lactant. ad VI. Thebaid. p. 300. Becmann. Orig. Voss. Rhet. p. 2. Liv. IV. cap. 1. p. 9. Casaub. in Plin. II. ep. 14. Meurs. Mantiss. cap. 1. Casaub. ad Suet. Aug. XXIV. Carrio lib. I. Emendat. cap. 10. Observationes meas Lib. IV. c. 26. pag. 417, 418. Ubi multis de hoc loco egi. ASINARIA.

§. XXII. *Act.* IV. *Sc.* 1. ✝. 3.

Unicum ad aliquam rem esse. Est præ aliis omnibus ad aliquid aptissimum esse. *Unicus* est singularis, egregius, eximius. Afranius comicus vetus: *Quis tam sagaci corde atque ingenio unico?* Liv. VII, 1. de Furio Camillo: *Fuit enim vere vir unicus in omni fortuna; princeps pace belloque.* Vellejus lib. II. cap. 7. *Huic atrocitati adjectum est scelus unicum.* Id est maximum, gravissimum, cujus vix exemplum exstat.

§. XXIII. *Act.* V. *Sc.* I. ✝. 11.

Diem dicere, id est quasi reus sis, quasi judicium capitis subiturus sis. Nam proprie *diem dicere* est, cum Tribuni plebis alium magistratum apud populum accusant. *Diem dicere* est in jus vocare, accusare. Liv. I, 11. *A. Virginius ex Tribunis unus, Cæsoni capitis diem dicit.* lib. II, 35. *In exeuntem e curia impetus factus esset, ni peropportune Tribuni diem dixissent.* Lib. III, 56. *Accusatorem primum Virginium & Appium reum deligunt. Quum diem Appio Virginius dixisset.* Menæch.

ASINARIA. næch. IV, 2, 16. Capt. III, 1, 34. Suet. Cæs. XII. *Subornavit etiam qui C. Rabirio perduellionis diem diceret.* Cic. pro Milon. XIV. *Diem, credo, mihi dixerat.*

§. XXIV. Actus V. Sc. 2. ℣. 52. *Fœnerato dare aut sumere* dicimur, cum magno malo nostro aut damni aliis dati pensationem graviorem recepturi, aut rem alii ereptam interversamque, majore cum jactura nostra reddituri, ut hic: *Ne ille fœnerato funditat*, pro quod mali facit, cum fœnore passurus est, seu cum augmento. Menæch. IV, 2, 40. *Ne illam fœnerato abstulisti*, id est reddere debes cum incremento, ut solemus, quod fœnore accipimus.

§. XXV. Ib. ℣. 69. *Reges & Dominos*, vocabulis, quæ Romæ aliàs incivilia erant, appellabant divites, convivatores lautos, qui amicos, præcipue humiliores, & re familiari paulo angustiore, frequenter excipiebant convivio. Capt. I, 1, 24. *Meus rex*, id est, ille qui me alebat. Stich. III, 2, 2. Martial. lib. II, epigr. 18.

Tumidique anteambulo Regis.

Et apud eund. Lib. X. Ep. 10.

Qui me respiciat, dominum Regemque vocabo.

Sall. Fragm. III. Histor. in cœnæ descriptione, in qua Sertorius interfectus est, narrat, sedisse scribam Sertorii medium inter Tarquitium & dominum Perpernam. Cic. in Vatin. cap. XIII. *Cum ipse epuli dominus L. Arrius albatus esset*, sic & ipsa sodalitia (quia aut unus erat Rex aut dominus, hoc est præbitor, aut si plures essent, hoc est symbo-

las

las conferrent, legebatur tamen Rex seu dominus sorte) vocabant *regna*, *dominia*, *magisteria*. Horat. lib. I. od. 4. *Non regna vini sortiere talis*. Id est, nec sorte jacta, vel talis jactis, regem in convivio statues, aut declarabis. Lucil. I, 13. *Primum sodalitia atque dominia omnia tollantur*. A. Gell. II, 24. *In quo jubentur principes civitatis, qui ludis Megalensibus antiquo ritu mutitarent, mutua inter se dominia agitarent, jurare apud consules verbis conceptis, non amplius in singulas cœnas sumtus esse facturos, quam centenos vicenosque æris*. Cic. Cat. Major: *Me vero & magisteria delectant a majoribus instituta, & is sermo, qui more majorum a summo adhiberetur in poculis, & pocula, sicut in Symposio Xenophontis, minuta & rorantia*. Nam & *reges* & *domini*, iidem & *magistri* vocabantur. Catull. *Inger mi calices amariores. Ut lex Postumiæ jubet magistræ: Magistram* vocat mulierem, quæ convivio præsidebat, ut Mart. *reginam*. Varro vocat & *Modimperatores*, quasi qui modum bibendi imperent & præscribant, apud Non. *In conviviis instituti potandi modimperatores, magistri.* ASINARIA.

AULU-

AULULARIA.

§. I. *Actus* I. *Sc.* I. ℣. 18. DIgitum *transversum* est idem quod brevissimum spatium. *Digitum* dicebant proverbio de re valde brevi. Alcæus: Πίνωμεν. τί τὸν λύχνον ἀμμένομεν; δάκτυλος ἁμέρα. *Bibamus. Cur lucernam exspectamus? dies digitus*, id est non longior est digito, seu valde brevis; tempus effluit. Bacch. II, 3, 19. Si adhuc contrahere & minus facere spatium vellent, dicebant *digitum transversum*. Id est latitudinem digiti, ut hic Plautus. Proprie usurpat Cato R. R. XLVIII. *Eo terram cribro incernito altam digitum transversum.* Sic idem *Dimidiatum* cap. CLII. *Eo cribro terram incernito dimidiatum digitum*, CLII. Sic idem *terram altam succernito.* Sic *pedem latum* Mostell. II, 2. 3. Cic. VII, ad Att. ep. 3. *Mihi certum est ab honestissima sententia digitum nusquam.* Dicitur per ellipsin verbi *recedere*. Eadem ratio est de *ungue*: significat enim se plane nolle a sententia discedere. *Unguem transversum* eodem sensu dixit, VII. Fam. ep. 25. *Urgue igitur, nec transversum unguem (quod ajunt) a stylo. Is enim dicendi opifex.* Cic. 13. ad Att. ep. 20.

§. II. *Ib. Sc.* 2. ℣. 1. *Defæcatus animus* est liquidus, purgatus, hilaris. Macrob. in Somn. Scip. I, 8. *Tertiæ sunt purgati jam defæcatique animi, & ab omni mundi*

hujus

hujus aspergine pressi pureque detersi. Most. I, 3, 2. Pseud. II, 4, 70. Translatio est sumta a vino. *Faeces* enim proprie sunt vini purgamenta. Unde *defaecare senectutem vini* dicit Tertull. & *musta defaecare* Symmachus Lib. III, 23. *Alii scalis ad arborem summam perrepunt, plerique condita musta defaecant.* Seneca id vocat *diffundere vina veterna.* IV, 13. N. Qu. Faciebant id aliquando vinum vetus, id colando per lineum sacculum, qui ab hoc usu dicebatur *colum vinarium.* Glossar. vetus: *Defaeco, sacco percolo.* vide Plin. XXIII, 1. Mart. VIII, Epig. 45. AULULAR.

Defluat, & lento splendescat turbida limo,
Amphora centeno consule facta minor.

Jubet adhiberi vinum centum annorum, idque priusquam bibatur, defaecari, seu per saccum percolari. *Amphora turbida* est vinum, in quo multae sunt faeces propter aetatem. *Centeno consule facta minor* est post centum annos aperta amphora, postquam ibi vinum est conditum.

Lento limo ait, quia paulatim distillat cum funditur per colum, in quo sordes relinquit. Idem dicit hoc *saccari vinum*, Lib. II, 40.

Caecuba saccentur, quaeque annus coxit Opimi.

Caecuba sunt vina in agro Caecubo nata, longe generosissima. Sed & Opimio consule vinum ubique in Italia praestans fuit, & in multos annos est servatum, venitque in proverbium, *vinum Opimianum* pro praestantissimo & optimo. Sic etiam Seneca dixit *saccatam aquam*, pro per saccum missam & colatam; eodemque verbo Lucre-

AULULAR. tius, Arnobius, Sammonicus utuntur, *saccatum humorem corporis* pro lotio dicentes. Ceterum quia proprie *defæcatum* vinum idem est quod colatum, ideo & pari translatione *colatam serenitatem cœli* dicit Tertullianus, pro purissima liquidissimaque coeli vel aëris parte, Lib. I. Advers. Nation. Et Mart. Lib. VIII, ep. 14. *Sine fæce diem* dixit, pro die sine nive, pluvia, grandine & illis quæ liquidum aëris conturbant. Manil. vero *colare amnes* dicit pro piscari, Lib. V, ℣. 193.

§. III. Act. II. Sc. 2. ℣. 20. *Onerare zamiam*, est idem quod ait Brutus ad Cic. II. ad Famil. ep. 13. *Injungere detrimentum*, ζαμίαν Plin. de nucibus pineis. XVI, 26. *Quæ se in arbore ipsa divisere, vocantur zamiæ, læduntque ceteras, nisi detrahantur. Onerari* autem non tantum dicitur res, verbi causa navis, quæ accipit onus, sed etiam illud ipsum, quod imponitur, sive onus ipsum. Graeci vocant ἐμβάλλεσθαι. Sic Cato apud Nonium dixit, *Onerare commeatum in naves*, Orig. Lib. II. *Si in naves putidas atque sentinosas commeatum onerare volebat.* Sic hic *onerare zamiam*, est inferre, imponere zamiam, sive jacturam, ut *onerare, vinum* imponere vinum. Virgil. I. Æn. 195. *Vina, bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes.* Salmas. ad Fl. Vopisc. pag. 387. (Turn. Adv. XXVII, 30.)

§. IV. Ib. ℣. 57. *Mordicitus scindere* est dentibus lacerare, appetere mordicus. Cap. III. 4, 73. Apul. III. Metam. *Calcibus feriens & mordicitus appetens necare deberem.*

§. V. Act. II. Sc. 3. ℣. 5. *Subitum est nimis*, id est ita festinatum, & præproperum, ut ad id parati esse nequeamus. Sic Cic. XIII. Famil. ep. 2. *Propter opera instituta multorum subitum est ei remigrare Kal. Quinctilibus*

bus, id est, non potest esse paratus ad emigrandum Cal. Quintil. AULULAR.

Obsonare vel *obsonari* est obsonium emere. Mænech. II, 2, 1. Capt. III, 1, 14. *ipsi obsonant*, pro ipsi in foro cibum emunt. *Obsonari ad minam* Truc. II, 4, 91. id est minæ pretio, quod facit decem ducatones. ibid. *Dare minam in obsonatum*. IV, 2, 25. *obsonatum mittere*, Casin. II, 8, 4. *Pergere*. Mil. III, 1, 154. *obsonare obsonium* Bacch. I, 1, 63. & I, 2, 55. *Aliquid scitamentorum*. Mæn. I, 3, 26. Apud Senec. epist. XLVII. *Obsonatores servi, quibus dominici palati notitia est. Obsonare a cupedinariis* Appul. Apol. sive a vendentibus cupedias, seu cibos delicatos. Est autem *obsonium* omne id, quod una cum pane & præter panem comedimus; obtinuit tamen ut κατ' ἐξοχὴν ita piscis, quod eximius sit cibus, vocaretur. ut apud Græcos ὄψον & ὀψάριον ut & ὀψωνεῖν de piscibus usurpantur. vide etiam Notas ad Terent. Andr. II, 2, 23. §. VI. *Act.* II. *Sc.* 4. ℣. 1.

Vadari aliquem, proprie est accipere ab aliquo vades, hoc est, fidejussores locupletes, qui certa sponsione pecuniæ *illum unde petebatur* vadimonium obiturum, seu in jus venturum, recipiant & promittant. Liv. III, 13. *Tot vadibus accusator vadatus est reum*, quod est, tot fidejussores ab eo accepit in jus venturum esse. Dabantur autem vades, ne in carcerem attinerentur usque in diem judicii. Pers. II, 4, 18. Cic. III. Verr. 15. *Cum Apronius de Leontino usque Lilybæum aliquem vadaretur ex miseris aratoribus*. id est cogeret in jus venire. Quia autem hoc fit nulla alia quam rei in jure sistendi causa, ideo *vadari* simpliciter accipitur pro in jus vocare, citare. Horat. Lib. I. Satyr. 9. ℣. 36. §. VII. *Ib.* ℣. 40.

AULULAR. *Et casu tunc respondere vadato Debebat*

Scilicet adversario, qui eum in jus vocaverat. Ovid. Lib. II. de Remed. ℣. 269.

Jamque vadaturus, lectica prodeat, inquit,
Prodierat: visa conjuge mutus erat.

Vadaturus est actionem ei intenturus. Translate noster Curc. I, 3, 5. *Ubi tu es, qui me convadatus Veneriis vadimoniis? Pl. Ubi tu es, qui me libello Venerio citavisti? ecce me. Sisto ego tibi me.* id est qui me vi amoris coëgisti, ut huc veniam, hic me sistam. Verba sunt meretriculae ad adolescentem, qui eam ad se venire jusserat. Allegoria autem est a citatione in jure, & formula, qua reus, cum vadimonium obiisset, appellabat vadatum seu actorem. Bacch. II, 2, 3. *Quin abire... attines.* Ubi etiam observandum, *vadatum* quoque passive dici, cum in prioribus exemplis activum sit. Cum *unde petebatur* fidejussores daturum se promitteret, dicebatur *promittere vadimonium* Appul. IX. Metam. pag. 259. Elmenhorst.

§. VIII. Act. II. Sc. 8. ℣. 3. *Indicare aliquid* carum, est magnum pretium constituere, & dicere rei venalis summam ingentem. *Indicare* est venditoris proprie, Pers. IV, 4, 26. 37, 39. 40. Cic. de Off. Lib. III. c. 15. *Ut sibi fundus, cujus emptor erat, semel indicaretur.* Liv. XXVIII, 46. *Indici præmium constitutum, quantæ pecuniæ ager indicatus esset, pars decima.* Plin. III, 7. *Indicato in Cypro sex aureis denariis smaragdo, jussisse enumerari.* Hinc apud Eund. Lib. XXXVII, cap. 2. est *Indicatura. Neque est hodie myrrhini alterius præstantior indicatura.* Senec. epist. XLVII. *Hoc quod concupiscimus, quanti deferatur*, id est indicetur.

Ma-

Manum adire alicui est phrasis elegantissima; postquam spem alicui dederis, cum ad rem ventum est, frustrari, & eundem fallere. Casin. V. 2, 14. *Quid nunc? Satin' lepide adita est vobis manus* pro nonne pulcre decepti estis? Pæn. II, 1, 11. Pers. V, 2, 18. AULULAR. §. IX. Ibid. vs. 8.

Pipulo differre aliquem, significat magna & elata voce publice alicui convitium facere. Varro de L. L. ita interpretatur Plautum: *in Aulularia pipulo hic differam te ante ædes, id est convitio, declinatum a convitio pullorum.* Festus: *Pipulus dicebatur ploratus.* Sic in lege XII. Tab. Erat *pipulo poscere* idem quod Quint. in Præfat. Instit. Orat. dicit, *convitio efflagitare.* §. X. Act. III. Sc. 2. ℣. 32.

Eximere e manu manubrium, est ansam, vel facultatem rei agendæ alicui eripere. Nam *Manubrium* est lignum aut ansa, qua tenetur malleus. Unde proverb. in Epid. III, 4, 86. *Malleum sapientiorem manubrio.* Apæcides, de quo hæc dicit Periphanes, erat I.C. adhibitus ab illo, ut tanto cautius ageret. Fuerunt autem uterque decepti, & ideo parum caverant. Ergo ait, me decipi, mirum non est, sed ipsum illum cautorem captum, hoc vero pudendum. Tamen vult videri admodum sapiens præ me: scilicet quanto plus sapit malleus manubrio. Ambo autem nihil sapiunt. §. XI. Act. III. Sc. 4. ℣. 12.

Conditio interdum κατ' ἐξοχὴν significat, ut hic, pactionem de conjugio. Supra II, 2, 60. *Accipe conditionem*, id est, da mihi filiam uxorem, vel alii. Stich. II, 1, 50. *Hæc me non pœnitet conditio: neque est, cur studeam has nuptias mutarier.* I, 2, 81. *capere conditionem primariam* pro splendide ducere uxorem, si de viro; vel nubere, si de femina dicatur. Ibid. 61. *Utra conditio sit pensior, Virginemne, an viduam habere.* Trinumm. I, 2, §. XII. Act. III. Sc. 5, ℣. 2.

 123.

AULULAR. 123. *Collocare puellam in se dignam conditionem.* Suet. Jul. Cap. XXVII. *Octaviam sororis suæ neptem, quæ C. Marcello nupta erat, conditionem ei detulit*, vide ibi Torrent. Just. II, 7, 8. *Tam pulchra conditio prima regni felicitas videbatur.* Senec. I. de Benef. Cap. 9. *Rusticus, inurbanus, ac mali moris, & inter matronas abominanda conditio est, si quis conjugem in sella prostare voluit, & vulgo admissis inspectoribus vehi undique perspicuam.* Cic. VI. ad Att. 4. Hinc formula repudii vetus annotata in libris juris: *Conditione tua non utor*, ad exprimendum, non ducam te, nec matrimonium tecum contraham. Senec. in Fragm. apud August. *Bellonam Marti collocant, Vulcano Venerem, Neptuno Dianam, quosdam cælibes relinquentes, quasi conditio defecerit.*

§. XIII. *Ib. v. 53, & 55.* *Putare & disputare rationes*, est idem quod subducere rationem. *Putare* proprie est purum vel putum facere, ut ait Varro Lib. II. de R. R. Cap. 2. *Ne lana inquinetur, quo minus vel infici recte possit vel lavari ac putari.* Tibull. de lanam purgantibus & per pectinem trahentibus; Lib. I. El. 7, 86. *Tractaque de niveo vellere dente putat*, dente scil. pectinis. ubi vid. Scal. *Putare arbores*, Gell. VI, 5. disputans de verbis quæ posita erant in foedere *argenti puri puti*: adjicit: *putare autem rationes putari dictum.* Ibid. deinde ait: *Argentum in Carth. foedere candefactum.* Hinc itaque *putare rationem* est liquidum facere, subducto credito debitoque, secernere & videre, quid sui sit, quid alieni. Mostell. I, 3, 140. Trinum. II, 4, 15. Cato de Re Rust. II. Inter patris familias officia ponit *rationes putare*, quæ reliqua sunt. & Cap. V. de villico loquens, *rationem cum domino crebro putato.* Cic. IV. Att. II. L. IV. Cod. de Dis

Discurs. translate habentur Casin, III, 2, 24. pro eo *purgare rationem* est apud Suet. Cal. XXIX, Macrob. I. Saturn. 13. AULULAR:

Mactare aliquem malo & damno, est afficere; mactum, est auctum reddere. *Mactus* verbum est antiquum, servatum in formula, qua virtutem alicujus insignem, re bene gesta, laudabant: macte virtute esto Liv. lib. IV. *Tum Dictator, macte virtute, inquit, esto C. Servili, liberata republica.* Lib. VII, 36. *Decius tribunus: Macti virtute milites Romani este.* Ibid. VII, 10. *Tum Dictator Manlio, macte virtute hac pietate in patrem patriamque T. Manli esto.* Lib. II, 12. *Juberem macte virtute esse, si pro mea patria ista virtus staret.* Inde *mactare* in utramque partem. *Mactare infortunio* crebro habet noster, Amphitr. IV, 2. 14. Bacch. IV, 8, 45. Curc. IV, 3, 5. Pæn. III, 1, 2. Trinumm. IV, 2, 151. At in contrarium Cic. lib. de Republ. *Ferunt laudibus, mactant honoribus.* Et ex Actio veteri Comico citat Non. *Sapientiæque invictæ gratia atque honoris patera Nestorem mactavit aurea*, id est donavit, honoravit. Turn. autem Adv. XXIX, 28. haec sic legit: *Sapientia inclutae gratiae atque honoris patera nostri donavit aurea.* Verbum proprium sacrorum: Deos enim augeri putabant sacrificiis, quibus eos *mactare* se dicebant, & inde etiam ipsa sacrificia *mactari* dicebantur. Postea translatum est ad quamvis caedem. Nam ne de hostiis solum dictum putemus, citat Non. ex Varrone: *Quod Kalendis Juniis & publice & privatim fabatam pultem Diis mactat.* Nisi tamen ibi legend. *Fabata pulte Deos mactat.* Et vinum libantes dicebant, *macte hoc vino inferio esto.* Vide Festum: *Vinum inferium.* Id quod in sacrifi- §. XIV. Ibid. v. 61.

AULULAR. cando infra paterae labrum ponebatur. Cato R. R. c. 134.

§. XV. Act III. Sc. 6. vs. 4. *Nitidiorem esse*, significat liberalius genio indulgere, coenare lautius, sumptum facere in curanda cute. Sic *nitidiuscule curare*, Pseud. III, 1, 8. *In prandio lepide atque nitide accipere.* Cistell. I, 1, 12. Sic *nitor* significat liberalitatem & splendorem in victu & instrumento domestico: Stat. Lacrym. Etrusci: *Testis adhuc largi nitor inde adsuetus Hetrusci, Cui tua non humiles dedit indulgentia mores.* Et Protrept. Crisp. *Et frons tranquilla nitorque Luxuriæ confine tenens.*

Eidem & Martiali *nitidus melior* homo lautus. IV, 54.

§. XVI. Ib. vs. 34. *A me*, ponitur pro e domo mea. Stich. V, 1, 7. Sic Cic. pro Milon: *Atque illo die Aricia rediens divertit Clodius ad se in Albanum*, in villam scilicet suam in Albano. Id. in epist. ad Terentiam: *Quid causæ inde fuerit, postridie intellexi, quam a nobis discessi*, id est, domo nostra. Noster Milit. II, 6, 54. Epid. I, 1, 64. I, 2, 54. Aulul. II, 2, 66. *Hic apud me*, id est domi meae.

§. XVII. Ib. vs. 39. *Deponere vino aliquem*, vino obrutum & quasi depositum ac sepultum reddere. Etenim mortui *positi*, *compositi*, & *depositi* dicebantur, qui in agone erant, vel animam agebant. Lucill. *Jam depositus bubulcus* exhalans animam. Virg. XII. Æn. 395. *Ille ut depositi proferret fata parentis.* Ovid. III. Trist. eleg. 3.

Nec mea consueto languescent corpora lecto,
Depositum nec me qui fleat ullus erit.

Horat. lib. I. Sat. 9, ✝. 26. --- *Est tibi mater? Cognati? queis te salvo est opus? haud mihi quis-*

quisquam: Omnes composui, id est, condidi ac sepelivi. AULULAR.

Hinc Ciceroni *siti* dicuntur sepulti, II. de Leg. p. 2034. *Hic est ille situs*, pro sepultus. Idem II, de Leg. *C. Marii sitas apud Anienem reliquias dissipari jussit*. Inde translatione ducta Cicero I, Verr. 2. *Maxime ægram & prope depositam reipublicæ partem*. Quod interpretatur Asconius: *desperatæ salutis*. Inde *vino deponere* Aurel. Victor cap. LXXI. *Cæpio, cum aliter vincere non possit, duos satellites pecunia corrupit, qui Viriathum vino depositum interimerent*, id est ebrium. Ab eadem translatione apud Propert. *Lingua sepulta mero*. Et Cic. IX. Epist. Famil. 20. *Conficere promulside*, pro saturum & impotentem ulterius comedendi reddere primis ferculis. Nam *conficere* idem quod interficere. Horat. *Confice, namque instat fatum mihi triste*. Tacit. I. Annal. 4. *Primum facinus novi principatus Agrippæ cædes: quem ignarum inermumque quamvis firmatus animo centurio ægre confecit*.

Tolerare aliquem, eleganter significat sustinere, sustentare, ne quis cadat, pessumeat, mergatur, pereat. Sic *tolerare paupertatem*. Rud. IV, 3, 14. Salust. *Tolerare inopiam mercede manuum*. Virgil. Æneid. VIII. ℣. 409. §. XVIII. *Act.* IV. *Sc.* I. ℣. 12.

Tolerare colo vitam, tenuique Minerva;

pro lanificio sustentare.

Arbitrari. Hic idem est quod inspicere, contemplari. Nam *arbitrum* utique, aut judicem, cognoscere probe & inspicere rem decet, antequam arbitretur rem, & judicet. Hinc *arbiter* pro eo, qui videt vel audit, Mil. II, 2, 3. Cas. §. XIX. *Ib.* ℣s. 21.

AULULAR. I, 1, 2. Trinum. I, 2, 109. Sic Horat. I. Epist. ult. *Locus effusi late maris arbiter*, id est, ex quo late in mare prospicere possis. Plin. lib. V, 27. *Taurus mons innumerarum gentium arbiter.* Tacit. III. Hist. cap. 60. *Locus ipse castrorum placebat late prospectans. Arbitrari* pro audire Capt. II, 1, 24.

§. XX. *Act.* IV. *Sc.* 2. *℣.* 3. *Agere prædam*, propria phrasis est de alienas terras, agros, villas populantibus & diripientibus. Liv. I. *Forte evenit ut agrestes Romani ex Albano agro, Albani ex Romano prædas invicem agerent.* Tacit. IV. Hist. *Vastari Ubios Treverosque, & alia manu Mosam amnem transire jubet, ut extrema Galliarum quaterent. Actæ ubique prædæ.* Just. XXII, 6. *Prædas ingentes agit.*

§. XXI. *Ibid.* *℣.* 5. *Rem divinam facere*, significat sacrificare. Amph. III, 3, 11. Pæn, III, 5, 3. Rud. II, 3, 13. Terent. in Eunuch. III, 3. *Ait, rem divinam fecisse, & rem seriam velle agere mecum.* Capt. II, 2, 41. Cic. I. Divin. *Cum eodem tempore apud Lebadiam Trophonio res divinæ fierent.* Curcul. *Postquam rem divinam feci, venit in mentem mihi.* Cato de Re Rust. *Eam rem divinam vel servus vel liber licebit facito.* Cic. in Verr. *Res illum divinas apud eos Deos in suo sacrario prope quotidie facere vidisti.* vide plura apud Had. Cardinal. de Serm. Lat. in *Facere rem divinam.*

§. XXII. *Ib.* 4. *℣.* 15. *Larvis atque intemperie agitari*, significat insanire, mente motum esse per occursum larvarum, id est spectrorum. Capt. III, 4, 67. Amph. II, 2, 145. Ovid. in Ibin:

Tum quoque factorum veniam memor umbra tuorum,
Insequar & vultus ossea larva tuos.

Apul. Apolog. *Mercurius tibi pro isto mendacio, quicquid umbrarum est usquam, quicquid lemurum, quicquid larvarum, oculis tuis ingerat.* Altero verbo quomodo utantur, apparet ex Asin. I, 2, 32. Capt. IV, 4, 3. Epid. III, 4, 39. Mil. II, 5, 24. Cato de R. R. cap. 142. Apul. IX. Metam. p. 230. *Larva vel diro aliquo numine immisso videntur ejus expugnari spiritus.* Plin. Præfat. *Nec Plancus illepide, cum diceretur Asinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipso aut liberis post mortem Planci ederentur, ne respondere posset, cum mortuis non nisi larvas luctari.* AULULAR.

Dare insidias alicui Notanda phrasis, quæ per se satis intelligitur. Sic Mil. II, 3, 32. Pseud. II, 1, 19. & IV, 8, 2. §. XXIII. *Ib. Sc.* 2 ℣. 3.

Sublinere vel oblinere os alicui frequens apud Plautum pro decipere, ut hic, & Capt. IV, 2, 3. Epid. Arg. Mil. II. 5, 57. Merc. II, 4, 17, Trinum. II, 4, 157. *Mihi stolido sursum vorsum os sublevare offuciis*, Capt. III, 4, 123. Tralatum ex more, quo veteres, imprimis puellæ virum quærentes, faciem linebant, ut nævos occultarent, aut pulcro colore essent. Hinc *os sublinere* dicebant proprie de eo, qui simulans, se os alicui pingere ad decorum, illud ridiculis picturis deturpabat. Nonius a ridiculo quodam lusus genere deducit, quo dormientibus, aut alioquin imprudentibus ora pingebantur. Cujus rei vestigium est apud Petron. & Virgil. Ecl. VI, ℣. 22. §. XXIV. *Ib. Sc.* 6. ℣. 2.

Sanguineis frontem moris, & tempora pingit.

Facere mentionem cum aliquo, pro agere cum aliquo verbis, dicere apud aliquem Cistell. I, 2, 15. Observanda syntaxis. §. XXV. *Ib. Sc.* 7. ℣. 3.

Vestitu & creta se occultare, est honestate vestis improbos mores vel animum dissimulare. §. XXVI. *Ib. Sc.* 9. ℣. 6.

Pro-

AULULAR. Proprie dicuntur vestitu & creta se occultare, qui toga candida simulant se probos & magistratu dignos. Romanorum toga, vestitus ordinarius, erat ex alba lana; sed qui ambibant honores & magistratus, colorem album in splendorem extollebant, multa creta albae togae apud fullones, quorum id erat artificium, addita. Isque color proprie *candidus*, & hinc *toga candida* honores petentium, a qua dicti *candidati*, qui amicti ejusmodi toga alba & splendida profitebantur se petere honores (unde etiamnum cujusvis muneris vel honoris, vel officii petitor dicitur candidatus) & quo facilius eos impetrarent, miram speciem probitatis, continentiæ, industriæ, omnisque disciplinæ præ se ferebant. Hinc est, quod addit Plautus, *atque sedent, quasi sint frugi*. Ideo etiam candidatos proprio titulo *bonos viros* dicebant ii, qui eos commendabant. Senec. Epist. III. *Itaque sic priore illo verbo* (amici) *quasi publico usus es, & sic illum amicum vocasti, quomodo omnes candidatos bonos viros dicimus*, Plin. Paneg. cap. 71. de candidatis a Trajano productis & commendatis: *Faciebas ergo, cum diceres optimos; nec ipsorum modo vita a te, sed judicium senatus comprobatur*. Quod autem de creta addita dictum est, Livius lib. IV, 25. id vocat *album in vestimentum adhibere. Placuit tollendæ aemulationis causa Tribunos legem promulgare, ne cui album in vestimentum adhibere petitionis causa liceret*, id est, ne cui togam incretare vel creta splendidiorem reddere petendi magistratus causa liceret. Dixit autem *album* substantive, pro quo vulgus *albedinem*, quæ vox Latina non est. Pers. Sat. V. *Jus habet ille sui palpo quem ducit hiantem Cretata ambitio:* id est, putasne illum sui juris & potestatis

tis esse, cui studium petendorum in toga candida, sive multa creta candefacta, honorum blanditur, & eum quasi suspensum ducit. AULULAR.

Repudium renuntiare vel *remittere*, est cum de sponsa pactaque futurum matrimonium dirimere. Proprie enim *repudium remittitur* sponsæ, *divortium* fit cum uxore: sed etiam de matrimonio usurpatur *repudiare*, non recte autem a sponsa dicitur *divortere*, l. 191. de V. S. Eodem significatu legitur & *repudium mittere*, & *nuncium remittere*. Cic. in Topic. *Si viri culpa factum est divortium, & si mulier nuncium remisit.* Iterum: *Si mulier, cum fuisset nupta cum eo, quicum connubium non esset, nuntium remisit.* Ulpian. LX. de spons. *In potestate manente filia, pater sponso nuntium remittere potest, & sponsalia dissolvere.* Truc. IV, 3, 74. Senec. Epist. CVIII. *renuntiare* dicit. Translate usurpatur de quacunque re, studiove, quod deserimus: ut *Nuntium remittere militiæ, studiis, mercaturae, societati.* Cic. 14. Fam. XIII, & 15, 16. *quum virtuti nuncium remisisti*, id est, quum sectam stoicam, quæ in virtute ponit summum bonum, deseruisti, & ad Epicureos, qui summum bonum censent voluptatem, transisti. XI, ad Att. 20. *Placet mihi igitur & tibi, nuntium remitti.* §. XXVII. Ib. Sc. 10. v. 53. cf. v. 69.

Admittere in se culpam, dicitur eleganter pro committere culpam, peccare simpliciter. Amph. III, 2, 4. Terent. Adelph. IV, 5. *Me hoc delictum admisisse in me, id mihi vehementer dolet.* Cic. pro Cluent. cap. 60. *Quid unquam Avitus in se admisit, ut hoc tantum ab eo facinus non abhorrere videatur.* Liv. XXXIX, 18. Terent. Phorm. II, 1. *Culpam ut Antipho in se admiserit.* Rutil. Lupus: *Quem sciam tantum facinus in se admisisse, ut re-* §. XXVIII. Ib. v. 60.

AULULAR. *reliquum tempus nec beneficiis locum, neque benevolentiae spem reliquerit.*

§. XXIX. Act. V Sc. 1. vs. 10. *Reperisse quod pueri in faba*, est proverbium in quo retunditur atque eluditur jactantia eorum, qui res nihili, tanquam raras ab se inventas, &, ut alio proverbio dicitur, pro thesauro carbones nobis ostentant. Ideo servus significans non parvam rem neque levem reperisse se, negat inventum sibi nihil majus, quam quod pueri clamitant se reperisse in faba. Explicant sic hic: *Repperi. LY. Quid repperisti? ST. Non quod pueri clamitant in faba se repperisse.* Explicant de vermiculo in isto genere leguminis, quem Midam vocant. Eum autem solitos pueros quærere in fabis; & qui invenisset, inde exultare ac velut triumphum agere. Tale est apud Juven. Satyr. VIII, ℣. 29. Ubi vide.

C A-

CAPTIVI.

Reliqua κατ' ἐξοχὴν dicuntur, quæ rationibus subductis acceptisque & expensis computatis debita remanent & solvenda supersunt, aut novas rationes reddendas requirunt. Sic accipit Cic. ad Att. scribens: *Maxime autem me tangit ratio reliquorum meorum*. Paulus L. LXXXI. de Condit. & Demonstr. *Mortuo Sticho, antequam rationes redderet, vel pariatore vel reliqua habente.* Ubi notandum, haec duo poni tanquam contraria, ut *pariator* sit, qui pares rationes accepti & expensi facere possit; *reliquator* qui his subductis, & putatis, adhuc aliquid debeat. Hinc *reliqua* sunt etiam præteriti temporis pensiones non ad diem illatæ. Plin. lib. III. ep. 19. *Possessor prior saepius vendidit pignora, & dum reliqua colonorum minuit ad tempus, vires in posterum exhausit.* Sic & *reliqua vectigalis* leg. XLVII. de Jure Fisci. *Reliqua conductionis* l. X. C. ad Sc. Vellejan. Unde *reliquari* dicitur, qui non ad diem pensionem solvit, atque inde debitum, sive æs alienum contrahit. Ulpian. XX, §. 6. Famil. Ercisc. *Si filius in muneribus publicis, in quibus pater ei consentit, reliquatus est*, id est, pecuniam publicam apud se retinuit, nec ad tempus solvit. lib. VI, §. 1. de Muner. & Honor. *Eos demum* de-

§. I. Prol. vs. 16

CAPT. VI *debitores rerum publicarum accipere debemus, qui ex administratione reipublicae reliquantur.* Sic & dicti *reliquatores*, qui reliqua traxerunt, apud quos reliquum est. Paulus l. IX. §. 2. de Publicanis: *Reliquatores vectigalium ad iterandam conductionem, antequam superiori conductioni satisfacient, admittendi non sunt.* Scævola l. CII. §. 2. de solut. *Cum superioris anni sit reliquator*, id est, cum pensionem superioris anni non solverit. Denique hinc *reliquatio* l. XLV. de Admin. Tutor. *Si rationibus a tutore acceptis, reliquationem ejus secutus, usuras acceptaverit.* id est si passus est apud eum esse vel manere reliqua debiti nomine, & de illis usuras acceperit. Huc alludit Plautus, cum hic supra ait: *Accipite reliquum, alieno uti nihil moror.* Ambiguitas est in voce *reliquum*, quae si conjungatur cum præcedentibus, significat, quod restat dicendum de argumento: Si recipias, quæ sequuntur, accipitur quasi dictum esset de reliquo ære alieno, quod factis rationibus superest solvendum. Par lusus Cistell. I, 3, 4.

§. II. Ib. ℣. 61. *Comico choragio agere tragœdiam*, proprie est ornatu & vestibus comœdiæ actores decentibus tragœdiam exhibere. Differunt enim comœdia & tragœdia ornatu, perinde ut personis ac rebus. In comœdia personæ viles & humiles, adolescens, amator, senex, delirus, & delusor, servulus nequam, meretricula procax & callida, parasitus vorax, res jocosæ, & in risum desinentes: in tragœdia personæ illustres, reges aut tyranni, eorumque uxores, reginæ, liberi, consiliarii, ministri & satellites, res graves, seriæ & lugubri exitu terminatæ. Translate potest usurpari hæc phrasis de illis, qui habitum, orationem

nemque & gestum non accommodant tempori, verbi gratia, qui in tristi re patrant ridicula: vel qui apparatum hilaritatis in mærorem vertunt, ut qui in convivio prælium, & *natis in usum lætitiæ scyphis*, ut ait Horatius, pugnare inceptant. *Choragium* est instrumentum & apparatus, quo chorus histrionum, sive scenici ornantur & instruuntur. Apul. Apolog. *Quid enim, si choragium thymelicum possiderem, num ex eo argumentarere, etiam uti me consuesse tragœdi syrmate, histrionis crocota, mimi centunculo?* Nam sic appellatis vestibus Comici, Tragici, Mimici actores utebantur. CAPTIVI.

Choragus est, qui hæc ornamenta possidet, aut præbenda locantibus ædilibus conducit. Pers. I, 3, 80. Trinum. IV, 2, 16. Suet. Aug. LXX. Transfertur eleganter ad alia. Cornif. IV. ad Herenn. *Ut aliquid fragile falsæ choragium gloriæ comparetur*, id est supellex & instrumentum non duraturum ad pompam vanæ gloriæ. Apul. II. Metam. *Cantatrices aniculæ in ipso momento choragio functis præcipiti celeritate aliorum sepulturam antevertunt.* Lib. IV. *Jam feralium nuptiarum miserrimæ virgini choragium struitur.*

Res prolatæ dicebantur, cum vel justitio, belli aut tumultus repentini causa, indicto, vel feriis ac vacationibus solennibus lites ac negotia forensia una cum jurisdictione cessarent. Cic. pro Muren. cap. 13. *Prudentia, quæ neque extra Romam usquam, neque Romæ rebus prolatis quidquam valet.* Lib. VII. ad Att. 12. *Nec enim rerum prolatio, magistratuumque discessus, nec ærarium clausum tardabit.* Lib. XIV. ep. 5. *Qui legari voluerim ante res prolatas.* Lib. III. ad Q. Fr. ep. 8. Liv. IV, 25. *Vi prolatae in annum res.* Taci- §. III. *Act.* I. *Sc.* I. ✝. 10.

CAPTIVI. tus II. Annal. *Res eo anno prolatas non referrem, ni pretium foret.* Lucan. ad Pison.

Turbida prolatis tacuerunt jurgia rebus.

Senec. de Brevit. Vitæ cap. VII. *Patronus quando, inquit, res proferentur.* Et contra *rediisse res* dicuntur exeuntibus feriis, infra ℣. 18. cum rursus vacatur foro, & causæ aguntur.

§. IV. Ibid. ℣. 24. *Potitus hostium* dicitur, qui in hostium potestatem venit. Verbum antiquum, quod crebro apud Lucretium. Veteres dicebant *potis* pro potens. Inde *potio*, id significans quod potentem vel compotem facio, & *potior*, compos fio, & quidem diversis casibus, seu triplici constructione. Nam & *aliqua re*, (unde etiam *compotes mente* apud Virgil. in Cul.) & *alicujus rei*, & *aliquid.* Dicitur autem de bonis, quibus acceptis lætamur, & de malis, quæ supervenientia ferimus. Simplex in bonam partem accipi, est vulgare, nec exemplis indiget. Compositum est Rudent. IV, 2, 6. *Piscatu novo me uberi compotivit*, pro piscatus novi me compotem fecit. In malam partem *potiri aliquem servitutis*, est servum facere, Amph. I, 1, 23. *Potiri hostium* hic, & eadem fabula, III, 5, 104. Epid. IV, 1, 5. Nec refugerunt ICti hoc genus loquendi. Papinianus l. 11. de Capturis: *Ex quo pater hostium potitus est.* Nempe *potiri hostium* est accipere hostes tolerandos & dominos, in hostium potestatem venire, sic *potiri fatorum* pro mori, Cic. I. Tusc. *Potiri quid mali*, Terent. Phorm. III, 1, 5. Qui etiam *nancisci quid mali.* eodem actu, 3, 10. *potiri laborum*, Rud. I, 3, 7. Sic *compos ærumnarum & miseriarum* Epid. IV, 1, 32. *compos culpae.* Truc. IV, 3, 61. pro reus. Nævius citante Nonio: *Eam nunc esse inventam probri*

bri compotem scis. Et ex Acc. *Cur me miserum irridet magnis compotem & multis malis.* CAPTIVI.

Conciliare aliquo, est facere ut aliquo venias. Sic *reconciliare* est reducem facere, Prolog. ṽ. 33. & I, 2, 65. *reconciliassere*, quæ est inclinatio verbi antiqui, pro reconciliaturum esse. Et III, 4, 44. *reconciliasso*, pro reconciliavero, seu reducem fecero. §. V. *Act.* I. *Sc.*2.ṽ.28.

Imperare exercitum, dicebantur proprie majores magistratus Romani, velut Dictator, Censor, Consul, Interrex, Prætor, cum populum Romanum convocabant ad comitia maxima, sive centuriata: ad quæ conveniebat populus armatus sub signis, & ex urbe in campum Martium, præsidio in arce posito, educebatur. Ideo per vocabulum *exercitus* intelligitur populus Romanus. *Imperabat* autem consul exercitum præconi, id est jubebat eum convocare Quirites, sive cives Romanos ad comitia centuriata, quorum omnium testis est Varro de L. L. lib. V. Festus in *Justi dies.* Gellius XV, 27. Imperat autem Magistratus accenso aut præconi, ut Quirites convocaret. Huc alludens Plautus dicit, regem vel convivatorem *imperare exercitum edendi parasito*, id est mittere eum obsonatum & arcessitum milites, quos ipse dicit ṽ. 59. & seqq. *Paniceos*, *Placentinos*, *Turdetanos*, *Ficedulenses*, *Maritimos*, scilicet emptum panes, placentas, turdos, ficedulas, pisces. Sic Cistell. I, 1, 60. *Lacrymarum exercitum imperare*, pro excire alicui largas lacrymas, qua phrasi utitur I, 1, 4. Ut in exercitu est frequentia & multitudo militum. Vide Observat. lib. I. cap. 1. §. VI. *Ib.* ṽ. 52.

Venare leporem; nunc erim tenes, Proverbium est quadrans in eos, qui conditionem parum com- §. VII. *Ib.* ṽ. 81.

CAPTIVI. modam & mollem nacti, meliorem quærere jubentur: aut etiam in eos, qui optimum invenisse se putantes, in multo vilius inciderunt, eoque ulterius persequi votum jubentur. Sic *venari leporem*, *erim tenere*, vel *cepisse*, possunt dici, qui, ut alio est proverbio, *pro thesauro*, quem quærebant, adepti sunt *carbones*, seu rem nihili. *Eris*, echinus, ericius, erinaceus idem animal. Calpurn. *Spinosi corporis erem.* Nam *erem* & *erim* dicitur, ut *turrem* & turrim. Queruntur venatores se incidere interdum in erinaceos, dum lepores sectantur, imo & canes vestigia leporum deserere, si præsagierint ericium. Hinc in Plauto dicit parasito senex, victum suum asperum esse, proinde illi suadere, si molliorem lautioremque optet, aliam mensam uti quærat. *Eri*, seu *erinaceo* asperum suum victum comparat, animali hirto & spinis circumcirca obsito atque horrenti: mollem autem & delicatum lepori, cujus pilis nihil est mollius, Propert. eleg. 19. lib. II.

Mihi sit lepores audacia molles
Excipere.

§. VIII. *Act.* II *Sc.* 1. *vs.* 14. *Fingere fugam*, est fugam meditari, adornare, circumspicere Lucil. *Sed fuga fingitur, timido vadit pede percitus.* Senec. Cons. ad Marc. XXVI. *Quid dicam, nulla hic arma mutuis furere concursibus, nec classes classibus frangi, nec parricidia aut fingi aut cogitari, nec fora litibus strepere*, id est strui, parari.

§. IX. *Ib. Sc.* 2. *v.* 3. *Esse quæstioni* aut in quæstione, significat non esse in promptu, non esse præsto, quæri. Casin. III, 1, 16. *Sed tu cave inquisitioni mihi sis.* Cistel. II, 3, 49. *Jube domi opperirier, ne quæstioni mihi sit, si quid emi velim.* Pseud. II, 2, 68. *Sed vide*

vide sis, ne in quæstione sis, quando arcessam, mihi. CAPTIVI. Just. II, 10, 15. *Quæstioni res diu fuit.* Sic *quærere.* Vide Barth. Adverf. XXVI, 24. p. 1276.

Dare alicui aliquid æstimatum, est tradere alicui rem constituto pretio, ea conditione, ut aut ipsa reddatur, aut pretium, de quo convenit. Ut hic de servo & mancipio, & II, 3, 4. Et de mercibus, Mercat. I, 1, 95. §. X. Ib. ℣. 90, & 101.

Dare operam alicui, sæpe utitur Plautus pro officium præstare alicui, inservire, obsequi, vacare alicui. Aulul. II, 1, 22. pro vaca mihi, ausculta mihi, audi quæ dicam. Mil. I, 1, 77. *regi operam dare*, est facere hodie, quæ mihi rex imperavit, Bacch. I, 1, 26. *operam dabis*, id est officium præstabis. Most. IV, 3, 17. *Operam mihi da*, id est audi me, quæso, patere me tecum colloqui. Mænech. IV, 2, 100. *Operam dedi*, id est officium præstiti. Respondebat enim: *Opera reddetur*, quod est par pro pari dabitur. Capt. III, 4, 85. *Do tibi operam* est nunc vaco tibi, nunc te audiam, si quid habes quod velis dicere. Terent. Heaut. V, 1, 37. Corn. Nep. Att. IV, 3. *Cum & rei familiari* &c. Sic *dare operam liberis* honeste admodum dicitur, teste Cicer. IX. Famil. 22. §. XI. Ib. Sc. 3. ℣. 2.

Dare ab aliquo, solvere ab aliquo, est dare vel solvere ex arca aliena; sive tua penes eum pecunia fuerit deposita, sive ab eo mutuum sumseris. Curc. V, 2, 20. Cic. pro Flacco: *Census es præterea nunc ratæ pecuniæ centum triginta millibus, eam opinor numeratam tibi esse non abs te*, id est non tuo patrimonio aut arca, sed aliunde sumptum. Lib. V. ad Att. ep. ult. *Homines non modo non recusare, sed etiam hoc dicere, se a me solvere: quod enim prætori dare consuessent, quoniam ego non acceperam, se a me quodammodo dare.* §. XII. Ib. vs. 89.

CAPTIVI. Contra apud Suet. Aug. cap. XL. *Singula millia a se dividebat*, id est de suo, ex arca sua. Transfert eleganter Cic. in Orat. pro Planco extrem. *Sinite me, quod vobis fretus huic sæpe promisi, id a vobis ei persolvere.* sinite, ut illi a vobis ego beneficium, quod ei debeo, impetrem. Cic. Topica IV. eleganter. Vide supra Asinar. II, 4, 34. extrem.

§. XIII. *Præverti alicui rei* est relictis omnibus rebus
lib. V. 100. ad hanc unam prius curandam se vertere & componere. Mercat. II, 3, 40. Cistel. V, 1, 8. Mil IV, 2. 101. Pers. V, 2, 20. Cæsar: *Cæsar huicce rei prævertendum existimavit.* Mire in usu hujus verbi variant veteres. *Prævertere alicui rei* passive dixerunt eodem sensu Merc. I, 2, 3. ne te ad pigritiam potius vertas, ne malis esse piger. Pseud. I, 3, 59. id est, præverti seu ante haberi amorem pietati. *Præverto hanc rem illi*, est antehabeo, potiorem hanc rem in præsentia duco Liv. II, 24. Cic. lib. I. de Divin. *Ita tamen, si vacat animo, neque habes aliquid, quod huic sermoni prævertendum putes.* Sic & *præverti* Liv. VIII, 13. *præ aliquo* Amph. I, 3, 30. *præverti aliquid* sine casu dativo, eodem sensu, Liv. XXXV, 31. & lib. XXXVI, 27. sic & *prævertor*, Capt. V, 4, 29. Rud. III, 2, 32. Pseud. II, 2, 6. *Prævertere* sine casu est prævenire, occupare, Liv. XXXVII, 1. *Praeverti aliquem* eodem casu, Casin. II, 8, 74. *Praevertere aliquid aliquo*, Liv. lib. XXIV, 5. Denique *praeverti ad aliquid*, est idem quod initio diximus, *praeverti alicui rei.* Columella III, 7. *Non intempestivum nos ad ea praeverti, quae videntur hunc publicum errorem corrigere posse.* id est, nos ante omnia de his monere. Curt. VI,

68.

Quanquam Besso imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum praeverti optimum ratus. Plin. V. ep. 5. *Praevortor ad ea, quae me agentem hic nuntio deprehendit.* Horat. Serm. I, 3, 37. CAPTIVI.

Illuc praevertamur, amatorem quod amicae
Turpia decipiunt caecum vitia.

De compacto rem gerere, & *compacto rem agere*, III, 1, 29. dicitur de duobus pluribusve eodem prorsus modo loquentibus aut agentibus, ita ut aut convenisse inter eos ante, quid agerent, appareat, aut certe convenisse videatur. Pseud. I, 5, 129. Cic. X. ad Att. 13. *Occulte in aliquam onerariam corrependum; non committendum, ut etiam compacto prohibiti videamur*; id est, ne videatur clanculum id inter nos convenisse. Suet. Octav. XV. Liv. V, 11. *Ut multo verisimilius sit, compacto eam rem & communi patritiorum fraude actam.* Idem lib. III. dicit hoc *ex composito*: *Clarissimis viris ex composito praeparatis ad petendum.* Virgil. simpliciter dixit *composito.* §. XIV. *Act.* III. *Sc.* 1. ℣. 24. & 29.

Restringere dentes significat renidere, leviter ridere, *restrictis* sive apertis labiis os ridentis exprimere. *Restringere* est oppositum τῷ *constringere*. Ut *recingere*, *refigere*, *retegere*, *retexere* suis simplicibus opponuntur. Apul. *Juvenem restrinxit; adireque stabulo liberum sinit.* Idem in Apol. recitans versus de dentifricio missos ad Calpurnium: §. XV. *Ib.* ℣. 26.

Ne qua visatur tetra labes sordium,
Restrictis forte si libellis riseris.

Spes decolat, ponitur pro perit, inanis redditur. *Decolare* proprie est idem quod liquefieri, per colum defluere (de quo supra ad Aulul. §. II.) §. XVI. *Ib.* ℣. 37.

CAPUT XVI. Translatio inde ducta, quod quæ dilabuntur & pereunt, *fluere* dicuntur. Virg. II. Æneid.

Ex illo fluere & retro sublapsa referri
Spes Danaum.

Et *fluxa* appellantur, quæ non diu durant, sed cito intereunt. Saluſt: *Divitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis eſt.* Noſter Capt. II, 3, 79. *Cave fidem fluxam geras.* id eſt inſtabilem, infidam, non firmam, incertam. *Decolare* natura ſua eſt activum, idemque quod per colum transmittere, ſed intelligitur pronomen *ſe*, ſic igitur *ſpes decolat* nempe *ſe* ipſam, quæ defluit, interit, ſublabitur. Varro lib. I. R. R. cap. 2. p. 7. *Duo videntur ſpectaſſe Itali homines colendo, poſſentne fructus pro impenſa ac labore redire, & utrum ſaluber locus eſſet an non. Quorum ſi alterutrum decolat, & nihilominus quis vult colere, mente captus eſt*, id eſt deficit, vanum, ineptum reddit. Sic Caſin. II, 4, 28. *Si ſors autem decolaſſit.* Quod interpretatur, II, 6, 47. *Iſta in ſortiendo ſors delicuerit*, liquefacta fuerit. Aliud eſt apud Cæcil. citatum Nonio: *Habes, vide, tibi tradidi, in tuo collo eſt, decolles cave.* Id eſt, de collo deponas. Et apud Sen. Suetoniumque *decollare* pro capite truncare, ſeu cervices præcidere: quæ nihil huc pertinent.

§. XVII. Act. III. Sc. 3. v. 5, 6. *Mantellum mendaciis, fraudibus, fucis*, pro prætextus, velamentum, & purgatio. *Mantum* dixere Latini veteres, quod Græci μαρδοκὴ amictum. Eſt enim ἡ μαρδοκὴ περίβλημα ὁμάιον τῷ καλυμένῳ φαγιώτῃ, ut ait Pollux, amictui ſimilis ei, qui vocatur pænula, unde *chlamys mantuelis* apud Trebell. Poll. Claudio. A *mantum* fit diminutivum

man-

mantellum, ut a *flagrum flagellum*; *scamnum scabellum*, *anus* (pro annulo, quo utitur Plaut. Mænechm. I, 1, 9.) *anellus*, quo utitur Epid. V, 1, 33. Est ergo *mantellum* proprie idem quod palliolum, velamentum, amiculum. Vocabulum *mantum*, cum diminutivum magis placeret, sprevit cito vetus Latinitas. Sed recentior resumsit, unde apud Isidor. *Mantum, quod manus tegat tantum: est enim breve amictum.* Idem in Glossis: *Mandus, vestis virginalis.* Græci quoque posteriores μαςτίον. postea *Mantellum* confuderunt cum *mantili*, id est mappa, qua vel manus ad mensam tergentur, vel ipsæ mensæ sternuntur, eaque est recepta significatio. Varro lib. V. de L. L. *Mantellum, quasi manuterium, ubi manus tergentur.* Hoc ἔτυμον magis ab usu illius ævi, quam a proprietate vocis depromptum. Lucill. *Evertit mappas, mantella, merumque.* Plin. lib. VII, 2. ait, *Anthopophagos supra Borysthenem amnem ossibus humanorum capitum bibere cutibusque cum capillo pro mantilibus ante pectora uti.* Virg. ambigue lib. I. Æneid. ✝. 706. *Tonsisque ferunt mantilia villis.* Ubi Servius: *Constat majores mappas habuisse villosas: mantilia vero a tergendis manibus dicta, & est nominativus mantile, quomodo torale.* Sed nihil impedit, quo minus & hic de stragula mensaria accipiatur. Ut apud Martial. lib. XV. epig. 136. CAPTIVI.

Nobilius villosa tergunt tibi lintea citrum.

Ubi ipsum lemma, sive inscriptio, *villosa lintea* explicat gausapam vel mantile. *Citrum* vero est orbis mensæ citreus, vel ex citro. Iterum Martial.

CAPUT VI.

Attulerat mappam nemo, dum furta timentur,
Mantile e mensa sustulit Hermogenes.

Hic mappa lintea manibus tergendis est, mantile vero mensæ operiendæ. Glossæ: *mappa* χειρόμακτρον. Et idem Poëta alibi: *Et vani triplices brevesque mappae.* Moris erat, suam quemque mappam ad convivium secum ferre, nec eam a Domino præberi, ut mantile, quo mensa insternebatur. Hermogenes igitur, fur hujusmodi mapparum, in quem factum est epigramma Martialis, quia metu ejus mappam nemo attulerat, ipsum mantile subduxit. Lamprid. Alex. Sev. Cap. XXXVII. *Convivium neque opiparum, neque nimis parcum, sed nitoris summi fuit, ita tamen ut pura mantilia mitterentur. Saepius cocco clavata* (id est purpureis clavis distincta) *aurata vero nunquam, quum haec Heliogabalus jam recepisset, & Adrianus habuisset.* Trebellius Pollio Gallien. *Mantilibus aureis semper stravit.* Potest videri dictum *mantile* quasi *manuile*, in locum τῦ *u* subrogato τῦ *t* ἐυφωνίας gratia. Ut *Mantissa* (quod est additamentum, quod ponderi subjicitur. Lucill. *Mantissa obsonia vincit.*) dicta est pro *manuissa*: a genitivo veteris declinationis, *manuis* enim dicebant, ut *fructuis*, *partuis*. Nisi potius *mantile* sit a *manto*, ut ab *hasta hastile*. *Mantum palliolum.* Viri doctissimi *Mantelam* & *Mantelum* & *Mantele* scribere malunt, quasi a manu & tela, & mantelium, quasi manuterium, cum Varrone, aut denique quasi manticulæ, mantile. Hi omnes non tam originem vocis, quam usum, qui postea accessit, attendisse videntur. Sed hunc usum sive significationem a forma accepit.

Cum

Cum enim pallia quadrata essent, mantella vero propriè essent minora pallia, & lintea sive mensis sternendis, sive manibus immundis tergendis, non absimilia illis fuere, & commode mantella sive mantilia, quasi parva pallia dicta sunt. Paulatimque hoc recepto, usus mantelli pro pallio exolevit. A manto dicitur & *Mantica*, quæ instar *manti* gestatur a tergo, sacculus, in quo sarcinulas portamus: Festus vult Tuscum esse vocabulum. Casaubonus Arabicæ, Becmannus Hebraicæ vult esse originis. Catull. *Sed non videmus manticae quod a tergo est*, quibus verbis alludit ad fabulam Æsopi, fuisse quendam qui duas manticas unam ante alteram post se portaret: in priorem congereret aliorum peccata, eaque semper ante oculos haberet, in posteriorem propria, quæ nunquam conspiceret. Itaque significatur eo versu, alios nos carpere paratos, propria vitia non videre. Horat. I. Sat. 6. CAPTIVI.

Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel si lubet usque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret.

Pers. Sat IV. *Sed praecedenti spectatus mantica tergo.*

A cujus diminutivo *Manticula* dicuntur *Manticularia*, parvæ sarcinæ, resculæ, quæ mantica feruntur, apud Fest. est *Manticulari* pro furandi gratia manticulas attrectare; quo & usi sunt veteres pro dolose agere. Pacuv. *Ad Manticulandum astu aggreditur.* Item *manticulandum est mihi.* Et iterum *machinam ordiris novam, manticulare.*

Stare inter saxum & sacrum, est in præsentissimo §. XVIII. *Ib. Sc.* 4. ꝟ. 84.

CAPUT VI. mo atque inevitabili periculo esse, quod dicunt alias *inter malleum & incudem*. Ubi scilicet quod est, fieri non potest, quin feriatur. *Sacrum* est hic idem quod sacrificium, victima; *Saxum*, quo victima feritur ex antiquissimo veterum more. Liv. I, 24. *Id ubi dixit, porcum saxo silice percussit*. Nam porcus hic pro sacro est, seu victima.

§. XIX. *Ductare dolis*, & *ductare* simpliciter est decipe-
Ib. ✝. 110. re, fallere. Infra III, 5, 97. Mostell. IV, 2, 159. *Peratim ductarier*, ficta a servo phrasis significat, emungere aliquem tanta pecunia, quanta in pera contineri potest. At ibid. *follitim ductare*, longe majus, tanta videlicet, quanta in folle contineri potest. *Ductare labiis* est ore distorto aliquem deridere. Mil. II, 1, 16. Sic *circumducere aliquem*, Asin. I, 1, 80 id est decipe, frauda. *Circumducere aliqua re*, est fraudare, fraude spoliare, veluti auro, Bacch. V, 2, 64. nam *Philippus* est hic nummus imaginem Philippi fregis inscriptam habens. *Pallio*, Pœn. V, 2, 16. id est furto fraudatus: nam circum publicas balneas frequens istiusmodi hominum genus olim, qui vestibus lavantium insidiarentur; & *fures balnearii* dicuntur, etiam in libris Juris. Sic denique *Circumductio argenti*. Capt. Scen. ult. ✝. 3. *Ornamentis*, Trinumm. IV, 2, 17.

§. XX. *Nihil interduere*, *interdare*, significat facile
Ib. Sc. 5. concedere, non verbo, non facto prohibere,
✝. 36. nihil morari, nihil curare, Arnob. lib. 1. *Quicquid virium continet tremor ille verborum atque adjunctæ carminum necessitates, non invidemus, adjiciant, non interduimus*. Rud. II, 7, 22. *Eluas tu, an exungare ciccum non interduim*. Trinum. IV, 2, 152. *Sed enim tu qui sis, qui non sis, floc-*

cum

tum non interduim. quæ dicta antique pro *interdederim.* *Interduo*, pro interdedero. Auson. *Pro quo si per sigillaria in auctione veniret, neque Afranius nauci daret, nec ciccum suum Plautus offerret.* Ciccum est leve quid, nauci, hilum, γρῦ pro eodem, id est pro re minima veteres dixerunt. Proverb. οὔτε κόκκος. CAPTIVI

Hæreditatem sine sacris apisci, est maximum commodum & lucrum sine sumtu vel impendio adipisci. Præter publica sacra, quibus Deos colebant, erant certa sacra certarum familiarum. Liv. V, 64. *Sacrificium erat constitutum in Quirinali colle, genti Fabiæ*, id est illis qui Fabii vocabantur unius familiæ homines. Hereditaria ea sacra familiaria lege duodecim tabularum perpetua erant; & annexa nomini, familiæ, & hæreditati ad posteros transmittebantur. Unde *transire in gentem & sacra* dicebantur, qui adoptabantur. Plin. Paneg. XXXVII. *Bona quæ sanguine, gentilitate, sacrorum denique societate meruissent.* Ubi *societas sacrorum* intelligenda est, de ea quæ est inter cognatos & ejusdem familiæ. Cic. II. de Leg. 19. *De sacris hæc sit una sententia, ut conserventur & deinceps familiis prodantur, &, ut in lege posui, perpetua sint sacra. Hoc posito, hæc jura pontificum auctoritate consequuta sunt, ut ne morte patrisfamilias sacrorum memoria occideret, iis essent ea adjuncta, ad quos ejusdem morte pecunia venerit.* Ubi per vocabulum *pecuniæ* intelligit Cic. universam hæreditatem, quomodo prisci ICti hanc vocem interdum accipiebant. Sacra autem illa quoniam semper aliquo, sæpe etiam magno, sumptu constarent, erant onus hæreditatis, rei alioquin lucrosæ. Quare cum multi id impendium refugerent, per Jurisconsultorum callidam interpre- §. XXI. *Act.* IV. *Sc.* I. *v.* 8.

CAPTIVI. tationem inventa ſunt remedia, quibus hæredes a ſacris abſolverentur, quorum meminit Cicer. pro Muræna. Atque hi proprie accipiebant *hæreditatem ſine ſacris:* quippe quæ cum defuncto interire patiebantur, atque ita lucrum ſine impendio nanciſcebantur. Hinc translatione ducta, *hæreditas* in genere pro re lucroſa, *ſacra* pro damnoſa ac ſumtuoſa dicuntur in hoc proverbio, quo utitur & Plautus Trinumm. II, 4, 83. *Cœna hac annona ſine ſacris*, id eſt hac annona, hac caritate rerum, & his avaris moribus hominum, cœnam gratis nanciſci perinde eſt rarum ac tanti faciendum, quanti hæreditatem ſine ſacris nanciſci. Verba ſunt paraſiti, qui gratuita cœna nihil habet dulcius.

§. XXII. Ib. Sc. 2. ℣. 13. *Siſtere ore*, eleganter eſt everti, percelli, in os ſtatui, ita ut os & caput ibi ſit, ubi naturaliter ſunt pedes, quibus inſiſtimus. Curc. II, 3, 8. *Quin cadat, quin capite ſiſtat in via.* Active Mil. III, 2, 36. *Capite ſiſtebat cadum*, id eſt in caput. Ubi tamen verbum *ſiſtere* active uſurpatur, quum duobus prioribus exemplis neutraliter acceperit. Sed utrumque licet, & antiquis eſt uſitatum. Sic Senec. *Capite agere*, VI. de Benef. *Alia detinebo diutius, alia expellam & capite agam.* Hoc eſt, præcipitabo per caput. Ter. Ad. III, 2, 18. dicit *capite ſtatuere in terram.*

§. XXIII. Ib. ℣. 57. *Faſtidire*, abſolute eſt faſtidioſum & ſuperbum eſſe. Curc. V, 2, 34. Bacc. II, 3, 99. Moſtell. IV, 2, 3. Mænech. I, 2. 58. Alias vulgari uſu & ſignificatione *faſtidire* eſt aliquid averſari, nauſeam alicujus rei habere. Juſtin. VIII, 4. Ovid. XIV. Met. 762.

§. XXIV. Ib. ℣. 108. *Quærere liberos*, phraſis honeſtiſſima ad ſignificandum finem matrimonii; quod contrahen-

tes solemni formula in pactis nuptialibus sole- CAPTIVI. bant profiteri, *se liberûm quærendorum causa convenire.* A Gell. XVII, 22. *Jurassetque apud Censores, uxorem se liberûm quaerendorum causa habere.* Tacit. II, Annal. 27. *Praedicta die adhibitis, qui obsignarent* (scil. pacta dotalia vel tabulas dotales) *velut suscipiendorum liberûm convenisse.* Cicer. *Liberis dare operam* dixit, IX. Famil. 22. *Liberis dare operam quam honeste dicitur? etiam patres rogant filios.* Pseud. I, 1, 21. Gell. IV, 3. Colum. IV, 3. *Liberos suos nonnulli nuptiis votisque quaesitos avare nutriunt, nec disciplinis, aut ceteris corporis excolunt instrumentis.* Just. XII, 3, 5. Suet. Jul. 52.

Autumare vera, positum est pro dicere, com- §. XXV. memorare. Mænechm. V, 2, 8. Merc. V, 2, Ib. ℣. 116. 103. infra V, 2, 2.

Compendium facere dictis est paucis dicere. §. XXVI. *Compendium* proprie lucrum. Cic. III, Verr. 46. *In* Act. V. Sc. *quaestu sunt compendioque versati.* Bacch. I, 2, 51. 2. ℣. 12. Quod non expendimus, id lucramur, & pro lucro servamus. Ita verba, quibus parcimus, facimus lucri. Ut ergo *lucrifacere*, ita & *compendifacere*, una voce, & duabus *facere compendium* dicimus. Asin. II, 2, 41. Bacch. II, 2, 6. efficiam ut multis verbis non habeas opus. Et sæpe. Sic & *compendifacere* dicimur, quod intermittimus, in quod curam nullam impendimus. Pœn. I, 2. 139. *Si sapias curam hanc facere compendii potes*, id est deponere, omittere. *Compendium facere pultandi fores*, Pseud. II, 2, 11. id est non pultare. Sic Casin. III, 1, 3. *Curam eximere, castigare, id ponito ad compendium. Cano capite! aetate aliena! coaddito ad compendium, Cui sit uxor, id quoque il-*

luc

CAPT. I. V. I. *huc ponito ad compendium*, id est omnia hæc dicere noli, vel omitte, vel frustra te dicturum puta.

§. XXVII. *Ib. Sc.* 3. *v.* 14. *Argumenta loqui*, vel *eloqui*, pro signis, indiciis, ex quibus deprehendi conjectura veritas potest. Amph. V, 1, 35. Sic *res exquirere argumentis*. Rud. IV, 4, 136. id est indagare, investigare.

§. XXVIII. *Ib. Sc.* 4. *vs.* 1. *Acherunti* significat apud Acheruntem, in inferno, vel Latinius, apud inferos conceptum, ut *conceptum ruri, Carthagini*. *Acheruns* vel *Acheron* proprie est fictus poëtis fluvius infernalis, qualis etiam Styx, Phlegethon, Lethe. Sed hic accipitur, per synecdochen partis pro toto, pro omni Plutonis regno. Sic locutus Noster supra III, 5, 31. Pœn. I, 3, 22.

§. XXIX. *Ib. vs.* 26. *Quasi per nebulam audisse*, non satis certo, ambigue audisse. Tractum a sensu oculorum ad sensum aurium: nam quæ per nebulam cernimus, incertiora sunt, nec plane perspicimus. Unde *per caliginem cernere* est non plane neque certo animadvertere, sed ita ut dubites. Cicer. Philipp. XII, 2. *Quod videbam equidem, sed quasi per caliginem; perstrinxerat enim aciem Decimi Bruti salus*. Cic. V. Fin. 15. *In infirma aetate imbecillaque mente vis naturae per caliginem cernitur*. Petron. *Quasi per caliginem vidi*. Suum autem repetit Plautus Pseud. I, 5, 48. Idem Cic. ad Att. dicit: *In strepitu exaudisse videor*. Quæ enim dicuntur, ubi multi perstrepunt ac clamitant, unius verba inter ceteros facile & distincte audiri & intelligi nequeunt.

CURCULIO.

Status condictus cum hoste intercedit dies, id est promisi me certo die præsto futurum in judicio, vadimonium promisi. Certus dies convenit, quo litigantes inter se, vel aliquid controversiæ habentes, apud judicem vel arbitrum in jus irent. Ex XII. Tabulis sumptum patet ex Cicerone in I. Off. *Indicant duodecim tabb. aut status dies cum hoste.* A. Gell. XVI. Inter justas excusationes militis est *vis hostisve, status condictusve dies cum hoste.* Festus: *Status condictus dies vocatur, qui judicii causa est cum hoste, hoc est cum adversario.* *Stati dies* sunt *certi, constituti, solemnes.* *Stata sacrificia* interpretatur Festus, *quæ certis diebus fiebant.* Liv. V, 46. Lib. XXIII, 35. *Ipse pridie quam statum sacrificium esset Campanis, Cumas movet castra.* Sic *statum bellum*, quod certis temporibus redit. Liv. III, 15. *Status reditus* Plin. III. epist. 19, V. epist. 14. Pompon. Mel. I, 8. *Proximis nullæ quidem urbes, stata tamen domicilia sunt, quæ mapalia vocant.* Nempe in ἀντιθέσει populorum vagorum, pecora sequentium, certam sedem nullam habentium, quotidie tuguria sua, sive mapalia, promoventium. *Condictus* autem *dies*, ad quam negotii causa duo vel plures se congressuros mutuo promiserunt. §. I. Act. I. Sc. 1. ℣. 5.

F Just.

CURCULIO. Just. XV, 2. *Per epistolas se invicem confirmantes, tempus, locum coëundi condicunt.* Idem III, 7. *Inducias, quas proprio nomine condixerunt, ex sociorum persona rumpebant.* Tacit. Germ. II, 2. *Coëunt certis diebus: nec dierum numerum, sed noctium computant: sic constituunt, sic condicunt: nox ducere diem videtur.* Seneca eleganter ad rem a tempore transfert de Tranq. Anim. II. *Qui mortem timebit, nihil pro homine vivo unquam faciet, atqui scit, hoc sibi, cum conciperetur statum condictum, vivet ad formulam,* id est moriendum esse quandoque fata volunt. Vid. Not. Gron. ad eundem Senecæ locum, & plura de τῷ *condicere* in I Obs. 1.

§. II. *Ib.* ℣. 9. *Lucere alicui cereum*, præferre alicui facem cercam, sive è cera. Sic Casin. I, 1, 30. *Prælucere* Suet. Aug. XXIX. *Fulgur servum prælucentem exanimasset.* Translate accipitur, Pers. IV, 3, 46. pro monstrare viam, qua pervenias ad lucrum. Cic. Læl. *Quod bonam spem prælucet in posterum*, id est præfert, ostentat. Puerorum sive servulorum erat officium, dominis a cæna vel balneo redeuntibus facem præferre. At hic Phoedromus ipse nitidus, lautus & e balneo veniens facem portabat. Ideo ait servus: *Tute tibi puer es*, id est, ipse tibi ministras: te ipso ut servo vel puero uteris. Ut Merc. V, 2, 11. Martial. XIV. epig. 64.

Defuerit si forte puer, soleasque libebit
Sumere, pro puero pes erit ipse tibi.

Deinde conjungendum sine interjunctione *lautus luces cereum*, quod est lotus & e balneo egressus præfers tibi facem, quod erat pueri sive servi munus.

Nau-

Nauteam olere, nauteam esse, pro teterrimi & intolerandi odoris esse. Asin. V, 2, 45. *an fætet anima?* id est halitus. Caſ. ult. 7. duæ videlicet res spurcissimi odoris. Nam & hircus pro se fœtet, & nihilo minus nautea. Scilicet nautea est aqua de sentina, secundum Nonium. CURCULIO. §. III. Ib. Sc. 2. ℣. 5.

Occentare ostium, clamorem & convitium alicui facere ante ædes. L. XII. Tabb. *Si quis carmen occentasset, quod alteri flagitium faxit.* Festus: *Occentassit antiqui dicebant, quod nunc convitium fecerit, dicimus, quod id clare & cum quodam canore fiat*; ut procul exaudiri possit, quod turpe habetur, quia sine causa fieri non putatur. Merc. II, 3, 73. Perf. IV, 4, 20. §. IV. Ib. ℣. 57.

Auro contra dare, venire, esse carum, est pro auro, vel auro contra appenso aut numerato dare, vendi, æstimari. Epid. III, 3, 30 id est æstimabilis est, aurum illo vilius est. Mil. IV, 2, 84. id est alius ipsi aurum daret pro hac opera, Truc. II, 6, 57. Varro lib. 1. de R.R. cap. II. p. 8. *Ubi poma veneunt auro contra.* Sic *orichalco contra* hic ℣. 46. Milit. III, 1, 64. Pseud. II, 3, 22. id est pretiosius fuit aurichalco. Vide Notas Scaligeri ad Varronem de R. R. pag. 195. §. V. Ib. Sc. 3. ℣. 45.

Tormento ferreo retineri, id est catena ferrea. *Tormentum* idem quod funis tortus, nam cum fit funis, *torqueri* dicitur. Propert. *Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno.* Fingitur enim in fabulis Ocnus quidam stans incurvo corpore & funem faciens. Priap. *Tormento citharaque tensiorem.* Id est magis tentum quam est funis aut fides citharæ. Unde machinis, quæ tentis & contortis funibus moventur, emissa aut excussa, *tormentis missa*, aut *excussa* dicuntur. Liv. lib. XLIV. §. VI. Act. II. Sc. 2. ℣. 12.

CURCULIO. *Ubi propius ripam hostium subissent, tormentis missa etiam ad ultimos perveniebant.* Curt. lib. IV. *Cum tormento asseres promovissent.*

§. VII. Ibid. ℣. 16. *Homo cum collativo ventre*, quem alias appellat *ventriosum*. Merc. III, 4, 54. Pseud. IV, 7, 120. *Collativum ventrem* explicat Festus, magnum & turgidum, quia in eum omnia edulia conferantur. Pers. Sat. I. vocat *aqualiculum: Nugaris, cum tibi, calve, Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet.*

§. VIII. Ib. ℣. 33. *Scire divinitus*, est callere artem divinandi, de futuris augurandi, conficiendi, ut infra sc. seq. ℣. 3. Intelligitur autem verbum *fari*. Estque conceptum, ut apud Juven. *Nescire Latine* id est loqui Latine. Varro: *Sed ut equus qui ad vehendum est natus, tamen hic traditur Magistro, ut equiso doceat tolutim.* Lucill. *incipere velle tolutim:* quæ verba significant, *hic semper incepturus videtur:* & in iis intelligitur verbum *incedere*. Est autem *tolutim* certus gradus equi edocti; atque idem quod volubiliter, & continuato gradu, molliter incedere, quod proprium est equi gradarii. Varro: *Hæc postquam dixit, cedit cibus, tolutim.* Loquitur quasi de equite gradario insidente. Pomponius: *Et ubi insilui in coleatum equuleum* (integrum, non castratum) *ita tolutim pergo.* Lucill. *Si omne iter evadit, stadiumque acclive tolutim.* Novius: *Edixi iturum hominem in Tuscos tolutim.* Hinc Plaut. Asin. III, 3, 116. *Demam hercle jam tibi de ordeo, tolutim ni badizas.* Hæc verba proprie sunt equisonis, docentis equum vel minantis, ni tolutim incedat, minus pabulum habiturum. Quibus servus illudit Argyrippo herili filio, cum ejus humeris & tergo tanquam equi insideret. Utuntur viri docti

hoc

hoc tanquam proverbio, increpantes aliquem nimis exerrantem. Ut Scaliger adversus Rob. Titium, II, 26. *Nisi tolutim badissas, demam tibi de ordeo, neque te calcitronem feremus.* Glossæ: *tolutarius* βαδιστής. Senec. epist. 87. *Ita non omnibus obesis mannis & asturconibus & tolutariis præferres unicum illum agrum.* Hinc *tolutiloquentia* pro sermone volubili. Novius Gallinaria: *O pestifera, pontica, fera, trux tolutiloquentia.* Sarisb. Polycrat. lib. III. *Præterea secretarii divitum, quasi quidam tolutarii & clitellarii sunt. Ut qui eorum delictis onerentur: quicquid ab eis delinquitur in istorum infamiam cudatur.*

CURCULIO.

§. IX. Act. II. Sc. 2. ℣. 16.

Incubare Jovi aut *alicui Deo*, dicebantur qui aliquo malo adflicti, præcipue morbo, pernoctabant in templis, ut per quietem ab Diis monstrata remedia acciperent. Ex quo more Petron. *Medicinam somno petii, jussaque sum vos perquirere.* Supra I, 16, 61. Tangit eundem morem Virg. lib. VII. Æneid. *Hinc Italæ gentes omnisque Oenotria tellus, In dubiis responsa petunt.* Ubi Servius: *Incubare dicuntur proprie hi, qui dormiunt ad accipienda responsa. Unde est: Ille incubat Jovi, id est dormit in Capitolio, ut responsa possit accipere.* Strabo XVI, 55. pr. de Canopto: Ἔχουσα τὸ τοῦ Σεράπιδος ἱερὸν πολλῇ ἁγιστείᾳ τιμώμενον καὶ θεραπείας ἐκφέρειν, ὥστε καὶ τοὺς ἐλλογιμωτάτους ἄνδρας πιστεύειν καὶ ἐγκοιμᾶσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἑαυτῶν ἢ ἑτέρων· συγγράφουσι δέ τινες καὶ τὰς θεραπείας. Cic. I. de Divinat. Insigne exemplum est apud Aristoph. in Pluto act. II. Sc. 2. Ubi Chremylus Plutum cœcum repertum in Æsculapii templum educit, ut is oculis Pluti medeatur.

§. X. Ib. Sc. 3. ℣. 17.

Datatim ludere, ponitur pro pila ludere, quia datur de manu in manum. Translate eleganter En-

CURCULIO. Ennius de muliere impudica: *Quasi in choro pila ludens datatim dat se & communem facit. Alium tenet: alii mutat: alibi manus est occupata.* Pompon. Adelph. *Cum datatim in lecto tecum lusi.* Hinc *datores* in lusu qui dabant pila, alii autem *factores*, qui faciebant, id est qui feriebant. Modi ludendi videntur fuisse *datatim*, *raptim*, *expulsim*.

§. XI. Ib. ℣. 19. *Vitare infortunio*, eleganter dicebant veteres mutata Syntaxi pro vitare infortunium. Sic Casin. II, 2, 35. *Vitare verbo*, pro operam dare, ne hoc verbum audias. Pœn. prol. 25. *Vitent ancipiti infortunio.* Dictum perinde ut *malo cavere.* Bacch. I, 2, 39. id est cave, ne tibi damnum vel malum detur. Casin. II, 6, 59. Mænechm. I, 2, 13. & II, 1, 24. Pers. III, 1, 41. Petron. *Ponere jussit arma & malo cavere.*

§. XII. Act. III. Sc. 1. ℣. 40. *Ceras quatuor explere*, est quod vulgo dicimus, quatuor paginas. *Ceras* dicebant veteres tabulas ceratas, sive cera illitas, atque inductas, in quibus stilo literas fodiebant. Asin. IV, 1, 22. *Ne illi sit cera, ubi facere possit literas.* Pers. IV, 3, 59. *Postquam recitasti, quod erat ceræ traditum*, sive quod erat scriptum in cera. Justin. II, 10. Hinc *primam ceram* dicebant pro prima pagina tabularum ceratarum; seu libelli ex pluribus tabellis ceratis compositi. Horat. II. Sat. V, 53. *Sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo Cera velit versu:* id est obliquis oculis raptim videas, quid in primæ paginæ secunda linea, ut vulgus loquitur, sit notatum. Et *extremam ceram* pro ultima pagina seu tabella Cic. I, in Verr. 36. *Ait in codicis extrema cera nomen infimum in litura fecisse*, id est in postrema parte tabularum. Et Suet. de testam. Jul. Cæs. cap.

cap. 83. Eum *in ima cera Cajum Octavium in nomen familiamque adoptasse.* CURCULIO.

Summanus dicitur proprie Manium Deus summus, qui & Pluto. Plin. V, 52. *Diurna flumina attribuentes Jovi, nocturna Summano.* Meminit & ædis Summani, XXIX, 4. Ejusdem mentio apud Cicer. I. de Divinat. 10. Arnob. lib. V. p. 183. Id nomen cum sibi indidisset fraudator apud Plaut. Curc. III, 46. finxit inde verbum *summanare*, pro furari, avide rapere, quasi sub manum condere ὑποχείριον ποιεῖν. Videtur inde suam significationem hausisse, quod Summanus omnia avide rapiat in suum thesaurum. §. XIII. Ib. ℣. 46.

Dissicere, pro dissecare, probum & antiquum verbum est, sed quod passim in libris corruptum & mutatum in *disjicere*, quod est dissipare, cum illud sit secando dividere. Virg. XII. Æn. 306. *Ille securi Adversi frontem mediam mentumque reducta Dissicit.* Lactant lib. II. cap. 8. Narrans notam de Tarquinio Prisco, & Attio Navio augure historiam: *Cape igitur hanc cotem, eamque novacula dissice.* Dictum autem *dissico*, ut *prosecare* in Pænulo, & *exsicare* Rudente. Item *insicia* genus edulii apud Varr. IV. de L. L. 22. & *prosiciæ* in sacris. Denique etiam *sica*, gladiolus latrunculorum, non aliunde quam a secando dicitur. §. XIV. Ib. ℣. 54.

Hamum vorare, esse in eo ut decipiaris. Traductum a captura piscium, qui cum hamum esca vel illecebra obtectum deglutiunt, capiuntur & alligant sese harundini. Simili sensu, sed aliunde petita metaphora Capt. II, 2, 16. *Nunc senex est in tonstrina; nunc jam cultros attinet.* Proinde est quasi diceret, nunc cum maxime decipitur. Nam & *attondere* pro fallere & *emungere* aliquem §. XV. Ib. vs. 61.

 exstat

CURCULIO. exstat Bacch. V, 1, 9, 15. id est pecunia fraudavit per dolum. Eodem sensu Bacch. IV, 6, 22. *Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit.* Est enim transenna funiculus extentus, vel seta equina, aut ex iis apta machinula ad turdos capiendos. Sed ut primo loco, Trucul. I. 1, 70. *Adduntur noctes, interim ille hamum vorat.* Id est irretitur, se illaqueatum capiendum præbet. Eadem translatione Horat. I. ep. 7. *Hic ubi sæpe Occultum visus decurrere piscis ad hamum.* Lib. II. Sat. V. ℣. 25. *Neu si vafer unus & alter Insidiatorem præroso fugerit hamo.* Allusum ad vulpem marinam, de qua Plin. IX, 43. *Scolopendræ terrestribus similes.*

§. XVI. Ib. ℣. 62. *Orare cum aliquo.* Notanda phrasis ob syntaxin. Amat enim Plautus sic loqui, pro vulgari orare aliquem. Asin. III, 3, 72. *Hanc, cui daturus hunc, jube petere atque orare mecum.* Pro *me*, casu accusandi. Rud. III, 4, 68. Pers. I, 3, 37. Casin. II, 5, 16. & III, 4, 5.

§. XVII. Act. IV. Sc. 1. ℣. 15. *Propter canalem agitantes.* Dicebantur homines otiosi, sui ostentatores, propterea quod circiter canalem (erat autem locus in foro Romano) hujusmodi homines versarentur, & conspiciendos se præberent. Hinc Plautus *in medio* sc. foro, *propter canalem*, ideo iidem dicti *canalicolæ*. Festus: *Canalicolæ forenses homines dicti, quod circa canalem fori consisterent.* Qui quales fuerint describit Plautus Curc. IV, 1, 15. A. Gell. IV, 20. *Jurabat cavillator quidam & canalicola, & nimis ridicularius fuit.*

§. XVIII. Ib. Sc. 2. ℣. 5. *Liberali causa aliquem manu asserere*, in judicio hominem liberum, qui in servitute est, defendere, vindicare aliquem ex servitute in libertatem, seu manu alicui, qui in servitute est, in-

jecta

jecta apud prætorem hæc verba pronuntiare: *Hunc ego ex jure Quiritium liberum esse ajo*, id est liberali judicio natalibus restituo. Nam his fere verbis utebantur, qui liberali judicio natalibus aliquem restituebant. Anceps autem adserere, perinde est ac vindicare, etsi κατ' ἐξοχὴν potius in libertatem quam in servitutem intelligimus: tamen proprie utrumque ambiguum est, ideoque adjicitur, *liberali causa*. Infra V, 2, 68. & V, 3, 31. Terent. Adelph. II, 1. *Nam ego illum liberali adseram causa manu.* Pœn. IV, 2, 84. & V, 2, 4. & 142. Donatus, vetus scholiastes ad Terent. *Ordo est: Ego liberali causa manu adsero. Et sunt juris verba, a quibus etiam adsertores dicuntur vindices alienæ libertatis. Nam & causa ipsa liberalis dicitur, quæ actionem in se continet libertatis.* Inde Claudianus, *assertoremque Camillum*, quoniam Romanos a Gallis in Capitolio obsessos, & tantum non captos liberavit. CURCULIO.

Mancipio dare & accipere rem emtam, est ita tradere & auferre adhibita libra & ære, & quinque testibus civibus Romanis præsentibus, ut evictionis periculum præstetur a venditore. Dicitur autem *evinci* res emta ICtis, cum res alterius ab aliquo, cujus non erat, tertio data vel vendita, a vero domino judicio repetita, per sententiam judicis ad eam restituendam possessorem condemnantis, vero domino redditur, & per eum aufertur vel abducitur. Et *evictio* est rei emptæ, aliave causa acceptæ, interposito judicis decreto, ablatio. Quæ vero non emuntur vel venduntur mancipio, in iis periculum evictionis emtor suscipit veteri jure Romano. Hoc clarum est ex Pers. IV, 3, 55. & 63. §. XIX. Ib. ℣. 8. & 9.

CURCULIO. Ibid. IV, 4,4,40. & 113. Sic loquitur venditor ad emptorem, cum venderetur puella pro ancilla, nec mancipio daretur: ideo periculum evictionis erat penes emptorem. At in illis, quæ vendita mancipio dabantur, in se suscipit periculum venditor. Cicer. pro Muræn. *Quod si in iis rebus repetendis, quæ mancipii sunt, is periculum præstare debet, qui se nexu alligavit, profecto etiam rectius in judicio Consulis designatur. Qui consulem declaravit, auctor beneficii populi Romani defensorque periculi esse debebit.* Nam mancipio dationem sequebatur traditio nexu, qua tradens se dominum profitebatur, faciebatque se nexum vel obligatum, ad evictionem præstandam. Unde Cicer. in Top. cap. X. *Abalienatio est ejus rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri nexu aut in jure cessio, inter quos ex jure civili fieri possunt.* Hinc nexum mancipiumque sæpe conjunguntur. In lege XII. Tabl. *Cum nexum faciet mancipiumque, uti lingua nuncupassit, ita jus esto.* Lib. VII. Famil. ad Curionem: *Attici quoniam proprium te esse dicis mancipio & nexu, meum autem usu & fructu, contentus isto sum,* Et Boeth. in Top. Cic. Mancipii res dicit appellatas, quæ ita abalienabantur, ut ex abalienatio per quandam nexus fieret solemnitatem. Nec frustra Cicero, Consulem comparans cum eo qui mancipio tradit, vocat eum auctorem beneficii P. R. nam idem mancipio dabat, & venditor, cum evictionis periculum in se recipiebat, dicebatur fieri *auctor*, Plaut. hic Curc. vers. 12. Quod si non satis fidebat ei emtor, & interponeretur fidejussor a venditore, is appellabatur *auctor secundus.* Id quod docetur L. 4. D. de evictionibus: *An is, qui mancipio rem vendidit, debeat fidejussorem ob*

evictionem dare, quem vulgo auctorem secundum vocant. Inde *auctoritas* accipitur pro professione dominii, atque exinde rem ut suam vindicandi. Unde in lege XII. Tabl. de Usu Cap. *Usus auctoritas fundi biennium esto: ceterarum omnium rerum usus auctoritas annuum esto.* Hoc est, Fundi usus biennium, si quis bona fide possideat alienum fundum per biennium sine interpellatione domini eo fuerit usus, hoc sit auctoritas, hoc ei sit pro auctoritate & jure dominii in illo fundo, aliarum *cæterarum rerum usus annuum*, si ceteris rebus alieni, item quis bona possidens per annum tacente domino fuerit usus, esto auctoritas, valeat ei pro dominii titulo. Nam ita explicat Justinian. in tit. de Usucapion. is eam rem, si mobilis erit, anno ubique uno, si immobilis, biennio tale usucapiebat. In lege Vatinia apud Gell. *Quod subreptum erit, cujus rei æterna auctoritas esto*, hoc est titulus dominii ad vindicandum, professio dominii vero domino in perpetuum esto, neque ea potest unquam usucapi. Et iterum in XII. tabl. *Cum hoste æterna auctoritas esto*, id est cum peregrino. Vult enim peregrinum rem sibi traditam ab eo qui dominus non esset, usucapere non posse: sed semper evictioni esse locum. Nam jus illud proprium erat Romanorum civium. Quod si mancipio non dabat venditor, solebat emptor sui periculi causa a venditore duplum aut simplum stipulari: seu cavere ab eo, ut pretium vel simplex vel duplicatum sibi redderetur, si res evicta esset. Varro II de R.R. cap. 10. ait inter alia legitimum præcipue dominum fieri: si, ut debuit, mancipio accepit ab eo, a quo jure civili potuit. Deinde addit idem Varro: *Aut si mancipio non datur, solet* CURCULIO.

du-

CURCULIO. *dupla promitti; aut si ita pacti, simpla.* Hujusmodi stipulationis de simpla exemplum est hic ℣. 5. Salmas. de Usur. pag. 208. *Mancipio poscere*, Most. V, 1, 43. *Accipere*, Mænech. II, 3, 112. Trinumm. II, 4, 19. Cic. I. Att. 1. *Agere cœpit cum Caninio Satyro de iis rebus, quas eum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret.* Eleganter ille philosophus: *Vita mancipio nulli datur, sed omnibus usu.* Id est non possidemus vitam, tanquam perpetuam possessionem, sed quam solum utendam accepimus. Et Seneca: *Fortuna nihil dat mancipio.*

§. XX. *Ib.* vs. 20. *Eodem ponere & parare*, eodem loco & ordine habere ac censere, nullo discrimine agere, quæ utraque phrasis est Virgiliana II. Æneid. Senec. epist. 108. Virgil. *Semper una ponere morbos & senectutem.* Plautus aliter effert, Trinum. I, 2, 166. *Atque egomet me adeo cum illis una ibidem traho.* Id est, non me meliorem duco quam illos. Et. II, 4, 10. Val. Max. lib. III. cap. ult. ext. 5. *Metu violentæ mortis amicos inimicosque juxta ponere. Juxta cum aliquo curare*, Trinum. I, 2, 160. Senec. epist. 124. *Nullo modo prodesse tibi possum magis, quam si tibi bonum tuum ostendo, si te a mutis animalibus separo, si cum Deo pono.*

§. XXI. *Ib.* ℣. 32. *Educere liberos*, pro educare, nutrire, alere, frequens Plauto. Epid. IV, 1, 34. Mil. III, 1, 55. Mostell. I, 3, 29. Rud. I, 3. ult. Truc. V, 1, 16. Utitur & Terentius Andria & Adelphis.

§. XXII. *Ib.* Sc. 3. ℣. 7. *Facere se ferocem*, significat jactare, venditare se apud aliquem: fingere, simulare, exhibere iracundum, temerarium, & pugnarum cupidum. Mostell. IV, 2, 9. *Facere se fastidiis plenum.* Mil. IV, 2, 42. Pseud. II, 3, 8. Nec mi-

minus eleganter Arrius Menander, ICtus l. 4. §. 18. de R. Mil. *Qui eo animo militiæ se dedit, ut sub obtentu militia pretiosiorem se adversario faceret,* id est graviorem ob privilegia militantium. CURCULIO.

Rem solvere ajunt eleganti pleonasmo pro solvere simpliciter. Asin. I, 3, 66. infra V, 2, 20. Pæn. V, 6, 17. Rud. II, 6. ult. §. XXIII. Ib. ℣. 21.

Umbraticus, homo urbanus, in umbra agens, opponitur militari, qui plurimum in castris & sub dio versatur. Juven. *Genus ignavum, quod tecto gaudet & umbra.* Id est urbani, umbratici, qui laborem militiæ refugiunt. Columell. 1. de R. R. *Eos qui sub umbra civitatis intra mœnia desides cunctarentur.* Sic Trucul, II, 7, 49. Miles vituperans urbanum amatorem, vocat eum mœchum, malacum, cincinnatum, *umbraticolam.* Trin. II, 7, 48. Petron. c. 2. *Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat*, id est scholasticus. Tac. XIV. Ann. *Studia in umbra educata.* Gell. III, 1. *Umbratica negotia.* §. XXIV. Ib. vs. 24.

Vocata res, est formula excusandi se apud invitantem, quod jam alii promiseris. Stich. III, 2, 18. *Cœnabis apud me quoniam salvus advenis.* EP. *vocata est opera nunc quidem: tamen gratia est.* §. XXV. Ib. Sc. 4. vs. 7.

Linteum extersui, quod habetur in promptu ad extergendum, seu quo ad extergendum utimur. Eleganti ellipsi verb. substant. simili brevitate & syntaxi, Senec. II. de Ira 24. *Parum agilis est puer, aut tepidior aqua potui, aut turbatus torus, aut mensa negligentius posita.* Id est aqua destinata ad bibendum. Vide not. Gron. ad h. l. Tacit. de Mor. Germ. *Potui humor ex ordeo, aut frumento in quandam similitudinem vini corruptus.* Perinde est ac si diceret, bibunt humorem, vel potus illis est humor. ibid. *Victui herba, vesti-* §. XXVI. Ib. vs. 22.

CURCULIO. *vestitui pelles, cubili humus.* Id est vescuntur herbis, vestiuntur pellibus. Apul. I. Metam. *Ac simul e promptuario oleum unctui, lintea tersui, & cætera profer. Signum receptui*, quod datur in prælio militibus, ut a pugna se recipiant. Senec. I. de Ira cap. 10. Cic. XIII. Philip. 7. *Argentum fœnori*, Most. III, 1, 1. *Navigium commeatui*, Horat. Art. ℣. 333. *Semen satui*, Cato de R. R. cap. 5. *Oleæ esui*, Varro de R. R. I, 60. *Centones pueris*, Cato de R. R. cap. 10. Et ibidem cap. 5. *Vinum familiæ.* Et 105. *Opercula doliis.* Liv. lib. II. cap. 37. *Sumtus funeri defuit ei.*

§. XXVII. Ib. vs. 22. *Centuriatum esse expuncto in manipulo*, per allegoriam est mirifice deceptum, & spe sua fraudatum esse. *Centuriare militem* est conscribere, vel in centurias describere aut distribuere. Mil. III, 2, 3. *Si bene centuriati sunt manipulares mei.* Liv. X, 21. id. XXV, 15. Apud eundem *convenire ad centuriatum* dicuntur milites, quum convocantur ut centurientur, seu in centurias describantur, lib. XXII, 38. *Milites tunc . . . conjurabant.* Cic. post Redit. ad Quint. V. Cornutus in Satyr. I. Pers. ad illud, *Proximus impello. Metaphora a bello, in quo cadente, qui primus est, succenturiatur, id est subrogatur alius, cui mortuo secundus succedit.* At *expungere manipulum*, vel *militem*, est exauctorare, a militia dimittere: quod tum nomina eorum e catalogo, vel laterculo, vel matricula, vel breviculo (tot enim vocabulis appellabant) eradebantur aut delebantur, quod est *expungere.* Schol. Vet. Pers. ad Sat. II, 13. *Proximus expungam.* Proprie foras mittam, inquit. *Tractum a militibus qui expuncti dicuntur cum a militia dimittuntur.* Et Prop. item & Suet. Claud. XV, 2. Vide ibi Torrent. Dicit Claudium re-

cogno-

cognoviſſe decurias equitum, & deleviſſe eorum nomina, judicandique onere liberaſſe eos, qui juſtas excuſationes haberent. Simpliciter igitur eſt ſenſus: nomen alicujus, quaſi militaturi, relatum eſſe inter eos, qui ſunt deleti & exauctorati. Perinde ac ſi dicam, invitatum eſſe aliquem ad cænam, quæ jam ſit conſumpta. CURCULIO.

Licetne anteſtari? Formula juris antiqui, qua qui in jus vocatum & ire detrectantem vi tracturus erat, obvii cujusque civis aurem tangens utebatur, in quibus erant hæc verba ex Lege XII. Tab. *In jus vocatus ni eat, anteſtatus im* (id eſt eum) *capito: Si calvitur pedemve ſtruit, manum endo-jacito.* Perſa. IV, 9, 10. *Illic apud prætorem dicam: ſed ego in jus voco. P. Nonne anteſtaris? SA. Tuan' ego cauſa, carnufex, cuiquam mortali libero aureis atteram?* Eandem formulam & morem egregie exprimit Horat. I, Sat. IX. ℣. 76. *Caſu venit obvius illi Adverſarius, &, quo tu turpiſſime? magna Exclamat voce: &, licet anteſtari? ego vero Oppono auriculam, rapit in jus. clamor utrimque* &c. Ubi Acro vetus Scholiaſtes *Anteſtari, id eſt teſta uti, quod judicii cauſa volo manum injicere. Nam hæc erat onſuetudo: Si quis vadato non paruiſſet, ei adverſarius aliquem de præſentibus anteſtabatur, id eſt, tangebat ejus aurem, & dicebat, licetne anteſtari? ſi reſpondiſſet ille, licet: tunc injiciebat vadatus manum in eum, qui non paruiſſet, & ducebat in judicium. Aliter ſi injeciſſet manum, injuriarum poterat accuſari.* Perſ. IV, 9. Pæn. V, 4, 59. Aurem autem tangebant, quia in illa erat memoriæ ſedes, Plin. IX, 45. *Eſt in aure ima memoriæ locus, quem tangentes anteſtamur.* Hinc aurem vellere & admonere. Virgil. ecl. VI, 4.

§ XXVIII. *Act.* V. *Sc.* 2. vſ. 23.

CURCULIO. VI, 4. *Cum canerem reges & prælia, Cynthius aures Vellit & admonuit.*

§. XXIX. Ib. ℣. 47. *Spectacula* dicitur interdum pro structura theatri vel subselliis, in quibus sedentes ludos spectant, cum alias ipsi spectacula audiant, ut hic: *Exoritur ventus turbo, spectacula ibi ruunt.* Liv. I, 33. *Loca divisa patribus equitibusque, ubi spectacula* (id est sedes ad spectandum) *sibi quisque facerent fori, appellati. spectavere fulcris duodenos ab terra spectacula alta sustinentibus pedes.* Suet. Calig. XXXI, & XXXV. *Ingressum spectacula*, id est theatrum. Festus in *forum: Fori significant Circensia spectacula, ex quibus etiam minores forulos dicimus.*

§. XXX. Act. V. Sc. 3. ℣. 6. *Ad prætorem solvere*, significat ita solvere, ut nihilo ditior sit creditor, sive id fiat per cessionem bonorum, & bonam copiam ejerando, sive per perjurium, diffitendo aut inficiando debitum, quod dicebant *abjurare debitum*, de quo & inferius. Utrumque autem fiebat apud Prætorem supra V, 3, 5. *Clamore hominem posco, ille in jus me vocat.* (Scilicet ex lege: *si quis carmen occentassit*, de quo supra.) *pessime metui ne hodie apud prætorem solveret*, id est aut pauperiem juraret, aut debitum abjuraret. Hac ipsa scena ℣. 44. Et act. III, ℣. 6.

§. XXXI. Ib. vs. 13. *Cum catello accubare*, ponitur pro jacere vinctum cane aut catenis. *Catella* vel *catellum* diminutivum a *catena*. Festus: *Catulus, genus quoddan vinculi, qui interdum canis appellatur.* Casin. II, 6, 37. *Taceo, deosque quæso. CH. Tu ut quidem hodie canem & furcam feras.* Lucill. *Cum manicis, catulo, collarique, ut fugitivum deportem.*

§. XXXII. Ib. vs. 14. *Robustus carcer*; genus areæ factæ de robore vel durissimo ligno, cui per membra quædam inclu-

inclusi attinebantur in carcere noxii, & quo praecipitabantur perituri. Cic. pro Milon. XXII. *Subito arrepti in quæstionem, tamen separantur a cæteris, & in arcas conjiciuntur, ne quis cum his colloqui possit.* Festus: *Robur in carcere dicitur locus is, quo præcipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robustis includebatur, ut in robore ac tenebris exspiret.* Liv. XXXVIII, 59. *Ut in carcerem &c.* ubi vide Sigonium. Tacit. IV. Annal. 29. *Simul vulgi rumore territus, robur & saxum, aut parricidarum pœnas minitantium.* ubi omnino videatur Lipsius. Apul. Apolog. *O mirum commentum! o subtilitas digna carcere & robore!* Plautus vocat *robustum codicem* Pœn. V, 3, 34. (Nam *Robustum* proprie factum est ex robore. Unde apud Varronem *robusta* materia, apud Catonem, *robustos stipites.*) Propert. lib. IV. el. 7. *Codicis immundi vincula sensit anus.* *Tabulam* Colum VII, 8. At de supplicio, cujus etiam meminit Festus, Val. Max. VI, 3. *Familiares Gracchorum de robore præcipitati sunt.* Lucan. II, *Sæva tribunitio maduerunt robora tabo.* CURCULIO.

CASINA.

§. I. *Arg.* ỽ. 5. M*Ulcare*, verbum eſt antiquum & bonæ notæ, pro verberibus afficere: quod ſæpiſſime confuſum eſt cum verbo *multare*; id vero eſt pecuniariam pœnam ab aliquo exigere. Moſtell. IV, 2, 22. Mil. II, 2, 8. Trin. IV, 2, 142. Cic. pro Milon. *Qua in turba C. Vivienus ſenator ita eſt mulcatus, ut vitam amiſerit.* Liv. XXIX. *In legatum, lictoribus prius indignum in modum mulcatis, impetum faciunt.* Tacit. I. Annal. 32. *Proſtratos verberibus mulcant.* Phaed. I, 3. Vide Notas ad Suet. Cæſ. cap. XXVII.

§. II. *Prol.* ỽ. 19. *Abire in communem locum* dicebant pro mori, quia terra, in quam omnia nata, quod ad corpus, reſolvuntur, eadem, ut ait Lucretius, eſt *Rerum commune ſepulchrum.* Artemidorus Oneir. I, 80. Κοῖνος ὁ τόπος οὗτος καλεῖται, ὁ τοὺς νεκροὺς δεχόμενος, *communis locus ille vocatur, qui mortuos accipit.*

§. III. *Ib.* ỽ. 25. *Ludum dare alicui*, ſignificat indulgere alicui, dare ceſſandi & ludendi veniam ac facultatem, neque ab aliquo quotidianum penſum exigere. Bacch. IV, 10, 7. *Ego dare me ludum meo gnato inſtitui.* Et ibid. ỽ. 9. *Ut animo obſequium ſumere poſſit, æquum eſſe puto, ſed nimis nolo deſidiæ ei dare ludum.* Cicer. pro Cœl. c. XII. *Datur enim huic*

huic aliquis ludus ætati, & ipsa natura profundit adolescentiæ cupiditates. Phædr. III, 15, 12. *Sic lusus animo debent aliquando dari.* Horat. III, Od. 12. *Miserarum est neque amori dare ludum, Neque dulci mala vino lavere.* Metaphora est desumpta a ludimagistris, qui pueris ludum dant, cum eos feriari sinunt. Sic igitur *ludus datus est argentariis*, id est indultum est illis, ne hodie exercerent argentariam, tabernæ argentariæ sint clausæ. CASINA.

Alcedonia, sunt proprie dies illi, quibus Alcedones, genus volucrum, in scopulis maritimis nidificant, & pullos excludunt, quamvis media hyeme, tranquillo mari, nullisque æstubus aut ventis agitato. Festus: *Alcedo dicebatur ab antiquis pro Halcyone.* Pœn. I, 2, 143. Ovid. II. Metam. 745. *Coëunt fiuntque parentes, Perque dies placidos.* &c. Serv. ad Virg. I. Georg. 399. *Dilectæ Thetidi Halcyones. Ceyx Luciferi filius habuit uxorem Halcyonen: a qua cum profectus est ad consulendum Apollinem de statu regni, naufragio periit. Cujus corpus, cum ad uxorem delatum esset, illa se præcipitavit in pelagus. Postea miseratione Thetidis & Luciferi conversi sunt ambo in aves marinas, quæ Halcyones vocantur. Sane sciendum est, cum de muliere dicimus, hæc Halcyone facit: cum de avibus, hic & hæc Halcyon, hi & hæ halcyones. Istæ autem aves nidos faciunt in mari media hyeme, quibus diebus tanta est tranquillitas, ut penitus nihil in mari possit moveri, inde etiam dies ipsi halcyonii dicuntur.* Plin. II, 47. *Ante brumam septem diebus totidemque postea sternitur mare Alcyonum fæturæ: & unde nomen ii dies traxere. Reliquum tempus hiemat.* De numero dissentiunt auctores: nam Suidas Aristotelem & alios undecim posuisse ait. Hinc igitur *Alcedonia*, vel *Alcyonia*, vel *Halcyonia* §. IV. Ib. v. 26.

CASINA. *nia* per translationem pro tranquillitate, quiete, bona & secura pace dicuntur.

§. V. Ib. ℣. 75. *Dare cum aliquo pignus in aliquid*, Ex. Gr. *in urnam mulsi, ni hoc ita est*. Significat, certare cum aliquo sponsione, qua victus urnam det mulsi: & in fidem luendæ hujus mulctæ ambos certantes pignus deponere. Bacch. IV, 9, 133. *Edepol qui me esse dicat cruciatu malo dignum, næ ego cum illo pignus haud ausim dare*. Id est, profecto sponsione cum illo certare non auderem. Epid. V, 2, 35. *Da pignus, ni ea sit filia. PE. Quam negat novisse mater. EP. Ni ergo matris filia est, in meum nummum, in tuum talentum pignus da*, id est depone tu talentum, ego opponam nummum in sponsione; uter victi erimus, tu talentum perdes, ego nummum. Certa mecum sponsione, ut ego victus nummum perdiderim, tu talentum. Pœn. V, 4, 71. *Da pignus, ni nunc perjures, in savium, uter utri det*. Verba sunt amatoris ad puellam. Erat autem hæc propria formula & particula sponsione provocantis, *ni hoc ita est* vel *sit*, *ni matris filia sit*, *id ni sit*. A Gell. VII, 11. refert ex oratione P. Africani pro se contra Tib. Asellum: *Sed tu in uno . . . mille nummum? Ni hoc ita est, qui spondet mille nummum*, id est phrasi Plautina in mille nummos. Cic. III. de Off. *Ni vir bonus siet*. Et apud Val. Max. III, 4. Aristoph. Νεφελ. 644. Περίδου νῦν ἐμοὶ, εἰ μὴ τετράμετρόν ἐστιν ἡμιεκτέον. Schol. περίδου νῦν ἐμοὶ, ἀντὶ τοῦ συνθήκας ποίησαι. *Contendere, certare pignore*. Catull. Carm. XLV. Phædr. fab. 77.

§. VI. Ib. ℣. 86. *Ultro ire nuptum, non manere auspices*, potest dici περιμανῶς de puellis ante nuptias virum passis, aut pudoris sui prodigis. Justis nuptiis apud veteres semper adhibebantur *auspices*. Eorum negotium

gotium erat providere, ut auſpicato & bonis o- CASINA.
minibus matrimonium contraheretur, adigere contrahentes in verba, quibus liberorum quærendorum cauſa convenire ſe profiterentur, ipſosque inter ſe, tanquam pronubos & paranymphos, conciliare: item de dote dicta teſtes fieri (quam & ipſi in divortio a marito recipiebant.) Cic. I. de Divin. 16. *Nihil fere quondam majoris rei, niſi auſpicato, ne privatim quidem, gerebatur: quod etiam nunc nuptiarum auſpices declarant.* Val. Max. I, 2, 1. *Quo ex more nuptiis etiamnum auſpices interponuntur.* Tacit. lib. XI, 27. *Conſulem deſignatum cum uxore principis. Prædicta die, adhibitis qui obſignarent, velut ſuſcipiendorum liberorum cauſa conveniſſe: atque illum audiſſe auſpicum verba, ſubiſſe, ſacrificaſſe apud Deos.* Idem lib. XV. cap. 37. De infamibus Neronis nuptiis: *Inditum Imperatori flammeum* (velum quo nuptæ die nuptiali faciem velabant) *viſi auſpices, dos, & genialis torus, & faces nuptiales: cuncta denique ſpectata, quæ etiam in fœmina nox operit.* Suet. Claud. XXVI. *Quam cum comperiſſet ſuper cætera flagitia atque dedecora C. Silio nupſiſſe, dote inter auſpices conſignata, ſupplicio adfecit.* Juven. quoque auſpices inter nuptiales ritus refert: *Veniet cum ſignatoribus auſpex. Manere* autem eſt idem, quod exſpectare. Ut Epid. III, 2, 23. *Is apud forum manet me.* Menæchm. II, 3, 69. *Etiam paraſitum manes? Neque ego illum maneo, neque flocci facio.* Et paſſim. Falſa obſervatio Mercerii ad Alexandr. ab Alexandr. ex Suet. *Dicitur enim is Imperator*, inquit, *dotem inter auſpices conſignaſſe, cum Meſſalinam dimittere vellet.* pag. 390. ad lib. II.

Curare alicubi, veluti *rure*, *domi*, abſolute §. VII. *Act.* I. & ℣. 17.

CASINA. & sine casu dicitur eleganter, pro rem curare vel administrare. Sic Bacch. II, 2, 2, 49. Perf. I. 3, 5. Salust. Jugurth. *Itaque ipse apud primos erat, in postremo C. Marius legatus cum equitibus curabat.* Varro Meleagro: *Sin autem delectationis causa venamini, quanto satius est salvis cruribus in Circo spectare, quam tuis descobinatis* (id est derasis, dilaceratis) *per dumos & sentes in silva curare.* Idem Eumen. *Cum in eo essem occupatus, atque in schola curarem.* Sall. Jugurth. LX. & LVII. *Legatis imperat, ubi quisque legatus aut Tribunus curaret*, cap. XLVI. *In postremo C. Marius curabat.*

§. VII. Ib. V. 25. *Induere se in laqueum*, est capi, incidere in laqueum, irretiri. Tum proprie est laqueo se suspendere, tum translate impedire se, implicare, & velut captum se ei dare, Cic. II, in Verr. *Hic videte in quot laqueos se induerit, quorum ex nullo se unquam expediet.* Quintil. IV, Instit. Orat. 7. *Turbantur & a patronis diversæ partis, induuntur in laqueum, & plus deprehensi nocent, quam firmi & interriti profuissent.* Brevius sola voce *indui* eadem significatione utitur Cicer. in Verr. V. *Sua confessione induatur ac juguletur.* Sic etiam apud veteres, *induere se ferro, telis, hastis* dicitur, qui iisdem vulneratur. Ovid. II, Amor. 10, 31. *Induat adversis contraria pectora telis Miles.* Sic denique *indui in fraudem*, pro decipi aut falli, dixit Lucret. IV, 815. *At nos in fraudem induimur, frustramur & ipsi.* Virg. X, 682. *An sese mucrone ob tantum dedecus amens Induat adversis contraria pectora telis.* Cæsar. lib. VII. Bell. Gall. c. 82. (& ibid. c. 73. *Quo qui intraverant, se ipsi acutissimis vallis induebant.*) *Se stimulis inopinantes induebant*, id est stimulis aliqua parte

per-

persossa hærebant. Liv. XLIV, 41. *Si universa acie in frontem adversus instructum phalangem concurrissent, induissent se hastis.* Latin. Pacat. in Paneg. *Jam qui ad muros differenda morte properaverant, aut fossas cadaveribus æquabant, aut obviis sudibus induebantur.* cap. XXXIV. CASINA.

Dividiæ esse alicui, significat tædio, molestia afficere aliquem, dolori esse, sic Bacch. IV, 6, 19, 110. Mercat. III, 4, 34. Stich. I, 1, 19. Trucul. IV, 4, 3. Sic *in dividiam venire* pro molestum esse. Stich. III, 1, 40. Turpil. *Sperabam consilia nostra dividiæ tibi non fore.* Actius, Armorum judicio: *Dividia hujus cogit me plus quam par est loqui.* Propert. *Dividias mentis concipit omnis amor.* Eodem sensu *senio esse.* Symmach. II, 17. *His peregrinationem senio esse invitus audio.* Trucul. II, 5, 13. *Id illi morbo, id illi senio est, ea illi misera miseria est.* Id. Stich. *Hæ res mihi dividiæ & senio sunt.* Vide Casaub. ad Pers. p. 478. Apud Senec. Hippolyto, 917. *Morumque senium triste, & aspectu grave*, id est molesta morositas & austeritas: quia hoc hominum genus cunctis molestum est, senium pro molestia accipitur. Actius: *Mors amici subigit, quæ mihi est senium multo acerrimum* Turpil. *Quia enim odio ac senio mihi hæ sunt nuptiæ.* §. IX. *Act.* II. *Sc.* 2. ℣. 11.

Multa mihi cum illo sunt, & omnia mihi cum illo sunt, eleganter dicitur, pro multa vel omnia jura amicitiæ atque familiaritatis cum illo sunt. Cicer. lib. IV. ad Marcell. *Si mihi tecum minus esset, quam est cum omnibus tuis, allegarem ad te illos, a quibus intelligis me præcipue diligi.* Lib. XIII, 1. *Cum Patrone Epicureo mihi omnia sunt, nisi quod in Philosophia vehementer ab eo dissentio.* Id est Patron est mihi amicissimus, etsi in Philosophia aliam sectam, quam ego, sequatur. §. X. *Ib.* ℣. 13.

CASINA. Nep. Alcib. X. *Quæ regi cum Lacedæmoniis essent*, id est quæ pacta, jura amicitiæ, fœdera essent. Lib. XIV. ad Att. *Bruto certe meo nullo loco deero, idque etiam si mihi cum illo nihil fuisset, facerem, propter ejus singularem incredibilemque virtutem.* Sic in contrarium *nihil alicui cum aliquo esse*, est nullo jure necessitudinis cum aliquo jungi: cum nullum jus necessitudinis intercedit. Cicer. Philip. II. *Caput autem literarum hoc erat, cum illa mima posthac nihil sibi futurum.* Liv. VIII. *Lucani atque Appuli, quibus gentibus nihil ad eum diem cum P. R. fuerat, in fidem venerunt.* Horat. I. Satyr. II. *Nil fuerit mî, inquit, cum uxoribus unquam alienis.*

§. XI. Ib. ℣. 33. *Deliquum esse, delinquere*, eleganter & antique dicitur pro deesse, deficere. Festus: *deliquum apud Plaut. significat minus.* In animo habuit haud dubie hunc ipsum locum: *Quando tibi domi nil deliquum est.* Opponitur τῷ *reliquum*: & ut dicimus, *nihil reliquum est mihi*, pro nihil restat aut superest, sic *nihil deliquum est mihi*, pro nulla re indigeo. Sic etiam *delinquere* & *superesse* tanquam adversa opponuntur. Tubero vetus Annalium scriptor: *Num delinquit aut superest aliquid tibi.* Cæl. *Delinquere frumentum, Sardiniam hostes tenere.* Id est frumenti inopiam esse. Appul. in Floridis: *Lunæ vel nascentis incrementa, vel senescentis dispendia, vel delinquentis obstacula.* Id est deficientis, vel eclipsin patientis. Festus iterum: *Deliquum solis a delinquendo dictum, quod delinquit in cursu suo.*

§. XII. Ib. Sc. 3: ℣. 8. *Domi facere conjecturam*, est ex se ipso, per se ipsum, nullo alio submonente. Sic Cistell. II, 1, 2. Stil. II, 2, 36, 37. Mercat. II, 3, 30. *Domi doctus.* Meo ipsius exemplo doctus. Cic.

Cic. Fam. IX, 3. *Sed quid ego haec ad te, cui domi nascuntur?* Cui sunt notissima & familiarissima. Idem Lucullo: *Domi nobis ista nascuntur.* CASINA.

Tristem esse alicui, significat tristem se exhibere alicui. Tibull. *Lacrimis erit aptius uti, Si quando fuerit tristior illa tibi.* Infra II, 4, 4. Afran. *Lactabit sese: jactet: nihil erit tristior.* Senec. Consol. ad Marc. III. Ovid. *tristia freta* dixit, procellosa. §. XIII. Ib. ✠. 14.

Palliolum rugat, id est rugas contraxit, indecore corrugatum est. Sic in Fragmentis perditarum fabularum Plauti: *Quid est hoc? rugat pallium, amictus non sum commode.* §. XIV. Ib. ✠. 30.

Tragulam decidere, est periculum imminens avertere. *Tragula*, Festus ait, *genus teli, dicta, quod scuto infixa trahatur.* Quod qui mittebant dicebantur *tragularii*. Veget. de Re Milit. II, 15. *Erant tragularii, qui ad manubalistas, vel arcubalistas dirigebant sagittas.* Varro lib. IV. de L.L. *Jaculum, quod ut jaciatur fit, tragula a trajiciendo.* Sall. III. Hist. *Avidisque promptisque ducibus ut Metellus ictu tragulæ sauciaretur.* Ammian. XIX, 147. *Alii trajecti sagittis, pars confixi tragulis humum corporibus obstruebant.* Volunt eruditi genus esse teli hamatum, quod immissum corpori non tam extrahi posset e vulnere, quam exscindendum esset e vulnere latius aperto, ut cum minore noxa reciperetur. Apud Plautum sic est *tragulam in aliquem injicere*, pro fraudem moliri adversus aliquem, Epid. V, 2, 25. Ubi vox *fabrica* indicat intelligi, telum non balistam. Pseud. I, 4, 14. Liv. XXI, 7, XXVI, 56, XXIV, 42. Cæsar. V. Gall. 83. *Tito Balventio utrumque femur tragula trajicitur.* Sed tamen & *tragulæ* §. XV. Ib. Sc. 4. vs. 18.

CASINA. *piscantium* Plinio dicitur Lib. XVI, 8. de subere. Isidorus in Glossis: *Tragula, everriculum.* Est autem everriculum genus retis, a verrendo dictum, vel quod trahatur, vel si quid piscium fuerit nactus, everrat, ut ait Nonius. Cic. eleganti translatione hanc vocem aptat in Verrem, qui provinciam spoliavit, XV. *Quod unquam, judices, hujusmodi everriculum ulla in provincia fuit?* id est hujusmodi raptor, qui omnia bona provincialium abstulerit & quasi everrerit. Utroque significatu tragula dicitur haud dubie, quasi *trabula* a *trahendo.*

§. XV Ib. Sc. 5. ℣. 36. *Versis gladiis depugnare*, proprie est mutatis armis, translate in quavis materia, aliis argumentis, vel artibus, aliaque ratione contra adversarium uti. Caper Gramm. vetus: *Inversis armis pugnasse gladiatores non est dicendum, sed versis, id est transmutatis. Sic non inversis pannis agitasse aurigas, sed versis.* Intellige pannos quadruplicis coloris, quibus distinguebantur agitatorum Circensium factiones, *Prasina*, quæ & viridis; *Veneta*, vestitu coeruleo; *Russa*; rubra; *Alba*, albata: Sic *vertere gladios* est quod Ovid. dicit Lib. I. De Arte: *Ponite nunc hebetes gladios, pugnetur acutis.*

§. XVII. Ib. ℣. 39. *Non ego istuc emissim titivilitio*, id est, non emerim vel permutaverim illud re quavis vilissima, si copia sit. Festus: *Titivillitium nullius significationis est, ut apud Græcos* βλίτυρι *&* σκινδαψός. Fulgentius Planciades in Explan. Serm. Antiq. *Titivillitium dici voluerunt fila putrida, quæ de telis cadunt. Plaut. Casin. Non ego istuc verbum empsitem titivillitio, id est re admodum vilissima. Nam & M. Cornutus in Satyra: Titivilles Flaccedo tibi.* Hæc Fulgentius. Ceterum de hac voce

miræ

miræ ſunt eruditorum conjecturæ: alii *textivillitium* volunt, quaſi a textus vilitate; alii *totivillitium*, quaſi totum vile, aut totum villitium. Videamus quid nos poſſumus. *Villus* eſt floccus lanæ, vel pilorum caprinorum. Varro lib. IV, de L. L. 28. *Veſtis a veleis* (id eſt vellis) *vel ab eo, quod vellus lanæ tonſæ univerſæ ovis: id dictum quod vellebant lanam: ex lana facta veſtis.* Confirmat idem de voce *velleris*, lib. II. de R. R. 11. *Lanam demptam ac conglobatam, alii vellera, alii vellumina appellant: & quo vocabulo animadverti licet prius lanæ volſuram quam tonſuram inventam.* Sed mox ibidem de capris: *Tondentur, quod magnis villis ſunt, in magna parte Phrygiæ.* A villus villitium, ut a lana lanitium, ab avis avitium. Haud dubie intelligendum eſt *villitium cujusdam Titi*, & fuiſſe quendam, ſive agricolam, ſive paſtorem (quales olim erant omnes, etiam Quincti & Publii, Marcique ac Titi, ac nobiliſſimi quique Romanorum) Titum, cujus quod e ſcabris & male curatis ovibus vel capris peſſimæ notæ *villum* colligeret, *villitium* primo in vicinia, poſt ſermone vulgi pro viliſſimo in eo genere, denique pro quavis re vili, & nullius pretii, proverbio jactatum eſt. Neque vox una eſt, ſed duæ, nempe *Titi villitium*, aut ſi mavis unam eſſe, non aliunde compoſita ac duplicata eſt, quam a nomine *Titi* & *villitio* ejusdem. Neque dubito, quin ſcribendum ſit in loco Cornuti: *Titi villos, Flacce, do tibi.* Id eſt nugas & ineptias. Nam idem ſunt *Titi villi* & Titi *villitium*. Sic etiam *floccus* (nihil eſt autem *floccus* aliud quam *villus.*) pro re nihili: Unde *flocci facere*, & *flocci non facere*, *flocci æſtimare*, *flocci pendere*, *flocco non interdare.* Sic reſtituendum apud Noſtrum CASINA:

CASINA. strum Nervolaria: *Si captæ, scrupedæ, Ιitivillæ, sordidæ.* Non. p. 169. L. *Scabræ* vel *scapres* ex Ennio ibidem, *Scrupeæ, titivilles, sordidae.* Vide Varron. de L. L. p. 54. Edit. Gothofr. ipsumque Gothofr. p. 1656. Gell. III, Noct. VII, Festum

§. XVIII. ejusd. edit. p. 205.

Ib. Sc. 6. *Stimulum esse alicui*, est odio, molestiæ esse,

℣. 8. quiescere aliquem non pati. *Stimulus* proprie pertica, qua bubulci aut muliones pigra pecora admonent. Tibull. I. eleg. I. *Tenuisse bidentem, Aut stimulo tardos increpuisse boves.* Manil. de Arctophylace sidere: *Idemque Bootes, Quod stimulo junctis instat de more juvencis.* Colum. VI, 2. *Est etiam post domituram mollioris generis bos, qui decumbit in sulco: eum non sævitia, sed ratione censeo emendandum: nam qui stimulis aut ignibus aliisque tormentis id vitium eximi melius judicant, veræ rationis ignari sunt.* Hinc *Stimulo fodere*, Curcul. I, 2. 40. Bacch. V, 2, 39. Id est animus incitatur, non quiescit, Menæch. V, 5. 48. Nam & bubulci fodicant potius boves quam verberant. Inde *stimulus* dicitur pro quovis incitamento, & *stimulare* pro incitare. Hinc proverbium *contra stimulum calces jacere*, vel *calcitrare*, id est ita reniti aut se defendere, ut majus damnum patiare. Nam *calcitrare* proprie est boum, equorum, asinorum, mulorum, qui stimulis reguntur: contra quos si calces ducant, gravius dolent. Græci, πρὸς κέντρα λακτίζειν, ut in Act. Apost. IX, 5. Dicunt etiam πρὸς κέντρα κῶλον ἐκλείνειν. Schol. Æschyl. Prometh. vincto. ℣. 323. Terent. Phorm. I, 2. *Namque inscitia est adversum stimulum calces*, scil. *jacere.* Quod reticuit per aposiopesin. Eod. sensu *admordere limam* dicitur, quoniam ipsa dente quovis mordacior est. Plaut. *Stimulos pugnis cædere*, Trucul. IV, 2. 55. *Vitu-*

Vituperare alicui omen, est religiose omen captanti obscævare, & vitium facere, inauspicatum aliquid objicere. Id enim *vitium* dicebant sermone augurali: unde magistratus, quorum in comitiis omen triste apparuerat aut infaustum, vel auspicatum rite non fuerat, *vitio creati* dicebantur, & magistratu se abdicare cogebantur. Liv. X, 47. *Exacto anno novi tribuni plebis magistratum inierant, iisque ipsis, quia vitio creati erant, quinque post dies alii suffecti.* lib. XXII, 33. *Dictator dictus L. Veturius Philo Manium Pomponium Mathonem magistrum equitum dixit: his vitio creatis, jussisque die quarto decimo se magistratu abdicare.* In his & talibus *vitio* idem est, quod non justis auspiciis, non rite auspicato. Hinc ad alia transfertur, & *vitio fieri* dicitur quicquid fit contra auspicia. Liv. XLI. 18. *In Betullio id vitio factum postea augures responderunt, quod extra templum* &c. id est non rite, non legitime. Liv. XLV, 12. *Cos. cum legionibus ad conveniendum diem dixit, non auspicato templum intravit. Vitio dictum esse augures decreverunt.* Cicer. I. Divin. *S. Clodius ejusque collega L. Junius, classes magnas perdiderunt, quod vitio navigassent.* Hinc *vitilitigatorem*, pro homine litigii & rixarum temerariarum cupido, dixit Plin. imitatione Catonis, quasi *vitio*, hoc est, non jure, & sine causa litigatorem, verba Catonis sunt: *Scio ego, quæ scripta sunt, si palam proferantur, multos fore qui vitilitigent.* Plin. in Præfat. *Ergo securi etiam contra vitilitigatores, quos Cato eleganter a vitiis & litigatoribus composuit.* Terent. Prol. Hecyr. *Novum intervenit vitium & calamitas.* Donat. *Bene, secundum augures. Vitium enim est, si tonet tantum: vitium & calamitas, si tonet & grandinet simul,*

CASINÆ. §. XIX. Ibid. ṽ. 59.

CASINA. *simul, & etiam fulminet. Translatio est ab augurio: & vitio creati dicuntur Consules.*

§. XX. Ib. Sc. 8. vs. 38. *Deduci* idem quod nubere, sic enim dicebatur κατ' ἐξοχὴν puella, aut mulier, quæ nubebat, & ad maritum, pueris patrimis & matrimis (id est qui patrem & matrem haberent superstites) quinque faces præferentibus, ducebatur. Mil. III, 1, 91. Terent. Hecyr. I, 2. *Ut ad pauca redeam uxorem deducit domum.* Propert. IV, eleg. 3. *Quæ mihi deductæ fax omen prætulit, illa Traxit ab adverso lumina nigra rogo.* Id est nubenti. Tibull. III, eleg. 4. *Ut juveni primum virgo deducta marito.* Tacit. XIV. Annal. 63 *Huic primus nuptiarum dies loco funeris fuit, deductæ in domum, in qua nihil nisi luctuosum haberet.*

§. XXI. Ib. vs. 61. *Sculponeis os batuere alicui*, idem quod apud Terent. Eun. *Sandalio caput commitigare. Sculponeæ* rustici calceamenti genus. Cato de R. R. 59. *Sculponeas bonas alternis annis dare oportet.* Varro in Satyra: *Dum in agro studiosus tuor, Triptolemum aspicio sculponeatum bigas sequi cornutas.* Erat autem id genus castigationis frequens mulieribus, præcipue quæ non modo puerorum solebant, quod ait Juvenalis, *solea pulsare nates*, sed etiam eousque abutebantur stulta patientia amatorum juvenum, ut ob levissimas offensas nihilo mitius eos tractarent. Pers. Sat. V, *Solea puer objurgabere rubra.* Vetus epigramma in Catalect. *Cur tua fæmineo cæduntur pectora socco?* Soccus genus calcei oppositum cothurno.

§. XXII. Ib. vs. 76. *Nostro omine it dies*, id est nobis secundo atque auspicato omine tempus transire videtur. Nobis hic dies est felix, ex animi nostri sententia dies procedit. Sic Dido apud Virgil. *Me si fata meis paterentur ducere vitam Auspiciis.* Sic quævis

pro-

prospera & secunda dicebant *sua*. Senec. Med. *Perfruere lento scelere; ne propera. Meus dies est, tempore accepto utimur.* Horat. Epod. IX. 30. *Ventis iturus non suis.* id est adversis & contrariis. Ovid. Metam. IV, 373. *Vota suos habuere deos.* Senec. Præf. IV, Controv. *Quamvis aliquo tempore populum suum habuerit.* Nep. Alcib. III, *plures opera forensi suos reddiderat.* CASINA.

Nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur, id est nunc ejus rei experimentum capitur, nunc de ea re decernitur. Bacch. III, 2, 15. Most. I, 2, 52. Antiquum est verbum *specere*, pro videre, experiri; unde *species*, *specimen*, *specto* descendunt, & tot composita. Unde apud Festum: *Auspicium ab ave specienda, nam quod nos cum praepositione dicimus aspicio, apud veteres sine praepositione specio dicebatur.* Inde etiam *spectio* apud eundem, & Cic. Philipp. XII. *Augures habere solam spectionem, & nuntiationem* (id est posse contemplari cœlum, quod propria phrasi *servare de cœlo* dicebant, & nuntiare tristia signa quæ apparuissent.) *Et magistratus qui omne jus auspiciorum habent, habere etiam obnuntiationem*, id est posse impedire rem nunciando mala auguria, quæ vidissent. *Cernere* idem quod decernere, Prol. Amph. *Pro patria dum cernit cum hostibus.* Virgil. *Inter se coiisse viros & cernere ferro.* Lucret. lib. IV. *Nautae contractum cum ventis cernere bellum.* Lib. V. *Æquo certamine bellum magnis de rebus inter se cernere.* Ennius: *Ferro, non auro vitam cernamus utrique.* Cernere rem aliquam est, de aliqua re decernere. Enn. *Olli cernebant magnis de rebus agentes.* Sic cernere pro decernere. Cist. I, 1, 1. Cicer. III. de Legib. §. XXIII. *Act.* III. *Sc.* 1. ℣. 2.

Cum cibo suo venire, quasi eatur Sutrium. Festus: §. XXIV. *Ib.* ℣. 10.

CASINA. *Sutrium quasi eant, utique in proverbium abiit ex hac causa: Gallico tumultu quondam edictum est, legiones Sutrii, ut praesto essent cum cibo suo.* Solebant autem sæpe imperatores Romani, quum in promptam expeditionem, aut in loca, quæ non abundarent commeatu, ducerent exercitum, indicere ut unusquisque cum tot, ex. gr. decem vel plurium dierum cibariis coctis adessent. Inde hoc proverbium, quod apud Varronem, *pransus paratus*, id est omnibus modis expeditus ad iter faciendum, aut rem. *Quod* postea usurpari cœptum est in iis, qui suis rebus opibusque *officii id praestarent, quibus deberent.* Poscit autem senex, ut ad nuptias veniant, cum suo cibo, ex more tenuiorum Athenis, qui solebant uti in nuptiis opera hominum suo sumtu vescentium, de quo Theophrast. in charactere Illiberalitatis: & ad ministrandum in nuptiis οἰκοσίτους mercede conducere. Et has nuptias vocant γάμους οἰκοσίτους. Vide ibi Casaub. Menander sponsum parta aut nulla dote contentum, vocat οἰκοσίτον. Et Plutarchus οἰκοσίτους milites, qui sine stipendio militarent.

§. XXV. *Ib. Sc.* 2. *v.* 22. *Ire catillatum. Polliceri operam foras, quasi catillatum.* Ire catillatum, est ire parasitatum, cœnas captatum. *Catillare*, inquit Fulgentius, *est per alienas domos ligurrire: tractum a catulis, quod per omnes domos circumeant.* In etymo fallitur: potius est a *catillus*, diminutivo τοῦ *catinus*. Inde dictum *catillare*, pro catillos sive catinos aut patinas extergere, quod est gulonum in cibis delicatis. Eodem sensu dicimus lingua vernacula *pannelecker*; unde *catillamenta* & *catillamina* apud Arnobium lib. II. P. & VII. P. pro cupediis sive deliciis. Festus, *Catillones appellabant antiqui gulosos,*

losos. Eleganter transtulerunt ad rem graviorem, teste iterum Festo; cum ait: *Catillatio grave opprobrium hominibus generosis objiciebatur, si qui provincias amicas populi Romani despoliassent*. Etenim inde dicti *catillones*, quod absumpta dape ipsos catinos lambunt & liguriunt. CASINA.

§. XXVI. Ib. Sc. 3 vs. 15. *Meraco flore Libyco*, vel *Liberi, percussus*, dicitur vino ita affectus, ut neque pes neque mens constet, quasi plagis domitus impos sui esset. Tibull. *Multo percussum tempora Baccho*. Ab eadem translatione est, quod *saucii* vino, quasi vulnerati & cruenti, pro ebriis dicuntur, qua voce alias sanguinolenti significantur. Mart. IV, 66. *Incaluit quoties saucia vena mero*. Id. III, 68. *Hinc jam deposito post vina rosasque pudore, Quid dicat nescit saucia Terpsichore*. Just. lib. I. cap. 8. de Scythis a Cyro, per simulationem fugæ, relicto in castris epularum apparatu, circumventis: *Saucios opprimit*. Et lib. XXIV. *Galli hesterno mero saucii*. Apul. IX. *Daphne mero matutino saucia*. *Flos Libycus* est præstans vinum Mareoticum a Mareotide Libyæ regione, Ægypto contermina, de qua Plin. V, 6. Hinc Horat. lib. I. Od. 37. Virg. II. Georg. prædicat *vites Mareotides*. *Florem liberi*, pro præstanti vino, dixit Noster Cistell. I, 2, 8. *Meracus* est merus, sine mixtura aquæ, cum qua mixtum bibebant veterum temperatiores. Corn. Cels. de Re Med. lib. I. cap. 3. *Cibum modicum potiones meracas adsumere*. Ibidem: *Cibus esse debet cum pane hesterno, vino austero meraco & carne assa*. Tum: *Vinum dilutius pueris, senibus meracius*. Rursum: *Hic me plus esse convenit, sed meracius bibere*. Petron. *Volabant inter hæc potiones meracæ*. Plin. XXIII, 1.

§. XXVII. Ib. vs. 20. *Numero*, instar adverbii positum, valet idem quod

CASINA. quod nimis cito. Citius quam decet, Phil. V, 7. Mænechm. II, 2, 13. id est ante tempus, nimis mature. Mercat. IV, 3, 37. Pœn. V, 4, 101. (vide Paræi Lexicon Plaut.)

§. XXVIII. Ib. Sc. 6. ℣. 20. *Barbarico ritu esse*, id est Asiatico, splendido, magnifico, sumtuoso more vesci. *Barbaros* vocant Græci, quicunque non sunt Græci. Sic Plauto, cujus fabulæ sunt palliatæ, & scenæ fere in Græcia, ipsi Itali dicuntur *barbari*. Sic *barbarè* idem est quod Latine, Prol. Asin. ℣. 11. Trin. prol. ℣. 19. *Barbariam* dixit, pro Italia, Pœn. III, 2, 21. & *Barbarus*, Italus, Bacch. I, 2, 15. *Barbaricæ urbes*, Italæ, Capt. IV, 2, 104. At κατ' ἐξοχὴν *Barbari* sunt Asiatici. Unde Ovid. *Barbarus Hector:* Quæ gens quod per abundantiam opum splendida esset atque sumtuosa, inde factum, ut *barbarica* & *barbara* dicerentur pro magnificis & sumptuosis. Martial. *Barbara pyramidum sileat miracula Memphis. Persicos apparatus* pro magnificis dicit Horat.. I Od. ult.

§. XIX. Act. IV. Sc. 1. ℣. 16. *Pervertere ollam*, *turrim*, est evertere, percellere, ad terram dare. Bacch. IV, 4, 59. Sic *hominem pervertere* Pœn. IV, 2, 52. Cic. I. de Divin. p. 1960. *Tum visam belluam vastam & immanem, circumplicatam serpentibus, quacunque incederet, omnia arbusta, virgulta, tecta pervertere.*

§. XXX. Ib. vs. 18. *Incænis*, Scen. seq. ℣. 9. & alias, sæpe dixit pro *incænatum*. Gloss. Ibid. *Incænis apud Plaut. incænem ex ædibus.* Quo procul dubio significat hunc ipsum locum.

§. XXXI. Ib. Sc. 3. ℣. 8. *Offundere Hymenæum*, significat idem quod occentare, epithalamium canere alicui, dicere uxorem ducenti *Hymen* ô *Hymenæe*. De voce enim

enim eleganter, per translationem, ut re veteres loquuntur. Sic Ovid. *Tibiaque effudit socialia carmina nobis.* Vetus Epigramm. de Tibicine: *Tibicen diffundit carmina dulcis.* Cic. I. Tusc. 44. *Cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam.* (Senec. Phœniss. 262.) CASINA.

Exponere aliquem cubito, est cubito impulsum prosternere, & in terram projicere. Desumptum ab infantibus, qui dicebantur exponi, si quos educere nollent, & in publico loco ad alienam misericordiam humi deponerent. Supra Prol. 41. §. XXXII. Ib. Sc. 4. ỹ. 27.

Operæ est, vacat, operæ pretium est, dignum est aliqua opera, aliquanta impensa. Sic Mil. II, 2, 97. & III, 2, 6. Mercat. V, 2, 77. Truc. IV, 4, 30. Ennius: *Lunai portum est operæ cognoscere cives.* Portus Lunæ, urbs Italiæ. §. XXXIII. Act. V. Sc. 2. ỹ. 5.

Invenire rimam, est aut reperire exitum negotio, quo evadat, aut rationem aliquam, qua irritum fiat, & effundatur; perinde ut dolia rimis hiantia infusum non continent. Curc. IV, 2, 24. §. XXXIV. Ib. Sc. 3. ỹ. 8.

Massilienses mores colere, pro turpi libidine lascivire. Athen. Deipn. Lib. XII. c. 5. Μασσιλιῶται γὰρ ἐθηλύνθησαν ἀσχημονοῦσι γοῦν διὰ τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς μαλακίαν, διὰ τρυφὴν γυναικοπαθοῦντες. ὅθεν καὶ παροιμία παρῆλθεν πλεύσαις εἰς Μασσαλίαν. *Massilienses effeminati sunt. Indecore se gerunt ob mollitiem animorum, per luxum muliebria patientes. Unde proverbium* πλεύσαις εἰς Μασσαλίαν, *id est, Naviges Massiliam.* Cicer. lib. X. ep. 12. *Massiliensium factum, cum ipsum per se luculentum est, tum mihi argumento est, recte esse in Hispaniis. Minus enim auderent, si aliter esset: Nam & victi &* §. XXXV. Ib. Sc. 4. ỹ. 1.

CASINA. θηλυγυνεῖς *sunt*. At in contrarium, ipse Cicer. alibi, Liv. Val. Max. Tacitus, Justinus disciplinam & severitatem eorundem Massiliensium laudant. Sed diversis seculis & laudem & probrum eos meruisse credibile est.

CISTELLARIA.

FRequentare amicos, verbo active accepto est frequentes advocare, ad operam dandam frequentes facere. Cic. pro Domo 33. *Quem tu tamen populum nisi tabernis clausis frequentare non poteras.* Catil. IV. cap. 7. *Scribas item universos, quos cum casu hic dies ad ærarium frequentasset, video ab exspectatione sortis ad communem salutem esse conversos.* Auctor de bello Africano p. 327. *Cæsar sagittariis ex omnibus navibus Ityraeis, Suriis, & cujusque generis, ductis in castra compluribus frequentabat suas copias.* vid. Gron. ad Sen. Helv. c. 3. §. I. Act. I. Sc. 1. ℣. 10.

Omnium rerum alicujus indigere, pro in omnibus rebus, quod ad omnes res attinet. Sic *ceterarum rerum*, pro cetera, seu in ceteris rebus. Terent. Adelph. IV, 5. *Nolim ceterarum rerum te socordem eodem modo.* Cic. Caton. Major. cap. 2. *sæpenumero admirari soleo, cum ceterarum rerum, tum tuam excellentem perfectamque sapientiam, tum vel maxime, &c.* Pro Quinct. 3. *Sane ceterarum rerum paterfamilias & prudens & attentus, una in re paulo nimis consideratus.* Lex Aquilia in l. 27. §. 5. ff. ad leg. Aquil. *Ceterarum rerum, præter hominem & pecudem oc-* §. II. Ib. ℣. 33.

 cisos,

GISTELL. *cisos, si quis alteri damnum faxit, quod usserit, fregerit, ruperit injuria, &c.* In edicto Ædilium Curulium l. 42. de Æd. ed. *Si nocitum homini libero esse dicetur, quanti bonum æquum judici videbitur, condemnetur. Ceterarum, quanti damnum datum factumve sit dupli.* Symmach. lib. I. epist. 15. *Tum nostrates viri, qui inter se aliarum rerum saepe dissentiunt, concordem sententiam super hujus laude tenuerunt.* (vide Not. Græv. ad Cicer. Caton. Maj. cap. 2.)

§. III. Ib. ℣. 36. *Frigidam alicui clam suffundere*, est gratiam alicujus aut famam clandestinis petitionibus, aut calumniis deprimere ac refrigerare. Quod genus hominum Græci eleganter λαθροδήκτας ἢ κρυφοδήκτας vocant. Translatio ducta est ab eo, quod, ut Titinnius ait Sentina, *coquus magnum abenum quando fervit, paulo confutat trua, quodque aquae in abeno igni adposito bullientis atque effervescentis aestus frigida adfusa considit & supprimitur.* Ut autem vigens amor aut gratia calori, sic eadem languida remissaque tepori aut frigori adsimulatur. Horat. II. Satyr. I, 60. *O puer, ut sis vitalis, metuo, & majorum ne quis amicus Frigore te feriat*, id est, favorem tuum & gratiam exstinguat. Suet. Aug. 66. *Desideravit & Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem, cum ille levi frigoris suspicione, & quod Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas se relictis omnibus contulisset*, id est, quod suspicaretur, se non amplius in flagranti gratia principis esse, seu Augustum adversum se frigere. Sic in jure civili *frigusculum* inter virum & uxorem est remissus amor & dissensio. Ulpianus l. 32. §. 12. de Donat. inter vir. & uxor. *Quod si divortium non intercessit, sed frigusculum: profecto valebit donatio, si frigusculum quierit.* Quod appellatur

jur-

jurgium l. 31. de Dot. & l. 27. de Pact. dotal. Sic CISTELL. M. Sen. lib. II. Controverf. ait, triarium Rhetorem dixiffe, *cum fummo fcholafticorum frigore*, id eft, non favente auditorio, non plaudente, parum attento. Plin. VI. ep. 15. *Interim paulo aliena deliratio aliquantum frigoris attulit.* Id eft, fecit ut auditores ejus parum attenti & faventes effent. Sic & *refrigerare* aliquem eft reprimere, favorem illi demere. Vell. Paterc. lib. II. *In convivio refrigeratus ab Antonio ob manifeftarum rapinarum indicia transfugit ad Cæfarem.* Suet. Claud. XLI. *Hiftoriam fcribere aggreffus eft. Et cum primum frequenti auditorio commififfet, aegre perlegit, refrigeratus faepe a femet ipfo. Nam cum initio recitationis defractis compluribus fubfelliis obefitate cujusdam rifus exortus effet: ne fedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex intervallo fubinde facti reminifceretur, cachinnosque revocaret.* Auctor vitæ Lucani: *Aegre ferens recitante fe, fubito, ac nulla nifi refrigerandi fui caufa, indicto fenatu receffiffe Neronem. Neque verbis adverfus principem, neque factis exftantibus poft haec temperavit.* Sic & *frigidum rumorem* pro invido & maligno dixit Horat. II. Satyr. 6. *Frigidus a noftris manat per compita rumor.* Sic etiam Græci ψύχρῳ ufurpant. Jofeph Lib. I. Α'λωϛ, 16.

§. IV. *Ib.* ℣. 51. *Semper obtinere aetatulam*, id eft, nunquam fenefcere, nunquam Hecaten, quæ anus egeftate & deformitate confpicienda fuit, fieri, ut loquitur verfu præcedente. Sic *aetatem ferre* dicuntur, quæ fenio lapfuque annorum non corrumpuntur, fed vigorem & præftantiam primi ævi retinent. Macrob. lib. I. Saturn. cap. 3. refert jocum Ciceronis, *cum apud M. Damafippum caenaret, & ille mediocri vino pofito, diceret: Bibite,*

 Fa-

EISTELL: *Falernum est annorum quadraginta: bene, inquit, aetatem fert*, cujus dicti duplex est sensus: potest enim intelligi, nondum consenuit, post tantam durationem forte & generosum est: sed argute hominem mendacii arguebat Cicero, & significabat admodum recens esse, quasi quod naturam novi vini retineret. Senec. epist. LXXXVIII. *An minor Hecuba fuerit, quam Helena, & quare tam male tulerit aetatem*, id est, tam vultu & habitu consenuerit, tam cito senior visa fuerit. Sic *ferre annos* pro diu integrum durare apud Ovid. IV. de Ponto: *Scripta ferunt annos, scriptis Agamemnona nosti.* Quint. II. Instit. Orat. IV. *Quare ne maturitas quidem ipsa festinet, nec musta in lacu statim austera sint: sic & annos ferent, & vetustate proficient.* Appul. τὸ *ferre* hic interpretatur *portare.* lib. V. *An quod aetatem portat bellule, puer tibi semper videtur.* Tutius est cum Columella intelligere *pati*, II, 10. de lupini quodam genere: *Repositum in granario patitur aevum.* Et III, 1. de vitibus certis: *Nam & vetustatem vinum earum patitur, & ad bonitatem aliquam per annos venit.*

§. V. Ib. vs. 74. *Peculatum facere*, proprie est pecuniam sacram, religiosam, publicamve auferre, intercipere, in rem suam vertere: item in aurum, argentum, aes publicum quid indere vel immittere, vel indi & immisceri facere, quo id pejus fiat, ut definit Ulpian. l. I. ad. l. Jul. pecul. Festus: *Peculatus est nunc quidem qualecunque publicum furtum, sed deductum est a pecore, ut pecunia quoque ipsa: quia ab eo initium ejus fraudis esse coepit, tunc cum Romani praeter pecudes nihil haberent.* Ejusque rei criminis peculatores. Tacit. Hist. I, 53. *Mox compertum pecuniam publicam avertisse,*

ut

ut peculatorem, flagitari jussit. Ubi *flagitari* est idem quod accusari, in judicium vocari. Sed eleganti joco potest usurpari *peculatum facere*, de eo, qui meretricem seu prostibulum publicum uxorem ducit, & publicarum libidinum victimam, ut ait Tertull. quasi publicam rem suam facit. Sic meretrix conqueritur hic *amorem in se peculatum facere*, id est, attribuere se uni amanti, cum publica esse, & omnibus patere quæstus causa, ex instituto & disciplina meretricia, deberet. CISTELL.

Spissum esse, dicitur idem quod tardum, lentum. Pœn. III, 5, 48. ibid. III, 1, 3. *Spissigradissimi homines*, qui admodum lente incedunt. Varro: *Nascimur enim spissius, quam emorimur. Vix duo homines decem mensibus edolatum unum reddunt puerum: contra una pestilentia, hostica acies, puncto temporis, acervos immanes facit.* Turpilius: *Haud facile est venire illi, ubi ipsa est sapientia. Spissum est iter: adipisci haud potes, nisi cum magna miseria.* Cic. II. Deor. 53. *Principia tarda sunt, & exitus tamen spissi & producti esse debent, &c.* §. VI. Ib. ꝟ. 77.

Conceptis verbis jurare, est alio præeunte, & jusjurandum verbis certa formula comprehensis vel recitante, vel prælegente jurare. Dicitur ad discrimen ejus jurisjurandi, quod sermoni nostro crebro interponimus, ut *mehercule*, *Edepol*, *mecastor*, aut quod ultro fidei causa adfirmationi nostræ addimus. Interdum tamen & nullo præeunte; sed tamen verbis magis expressis & explanatis. Itaque multo sanctius & religiosius habetur concipere jusjurandum, ubi & verba essent stricta, & alius præiret. Cicer. III. Off. *Non enim falsum dicere perjurare est. Sed quod ex animi* §. VII. Ib. ꝟ. 100.

CISTELL. *mi tui sententia est, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere, perjurium est.* Asin. III, 2, 16. Bacchid. IV, 9, 105. Mercat. IV, 4, 51. Pseud. I, 3, 118. Truc. IV, 2, 54. Petron. *Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque verbis jurat. Concipere* autem *jusjurandum* est certam ejus formulam dare. Gell. XVI, 4. *Deinde ita concipiebatur jusjurandum.*

§. VIII. *Ib.* ℣. 107. *Servare alicubi, in ædibus domi*, absolute & sine casu dicitur, pro curam gerere eorum, quæ sunt in ædibus, domi. Nam *Servare apud me* est domi meæ, & quidem ipsa, quæ rogat, absente, de quo supra ad Aulul. n. XVI. Sic Aulul. I, 2, 3. *Redi nunc intro, atque intus serva.* Most. II, 2, 22. Terent. Eun. *Solus Sannio servat domi.* Sic *servare diligentius* Cæsar. II. Gall. 33. Servare apud aliquem, est custodire alicujus domum, & quæ sunt intus, quæ sunt domi.

§. IX. *Act.* I. *Sc.* 2. ℣. 1. *Saburratum esse*, proprie de navigio, quod onus sabulosum accepit, id quod *saburram* vocant: translate de quovis alio onere, ut hic de eo, qui vino ciboque se probe explevit, ut loquitur in Curcul. pari translatione ℣. 7. Lucil. *Deblaterat plenus bonus rusticus. Cum alio onere est vacuum, saburra oneratur, ut sit adversus tempestates ac fluctus firmius ac stabilius.* Plin. XVIII, 35. *Lolligo volitans, conchæ adhærescentes, echini affligentes sese, aut arena saburrantes tempestatis signa sunt.*

§. X. *Ib. Sc.* 3. *vs.* 7. *Perputare argumentum*, significat declarare, enarrando liquidum & purum reddere. Translatio ducta non e vineis, ut volunt interpretes, quæ *putantur* quidem, hoc est, cæduntur, sed illa putatio nihil huc pertinet: verum a lanificio, in quo, quod alias dicunt *carere lanam*, vel

carmi-

carminare, hoc est per pectinem purgandæ ejus CISTELL.
causa trahere, idem vocant *putare lanam*. Claudian. in Eutrop. Lib. II, ℣. 382.

Doctissimus artis
Quondam lanificæ, moderator pectinis unci
Non alius lanam purgatis sordibus æque
Præbuerit calathis; similis nec pinguia quisquam
Vellera per tenues ferri producere rimas.

Titinn. (Apud Non. cap. IV. Sect. 362.) Fullon. *Date pensam lanam, qui non reddet tempori putatam recte, facite ut multetur malo.* Adde ad Aulul. III, 5, 52.

Justa facere mortuo. Solennia funebria mortuo §. XI.
peragere. Cicer. II. de Leg. 22. *Nec tamen eorum* *Ib.* ℣. 27.
ante sepulcrum est, quam justa facta, & corpus incensum est. Id pro Rosc. *Qui nondum etiam paterno funeri justa solvisset.* Sic ICtus lege 12. ff. de in jus vocando ait, *eum in jus vocari non posse, qui funus familiare justave mortuo facit.* Dicebant & *justa ferre*. Ovid. in Fast. *Illa quæ positis justa feruntur aris.* Stat. *Miserabile surgit certamen, qui justa ferant.* Ovid. IV. Trist. *Matri proxima justa tuli.* Stat. VI. Thebaid. *Quid inania fertis justa rogis.* (Ovid. Metam. II, 627. *Injustaque justa peregit.*)

Expungi nomen, dicitur cum debitum solvitur. §. XII.
Quoties pecunia mutua dabatur, creditor in ta- *Ib.* ℣. 41.
bulis suis expensi & accepti nomen ejus, cui pecuniam dabat, perscribebat. Inde pecuniam mutuam dare Latini dicunt *nomen facere*. Sen. lib. I. de Benef. id est, *Nomina facturi, diligenter in patrimonium debitoris inquirimus.* Id est debitorem aliquem assumturi, sive hoc fit pecunia tradita, sive mercibus datis non præsenti pecu-

nia,

CISTELL. nia. Cic. VII. ad Fam. ep. 23. *Accepi Aviani litteras, in quibus hoc erat liberalissimum, nomina se facturum, cum venisset, qua ego vellem die.* Contra debitor dicebatur *nomen locare*, Phædr. I, 17. *Fraudator nomen cum locat sponsu improbo, Non rem expedire, sed malum dare expetit.* Colum. V. apud Host. p. 2116. Sic *in nominibus esse* dicuntur ICtis; quæ debentur ex obligationibus, l. 37. de Acqu. hær. *Cum & ea, quæ in nominibus sunt, ad hæredem transeant.* Salust. *Æs alienum meis nominibus.* Cic. V. Verr. 7. *Pecuniam sibi esse in nominibus, numeratam in præsentia non habere.* Topic. III. *Si uxori vir legavit omne argentum . . . . in tabulis debeatur.* Hinc patet idem esse, *pecuniam deberi in tabulis*, & *pecuniam esse in nominibus.* Petron. *Habere in Africa trecenties sestertium fundis nominibusque depositum.* ubi pecunia *nominibus deposita*, quæ mutuo data est; *fundis*, qua agri sunt empti. Sic *Exigere nomina*, est debita exigere. Cic. I. in Verr. 10. *Cum per eos ipsos dies, per quos causam diceret, reperiretur pecunias sumsisse mutuas, nomina sua exegisse.* Sic *nomina dissolvere* & *expedire* dicitur debitor, cum pecuniam sumtam mutuam reddit. Cic. pro Planc. XXVIII. *Hoc nomen, quod urget, nunc cum petitur, dissolvere.* Suet. in Vita Valerii Catonis refert versus Furii Bubaculi in æs alienum Grammatici illius ludentis;

Summum Grammaticum, optimum Poëtam,
Omnes solvere posse quæstiones,
Unum difficile expedire nummum.

Hactenus de *nomine*, nunc videamus quid sit *expungi.* Veteres qui ad scribendum ceris sive tabel-

tabellis ligneis ceratis, aut cera inductis, utebantur (de quo ad Curcul. Act. III, ℣. 40.) quando scribebant, stylo ferreo arabant, vel pungebant, vel fodiebant ceras, inque illis literas fingebant. Stylus igitur erat antiquis, quod nobis calamus, quomodo & stylum vocabant. Altera pars styli, qua nempe scribebant, erat satis acuta, ad subtilem sulcum in cera faciendum: altera obtusa, qua si scriptum delere vellent, sulcos incisis litteris in cera factos conducebant, complanabant, eamque concinnabant ad aliam scripturam accipiendam. Styli descriptio elegans est apud Prudent. Hymn. IX. περὶ Στεφ. CISTELL.

Stimulos & acumina ferrea vibrant,
Qua parte æratis cera sulcis scribitur.
Hæc prior pars quam diximus.
Et qua facti apices abolentur, & æquoris hirti
Rursus nitescens innovatur area.
Hæc pars posterior.

Ita ad priorem alludens Cic. lib. I. de Orat. *Omnia sub acumen styli subeant necesse est:* Et Petron. cum ait *verba atroci stylo effodere.* Ad alteram Horat. lib. I. Sat. 10. *Sæpe stylum vertas iterum quæ digna legi sunt Scripturus*, hoc est, sæpe aliquid deleas & corrigas. Nempe qui acuta parte styli formabant literas, cum easdem mutare vel abolere vellent, convertebant in manu stylum, & partem obtusam, quæ alioquin a tabella erat aversa, redigebant versus tabellam. Ita ergo, qui pungentes ceram litteras efficiebant, cum delere scriptum vellent, stylo verso easdem prius factas expungebant. Nam *expungere* proprie est id, quod erat punctum, tollere. Hinc

CISTELL. Hinc igitur *expungere* est idem, quod delere. Sic supra in Curcul. IV, 9, 29. notavimus *manipulo expunctum militem*, hoc est, in catalogis militum deletum, & per consequens exauctoratum, & sacramento solutum. Sic etiam *expunctæ rationes* dicuntur pro inductis, deletis, l. 13. ff. de Divers. temp. præscript. *Reipublicæ rationes subscriptae & expunctae adversus eum quidem qui administravit, ultra viginti, adversus haeredem ultra decem annos, retractari non possunt.* Dicit *subscriptae* & *expunctae*, nam ad securitatem ejus, qui pecuniam tractavit & expendit, solent rationes ab illis, quibus redduntur, subscribi: quæ subscriptio est confessio, rationes illas recte se habere, paria esse facta, & in usum reip. pecuniam esse expensam. Deinde in tabulis publicis creditæ pecuniæ solent eadem ratione deleri, utpote ex quibus nulla persecutio supersit; & etiamsi non deberentur, per ipsam subscriptionem pro expunctis seu deletis habebantur, & ex pristino more *expunctae* dicebantur. Id ipsum hodieque in rationibus privatis mercatorum observatur. Debeo alicui centum nummos; hoc ille annotat in calendario, seu libro patrimonii sui: cum eos vult exigere, aut ego ipse cupiens liberari debito, id poposci, mittit ad me chartulam, in qua scriptum est, quo nomine illos debeam, & quando debere cœperim: postquam deinde pecuniam numeravi, mercator vel debitor subscripta chartula testatur rem esse solutam: tum in mea præsentia delet in libro suo meum nomen, & quid, curve illi debuerim hactenus. Hæ rationes tum sunt *subscriptae* & *expunctae*. Rursus l. 8. §. 1. de Admin. Rer. ad civ. pertinent. *Sed si rationes expunctae dicentur, non retractabuntur.* Ergo expun-

pungere nomen dicitur debitum solvere: solvendo enim fit, ut nomen debitoris in libro creditoris deleatur. Ita prorsus *expungere debitum* dixit Tertull. de Idololatr. *Sunt quidam dies munerum, qui apud alios honoris titulum, apud alios mercedis debitum expungunt*, hoc est, quibus alii funguntur, quod honorem, alii quod mercedem seu pecuniam acceperint: sive alii quod accepto honoris titulo, alii quod accepta mercede aliquid debent reddere. Idem, *expunctam prophetiam* dicit adimpletam, eventu jam comprobatam, in libro Adversus Judæos cap. 7. *Tam intelligitur prophetia renuntiata, quam expuncta.* Lib. V. Advers. Marc. *Memento, quod si quæ in hoc opus dilata erant, expunxerimus*; id est, dederimus, solverimus. Denique hinc *expungere tantum*, vel *tot millia*, usurpatur interdum pro expendere, erogare: nam quod erogavimus, non amplius inter nostra scribimus; alienatum est, inter nostras rationes delemus. Aut etiam, quia quod actor domini nomine expenderat, id postquam rationes redditæ & subscriptæ essent, expungebatur. Appul. Apol. *Cum haud pridem Pudentilla de suo quinquaginta millia nummûm in populum expunxisset ea die, qua Pontianus uxorem duxerat.* Id est elargita esset, erogasset. Aliud est *dispungere rationes* (ne quis confundat) nempe examinare & recensere rationes, per puncta rationem exigere. Ulpian. l. 56. de V. S. *Cognoscere instrumenta est recognoscere, relegere, & dispungere est conferre accepta & data.* l. 5. l. 6. §. ult. de statu lib. *Ipsa volumina rationum tradenda, percontandasque & examinandas rationes, & dispungendas atque excutiendas.* l. 15. de Reb. aut. jud. poss. *Utrum semel an sæpius recognitio, dispun-* CISTELL.

GISTELL. *dispunctio, concedenda sit creditoribus videamus.* Et mox: *Si juraverit, non calumaia causa se postulare, neque habere, quæ dispunxerit.* Senec. IV. de Benef. cap. 32. *Apud me istæ expensorum acceptorumque rationes dispungantur: ego quid cui debeam, scio: aliis post longam diem repono, aliis in antecessum, prout occasio & rei meæ facultas tulit.* Idem translate de Brevit. Vit. cap. 7. *Dispunge ac recense vitæ tuæ dies: videbis paucos admodum & reiiculos apud te resedisse.* Appul. de Deo Socrat. *Igitur si eorum quotidiana æra dispungas, invenies in rationibus multa prodige profusa, in semet nihil.* Id est, si inspicias sumtus eorum, & in quibus illi impendantur. Tertull. lib. IV. adversus Marc. *Retributio est a creditore, ut judice & dispunctore meritorum.* Lib. V. *Et tribunal antea nominando, & dispunctionem boni ac mali operis, utriusque sententiæ judicem ostendit.* Vell. I. 73. *Dispungere intervalla negotiorum otio*, id est interponere, ex arte & ratione, negotiis otium. Ratiocinatio prudentis otii intelligenda, qua scripto accurate discernebat, quid remissionis, quibus negotiis, & quando, & quomodo interponeret. Adde Brisson. de Form. Lib. VI.

§. XIII. *Act.* II. *Sc.* 1. ℣. 5. *Mens animi* malebant interdum eleganti periphrasi dicere veteres, quam *mentem* vel *animum* simpliciter. Epid. IV, 1, 4. Bacch. III, 4, 11. Lucret. lib. III.

Denique cur animi mens nunquam consiliumque
Gignitur in capite aut pedibus manibusve. Lib. V.
Tenuis enim natura Deum longeque remota
Sensibus a nostris animi vix mente videtur. Catull.
Nec potis est dulces Musarum exponere fœtus
Mens animi.

Sic *ingenium animi* Cornific. ad Herenn. 26.

Mar.

CISTELL.

Maritimis moribus cum aliquo experiri, est variis, incertis, fraudulentis, feris, inconstantibus; perfidiosis moribus agere cum aliquo; ea perfidia & inconstantia, qua mare est, quod mutatur in horas. Lucretius: § XIV. Ib. ℣. 11.

Nec poterat quenquam blandi pellacia ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis.

Petron. *Sed non solum mortalibus maria hanc fidem præstant, illum bellantem arma decipiunt.* Tertull. de Pall. *Sic & mari fides infamis, cum flabris aeque mutantibus de tranquillo probum, de flustris temperatum, & extemplo de decumis inquietat.* Festus: *Flustra dicuntur, cum in mari fluctus non moventur, quam Graeci μαλακίαν vocant.* Ubi duo notanda: prius, *flustra* dici apud Festum; alterum, per *decumanos* intelligi fluctus maximos, quod decimum fluctum omnium esse violentissimum observatum est. Hinc Ovid. I Trist. II, 49, 50. & II, Metam. 530. Sil. Ital. 14: 122-124. Sen. Agam. Ubi naufragium Græcorum describit: *Hæc onere ibit, illa convulsum latus submittet undis, fluctus hanc decimus tegit.* Hinc *decumana* dixerunt omnium quæ maxima. Sic *ova decumana*, *scuta decumana*, *porta* quoque in castris ab hoste aversa *decumana*, & *limes decumanus* est apud agrimensores. Polit. Miscell. cap. 68.

Confregisse tesseram alicubi aut *apud aliquem*, significat aditum sibi præclusisse, jus hospitii perdidisse. Erant apud veteres hospitia privata, quæ magna necessitudine colebantur, & ad posteros quoque transibant. Propterea moris fuit, dare hospites inter se tesseram dimidiatam: ut qui- §. XV. Ib. ℣. 27.

CISTELL. quicunque eam attulisset ad alterum, inde continuo agnosceretur, & tanquam amicus & hospes exciperetur. Vivum ejus rei exemplum est, Pœn. V, 1. 25. ubi ℣. 22. sic loquitur Hanno: *Sed hic mihi antehac hospes Antidamas fuit.* ℣. 24. *Ejus filium . . . Agorastoclem.* ℣. 25. ---- *mecum fero.* Et sc. seq. ubi incidit in hunc Agorastoclem filium Antidamantis vel Antidamæ, quicum olim hospitium junxerat, ℣. 86. seqq. *Hem quid ego.... hospitium tibi præbebitur.* Et. V, 2, 88, 92.

§. XVI. Ib. ℣. 50. *Pedatu tertio*, id est repetita, accessa vice tertia, ut recte interpretatur Nonius. Cato: *Igitur tertio pedatu nobis bellum facere.* Glossæ veteres: *Tertio pedatu* τρίτῃ πεδόδῳ, ἐκ τρίτȣ.

§. XVII. Ib. Sc. 2. ℣. 5. *Admœnire fabricas alicui*, est aggredi aliquem callide & per artem. Translatio ab obsidionibus urbium, quæ admuniri dicuntur, cum operibus oppugnantur. Pœn. I, 3. 150. Pseud. II. 2. 10. Eadem translatio apud Cic. II. Agrar. 19. *Cum intelligam, hanc totam fere legem ad illius opes evertendas tanquam machinam comparari.* Quid autem sit *operibus oppugnare*, & quid *opera* κατ᾽ ἐξοχὴν in hoc negotio significent, indicat Cic. XV. ad Fam. IV. *Vallo & fossis circumdedi, sex castellis castrisque maximis sepsi, aggere, vineis, turribus oppugnavi, ususque tormentis multis, sagittariis, magno labore meo, septimo & quinquagesimo die rem confeci.*

§. XVIII. Ib. ℣. 6. *In quæstione exsculpere*, est per tormenta exprimere. Nam *quæstio* interdum Latinis significat tormenta, quæ reo convicto, ad scelerum confessionem & criminum proditionem exprimendam & extorquendam, adhibentur & applicantur. Eo sensu in D. tit. de quæstionibus. Cic. pro Milon. *De servis nulla lege est quæstio in dominum, nisi*

de

de incestu. Pro Roscio: *In tali crimine innocenti saluti solet esse, ut servos in quæstionem polliceatur.* Pro Cælio ait, *manumissione servorum Clodii quæstionem sublatam.* Most. V, 1, 44. *Exsculpere* autem est instando & urgendo cogere fateri. Ter. Eun. IV, 4, 44. CISTELL.

§. XIX. *Ib. Se.* 3. vs. 38.

Obsipare aquulam alicui, est ex maximo metu aliquem levare, recreare, ut solet iis, qui animo linquuntur, ut ad se redeant, frigida adspergi. Amph. V, 1, 6. *Animo male est, aquam velim.* Curc. II, 3, 33. Bacch. II, 3, 13. Id est animum mihi reddidisti. *Obsipare* dictum est ab antiquo verbo *sipare*, de quo ita Festus: *Sipat, jacit*, & inde esse ait dissipat, disjicit, insipat, injicit, obsipat, objicit, in *Prosapia: Progenies a porro sparsis & quasi jactis liberis, quia supare, vel sipare, significat jacere ea, disjicere.*

§. XX. *Act.* III. *Sc.* 1. vs. 2.

Cujam esse oportet te, id est, quorum dominorum vel parentum. Nam in feminino genere loquitur, quia de puella sermo est. Veteres genitivum *cujus*, pro nominativo, generibus distinxerunt, ut *cuja*, *cujum*, & declinaverunt; velut in accusativo femin. *cujam.* Cum Virgilius scripsisset, *cujum pecus? an Melibœi?* stulti quidam reprehensores genus hoc loquendi deriserunt, tali Parodia? *Dic mihi Dameta cujum pecus? anne Latinum? Non, verum Ægones nostri sic rure loquuntur.* Quæ quidem censura scutica, vel ut alibi jocatur Plautus, censione bubula, digna fuit; nisi etiam Plautus, Terentius, Cicero rustici. Atque ille quidem. Rud. II, 3, 2. Bacch. IV, 9, 24. *Cuja causa*, id est cujus causa. Merc. IV, 3, 20. Rud. II, 5, 21. Trin. I, 2, 7. Terent. Andr. *Cujum puerum.* Cic. II, in Verr. *Ea cædes, si potissimum crimini datur, detur ei, cuja interfuit,*

EISTELL. *non ei, cujus nihil interſuit.* Et pro Varena, citatum antiquis Grammaticis, Priſcian. l. XII. *Cuja de ea re jurisdictio.* Sic & *cujatis* Plaut. Menæch. II, 2, 66. Id eſt quo patre, unde profecta ſit. Pœn. V, 2, 33.

§. XXI. *Act.* IV. *Sc.* I. *vſ.* 5. *Conquineſcere*, eſt cernuum, hoc eſt, capite verſus terram inclinato, ſe inflectere. Nonius cap. II. §. 118. *Conquineſcere & ocquineſcere inclinari ſignificat.* Pomponius Atellanis: *Interea ut cubabat nuda, ad eum ut conquexi, interim mulieres conſpiciunt.* Pſeud. III, 2, 75. *Si conquineſcet iſthic, caveto ſimul.* Aliud eſt *coinquere*, vel *coinquire*, verbum antiquum, neque cum verbo *conquiniſcere* confundendum. *Coinquere* vel *coinquire* proprie quidem eſt violare, contaminare (nam ab eadem origine ſunt *inquo*, & *coinquo*) ſed uſus obtinuit, ut inprimis diceretur de lucis ſeu arboribus ſacris, cum fluentes ſupra modum rami, vel officientes lumini, recidebantur, quod etiam vocabant *conclucare.* Feſtus: *Conlucare dicebant, cum profanæ ſilvæ rami deciderentur officientes lumini.* Idem: *Sublucare arbores, eſt ramos earum ſupputare, & veluti ſubtus lucem mittere? conlucare autem ſuccisis arboribus locum implere luce.* Ubi tamen contrarium eſt verum. Nempe *ſublucare* eſt ſuccidere ſilvam, *conlucare* nihil aliud quam ramos eminentes deputare. Cato de Re Ruſt. c. 139. *Lucum conlucare Romano more ſic oportet.* Hoc cum in arbore & ſacra fieret ſilva, ea revera *coinquebatur*, & contaminabatur, quia ſacra res erat, quam attingi ferro non licebat. Ea propter piaculum, id eſt ſacrificium expiatorium, cædebatur, ut fas eſſet cum bona venia Dei illius Deæve, cui ſacra erat, eam *coinquere* & violare ſine noxa.

Pre-

Precatio isti piaculo *adhibita* exstat apud Catonem CISTELL.
de R.R. 139. *Porco piaculo facito; sic verba concipito: Si Deus, si Dea es, cujus illud sacrum est, uti tibi jus siet porco piacula facere, illiusve sacri coërcendi causa. Harum rerum ergo, sive ego, sive quis jussu meo fecerit, ut id recte factum siet. Ejus rei ergo te hoc porco piaculo immolando bonas preces precor, uti sies volens propitius mihi, domo familiæque meæ, liberisque meis. Harumce rerum ergo mane hoc porco piaculo immolando esto.* Sacrificiumque exstat apud Plin. XVII, 28. ex Catone Festus: *Coinquere, coërcere. Coërcentur enim immodice excrescentes rami.* Inscriptio vetus: *Earumque arborum adolefactarum & coinquendarum, & in eo luco aliæ sunt repositæ.* Trebat. de Religionibus lib. VII. apud Serv. *Luci, qui sunt in agris, qui consilio capti sunt, hos lucos eadem caeremonia coinquiri haberique oportet, ut ceteros lucos, qui in antiquo agro sunt* Quia autem hac putatione, si rite fieret, & sacro facto permissa perageretur, purgabatur & lustrabatur silva, hinc factum est ut *coinquere* etiam sit lustrare apud Grammaticos veteres. Sosipater: *Quinquatrus dictae ab quinquendo seu coinquendo, id est lustrando, quod eo die arma Ancilia lustrari sint solita.* Denique hinc in genere *coinquere silvam*, vel *arborem*, est ramos inde putare in libris Juris. Alfenus l.29. D. Locat. Cond. in lege locationis scriptum erat: *Redemptor silvam ne caedito, neve coinquito, neve decutito,* (Sic ibi leg. ut vere docuit Salmasius) *neve quem coinquere, cædere, urere sinito.* Restituenda est hæc vox Paulo, pro *cingere*. Cujacius emendavit IX Observ. 102. *Discingere.* Hottom. ad l. XII. tab. legit *stringere.* Paulus lib. IX. ad Sabinum leg. 9. D. Arborum furtim cæsarum. *Caedere est non solum succidere, sed etiam ferire*

CISTELL. *cædendi causa coinquere & deglabrare, subsecare est subsecuisse.* (lege *subtus secuisse*); *non enim poterat cecidisse intelligi, qui sera secuisset.* Corruptissime legitur, *cingere*; eleganter *deglabrare.* Glabri enim sunt, quibus pili evulsi aut erasi sunt. Sic *glabra* vel *deglabrata arbor*, cui rami, quos Poëtæ *comas* dicunt, sunt erasi & detonsi. Recte autem *deglabrare* in Pandectis Florent. quod male mutat Budæus in *deglubere*, & pejus Turneb. Adverf. XXIII, 19. *declavare*, quod sit undique ramos & clavos amputare. *Cernuus* Græcis est κατωπρηνὴς, in caput pronus. *Cernuare* vel *Cernuari* κατωπρηνίζειν, in faciem ruere. Virg. lib. X.

Ejectoque incumbit cernuus armo. Lucill. Sat.
Cernuus extemplo plantas convestit honestas.

Ubi inepte Festus & Isidorus *cernuum* genus calceamenti interpretantur. Dicit enim Lucilius hominem quendam *cernuum*, id est ad terram pronum, pedes calceare. Arnob. I, 7. *Pronos & cernuos ruere.* Prudent. Hymn. VII. Καθημερ. *Irrigatum pulverem ore pressit cernuo.* Varro R. R. lib. 1. *Etiam pelles bubulas oleo persusas percurrebant, ibique cernuabant.* Senec. Epist. VIII. *Qui hoc faciunt, non evertit fortuna sed cernuat & allidit.* Appul. lib. I. *Corpus exanimatum in flumen pæne cernuat*, id est pronum cadit. Solinus de tigride, XVII. *Si quando latrones suos adsportatis catulis renavigantes vident in littore, irrita rabie cernuari.* Prudent. lib. I. Adverf. Symmach. *Cernuat ora senex barbatus.* Solinus de equo sternace: *De industria cernuatus pariter se & equitem adfligeret.* Serv. ad X. Æneid. *Cernuus dicitur equus,*

qui

qui cadit in faciem, quasi in eam partem cadens, qua CISTELL. *cernimus. Unde & pueros in ludis videmus ea parte, quæ cernuat*, κυβιςῶντας, *cernuos vocamus, ut etiam Varro in ludis theatralibus docet.* Glossarium: *cernuat*, κυβιςᾷ. item *cernuus*, πετανρίςης. Nam petauristarum est κυβιςᾷν, hoc est, de machina in caput se jacere. Lucill. *Modo sursum, modo deorsum, tan quam collus cernui*, id est funambuli, petauristæ, ludionis ex illorum genere, qui saltu ludos faciunt. *Petaurum* πέτανρον, Græcis est tabella parieti adfixa, ad quam vespere gallinæ se volatu recipiunt, ut pernoctent. Hoc modo, quia mechanici isti ludii ad rotam se subjiciebant, dicti *petauristæ*, & ludus ipse *petauri*. Vide Scalig. ad Fest. Petauri autem ludus hic erat, rota in sublimi posita a duobus versabatur, qui nunc dejecti inde penderent, nunc erecti in eadem sederent: nonnunquam corpora contento saltu per eandem rotam trajiciebant. Manil. V. Astr.

Corpora quæ valido saliunt excussa Petauro
Alternosque cient motus, &c. Martial. lib. XI. Ep. 22.
Quam rota tansmisso toties intacta Petauro.

Seneca eleganter transtulit ad humanarum rerum inconstantiam & varietatem, vocando *petaurum*, ut alii dixere *rotam fortunæ*. Epist. XCVIII. *Oblitus hujus Petauri, quo humana jactantur, sibi uni fortuitorum constantiam spondet.* Lucill. *Sicuti mechanici, cum alto exiluere Petauro.* Ubi mechanici sunt ipsi ludii & petauristæ. Nonius: *Petauristæ a veteribus dicebantur, qui saltibus vel scenis levioribus moverentur*, ἀπὸ τοῦ πετᾶσθαι. Sed altera etymolo-

CISTELL. mologia melior est; Varro enim vocat Ptolemæum cinædum, λακωνικὸν, *petauristam*, διονῦν, αὐλοποιὸν. Idem, Vita Pop. Rom. II. *Nec minus alio in genere sunt ludii, veteres Galli, Germani petauristæ.* (Vide Salm. Exerc. Plin. p. 87. D. E. & p. 583-- 585.)

§. XXII. Ib. ℣. 18. *Dedita opera*, id est studio, studiose, ex constituto, non fortuito. Pœn. III, 1, 5. Trinum. I, 2, 29. Cic. ad Att. VIII, 14. X, 3. pro Cælio. cap. 19. Terent. Eun. V, 2, 2. Liv. II, 51, III, 63. Cornif. ad Heren. II. *Ficta enim & dedita opera comparata oratio videbitur esse, &c.*

§. XXIII. Act. IV. Sc. 2. ℣. 3. *Animi miser*, Græcanica ellipsi τῦ ἕνεκα, id est *causa* vel *gratia*, ut amant dicere Latini. Sic Terent. Eunuch. II, 2, 43. *Ut falsus animi est.* Sic *lassus animi*. Cist. II, 1, 8. Sic *æger animi*. Liv. de Lucret. *Consolatur ægram animi*. Lib. II. *Ægro animi eadem illa insomnis obversata species.* Idem lib. 1. de Hercule: *Confusus atque incertus animi ex loco infesto agere porro armentum occepit.* Virgil. *O præstans animi*, item lib. XI, 417. *Egregiusque animi. Furens animi*, lib. V, 20. *Præceps animi*, lib. IX, 49. *Juvenemque animi miserata repressit*, lib. X. Apul. IV. Metam. *Psyche ægra corporis, animi saucia.* lib. V. *Et corporis & animi alioquin infirma.* Sic admodum Poëtice *notus animi* Horat. de Proculeio: *Notus in fratres animi paterni.*

§. XXXIV. Ib. ℣. 32. *Prorsum* vel *prorsus ire*, est recta ire vel procedere. Pseud. IV, 1. ult. Ubi *ex transverso cedere*, pro ire, dicit. Casin. II, 8, 7. *Recessim cedere*, *imitari nepam*, id est, καρκίνον λοξοβατεῖν. nam *nepa* est idem quod cancer. Epid. IV, 2. 12. Milit. IV, 4, 56. Perf. IV, 5, 5. Cato:

Cum

Cum Romam veniebant prorsus divertebantur pro hospitibus ad amicos suos. Isid. Orig. cap. 37. Hinc *rursus prorsus* opponitur inter se, pro ante & retro. Ennius Andromach. *Rursus prorsus reciprocat fluctus feram.* Dictum autem est *prorsus* quasi *proversus*, & *rursus* quasi *retroversus.* Terent. Hecyr. III, 1, 31. *Cursare rursum prorsum.* Nec adverbium *prorsus* est semper, sed aliquando adjectivum. Varro lib. V. de R. R. *Flamen prorsus vinum legit*, id est ante se, & rectus, non cernuus. Festus: *Prorsi limites appellantur in agrorum mensuris, qui ab oriente directi sunt in occidentem. . . .* Quos & decumanos appellant, iisque opponuntur transversi cardines (vid. Plin. XVIII, 33.) qui a meridie ad Septentrionem currebant. Idem: *Prorsum ponebant pro recto.* Terent. *Utinam quidem, quod cum salute ejus fiat, ita se defatigarit quidem, ut triduo hoc prorsus e lecto nequeat surgere.* Donat. Eun. II, 3. *Prorsum recta, id est omnino, nam prorsum est porro versum, id est ante versum. Hinc & prorsa oratio, quam non inflexit cantilena.* Isid. I. Orig. 37. Hinc *Prorsa vel Prosa Dea*, quam colebant infantum gratia. Varro apud Gell. XVI, 16. *Hujus periculi deprecandi gratia aræ sunt statutæ Romæ ducibus Carmentibus: quarum una Postvorta nominata est, Prosa altera, a recti perversique partus & potestate & nomine.* Glossarium: *Prosa pexa tunica* πέξον ἱμάτιον. puto esse secundum filum. Hinc denique *prorsa* vel *prosa* (nam literam caninam in multis fugiebant veteres, sic *rusus* & *susus* pro *rursus* & *sursus* dixerunt. Sic etiam *assum*, ut *caro assa* pro *arsa*; nam ab *ardeo* venit) *oratio*, εὐθὺς, recta, simplex, quæ opponitur *versae*, seu versificatæ. Auson. in Profess. Burdigal. *Nam tu*

CISTELL. *Crispo conjuncte meo prosa solebas & versa loqui, impetu eodem.* Gell. XIX, 7. *Quae videbantur nimium Poetica, & prosae orationis usu alieniora.* *Prosaicam vocat orationem* Plin. V, 29. Isidorus l. I, 37. *Prosa est producta oratio, & a lege metri soluta. Prorsum enim antiqui productum dicebant & rectum. Unde ait inperflexa numero, sed recta, prosa oratio dicitur, in rectum producendo. Varro apud Plaut. Prosis lectis, significare rectis, ait.*

§. XXV. Ib. ℣. 36. *Actam rem agere*, id est in vanum laborare, & quasi factum velle infectum reddere. Donat. ad Terent. Adelph. III, 2. *Actum est. Verba sunt desperationis: nam actum est dicitur in ea re, de qua jam lata est sententia.* Pseud. I, 1, 103. & IV, 7, 123. Rud. III. 3, 21. Stich. V, 5, 10. Trin. II, 4, 149. Cicer. Att. IX, 4. *Sed acta ne agamus, reliqua paremus.* Idem Dial. de Amic. *Praeposteris enim utimur consiliis & acta agimus, quod vetamur veteri proverbio.*

§. XXVI. Ib. vs. 42. *Quaerere*, valet idem quod acquirere, adipisci, comparare sibi. Ut & supra I, 2, 23. Ennius: *Nautisque mari quaerentibus vitam*, id est sibi comparantibus. Sic in illo, *quaere liberos.*

§. XXVII. Act. V. Sc. I. ℣. 5. *Nihil moror hoc fieri*, Formula qua utimur, cum quid aspernari, aut certe non admodum desiderare nos significamus. Curc. IV, 2, 29. Epid. V, 2, 21. Pœn. V, 4, 103. Rud. III, 6, 14. Stich. V, 4, 32.

§. XXVIII. Ib. ℣. 7. *Postrema comœdia*, est postrema pars ejusdem comœdiæ. Sic Terent. Prol. Adelph. *primam fabulam* pro initio fabulæ dixit. Sic *infimum forum*, pro parte infima fori, Curc. IV, 1, 14. *primum digitum*, quem alii primorem, pro extremitate digiti

digiti. Catullus de Lesbia cum passere ludente: CISTELL.
Cui primum digitum dare appetenti. Primam & *summam Camœnam*, Horat. I. epi. 1. *Prima dicta mihi summa dicende Camœna:* id est initio & fine Camœnæ, sive operis. Et *primas palmas* Propert. Vide Notas ad Prolog. Adelph. Terent. Sic & *prima æstate*, *dimidio anno*.

EPI-

EPIDICUS.

§. I. *Act.* I. *Sc.* 1. *v.* 7. ADventoria, vel adventitia (*viatica* Bacch. I, 1, 61.) dicebatur proprie cœna vel convivium, quo amicos aut hoſpites peregre redeuntes ſolebant excipere, gaudium ſuum conteſtantes, ex more, quem innuit auctor hic. I, 1, 5. Moſt. IV, 3, 12. Bacch. II, 2, 8. Eodem alluditur iterum Bacch. III, 6, 8. Stich. III, 2, 17. Curcul. IV, 4, 6. Nam *adventores* iidem qui hoſpites. Trucul. I, 2, 2, & II, 7, 56. Hinc eleganter munus, quod advenienti offertur, dicitur *adventoria*. Mart. lib. XII. Præfat. *Ut familiariſſimas mihi aures tuas exciperem adventoria.* Suam intelligit hanc ipſam dedicationem, vel librum, quem inſcribit Paulo, ut ante dixerat, ab urbe advenienti. Petron. introducit Eumolpum, cum in porticu publico verſibus recitatis a ſpatiantibus lapidatus eſſet, dicentem: *Quoties theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia ſolet. Frequentia* hic ſignificat coetum hominum frequentium. Sic *viaticam cœnam* dicebant, quam dabant diſcedentibus. Bacch. I, 1, 62. Sic *aditiales cœnas* dicebant, quæ dabantur in aditu & auſpicio ſacerdotiorum & honorum. Senec. ep. 95. *Et toties tamen ſeſtertio aditiales*

tiales

tiales cœnæ frugalissimis viris constiterunt. Plin. lib. XXIX. *Catulinam aditialibus quidem celebrem epulis fuisse, Plauti Fabulæ indicio sunt.* qui tamen locus Plauti hodie non exstat. Varro III. de R. R. 6. *Primus Q. Hortensius pavones augurali aditiali cæna posuisse dicitur.* Id est in convivio, quod præbuit auguribus, quum ipse recens augur creatus esset. Sic Faber, Lipsius, Gruterus. At Scaliger mavult *adjiciales*, nam utroque modo in vett. libris scribitur, quod inaugurandi alicujus gratia, & propter aliud quid, ceteræ festivitati & lætitiæ publicæ cœna adjiciebatur. Ut apud Tacitum: *Rescuporis sanciendo, ut dictitabat, fæderi convivium adjicit.* EPIDICUS.

Adipisci aliquem, significat adsequi, vel attingere aliquem prægredientem, vel præcurrentem. Liv. XXVII, 2. *Marcellus, ubi lux hostium fugam aperuit, sauciis cum præsidio modico Numistrone relictis præpositoque his Tribuno militum, vestigiis institit sequi. Ad Venusiam adeptus eum est.* lib. XXXVII, 43. *Toto passim campo sequuntur hostem, & postremos, ut quosque adepti sunt, cædunt.* Lib. XXXI, 43. *Regius praefectus Dardanos recipientes se in fines adeptus, postremum agmen primum turbavit.* §. II. Ib. ℣. 13.

Pugilice atque athletice valere, & Bacch. II, 3. 14. *Pancratice atque athletice valere*, significat optima valetudine esse. Etenim ad certamina athletarum sana inprimis & robusta corpora requirebantur, ipsaque illa exercitatione saniora & validiora reddebantur. Strabo lib. VIII, 6. de Crotone: *Videtur urbs ea & bellicis rebus studuisse & athleticae, una enim Olympiade septem viri, qui stadio vicere, omnes Crotoniatae fuerunt, ut non injuria dictum esse videatur,* διότι Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος πρῶτος §. III. Ib. ℣. 18.

CISTELL. πρῶτος ἦν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. id est *Crotoniatarum postremum, ceterorum Graecorum esse primum.* Inde quoque dictum ajunt, proverb. Κρότωνος ὑγιέστερος, id est *Crotone sanior.* Quod ex athletarum multitudine colligeretur, locum istum ad sanitatem ac firmam corporis constitutionem habere aliquid conducibile. Plin. II, 96. *Crotone pestilentiam nunquam fuisse, nec ullo terrae motu laborasse notatum est.* Quint. Lib. XII. *Athletarum corpora validiora fieri exercitatione & lege quadam ciborum.* Nam & ea de causa delecto, robustiore, & demenso victu utebantur, quam ἀναγκοφαγίαν appellat Aristoteles in Politicis. Iterum Quintil. *Sicut Athletae remissa quibusdam temporibus ciborum atque exercitationum certa necessitate, otio & jucundioribus epulis reficiuntur.* Hinc *athleticum victum* pro valido dixit Corn. Celf. lib. IV. *Si malum inveteravit, athletico victu corpus firmandum est.*

§. IV. *In vidulo* aut *melina adferre.* Vidulus significat
Ib. ℣. 21. sacculum vel bulgam scorteam, in quam peregrinantes res suas condebant. Menæchm. II, 2, 12. &. V, 7, 47. Et in Rudente plus decies. De altera voce, quid sit dubitatur. Turnebus *mellinam* scribit, & explicat lagenam mellinæ, vel œnophorum, ex illo Persii: *Jam pueris pellem succinctus & œnophorum aptas,* id est jam accingis te ad navigandum, & accommodas sarcinas pueris, veluti vidulum, scorteum, & œnophorum. Est autem *mellina* potio confecta ex melle. Pseud. II, 4, 51. *Habet murrhinam, tum passum, defrutum, melinam, mel cujusmodi.* Hujus deminutivum *mellilla,* in Caf. I, 1, 47. exstat. Scaligeri in Varron. de R. R. p. 229. μηλωτή, pellis ovilla est. Hinc *melinum,* & ab illo omne scorteum vocabant *melinum.* Unde apud Plaut. *melina,* est scor-

tea

tea mantica, vel coactilis e corio. Sic ille. Sed forte optimum est *melinam* dici *à meles*, ut a *feles*, *felinus*. *Meles* est catus silvestris. Varro lib. III. R. R. cap. 12. *praecipit* septi leporarii macerias tectorio induci, *ne feles aut meles*, *aliave quae bestia introire possit*. Martial. X, 37. *Venator capta mele superbus adest*. Nam & hoc animal venabantur. Vnde est apud Nemesian. EPIDICUS.

Felemque minorem
Arboris in trunco longis præfigere telis,
Implicitumque sinu spinosi corporis erem.

Utitur & Plinius & Solinus.

Jus dicere non accipitur ut vulgo, scilicet cum de prætore vel magistratu loquimur, sed pro eo quod est vulgatum, dicis quod æquum & justum est, quod rationem habet. Sic *jus orare*, Trin. V, 2, 37. Sic & *jus est*, pro æquum vel justum. Cist. I, 1, 22. Pers. I, 3, 26. §. V. Ib. vs. 23.

Ab legione, dictum est pro ab exercitu, e castris, e bello, & infr. LXXXIII. & II, 2, 23. Most. I, 2, 48. *Ad legionem cum itant*, id est ad exercitum, vel ad bellum. Et ratio est, quia exercitus Romani antiquitus constabant ex singulis legionibus. Legio autem erat prius trium millium, deinde quatuor, deinde sex. Amph. Prol. 133. § VI. Ib. ṽ. 56.

Montes mali, pro maximis calamitatibus & malis, Most. II, 1, 5. Mercat. III, 4, 32. Sic *montes frumenti*, pro maximis acervis. Pseud. I, 2, 55. *Argenti*, Mil. IV, 2, 73. Terent. Phorm. *montes auri pollicens*. Et Salust. *Maria & montes polliceri*, id est ingentia commoda & præmia. Sic apud Lucill. *Montes tempestatis*; §. VII. Ib. vs. 78.

EPIDICUS. *tis*; & *mons aquæ*, apud Virgil. Ovidiumque: *Quanti montes volvuntur aquarum.* Trist. lib. I. Eleg. II, ℣. 19.

§. VIII. Act. I. Sc. 2. vs. 15. *Differri clamore, maledictis, fama*, est idem quod discerpi, lacerari, vexari, sic Aulul. III, 2, 32. Pseud. I, 3, 125. Trin. I, 2, 149. Cist. II, 1, 5. Mil. IV, 4, 27. Id est cruciari. Terent. Andr. II, 3, 5. Et alibi *differri doloribus*.

§. IX. Ib. vs. 35. *Desipere mentis*, ponitur pro desipere simpliciter, vel non sapere mente. Elegans pleonasmus: Symmach. *Num vobis videor multa luxuria ebrius mentis desipere, atque adeo in Poëtas nomen dedisse.* Et oppositum *consipere mente*, pro constare; suæ potestatis & mentis esse, apud Liv. lib. VI, 42. *Romani ex arce plenam hostium urbem cernentes, quum alia atque alia parte nova clades oreretur, mentibus solum consipere, sed ne auribus quidem atque oculis satis constare poterant.* Gellius, adferens fragmentum ex oratione Catonis, VII, 3. *Vereri se ostendit, ne patres gaudio atque lætitia rerum gestarum prospere de statu mentis suæ deturbati non satis consiperent.* Syntaxis autem eadem est, quæ infra II, 2, 55. *Nec sermonis fallebar tamen.* Et III, 1, 6. *Absurde facies, qui te urges animi.* Et III, 3. 8. *Excruciare se animi.*

§. X. Ib. ℣. 36. *Piacularem fieri ob stultitiam alterius*, significat luere, quod alius peccavit. *Piaculum* est dirum & abominandum scelus, verbo Juvenalis, *grande nefas & morte piandum.* Truc. II, 1, 13. vel expiationem, seu piaculare sacrificium, quod fit expiandi ejus causa, qui facinus in se admisit; qui facinore se impiavit, ut loquuntur veteres, in quo victima patitur, quod commeruerat ille, qui

eam

eam, ut statim loquitur Plautus, *sibi subdit succedaneam*. Videatur, vel Scaliger potius ad illum, Plin. III, ep. 9. *Ne potentissimi, vilissimo quoque quasi piaculari dato, elaberentur*. Liv. XXXVII, 45. Id. XLV, 18. *Grata eorum oratio fuit, qui Decimio in auctoribus ad piaculum noxæ objiciendis adsensi sunt*. Idem IX, 39. *Expiandum id bellum magna mercede, luendumque esse*. Senec. Præfat. V Controv. Liv. lib. I. *Quæque piacula iræ Deûm essent, ipsos Deos consulendos esse*. Plin. XXVIII, 1. Cato CXL. *Porco piaculo facto, sic verba concipito: Si Deus, si Dea es, cujus illud sacrum est, uti tibi jus siet, porco piaculo facere, illiusve sacri coërcendi ergo*. Hoc facto proprie dicebatur ille, qui admiserat facinus, aut ipsum etiam facinus piari vel expiari, hoc est, piaculo solvi, pœna liberari. Liv. XXXI, 12. *Ac piacularia, si videretur, sicut ante pontifices censuissent, fieri caussa expiationis ejus templi*. Apud Petron. qui anserem Priapo sacrum occiderat: *Expiare manus pretio licet, si vos provocassem*. Denuo Liv. lib. XXIX. *Ad collegium pontificum relatum de expiandis, quæ hoc in templo Proserpinæ violata elataque inde essent*. Quia autem in locum peccantis succedebat hostia vel sacrum, ideo etiam *subjici* dicebant. Lex Numæ: *Si quis hominem sciens dolo morti duit, parricida esto, si imprudens sine dolo malo occidit, pro capite occisi agnatis ejus in concione arietem subjicito*. Quo volebant, si quis imprudens hominem occidisset, ut pro capite occisi agnatis ejus in concione arietem offerret: qui cæsus in locum imprudenter occidentis, quasi luiturus, substituebatur. Vide Fulv. Ursin. ad Cæsar. lib. IV, p. m. 232. Festus: *Subjicere arietem esse, ait Antistius, dare arietem, qui pro se agatur*,

EPIDICUS.

EPIDICUS *ut caedatur, quod fit, vt ait Cincius in libro de officio Jurisconsulti, exemplo Atheniensium, apud quos expiandi gratia aries exigitur ab eo, qui scelus admisit poenae pendendae loco.* Huc allusit Cicer. in Top. cap. XVII. *Ex quo ille aries subjicitur in vestris actionibus, si telum manus fugit, magis quam jacit.* Quod sic interpretatur Boëthius: *Unde etiam machinamentum quoddam defensio in ICtorum responsionibus invenitur hoc modo: si telum manu fugit, magis quam jecit: nam si quis caedis accusatur, optima solet esse defensio, si alia non suppetit, fugisse telum manu magis quam jacere voluisse, ac non voluntati, quae condemnatur in culpis, sed ignorantiae factum tribuitur. Ergo ille aries subjicitur, est, haec defensio paratur: haec depulsio accusationis & homicidii & quasi expiatio; sic evadit fortuna & casu in sui locum substitutis, qua accusatur.* Eodemque modo & ceteræ phrases huc pertinentes transferuntur, ut hic apud Plaut. *piacularem fieri*, quod proprie de victima dicitur; sed translate de quovis, qui alterius culpam luit. Plin. III, ep. 9. Liv. lib. XXIX. *Sic nunc & saepe alias Dea suam sedem suumque templum aut tutata est, aut à violatoribus gravia piacula exegit*, id est, pœnas supplicii. Liv. XLIII, 10. *Ut auctores dederentur ad ceteros noxa liberandos & expiandos.* Sic ipsum verbum *piare* & *expiare*, quanquam prius poëticum est. Virg. II, Æn. 14. *Culpas miserorum morte piabunt*, id est, luent. Propert. III. el. 3. *Crassos cladesque piate*, id est, ulciscimini. Nam & qui patitur & qui exigit dicitur *piare*. Plaut. Menæch. II, 2, 17. *Jube te piari de mea pecunia.* Et quia piando delicta placabantur Dii, ideo *piare* Plautus adhibet pro placare. Asin. III, 1, 3. *Ubi piem pietatem, si*

isto

isto more moratam tibi postulem placere. At *expiare* frequentissimum est apud antiquos eleganter translato usu, Liv. XXXVII 45. habet legatorum Antiochi verba ad Romanos: *Non tam quod ipsi dicamus habemus, quam quod a vobis quaeramus Romani, quo piaculo expiare errorem Regis, pacem veniamque impetrare a victoribus possimus*; id est, quomodo satisfacere pro errore regis possimus. Senec. III, de Ira cap. 2. *Quid est, quare ego servi mei clarius responsum, & contumaciorem vultum, & non pervenientem usque ad me murmurationem, flagellis & compedibus expiem.* id est, propter responsum clarius, aut vultum non submissum coram domino, flagellis cædam meum servum, & compedibus vinciam. Plin. lib. XXXII, Cum narrasset luxum quendam R. lectos & triclinia argentea, &c. *Quæ omnia expiarit bellum civile Sullanum.* (Sic apud Liv. *irae inexpiabiles*, id est implacabiles, quæ non possunt sine alterius exitio componi, *bellum inexpiabile*, lib. XXXI, 12.) Luxum populi Romani *expiare* solent bella, id est, punire. EPIDICUS.

Sol occasus, est qui occidit, seu ante solis occasum, ut vulgo loquimur. Sic in leg. XII Tab. *Sol occasus suprema tempestas esto*, quo indicatur, post occasum solis cessare judicia, nec causis cognoscendis operam ultra dari. Plebiscitum Prætorium: *Prætor urbanus, qui nunc est, quique posthac fuat, duos lictores apud se habeto: isque supremum ad Solem occasum jus inter cives dicito.* Menæch. V, 7, 33. A Gell. II, 3. *Athenienses autem aliter observare, idem Varro eodem libro scripsit, eosque a sole occaso ad solem iterum occidentem omne id medium tempus unum diem esse dicere.* Idem XVII, 2. cum ex Claud. Quadrigarii Annalibus citasset: *Sole* §. XI. Ib. vs. 41.

Epidicus. *le occaso: non insuavi*, subjicit, *venustate est, si quis aurem habeat non sordidam ac proculcatam.* Apud Eund. est *Sol meridies*, pro meridianus II, 3. *Magistratus, quando una die eis auspicandum est, & id super quo auspicaverunt, agendum, post mediam noctem auspicantur, & post meridiem solem agunt.*

§. XII. Act. II. Sc. 1. vs. 6. *Efferre*, κατ᾽ ἐξοχὴν sepelire, ferre ad funus faciendum. Sic Asin. III, 3, 25. duo amantes se invicem complexi dicunt: *Utinam sic efferamur.* Aul. III, 6, 31. Most. IV, 3, 8. Formula antiqua, qua præco indicebat funus: *L. Titius vixit. L. Titio exequias ire cui commodum est, hem tempus est, ollus ecfertur* pro, ille effertur. vide Weytz. ad Terent. p. 31.

§. XIII. Ib. Sc. 2. vs. 2. *Avi sinistra exire* aliquid ordiri, secundis auspiciis, bonis ominibus. Cic. lib. III. de Legib. loquens de Dictatore creando: *Isque ave sinistra dictus populi Magister esto.* Idem II. Divinat. *Quanquam non ignoro quæ bona sunt, sinistra nos dicere.* Varro VI. de L. L. *Ea dicta obscæva, id est, sinistra: quod quæ sinistra sunt, bona auspicia existimantur. A qua dicuntur comitia, aliudve quid fieri ave sinistra.* Alludit Plin. Paneg. cap. V. *Nam ceteros principes aut largus cruor.... nunciavit.* Hippocrates de Diæte: Ὅτι οἱ μάντεις τὸν αὐτὸν ὄρνιθα, εἰ μὲν ἀριστερὸς εἴη, ἀγαθὸν νομίζουσιν εἶναι, εἰ δὲ δέξιος, κακόν. Id est, *avem eandem vates, si sinistra est, bonam existimant esse, si vero dextra, malam.* De ratione dissentiunt veteres. Festus eam ex ipsius vocabuli sono petit: *Sinistræ aves, sinistrumque & sinistimum auspicium, quod sinat fieri.* Varro lib. V. epist. quæst. ait: A *Deorum sede, cum meridiem spectes, ad sinistrum sunt partes exorientes, ad dextram occidentes, factum arbitror, ut sinistra meliora*

liora

tiora auspicia quam dextra existimentur. Servius ad II, Æn. LXV. *Intonuit lævum: sinistrum, prosperum, quia cæleste est, sinistrum autem a sinendo, quantum ad auguria pertinet, quod nos agere aliquid sinant: unde alibi: si quem numina laeva sinant. sinistras autem septentrionales partes esse augurum discipliua consentit, & ideo ex ista parte significantiora esse fulmina; quoniam altiora & viciniora domicilio Jovis.* Idem ad Lib. IX, 46. *Ubi item Cæli genitor de parte serena intonuit lævum. Prosperum: ut enim supra diximus, quæ sinistra nobis videntur intuentibus cælum, illis dextra sunt: non quod sinistra bona sunt, sed quod dextra Cæli nobis sinistra sunt.* Plura Meurs. Misc. X, 151. EPIDICUS. §. XIV.

Medicinæ, adjective, τὰ ἰατρεῖα, Medicorum tabernæ, Amphit. IV, 1, 5. Menæchm. V, 7, 3. Donat. in Adelph. IV, 2. *Veteres absolute dicebant pistrinam, sutrinam, & Medicinam, ad Tabernam referentes. Medicinæ* vero nomen adjectivum est, & subintelligitur substantivum, quod vel artem significat, vel locum. Artem, cum subintelligitur *scientia*; locum, cum subintelligitur *officina* vel *taberna*. Plin. *Hippocrates clarissimus scientia medicina.* Hygin. fab. CXLVII, *ne quis servus artem medicinam disceret.* Dict. Cret. lib. I. c. 14. de Bello Troj. *Podalirius & Machaon Thracenses Æsculapio geniti, acciti ad hoc bellum ob solertiam medicinæ artis.* Est enim a *medico, medicus, medicinus;* ut a *pistor, pistorius, pistrinus;* a *sutor, sutorius, sutrinus; textor, textorius, textrinus:* quæ omnia natura sua adjectiva sunt, licet vulgus Grammaticorum voces medicina, pistrinum, tonstrina, textrinum, quæ sæpe apud probos auctores inveniuntur, pro substantivis accipiat. (Sciopp. Parad. Liter. ep. V. Ib. ℣. 14.

 Ar-

EPIDICUS. *Argento præstinare* & *destinare*, est idem quod
§. XV. emere. Capt. IV, 2, 68. Pleud. I, 2, 36. Fe-
Ib. ℣. 19: stus: *Præstinare apud Plautum est emere, & emendo tenere.* Apul. I. Metam. *Comperto admodum commodo pretio distrahi, festivus adcucurri: omne præstinaturus.* Sic etiam *destinare* Most. III, 1, 112. IV, 2, 58, Pers IV, 3, 72. Rud. Prol. XLV. Lucil. *Ad lenonem venio, tribus in libertatem millibus destinor.* Quod *emere in libertatem* hac scena dicit Plautus ℣. 92.

§. XVI. *Vive sapere*, significat excellenter, aut admo-
℣. 97. dum sapere. Sic *vivus*, pro eo quod alias *vividus* dicunt, positum est, estque acris, vegetus, vehemens, Virg. I, Æneid. 721, *Et vivo tentat prævertere amore Jampridem resides animos.* Ubi Servius: *Vivi hominis, aut certe vehementi.* Lucret. Lib. VI.

Nimirum quia sunt in aqua permulta vaporis
Semina, de terraque necesse est funditus ipsa
Ignis corpora per totum consurgere fontem:
Non tam viva tamen, calidus queat ut fieri fons.

Non tam viva ignis corpora, id est, non tam ardentia, non tantam vim habentia, ut totum fontem calefacere possent.

§. XVII. *Emere rem quanti potest minimo*, Syntaxis nota-
Ib: ℣. 109. bilis, pro quanti cum emta sit, minimo pretio emta censeatur. Sic Ulpian. L. 11. D. de act. emt. & vendit. idem ait *non tradentem, quanti intersit condemnari; scitis autem non dantem, quanti plurimo auctorem periclitati oportet*, id est, quanti periclitari oportet eum, cum plurimo periclitetur damno, ut interpretatur Budæus.

§. XVIII. *Occupare argentum*, opponitur τῷ in arca
Ib. ℣. 112. clau-

clausum servare & cumulare: estque aut fœnori locare, aut mercibus, agris, ædibus emundis impendere. Plin. VIII. ep. 2. Pomponius Pictoribus: *Quæ tuleram mecum millia decem victoriatum, illico curavi ut occuparem.* Cic. lib. II. in Verr. 36. *Malleolus in provinciam sic copiose profectus erat, ut domi prorsus nihil relinqueret. Præterea pecunias occuparat apud populos & syngraphas fecerat.* id est fœnori collocaverat acceptis syngraphis. Idem pro Flacc. XXI. *Adduxisti Temno Apollonidem, pecuniam adolescentuli grandi fœnore, fiducia tamen accepta, occupavisti.* ubi *fiducia* significat pignus, seu hypothecam, de qua ad Cic. in eadem Orat. *Cum ipsi gravi fœnore istam pecuniam multos annos occupavissent.* Colum. I. R. R. 8. p. 178. *Neve negotietur sibi, pecuniamque Domini aut animalibus aut rebus aliis occupet.* Ibid. p. 418. fin. *Pecuniam Domini neque in pecore, neque in aliis rebus promercalibus occupet.* E contrario *otiosa pecunia* est, quæ domi in arca conclusa sterilis jacet. Plin. X. ep. 62. *Pecuniæ publicæ & jam exactæ sunt, & exiguntur, quæ vereor ne otiose jaceant*, id est, non exercitæ. EPIDICUS.

Auctorem dare alicui ad aliquam rem, adjungere alicui alium, qui auctoritatem suam negotio accommodet, caveatque, ac provideat, ut recte geratur: sive cujus auctoritate res geratur. Sic tutores, curatoresque, sic patres dicuntur fieri auctores. Cic. pro Flacc. Cap. XIII. *Præclarus iste auctor suæ civitatis.* Loquitur de eo, qui erat legatus a civitate. Et iterum Cap. XXIII. *Si hunc habent auctorem doloris sui, si hunc custodem litterarum, si hunc testem injuriae, si hunc auctorem querelarum*, quas scilicet ille explicet populo Romano, & auctoritate sua confirmet. Sic in rebus, quæ a pu- §. XIX. *Act.* III. *Sc.* 2. *v.* 21.

 pil-

EPIDICUS. pillis aut minoribus geruntur, leges & Icti requirunt auctoritatem tutorum & curatorum: atque hi illis *auctores fieri* dicuntur. Sic *defugere auctoritatem*, est negare aliquid factum se approbante, suadente, ratum habente factum. Pœn. I, 1, 19. *Si auctoritatem postea defugeris:* id est, si negaveris te auctorem fuisse, & permisisse. Terent. Eun. II, 3. ult. *Jubeo, cogo, atque impero nunquam defugiam auctoritatem*, id est, nunquam inficiabor, me auctore atque impulsore hoc a te factum. Cic. pro Sull. *Attende jam Torquate, quam ego non defugiam auctoritatem consulatus mei*, id est, quam ego & nunc probare audeam, quam me non pœniteat illorum, quæ tum Consul gessi. Vulgo male utuntur, quasi esset *defugere auctoritatem alicujus*, non obsequi, aut non facere, quorum quis nobis auctor fuerit.

§. XX. Ib. Sc. 3. ℣. 16. *Suppetere*, interdum est idem quod succedere, evenire, expetere. Asin, I, 1, 41. id est, non succedunt. Pseud. I, 1, 106. id est, utinam res sequatur facta.

§. XXI. *Divertere* ponitur pro differre, diversum esse.

Ib. ℣. 22. *Praemercari aliquid alicui*, est antevertere aliquem volentem emere, eandem rem mercando.

§. XXII. Ib. ℣. 26. Utitur eodem verbo, eodemque sensu in Prol. Mercat. præmercatur ancillam senex.

§. XXIII. Ib. ℣. 42. *Advocati* tempore Plauti & Ciceronis non tam dicebantur causidici & patroni causarum, quam qui amicis judicio periclitantibus, consilio, gratia, supplicando, aut quavis alia opera, aderant: tum qui in alia re privata testes consiliariique essent, eique præsentiam commodarent. Ascon. in Divin. p. 20. *Qui defendit alterum in judicio, aut patronus dicitur, si orator est; aut advocatus, si aut jus suggerit, aut praesentiam suam commodat ami-*

amico; aut procurator, si negotium suscipit (absentis sc.) *aut cognitor, si praesentis causam novit, & sic tuetur ut suam.* [Ante Neronis sæculum nunquam factum, ut *advocati* nomen pro patrono sumeretur. Seneca tamen manifestissime distinguit. Et quia in Declamat. Quintil. hoc non observatur, plane negant docti esse Quintiliani. Vide Nic. Fabr. ad X. Controv. p. 547.] Sic accipitur ea vox Casin. III, 3, 5. *Dum asto advocatus cuidam cognato meo.* Hinc *advocatio*, cœtus amicorum coactorum ad opem favoremque præstandum amico periclitanti in judicio. Cic. pro Quinct. *Nihil hic tanto negotio, nihil tam invidioso judicio, nihil tam copiosa advocatione uterer, si petendum esset: extorquendum est ab invito & ingratiis, qui non debet.* Liv. III, 47. *Sordidatus filiam se cum obsoleta veste, comitantibus aliquot matronis, cum ingenti advocatione in forum adducit.* Quippe hominum vel peritorum juris, vel auctoritate, opibusque pollentium comitatus & studium reum vel actorem favorabilem faciebant. Immo & *advocati* extra judicium, quos negotio, velut testes, & arbitros, auctoresque adhibemus. Amph. IV, 3, 3. Men. V, 2, 47. Mil. V, 17. Pœn. III, 1, 3. & 28. & sæpius. Stich. III, 1, 12. Rud. III, 6, 52. Terent. Eun. IV, 6, 6. *Volo ego hic adesse advocatos nobis in turba hac.* Hoc proprie dicebatur *adesse* & *superesse*. vide Gell. I, 22. Terent. Prolog. Andr. *Favete, adeste æquo animo*: ubi Donatus: *Adeste, animis scilicet, auxilia præbete, & advocatus reo dicitur adesse.* Suet. Aug. cap. 56. *Adfuit & clientibus, sicut scutario cuidam, advocato quondam suo, qui postulabatur injuriarum.* pro quo alii *superesse, assistere.* Horat. Serm. II. *Ante secundam Roscius orabat*

EPIDICUS.

EPIDICUS. *sibi adesses ad Puteal cras*, id est, advocatus esses causam dicturo ad Puteal Scribonis, quæ ara erat in comitio, ubi judices jurabant, se ex lege judicaturos & caste judicia exercituros. De quo & egregiam narrat historian, quæ & ad hunc ritum, & ad hoc loquendi genus, pertinet. Macrob II, Sat. 4. *Veteranus cum die sibi dicto periclitaretur, accessit in publico ad Cæsarem, rogavitque ut sibi adesset, ille advocatum, quem ex comitatu suo elegerat, sine mora dedit, commendavitque ei litigatorem. Exclamavit ingenti voce veteranus: At non ego, Cæsar, te periclitante Actiaco bello vicarium quæsivi; sed pro te ipse pugnavi: detexitque impressas cicatrices. Erubuit Cæsar, venitque in advocationem.*

§. XXIV. Ib. ℣. 55. *Undare*, dicitur eleganti translatione, quisquis undarum instar intumescit, movetur, & fluctuat. Sic Virg. *undantes habenas*, pro quassatas & quasi undatim crispantes, dum ab auriga moventur. Et *undantem cytharo buxum. Et undantem ruptis foraminibus funem*. Senec. Troad. *Nec Cælum patet undante fumo*. Salvian. *Exundantes ignium globos*. Porro ut Plautus chlamydem quassando undantem facere desuper incessu militis dicit, sic *fluctuatim ire* eodem sensu est apud Afranium. in Pompa: *Tene tu, in medio nemo est, magnifice volo fluctuatim ire ad illum*, quod Nonius explicat, jactanter & solute.

§. XXV. Act. III. Sc. 4. ℣. 19. *Centones sarcire*, proprie est vestis ruptæ atque detritæ frusta consuere. Nam *centones*, quod alias *panni*: cum *pannis obsitum* & *pannosum* pro male vestito & mendico dicimus. (Nævius Tabellaria: *Qui uxorem habet sine dote, pannum positum in purpura est*. Pannuceata, comœdia Pomponii,

nii, Nonius in Trudus, cap. I. Sect. 68.) Terent. Eunuch. II, 2, 5. *pannis annisque obsitum.* Senec. Ep. XX. ad eum qui paupertatem laudat: *Magnificentior sermo tuus in grabato videbitur & in panno: non enim dicentur tantum illa, sed probabuntur.* Utrumque enim, grabatus & pannus, pauperiorum. Titinnius Veliterna: *Tunica & togula obuncula adimetur, pannos possidebit fœtidos.* Asin. I, 2. Apul. III, 132. *Anuis alia pannis horridis obsita.* Et lib. IV. *Pannosus alioquin & sordidus* Ibidemq, *paupertinas pannosasque resculas.* Eodem sensu *pannucea*, mendici videlicet vestimentum. Petron. *Pannuceam ne centonibus quidem bonis dignam.* Sic *pannicularia bona* apud Ulpian. H. Tit. VI. de Bon. Damn. *Pannicularia sunt ea, quæ in custodiam receptus secum attulit spolia, quibus indutus est, cum quis ad supplicium ducitur.* Interdum, *cento* est paupercula vestis, integra ex centonibus consuta. Ut apud Petron. *Centonem anus urbana rejecit.* M. Cato: *Domi cum auspicamur, honorem me Deum immortalium habuisse velim. Servi, ancillæ, si quis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi, nullum mihi vitium facit.* Ubi significat stragulam vestem, seu stratum vile, in lecto servorum. Sisenn. IV. Histor. *Puppes aceto madefactis centonibus integuntur, quos supra perpetua classe suspensa cilicia obtenduntur.* Translate *suere centones*, & *sarcire centones* dicuntur, qui dicta vel scripta abhorrentia inter se ac male cohærentia, undique petita, & vel mendacio ficta, vel furto aliis subrepta, componunt & consuunt. Ita hic apud Plautum de milite aliorum facinora bellica sibi aptante & enarrare solito. Posset hac tralatione accipi illud

EPIDICUS.

lud

EPIDICUS. lud Lucil. XXVIII. Salii: *Sarcinatorem esse, suere centonem optime.* Hinc etiam *centones* apud Grammaticos vocari solent, qui de carminibus Virgilii vel Homeri ad opera alia, more centonario, ex multis hinc inde compositis, unum sarciunt corpus ad facultatem cujusque materiæ. Sic Proba Falconia Centonem ex Virgilio de Fabrica mundi, & quatuor Euangeliis plenissime expressit, materia composita secundum versus, & versibus secundum materiam concinnatis. Et sic quidam Pomponius ex eodem poëmate, inter cetera styli sui otia, Tityrum in Christi honorem composuit, teste Isidor. lib. I. Orig. cap. 38. pag. 854. lin. 13.

§. XXVI. *Act. IV. Sc. 2. ℣. 22.* *Plaustrum perculisse*, proprie est currum rusticum evertisse: tralate vero, rem turbasse, jacturam ingentem fecisse. Donat. ad Terent. Eun. ad illa verba: *Perculeris tu jam me*, ait esse rusticum proverbium: *Paene plaustrum perculit.* Festus: *Plaustrum perculi dicebant antiqui ab eo, qui pede onusta plaustra perculit*, id est, evertit, quod postea abiit in proverbium. Alii alia adferunt. Sed existimo originem proverbio dedisse, quosdam male sedulos, &, ut ait Horat., *opera vehemente ministros*, qui plaustrum inæquale, & altera rotarum in altiorem orbitam depressa inclinatum, ac tenaciore limo mersum vehentes, ne in eam partem caderet, subeundo, tam fortiter imprudenterque nitebantur, ut ibidem plaustrum in alterum latus everterent. Neque enim Periphanes simpliciter queritur se, ut ille ait, Persa V, 2, 5. *vehiculum argenti ejecisse*: sed se, dum sustentare ac suffulcire rem domumque cupit, eandem adflixisse. Liv. XXXII, 17.

Caperare frontem, est, ut inquit Nonius, rugis

gis contrahere & asperare; tractum a caprorum frontibus crispis. Varro Eumenidibus: *Quin mihi caperatam frontem tuam Strobile omittis.* Festus: *Caperatum rugosum, a cornuum caprinorum similitudine dicitur.* Cælius Aurelian. II. Acut. 3. *Vultus ipse conductus & concurrentibus superciliis caperatus, non aliter quam maestitudine sive luctu videmus oppressos.* Eodem sensu *contracta frons* dicitur, Rud. II, 2, 12. Amph. prol. LII. M. Senec. Proœm. lib. V. Controv. *Musa Rhetor, quem interdum audire soletis, licet Mela meus contrahat frontem, multum habuit ingenii*, scilicet ostendat sibi displicere quæ dico. Cic. pro Sext. VIII. *Tanta erat gravitas in oculis, tanta contractio frontis.* L. Senec. IV, de Benef. 31. *Cum Pollionis attractiorem vidisset frontem.* Et lib. VI, 7. *Vultus tuus colligit rugas & attrahit frontem.* Idem. I, de Benef. 1. *Quum aliquid a se peti suspicatus est, frontem adduxit, vultum avertit.* Quinctil. X, 3. *Cum tristem forte vidisset, interrogavit: Quæ causa frontis tam adductæ.* Propert. II, eleg. 10. EPIDICUS.

Nunc volo subducto gravior procedere vultu.

Petron.

Quid me spectatis constricta fronte Catones.

Senec. Epist. CVI. *Vide an vultum nobis mutent, frontem adstringant. Ducere vultum* Ovid. IV, Pont. VIII, Apul. X. Metam. *Senili tristitie striatam gerens frontem.* Nam *stria* est idem quod ruga, plica. Varro I. de R. R. 29. *Qua aratrum vomere striam fecit, sulcus vocatur.* Appul. l. II. *aspis squamea, cervicis striato tumore sublimis.* Idem in Apol. *Conchulam striatam.*

Desloccati senes, aut, sunt quasi detriti, calvi, absumpti ævo & senio, ut in Asin. V, 2, 13. Epid. §. XXVIII. Ib. v. 1. 10.

EPIDICUS. Epid. V, 2, 1. *Decrepitus*, sive quod morti sit propior, *crepera*, id est dubia, jam vita: ut & *crepusculum* lux dubia, & extremum diei tempus: sive quod propter senectutem vix amplius movere se, motuve possint facere crepitum, ut Festus, Nonius, Isidorus interpretantur. An potius, est translatio a lucerna vel candela, quæ ultimum exspirans crepitum edere solet, ut vult Scaliger ad Festum. At Donat. in Terent. Eunuch. II, 1. seu denique *decrepiti* sunt dicti, quorum crepitu & plangore familiæ fuerant jam conclamata funera. Aut etiam *defloccati* sunt despoliati, detonsi, depexi, quippe quos argento emunxerat servus. Translatio a vestitu laneo, & quidem pexo sive villoso, in quo *flocci* dicuntur crassiores & exstantiores villi, iique in novis vestibus crebri sunt, in veteribus usu detriti: atque ita proprie *defloccatæ* togæ, quas *decotes*, ex aliquo sine dubio antiquo comico, appellat Festus dicens: *Decotes togæ detritæ.* Nonius: *Defloccare est atterere: tractum a vestibus sine flocco.* Plaut. Casin. *Perii, flocco habebit jam illic homo lumbos meos.* Quod videtur idem esse cum eo, quod Pers. V, 2, 66. *Pervellere nates.* Ab eadem Metaph. *depexum.* Terent. Heaut. *Adeo exornatum dabo, adeo depexum, ut dum vivat, meminerit semper mei.*

§. XXIX. *Act.* V. *Sc.* 1. *vs.* 17. *Usque ab unguiculo ad capillum summum.* Locutio proverbialis, qua significatur corpus totum ab extremis ejus minutissimisque partibus. Petron. *Hoc remedio mutemus colores a capillis usque ad ungues*, hoc est per universum corpus. Cic. pro Rosc. *Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum ex fraude, fallaciis, mendaciis, totus constare videtur.* Horat. *Talos a vertice pulcher ad imos.*

Am-

Ammian. lib. XXV. de Juliano: *Ab ipſo capite uſque ad unguium ſummitatem lineamentorum recta compage.* Stich. V, 5, 20. *Ut perpruriſcamus uſque ex unguiculis.* Id eſt, toto corpore ſentiamus pruritum & voluptatem. Cic. V, de Trin. 27. *Valetudinem, vires, ſtaturam, formam, integritatem unguiculorum omnium.* ꜰ. ᴘɪᴅɪᴄᴜꜱ.

Pedibus pulmoneis eſſe, incedere, ſignificat tardiſſimo inceſſu promoveri, ſive propter mollitiem pulmonis, cum duri pedes ad currendum ſint aptiſſimi: unde *equi æripides* Græcis, χαλκόποδες, στερεόποδες, & ſic *pedes pulmonei* eſſent molliſſimi, & ad laborem itineris corpusque ſuſtinendum inepti: ſive quod motus pulmonis perpetuus ſit ſine promotione: unde eſt & proverbium: *Pulmo prius veniſſet* in lentos ac ceſſatores, qui & propterea καλλιπίδαι dicuntur. Cic. ad Att. XIII. 12. *Biennium præteriit, quum ille* Καλλιπίδης *aſſiduo curſu cubitum nullum proceſſerit.* Sueton. Tib. cap. 38. de illo ſemper minitante iter in provincias, neque tamen pedem porta efferente: *Ad extremum vota pro itu & reditu ſuo ſuſcipi paſſus, ut vulgo jam per jocum Callipides vocaretur: quem curſitare, ac ne cubiti quidem menſuram progredi, proverbio Græco notatum eſt.* Vel denique *pulmonei pedes* idem quod tumidi, inflati, atque ideo ad tolerandum iter non ſufficientes, ſicuti Plinius *pulmonea* quædam *poma* vocata ait, hoc eſt, ut ipſe interpretatur, ſtolide tumentia. lib. XV, 14. §. XXX. *Ib.* ✠. 21.

Tantum currere aut itare, ut invadant genibus flemina. Proprie *flemina* dicuntur, ut ait Feſtus, cum ex labore viæ ſanguis defluit circa talos. Caper de Ortographia: *Flemina ſunt, ubi abundant crura ſanguine: plemina cum in manibus* §. XXXI. *Act.* V. *Sc.* 2. vſ. 5.

aut

EPIDICUS. *aut pedibus callosi sunt sulci.* Ita etiam volunt legi in Pœn. III, 1, 67. *Quin etiam.... velim.* ubi jam libri editi habent *flemina.* Eum tamen morbum & *boam tumamque* vocabant veteres. Festus: *Boa, crurum tumor viæ labore collectus appellatur.* Idem: *Tuma cum labore viæ sanguis in crura descendit & tumorem facit.* ideo in Glossario, *qui boam lavat*, dicitur, ὁ τοὺς πόδας φλεγμαίνων. Festus explicat verba Lucilii: *Inguen ne existat papulæ, tumave boa noxit.* Ut tamen dicam, quod sentio, vereor ne insanierint Grammatici cum suis *fleminibus* & *pleminibus* corrupto codice decepti, & fuerit phrasis veterum: *femina* vel *femora* descendere in genua vel talos, per synecdochen tot. pro part. femina videlicet pro sanguine ex feminibus vel femoribus. Nam posteriore loco omnes scripti codices habent *femina* non *flemina.* Verba Plauti: *Lassitudine invaserunt misero in genua femina*, vel *flemina.* Ubi notandum *invadere* interdum dici cum dativo casu. Varro Lib. IV, de vita P. R. *Tanta invasit cupiditas honorum plerisque, ut vel cælum ruere, dummodo magistratum adipiscantur, adoptent.* Cicer. ad Tiron. XVI, ep. 12. *Sed mirus invaserat furor, non solum improbis, sed etiam his, qui boni habentur.* Gell. XIX. 4. *Ut quibus invasit repentinus rei magnae timor, plerumque alvo statim cita fiant.* Ubi *alvo cita fieri* est necessitatem accipere ventris exonerandi. Lucret. Lib. VI, 1210. *Usque adeo mortis metus hic invaserat illis.* Alii legunt *incesserat.*

§. XXXII. *Ib. V. 9.* *Amburentes, calidas, pientas manus habere*, id est furaces, rapaces. Macrob. VII, Saturn. 3. *Quintius Praetor de provincia nuper reverterat, observata (quod mireris Domitiani temporibus) praeturae castitate. Is cum æger adsidenti amico di-*

ce-

teret, frigidas se habere manus, renidens ille ait: atqui eas de provincia calidas paulo ante retulisti. Risit Quintius, delectatusque est, qui alienissimus est a suspicione furtorum. Contra, si hoc diceretur male sibi conscio, & sua furta recolenti, exacerbasset auditum. Martial. VIII. Ep. 59. *Ne contemne caput, nihil est furacius illo: Non fuit Autolyco tam piperata manus*, id est, tam prompta ad furandum. Nimirum calorem & acrimoniam piperis ad acutos & celeres ad furandum ungues transtulit. Celebratur autem in fabulis Autolycus maximus furum. EPIDICUS.

Tangere aliquem aliqua re, ponitur pro fraudare, circumvenire aliquo Pseud. I, 1, 118. IV, 8, 1. Pœn. Prol. CI, & V, 5, 7. Truc. Arg. III, Turpilius: *Patrem talento argenti tetigi.* Cicer. ex veteri Poëta: *Sentin' senem tactum esse triginta minis.* (vide Parei Lexic. Plaut.) §. XXXIII. Ib. ℣. 40.

Inclamitare & inclamare aliquem, id est, conviciis & maledictis insectari. Explicat Festus. Asin. III, 2, 36. Stich. II, 3, 4. Sed & dandi casum hoc sensu admittit. Ovid. I, Amor. VII. §. XXXIV. Ib. ℣. 46.

Nonne satis fuerat timidæ inclamasse puellæ?

Supplicium dare, ferre, est interdum mulctam dare vel donum, supplicandi causa. Quemadmodum & sacrificia supplicandi causa Diis oblata, *suppliciorum* nomine censebantur. Subjicit auctor: *Numquam hercle hodie nisi supplicium mihi das, me solvi sinam.* Facturum se respondet Periphanes, & quid? non pœnas, non preces, aut bona verba, ut volunt interpretes, sed munera, nempe soccos, tunicam, pallium, libertatem, victum. Truc. V, 1, 1. & Ibid. ℣. 8. Rud. §. XXXV. Ib. ℣. 59.

EPIDICUS. Prol. XXV. Sic *supplicia* pro supplicationibus aut sacris, quibus Dii placantur. Salust: *In suppliciis Deorum magnifici, domo pares, in amicos fideles erant.* Idem. Catilin. IV. *Non votis, neque suppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur: vigilando, agendo, bene consulendo, prospera omnia cedunt.* Liv. XXVII, 52. *Matronæ, quia nihil in ipsis opis erat, in preces obtestationesque versæ, per omnia delubra vagæ suppliciis votisque fatigare Deos.* Tacit. III. annal. *Sed tum supplicia diis ludique magni a senatu decernuntur.* Ideo etiam *supplicare* non modo verborum aut precum est, sed etiam rerum, quæ placandi causa diis offeruntur. Aulul. Prol. ℣. 24. *Ea mihi vino, aut aliqui*, id est aliqua re, *semper supplicat.* Sallust. de Metello: *Tum venienti thure, quasi Deo supplicabatur.* Inscriptio vetus Narbone: *Ad supplicandum numini ejus thus et vinum de suo ea die præstent.* Senec. III. de Ira. 18. *M. Mario, cui vicatim populus aras posuerat, cuit hure & vino Romana plebs supplicabat.* Plin. In Præfat. *Verum & Diis lacte rustici multæque gentes supplicant, & mola tantum salsa litant, qui non habent thura.*

BAC-

BACCHIDES.

LUsciniæ non deest cantio, est proverbium in eos, qui rem aliquam vel morem sive natura, sive adsuefactione & usu, semper in promptu habent. Quasi diceretur, mulieri non deesse verba; carmina poëtis; rabulis lites; sophistæ cavillum, calumniatori, quod observet, ac sinistre interpretetur. Unde Græcis ajunt lusciniam appellatam ἀηδόνα ὡς ἀεὶ ᾄδουσαν, *tanquam semper canentem.* §. I. *Act. I. Sc. I.* ℣. 4.

Emeritum esse alicui, emeritum habere, cum justum stipendiorum militarium numerum confecit, atque inde vacationem a militia nanciscitur. Oportebat autem cives Romanos annis triginta, hoc est, ab anno ætatis septimo decimo ad annum sextum & quadragesimum, equites quidem dena annua, pedites vicena stipendia facere, teste Polybio. *Merere æra* κατ' ἐξοχὴν dicuntur milites, postquam stipendia militantibus constituta sunt de publico, quod factum Romæ primum in obsidione Vejorum. Ovid. lib. I. Amorum. IX, 44. §. II. *Ib.* ℣. 9.

Jussit & in castris æra merere suis. Ibid. El. X, ℣. 20.

Nec Venus apta feris, Veneris nec filius armis;
Non decet imbelles aera merere Deos.

BACCHID. Hoc est militare. Sic *merere* simpliciter per intellectum vocabuli *æra*, vel *stipendia*. Lucil. lib. II. Sat. *Annos hic terra jam plures miles Iberâ Nobiscum meret*, id est, arma fert, militat. Liv. XX, 7. *Quorum propinqui sub C. Flaminio meruerunt.* Sic *merere equo* dicuntur equites, Varro lib. III. de vita P. R. *Qui in exercitu donati essent, & equo publico mererent.* Liv. XXVII, 11. *Addiderunt & acerbitati tempus, ne præterita stipendia procederent iis, qui equo publico meruerant, sed dena stipendia equis privatis facerent.* Suet. in Vita Orbilii, in libr. de ill. Gram. IX. *Primo apparituram magistratibus fecit: deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit.* Ubi nota, *corniculo merere*, cornicularium esse, quod erat militum honestiorum. Meminit & Val. Max. VI, 1, 11. Quum igitur justum tempus meruissent, & stipendia confecissent, dicebatur *illis emeritum esse*, ut hic apud Plautum. Eosdem *emerita habere* dicebant. Liv. XXXVII, 4. *Ad quinque millia voluntariorum ex Rom. sociisque, qui emerita stipendia sub imperatore P. Africano habebant, præsto fuere exeunti Consuli, & nomina dederunt*, Idem. lib. XXXIX. c. 38. *Dimitterent eos primum, qui emerita stipendia haberent.* Cic. VI. ad Att. 5. *Etsi annuum tempus prope jam emeritum habebamus.* Modestin. l. III. de Mil. *Qui militiæ tempus in desertione implevit, emerito privatur.* Idemq. iterum: *Ut veteranus restituatur & emerita accipiat.* Arrius Menand. l. V. eod. tit. *Et præmia, & emeritum capiet.* Suet. Aug. XXIV. *Alias legiones immodesta flagitantes citra commoda emeritorum & præmiorum exauctoravit.* Sic & singula stipendia *emerita* dicuntur, quum finita sunt. Most. I, 2, 51. Liv. XLII, 34. *Viginti duo*

sti-

stipendia annua in exercitu emerita habeo, & major annis sum quinquaginta emeritis stipendiis, Liv. III, 57. *Emeritis stipendiis libidinis, contentionis*, Cic. de Senect. c. XIV. *Aratrum*, Ovid. I. Fast. DCLXV. Torr. in Suet. Aug. XXIV. Lipf. Excurf. in Tac. I. Ann. lit. G. BACCHID.

Alas arundine verberatas habere, teneri blando alloquio & illecebroso, immo & quovis vinculo quasi alligatum evadere, & in plenam libertatem se vindicare non posse. Proprie de avibus visco, aut viscata arundine tactis. Martial. IX, 55. *Aut crescente levis traheretur arundine præda, Pinguis & implicitas virga teneret aves.* In eo aucupii genere, quod calamis peragebatur, arundo ad arundinem sic adtexi conjungique consueverat, ut tacite ac sensim cresceret, donec alitis ejus, quæ captabatur, alas visco tangeret. Hinc *arundo crescens* appellatur. Idem Martial. sub lemmate aucupatorii calami, lib. XLIV. Epigramm. II, 18. §. III. Ib. ℣. 17.

Non tantum calamis, sed cantu fallitur ales;
Callida dum tacita crescit arundo manu.

Silius Italicus Lib. VII, ℣. 678.

Ut qui viscata populatus arundine turdos;
Dum nemoris celsi procera cacumina sensim
Subtracta certat tacitus contingere meta,
Sublimem calamo sequitur crescente volucrem.

Petron. *Ecce etiam per antennam pelagiae consederunt volucres, quas textis arundinibus peritus artifex tetigit, illae viscatis illigatae viminibus deferebantur ad manus.* Hoc Manilius vocat *glebas mittere virgis*, lib. V.

BACCHID. *Glebas & mittere virgis,*
Pendentemque suo volucrem deprendere cœlo.
Propert II, 19.
Hic igitur mihi sit lepores audacia molles
Excipere, & structo figere avem calamo.
Idem. lib. III. El. 11.
Et leporem, quicunque venis, veneraberis hospes,
Et si forte meo termite quaeris avem.
Et me Pana tibi comitem de rupe vocato:
Sive petes calamo praemia sive cane.
Ubi *calamo praemia petere* est idem, quod viscata arundine aucupari. Lib. IV.

Sed arundine sumta
Faunus plumoso sum Deus aucupio.

§. IV. *Ib. Sc. 2. ℣. 98.* *Praeligatum pectus*, fascinatum & veneficiorum vinculis obstrictum, ex ritu, quem exprimit Virgilius in Pharmaceutria, ℣. 77.

Necte tribus nodis tenues, Amarilli, colores;
Necte, Amarilli, modo, & Veneris dic vincula necto.

Sic *praeclusa* & *alienata mente* dixit Cyprian. de lapsis: *Qui caeci oculi iter pœnitentiae non vident, quod ostendimus? Quæ praeclusa & alienata mens remedia vitalia non percipit.* lib. I. Eadem de re *obligare*, *defigere*, *devincire* usurpant veteres. Quicunque enim in actu aliquo arte Magica prohibetur facere quod vult, aut in naturali functione impeditur, defixus & devinctus intelligitur: quamvis id fiat simplicium herbarum aut verborum potestate, nullo adhibito nodo vel ligatura. Vide Gron. Not. ad II. Cic. fam. 5. Senec. VI. de Benef. 35. *Exsecraris enim illum, & caput sanctum tibi dira im-*

imprecatione defigis. Paulus lib. V. Recept. Sent. 23. *Qui sacra impia nocturna, ut quem obcantarent, defigerent, obligarent, fecerint*. Sic *obcantatus*, Apul. Apol. *Dic tu, quibus verbis epistolam finierit mulier obcantata, vecors, amens, amans*. Virg. in Ceir. *Colchiacis animum defigere votis*. Plin. XXVIII, 7. *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit*. Tertull. de Spectac. *Vis homicidium ferro, veneno, magicis defixionibus perfici*. Hinc transfertur cum dicitur *diris* vel *imprecatione defigi*. Sen. VI, Benef. 35. Plin. XXVIII, 2. *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit*. Hinc etiam transfertur apud Liv. *Mæstitia, admiratione, pavore, stupore defixus*, vel *defixi animi* dicuntur quasi immobiles, vincti, præligati. ut Liv. VIII. 7. *Quum silentio defixi stetissent*. lib. XXI, 33. *utraque res simul objecta oculis, animis immobiles, parumper eos defixit*. Lib. XXII, 33. *Cum stupore & miraculo aliquem defigere*. At proprie iterum Appul. de herbis: *Si quis devotus defixusque fuerit in suis nuptiis, fac eum resolvas*. Ubi hæc quoque phrasis notanda. Etenim contrario cantu & herbis, has defixiones & devotiones solvebant. Virgil. BACCHID.

Hæc se carminibus promittit solvere mentes.

Ubi *mentes solvere carminibus* est liberare ab incantamentis, devotionibusque magicis. Tibull.

Nempe hæc se dixit amores
Cantibus aut herbis solvere posse meos.

Vixisse & fuisse, Græce κατ' ἐυφημισμὸν (hoc est, inominatam mortis vocem refugientes) dicebant, pro mortuum esse. Most. IV, 3, 10. §. V. Ib. vs. 43.

 id

BACCHID. *Eum vixisse ajebant*, id est, vitam finivisse. Nam *vixisse* intelligitur, qui non amplius nunc vivit. Pseud. I, 3, 76. Sic formula præconis funus indicentis: *L. Titius vixit*; aut *Ollus vixit*. Plutarchus in Cicerone refert ipsum, post sumtum supplicium de conjuratis cum Catilina, dixisse in foro voce clariori omnibus audientibus, ἔζησαν, id est, *vixerunt. Ita enim*, addit Plutarchus, *ex Romanis, qui ominoso verbo uti nolunt, mortuum esse significant.* Sic & *fuisse* Capt. III, 3, 1. *Nunc illud est, cum me fuisse quam esse, nimio mavelim*, id est, malim me mortuum esse, quam vivere. Pseud. I, 3, 18. Perf. IV, 4, 86. Truc. I, 2, 94. id est, parum aberat, quin mortua fuerit. Sic in illo Virg. *fuimus Troës*, id est, periimus, & periit Ilium. Apul. VIII. Metam. *Fuit Charite nobis.*

§. VI. Act. II. Sc. 2. vs. 19. *Ab illo nuntius*, genus loquendi, quod etiam invenitur infra III, 5, 3. notabile & compendiosum, qualia sunt Curc. III, 82. *Crede hercle te esse ab illo.* Mil. II, 2, 5. *Quemque a milite*, id est, ex familiaribus militis. Sic apud Ter. Andr. III, 1, 3. *Ab Andria ancilla*, pro ancilla Andriæ mulieris, sive ex Andro insula oriundæ mulieris. Idem Eun. II, 2, 66. *A milite internuncius.* Sic Lucret. *Ab auro fulgor*, pro fulgore auri. Lib. II, loquens de metu cicuris: *Fulgorem reverentur ab auro.* Et lib. IV, *At gemina & mammosa Ceres est ipsa ab Iaccho*, id est, homines, qui in illis, quas amant, vitia extenuant, si habeant amicam crassam & præpinguem, ita ut gemina videri possit, non una, ajunt habere eam figuram Cereris, quæ ab Iaccho venit, vel gravida facta est. Sic *reus ab aliquo* dicitur, quem quis accusavit, seu reum fecit. Cic. *Reum publicum fore a Milone.*

Vasa

Vasa Samia dicuntur in genere omnia vasa fictilia, quod ex terra Samia, hoc est in insula Samo, plurima fiebant, lateque exportabantur. Nonius, *Samium est testeum.* Lucret. XIV. *Et non pauper uti Samio curtoque catino.* Cic. de Rep. VI. *Oratio exstat Lælii, quam omnes habemus in manibus, quam sympuvia pontificum Diis immortalibus grata sint, Samiæque, ut is scribit, capedines.* Noster Capt. II, 2, 41. Menæch. I, 2, 65. id est, fictiles, quæ vehementer pultando possunt frangi. Stich. V, 4, 12. Auson. BACCHID. §. VII. Ib. ℣. 2.

Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea Regem;
Atque abacum Samio sæpe onerasse luto.

Præterea *Samia* κατ' ἐξοχὴν dicitur de cote Samia, quales optimæ ex insula Samo adferebantur. Atque inde posterioris ævi Latinitas *samiare* pro acuere, *samiatores*, *samiatoriosque* eosdem quos cotiarios. Veget. I, 2. de Re Milit. XIV. *Contos & cassides frequenter tergere, curare, samiare.* Vopisc. in Vita Aurel. *Arma tersa sint, ferramenta Samiata.* Nonius: *Samium acutum: unde & samiare dicimus acuere, quod in Samo hoc genus artis polleat.* Sed errat, dum Samium pro acutum poni ait. Sic male apud Lucill. *Testam Samiam*, id est, ex Samia terra factam, acutam interpretatur, qua sibi demessuit virilitatem. Lucill. *Testam sumit homo Samiam. Qua sibi testiculos præcideret.* Quod acuto silice fecisse Atym testatur Catullus. Apud Ausonium vero *Samium Lucumonem* male omnes docti interpretantur acutum: *Anticipesque tuum Samii Lucumonis acumen*, legendum *Anticipesque tuo Samii Lucumonis acumen.* tuo acumine anticipes & antistes Samii Lucumonis acumen. Samius autem Lucumo est Pytha-

BACCHID. goras, qui *Samius* abſolute & Σάμι© σοφὸς dicitur, reſpexit huc Sariſberienſis:

Tardus ad hunc Samius ſi certet acumine mentis,
Indoctusque Plato, Varroque ſtultus erit.

Et ut *Samia* abſolute pro cote Samia, ſic *Samiæ* pro placentis Samiis Tertulliano lib. III. advers. Marcion. dictæ: *Non tamen de glebis credas te unquam placentas & Samias coacturum.* Ut Σαμίους πλακοῦς Græce, ſic δελφικοὺς τρίποδας Latini *Delphicas* ſimpliciter dixerunt.

§. VIII. Ib. ✝. 33: *Tanto melior*, brevis & elegans laudatio alicujus, aut acclamatio, poſt enarratum alicujus factum laudabile vel meritum. Hic, cum Piſtoclerus dixiſſet de Bacchide: *Non tantulum intermittit tempus, quin eum nominet:* ſubjicit Chryſalus: *tanto melior*, id eſt, Bacchis eſt eo pluris facienda, nempe ob hoc factum. Perſ. II, 5, 25. Trucul. V, 61. Terent. Heaut. III, 2, 37. *Quo pacto id fieri ſoleat, calleo.* Ch. *tanto hercle melior.* Phædr. Lib. III. fab. 6. *Æſopo quidam petulans lapidem impegerat, tanto, inquit, melior,* nempe κατ' ἀντίφρασιν. Laudat enim eum per ironiam. Senec. ep. XXXI. *Ad honeſta nitentes, quanto magis incubuerint, minusque ſibi vinci ac ſtrigare permiſerint admirabor, & clamabo: Tanto melior, ſurge & reſpira.* Ep. XXXI. *Cultor virtutis metuendæ ceteris, ſi alicujus honeſti officii pretia ſunt, non tantum fert, ſed amplexatur, multoque audire mavult, tanto melior quam felicior* pag. 269. id eſt, mavult laudari a virtute, quam a fortuna. Quintil. refert magiſtri cujusdam vocem, accendentis laude diſcipulos, unde illa laudatio: *Tanto melior, nec ego intellexi.* Plin. Paneg. LXXI. *Quam vera acclamatione celebratum eſt: tanto major,*

tanto angustior. Sic in contrarium Menæch. II, BACCHID.
3, 78. Sic Senec. lib. de Tranq. Animi. cap. 15.
Tanto fortior, tanto felicior. Hoc sic expressit Propertius Lib. III, El. 11.

Quod si jura fores pugnasque imitata Laconum,
Carior hoc esses tu mihi Roma bono.

Hospes Epheso, ellipsi τῦ *profectus*, aut adve- §. IX.
niens, aut oriundus, dicitur eleganter pro hospes *Ib.* ỷ. 53.
Ephesius. Asin. II, 4, 92. Mercat. V, 2, 99. *Vidi ibi hospitem Zacyntho*, id est, Zacynthium. Sic apud Terentium, *uxor Lemno*, pro Lemnia, ex insula videlicet Lemno oriunda. *anus Corintho*, apud Caton. *Syracusis soleæ*, pro Syracusanis soleis: apud Lucil. *Mensa Libano* pro e cedris in monte Libano sectis facta. apud Varr. *Cultri Bithynia*, pro Bithynicis.

Pancratice valere, est valere instar Pancrati- §. X.
starum, ad quorum artem sive exercitium, *Pan-* *Act.* II.
cratium dictum, valentissimum robur exigebatur. *Sc.* 3.
Est autem *Pancratium* genus exercitii ex lucta & vs. 14.
pugillatu compositum: cæstus aberant, & manus nudæ erant. Ceterum nexibus nodisque luctæ ictibusque pugilum, pugnis, cubitis calcibus, totoque corpore certabatur. Propert. III, El. 14. *Et patitur duro vulnera pancratio.* Sen. V. de Benef. III. *Lacædemonii vetant suos pancratio aut cestu decernere, ubi inferiorem ostendit victi confessio.* Quint. II. Institut. 8. *Sicut ille exercendi corporis peritus, non si docendum pancratisten susceperit, pugno ferire vel calce tantum, aut nexus modo, atque in his certos aliquos docebit, sed omnia quæ sunt ejus certaminis*, Arist. I. Rhetor, 5. ὁ γὰρ δυνάμενος τὰ σκέλη, ῥιπτεῖν πως, καὶ κινεῖν ταχὺ καὶ πόρρω,

δρο-

BACCHID: δρομικός. ὁ δὲ θλίβειν, καὶ κατέχειν, παλαιστικός. ὁ δὲ ὦσαι τῇ πληγῇ, πυκτικός. ὁ δὲ ἀμφοτέροις πρῶτος, παγκρατιαστικός. ὁ δὲ πᾶσι, πένταθλος. i.e. *qui potest crura projicere quodammodo ac movere velociter, & longe, cursor est: qui vero stringere, vel tenere, luctator: qui pellere plaga, pugil: qui utrisque primus, pancratistes: verum qui omnibus his, quinquertio.* Quem locum protulit etiam Mercurial. de Art. Gymn. Lib. I, c. 14. p. 101. Philostratus Lib. II. Imagin. Eis non tantum cædere se invicem ac propellere licitum fuisse tradit, sed & mordere dentibus, summisque digitis oculos & latus fodere, unde & παμμάχους vocabant eos, quod omni genere virium omnique robore advocato certarent. Ambros. in Ps. XXXVI. *Alii sunt, qui simplici quodam ac legitimo genere luctantur, & ligatione tantum corporis certant, verberare non norunt, Palæstæ dicti. Alii qui cædem & pulveris jactum verborum nexibus miscent, omni sibi verberandi jure permisso, quos* παμμάχους *vocant, & quod omnis retis & pugnæ adversum se habent potestatem. Alii, qui cæstibus adversum se decernunt, & dilaceratis capitibus cruentantur: hi* πύκται *feruntur.*

§. XI. *Recuperatores* dicebantur a prætore dati judi-
Ib. ✠. 37. ces, qui privata judicia obibant, & de civilibus controversiis ex actione vel interdicto cognoscebant: sic dicti, quod per eos jus quisque suum, vel debitum recuperaret, ut interpretatur Theophilus, Græcus interpres Instit. juris, p. 37. in tit. qui & quibus ex causis manumittere non licet. Noster Rud. V, 1, 2 *Quem ad recuperatores hodie damnavit Pleusidippus*, id est, apud eos judices, qui recuperatores dicuntur, judicio vicit. Cic. pro Cæcin. *At siquis mihi hoc judex recuperatorve dicat: potuisti enim leviore actione confligere,*

re. Lib. V. in Verr. *Nullum unquam judicem aut recuperatorem dedit.* Suet. Neron. XVII. *Utque rerum actu ab ærario causæ ad forum, ac recuperatores transferrentur.* Hinc *judicium recuperatorium.* Valerius Probus in libello de Notis Antiquis refert ex edicto Prætoris: *Quanti ea res erit, tantæ pecuniæ judicium recuperatorium dabo.* Plin. III, epist. penult. *Nam ut in recuperatoriis judiciis, sic nos in illis comitiis quasi repente apprehensi, sinceri judices fuimus.* Dabantur enim fere ex his, quos inter comites suos, aut in consilio, habebant magistratus, aut etiam ex albo judicum, sine ulla sortitione, & tam Romæ quam in provinciis: & præcipue in causis, in quibus de facto ipso incidebat quæstio, ut puta, uter prior hostium muros conscendisset, an facta injuria, an captæ pecuniæ. Et quoniam talia fere erant judicia, in quibus de statu alicujus ambigebatur, servusne an liber esset, libertinus an ingenuus, in his quoque frequens est recuperatorum mentio. Liv. XXVI. 48. Suet. Vesp. III. *Ingenuam & civem Romanam recuperatorio judicio pronuntiatam.* Domit. VIII. *Recuperatores ne semper perfunctoriis adsertionibus accommodarent, identidem admonuit.* BACCHID.

Statuere navem, significat sistere cursum ejus, omisso remigio, aut demissis velis, aut anchoris inhibere. Sic Cæsar IV, Gall. XXIV. & XXV. *Constituere navem.* Sic *aquas statuere* pro inhibere, sistere, neque pati ulterius exundare, dixit Arnob. Lib. I. *Famuli ejus hoc modo statuerant errantes aquas, & a pernicie corporum suorum labi jussere per tramites.* Loquitur de inundatione coërcita. Cypr. *Si fontem siccitas statuat*, id est, si fons exarescat, nec amplius scaturiat. Nævius: *In alto navem ju-* §. XII.

bet

BACCHID. *bet destitui anchoris*. Liv. XLVII, 16. Ubi vide Notas. Ambros. l, II. de Off. 4. *Quid Aaron, quando se beatiorem credidit, quam tunc quando medius stetit inter vivos & mortuos, & objectio sui statuit mortem, ne ad vivorum transiret agmina a cadaveribus mortuorum.*

§. XIII. Act. III. Sc. 1. *Januam Orci* appellabant veteres omnes locos pestilentes, unde certam perniciem imminere & aditum ad manes esse existimabant. Sic Apul. VI. Met. *Sed bene quod meas potissimum manus incidisti, & inter Orci cancros jam ipsos hæsisti.* *Cancros* vocat januam cancellatam. Præcipue autem chasmata, seu hiatus terræ in altum desidentes, & agros, quos Cicero appellat, Cœlo ac solo calamitosos, insalubres colentibus ita vocabant. Trinumm. II, 4, 124. Lucret. I, 6. Ubi de Avernis ac pestilentibus locis quibusdam & gravibus ibidem odoribus agit, ostenditque naturali ratione hæc accidere:

Januane his Orci potius regionibus esse
Credatur posta: hinc animas Acheruntis in oras
Ducere forte Deos Maneis inferna reamur.

Græci dicebant sic Ἅδου πύλας. Diog. Laërt. Pythag. Φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης, παραγγέλλειν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἤτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι, ἢ ὅτι ᾅδου πύλαις. ἄγονον γάρ ἐστι. Festus: *Manale putabant esse ostium Orci, per quod animæ superorum ad inferos manarent, qui dicuntur manes.* Hinc etiam qui insalubrem hominibus aut jumentis agrum colit, *cum Orco rationem habere* vel *ponere* dicebatur. Varro de R. R. IV. *Etenim ubi ratio cum Orco habetur, ibi non modo fructus est incertus, sed etiam colentium vita. Quare ubi salubritas non est, cultura non est aliud atque alea Do-*

mini vitæ. Columell. I, 3. *Nam ubi sit cum Orco* BACCHID.
ratio ponenda, ibi non modo perceptionem fructuum, sed & vitam colonorum esse dubiam, vel potius mortem quæstu certiorem.

Aceto cor acre habere, id est, acumine ingenii, §. XIV. prudentiaque instructum pectus habere, sed & Act. III. non lentum, neque stupidum, neque hebes ad Sc. 3. sentiendam & prohibendam injuriam vel dam- vs. 1. num. Pseud. II, 4, 49. Persius Sat. V, ℣. 86.

Stoïcus hic, aurem mordaci lotus aceto.

Quod alibi dicit *purgatus aures*. Ausonius:

Scyllite, decies si cor purgeris aceto,
Anticipesque tuo Samii Lucumonis acumen.

Est autem *acetum scyllites*, vel scylliticum, scylla herba conditum, excellens ad embammata judicatum veteribus, de quo Columell. XII, 34. *Samius* autem *Lucumo* est; Pythagoras ex insula Samo oriundus.

Noster esto. Formula commendantis aliquem ob recte dictum vel factum. Mil. III, 3, 25. perinde est ac si diceret: optime dicis. Truc. V, 61. Utitur & Terent. Eunucho.

Inhibere imperium alicui, est exercere in ali- §. XVI. quem, uti potestate in aliquem, aut pro impe- *Ib.* ℣. 44. rio quid in aliquem statuere aut facere. Stich. V. 4, 15. per risum *fontinalem* appellat aquam, & *Liberum* vinum. Liv. III, 37. *Privati pro decemviris neque animis ad imperium imminutis, neque ad speciem honoris insignibus prodeunt.* cap. 38. *In consensu resisterent, imperioque inhibendo in paucos præferocis animi conatus aliorum reprimerent.* cap. 50. *Leviter agentibus responsum non redditur, imperium si quis inhiberet, & vivos &*

ar-

BACCHID. *armatos se esse respondetur.* Lib. XXXVII. 51. *Et in senatu & ad populum magnis contentionibus certatum est, & imperium inhibetur ultro citroque, & pignora capta.* Sic *damnum* & *coërcitionem inhibere* lib. IV. cap. 53. id est, coërcere aliquem, multare damno. eodem lib. IV. *cum primores patrum etiam tribunos plebis appellarent, & consulibus quoque ab ea potestate vim super tali re inhibitam referrent*, ubi *inhibere vim* est per vim aliquem coercere.

§. XVII. Ib. ℣. 94. *Concastigare*, hic & interdum ponitur pro simplici castigare, reprehendere. V, 2, 56. Trinum. I, 1, 4. Sic *condolere*, Cic. III, de Orat. II. Sed tamen interdum & cum alio simul castigare, ut infra V, 2, 56.

§. XVIII. Ib. Sc. 4. ℣. 5. *Non divini quicquam alicui credere*, significat omnem fidem alicui demere, hominem adeo malæ fidei existimare, ut etiam adversus Numen sit fraudulentus, & Deum fallere velle non vereatur. Quia enim Deus καρδιογνώστης, nemo, in quo aliquid boni est, in sacris simulate agere putatur. Amphit. II, 2, 40. Asin. V, 2, 4. Unde apparet genus esse adfirmationis religiosæ, & prope jurisjurandi: *Nihil mihi credas divini & humani, ni ita est.* Trucul. II, 2, 52. Ceterum in his Truculenti & Bacchidum verbis: *Nam mihi divini nunquam quisquam creduat*, observanda est phrasis, *credere alicui alicujus rei*; par est syntaxis, quæ in illo Asin. II, 4, 53. & imitatore Plauti Appullej. in Apolog. p. 30. *Quoniam mihi soli ait rerum omnium confidere sese & credere.* Nimirum *divini*, *duarum rerum*, *omnium rerum* dicta sunt, pro quod ad divinum, ad duas res, ad omnes res attinet. Sic *ceterarum rerum* & similia, de quibus ad Cistell. I, 1, 33. Cicer. pro

pro Quinct. III. *C. Quinctius sane ceterarum rerum paterfamilias & prudens & attentus, una in re paulo minus consideratus.* Idem in Catone Majore: *Sæpenumero admirari soleo, cum ceterarum rerum tuam excellentem perfectamque sapientiam, tum vel maxime, &c.* Symmach. I. ep. 15. *Tum nostrates viri, qui inter se aliarum rerum sæpe dissentiunt, concordem sententiam sæpe hujus laude tenuerunt.* BACCHID.

Ramenta plumea propensior, vel vulgarius *ramento plumeo propensior*, significat levissimi ponderis accessione gravior. *Ramentum* est, quod deraditur, seu scobs in solum cadens, quoties lima aut scobina similive instrumento aliquid atteritur. *Ramentum plumeum*, quod de pluma deraditur: quæ cum ipsa sit res levissima, multo adhuc levius esset ejus, si quod daretur, ramentum. Infra ℣. 23. & IV, 4, 29. *Patri omne cum ramento reddidi*; ut nihil, ne minimum quidem, retinuerim. Quod in Prolog. Truc. ℣. 19. dicit *cum pulvisculo*, hoc est, ut nihil etiam minutissimum relinquat, sed omnem scobem etiam pulveremque converrat atque asportet. Rud. IV, 3, 77. Nonius: *Ramentum dici voluere, quasi projectitium quoddam purgamentum.* Dicebant autem *ramentum* & *ramenta*, ut *fulmentum* & *fulmenta*, vetustissimi: nunc neutro tantum uti satius est. §. XIX. *Ib.* ℣. 15.

Malevolente genio natus, dicebatur homo miser, cui nihil succederet, inprimis, qui objecta fortuna nesciret uti, ac per hoc fructu vitæ careret, ut hic Mnesilochus, qui omne argentum, quo ipse opus habebat, reddidit patri. Apud Phædr. IV, 19. 15 introducitur vulpes ad draconem, qui thesaurum, unde nec sibi sumeret quidquam, nec aliis daret, obsidebat, §. XX. *Act.* IV. *Sc.* 3. ℣. 4.

BACCHID. dicens: *Diis est iratis natus, qui est similis tibi.* Sic *Diis inimicis natus*, Mil. II, 3, 42. Juvenal. Sat. IX. *Diis ille adversis genitus, fatoque sinistro,* id est valde infelix est. Senec. in Ludo de morte Claudii: *Videte corpus ejus Diis iratis natum.* Curt. VI, 10, 32. *Quid enim me procreabas infelicem adversantibus Diis?* Terent. Heaut. III, 1, 11. *Ego profecto genio egregio ad miseriam natus sum.* Etenim *genius* natalis diei colebatur præses: ad nativitatem autem cujusque referebant fortunam ejus, propter Parcas colo suo totius vitæ nascentis sortem disponentes, eique omen deos aut tristes aut lætos præferentes. Unde apud Propertium:

Nam tibi nascenti, primis, mea vita, diebus
Aridus argutum sternuit omen amor.

Dicit Cupidinem deum nascenti puellae sternutamento bonum omen præbuisse. Ideo & deam fortunam nomine *Primogeniæ* colebant, ut videre licet in antiquis Inscriptionibus.

§. XXI. Ib. ℣. 23. *Satagere, sat agitare, rerum suarum*, est in suis ipsius rebus sic satis exercitum esse, satis negotii & laboris & difficultatis habere in negotiis suis expediendis. Terent. Heaut. II, 1. Clitipho comparans secum Cliniam: *Neque me quisquam est*, inquit, *miserior. Nam hic Clinia, etsi is quoque rerum suarum satagit, attamen &c.* id est, quamvis ei quoque satis molestiæ suus amor adferat. Plaut. Mercat. II, 1, 4. Cato in Fragm. Hist. *Apud vallum nostri satis agebant.* Hinc eleganter Seneca *Satageum* vocat hominem semper anxium, inquietum, in otio inepte negotiosum, epist. XCVIII. *Denique ut breviter includam, quod sentio, & istos satageos ac sibi molestos describam tibi, tam intemperan-*

tes

tes in ipsis miseriis sunt, quam ante illas. Sic *satagere* utitur Cic. IV. ad Att. 15. *Pugnatur acriter, agitur tamen satis*, id est, satis tamen laboratur tanquam in re dubia. Gell. I, 17. Quintil. VI, cap. 3. p. 476. *Afer venuste Manlium Suratam, multum in agendo discursantem, salientem, manus jactantem, non agere dixit, sed satagere*, id est, in agendo plus satis anxium, inquietum, sollicitum, mobilem & tumultuantem esse. Appul. VIII. Metam. *Coloni multitudinem nostram latrones rati, satis agentes rerum suarum, eximieque trepidi.* Mamert. Paneg. III, 28. BACCHID.

Facere aliquem Herculem, decimam partem ei dare; sibi novem auferre, significat ita inique & improbe cum aliquo agere, ut, quem vel totum vel dimidium accipere oporteret, is vix decimam partem consequatur. Mos erat apud divites Romanos decimam partem bonorum suorum consecrare Herculi, atque inde splendidum epulum populo præbere. Plutarch. Sylla, pag. 474. *Patrimonii sui universi decimam consecrans Herculi præbuit splendidum epulum populo, tantoque exuberantior usu apparatus fuit, ut quotidie magna pars cibariorum in amnem projiceretur, vinum quadraginta annorum & vetustius biberetur.* Idem in Crasso: *Nam qui initio rem haberet trecentorum talentorum* (Romani dicerent septuagies bis, nostrorum centum & octoginta millia imperialium) *antequam ad rempubl. accederet, quum decima facultatum suarum Herculi consecrata epulum populo præbuisset, & in frumentum coëmendum tres minas viritim dedisset, proxime ante expeditionem in Parthos susceptam, subducto secum fortunarum suarum calculo, reperit in censu septem millia & centum talenta.* (Romani dicerent, millies septingenties §. XXII. Ib. Sc. 4. ℣. 14.

BACCHID. quatuor, nostrorum quadragies bis centena & sexaginta millia imperialium.) Idem in Quæstionibus Romanis: *Cur multi divitum Herculi decimam suorum bonorum partem consecrant? an quia is quoque Romæ decimam boum Geryonis partem deposuerit? an quod effecit, ne Romani porro decimas Etrusco penderent? at hæc quidem fidem certam nullam habent, Herculi autem ut voraci & largiter cœnanti copiosius sacrificaverunt, &c.* Varie eo alludunt veteres. Cic. III. de Nat. Deor. 36. Allusit eodem Ulpianus l. II. de Pollicitationibus: *Si decimam quis bonorum vovit, decima non prius esse in bonis desiit, quam separata est.* Rursus Cic. II. de Off. 17. *Ut Oresti nuper prandia in semitis decumæ nomine magno honori fuerunt.* Plaut. Most. IV, 2, 68. hoc est, absumere quicquid decimarum consecratur Herculi. Trucul. II, 7, 10. *De mina una deminui modo quinque nummos* vocat *Herculaneam partem*, id est, decimam ex mina: intelliguntur autem didrachmæ sive nummi duarum drachmarum; nam mina habet centum drachmas sive denarios. *Mihi detraxi partem Herculanam.* Stich. I, 3, 80. *Ubi decimam partem Herculi polluceam.* eo enim proprio verbo hac in re utebantur. Nævius Colace: *Qui decumas partes, quantum alieni fuit, polluxit, tibi autem publicando epulo Herculis decimas.* Varro lib. V. de L. L. *Atque inde Herculi decuma data est, quod est, quod sacrificio quodam fanatur, id est, ut fani lege sit, id dicitur polluctum, quod a porriciendo est fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum est.* Rudent. V, 3, 63. *Spectatores vos quoque ad cœnam vocem, ni daturus nihil sim, neque sit quicquam pollucti domi,* id est, nihil quod

in

in epulum Herculi sit destinatum, datumve, Stich. V, 4, 6. *Nam hinc quidem hodie polluctura præter nos jam dabitur nemini*, id est, de hac cæna vel epulo præter nos pars dabitur nemini. *Polluctura* est pars polluti, pars epuli. Curc. I, 3, 37. *Polluctus virgis*, id est virgis commorsicandus & quasi epulandus datus. Rud. II, 4, 11. inquit ancilla, *non ego sum pollucta pago*, id est, communis facta, publicata & exposita pago, ut in polluncto Herculis edulia sumturis exponebantur promiscue. Hinc & *obsonare pollucibiliter* pro laute & splendide. Mostell. I, 1, 13. Sicut in polluncto fieri solet. Inde *pollucibilis cæna* apud Macrob. pro opipara. Cassius Hemina apud Plin. XXXII, 2. *Numa constituit ut pisces, qui squamosi non essent, ne pollucerent: parcimonia contentus, ut convivia publica & privata, cænæque ad pulvinaria facilius compararentur, ne qui ad polluctum emerent, pretio minus parcerent, eaque præmercarentur.* Festus: *Pollucere merces Diis quas licet, sunt far, polenta, vinum, panis fermentatus, ficus, passa, suilla, bubula, agmina, casei, ovilla, alica, sesama, & oleum, pisces, quibus est squamma præter squarum. Herculi autem omnia esculenta, poculenta.* Denique etsi frequentissime de parte Herculanea usurpatur id verbum, tamen & de libamentis, quæ aliis diis offeruntur, interdum invenias. Cato de R. R. CXXXII. *Jovi Dapali culignam vini, quantum vis polluceto. Eo die feriæ bubus & bubulcis, & qui dapem facient: Cum pollucere oportet, sic facies. Jupiter Dapalis quod tibi fieri oportet, in domo, familia mea culignam vini dapi, ejus rei ergo macte hac illave dape pollucenda esto: macte vino inferio esto.* Tertullian. de Idololatr. *Plerique idololatriam simpliciter existimant his* BACCHID.

BACCHID. *solis modis interpretandam, si quis aut incendat, aut immolet, aut polluceat, aut sacris aliquibus aut sacerdotiis obligetur.*

§. XXIII. Ib. ℣. 45. *Prehendere aliquem mendacii.* Notabilis compositio, pro prehendere aliquem in mendacio. Sic infra IV, 9, 26. *Doli prehensus*, pro in dolo. A. Gell. II, 18. *Servos item furti manifesti prensos, verberibus adfici, & e saxo præcipitari; sed pueros impuberes Prætoris arbitratu verberari voluerunt.* Appul. IX. *Vinculis obrutus non quidem coram noxæ deprehensus, conscientia tamen pessime.*

§. XXIV. Ib. Sc. V. ℣. 5. *Insanum magnum negotium*, est valde magnum, Most. III, 3, 5. Mil. I, 1, 24. Trin. III, 2, 47. Varro Lib. VI. de L. L. *Plautus cum vehementer vellet dicere, dicit insane: quod insani omnia faciunt vehementer.* Festus: *Insanum magnum pro valde magnum, usus est Plautus.* Sic Cic. pro Milon. XX. *insanas substructiones*, id est, valde grande ædificium. Sil. lib. I, 251. *Tam vertice nudo Excipere insanos imbres.* Ausonius: *Dives insanum in modum.* Liv. XXXII, 17. *Ut speciem ruentis hostibus, trepidationemque insanam superstantibus armatis præbuerit.* Sic *insani montes in Sardinia.* Flor. II, 6. Sic Græci quoque μανικὸν ὅσον μέγα, id est, *insanum quod magnum.*

§. XXV. Ib. Sc. VI. vs. 22. *Ab transenna cibum petere*, dicitur quasi proverbio pro capitis periculo petere id quod placet. *Transenna* est machinula reticulata, vel cratis ad capiendos turdos concinnata. Pers. IV, 3, 11. Rud. IV, 7, 10. Hac significatione *transennæ* & *cancelli* idem. Glossæ: *transenna* Græce κιγκλίς. Hinc & proverbialis locutio *per transennam aspicere*, quam & Cicero usurpavit. I. de Orat. 35. *Nunc petes a Crasso, ut eam copiam ornamentorum suorum, quam constructam uno in*

loco

loco, quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim, aſpeximus, in lucem proferat, hoc eſt per cancellos ante feneſtram poſitos, vel feneſtram opere reticulato factam. Quæ Regum III. θυρίδες διδικτυωμέναι, appellantur Procopio Gazæo φωταγωγοὶ δικτυωειδῶς κατεσκευασμέναι, quæ quia viſum prætereuntium tramittunt, ſed ſatis obſcurum, quod non plene nec plane videmus, quaſi per tranſennam dicimur aſpicere. Paullinus Epiſt. XII. *Tota hæc baſilica aperitur trinis arcubus perlucente tranſenna*, quam *tralucidas fores* dixit Caſſiodorus, θύρας διαφανεῖς δικτυωτάς. Sic Chriſtiani Auctores infimæ ætatis *tranſennas* in templis dicunt ſepta cancellato opere facta, quibus ſanctuarii locus & ædis intimum penetrale à popularibus diſcriminabatur. Dubium, an ita quoque accipienda vox apud Salluſtium, citatam Servio in V. Æneid. *Et volucrem trajecto in fune columbam. Trajecto extento: unde tranſenna dicitur extentus funis*. Salluſtius II. Hiſtor. apud Nonium: *Præterea cum ſedenti tranſenna demiſſum victoriae ſimulacrum cum machinato ſtrepitu tonitruum coronam capiti imponebat*. Poſſunt & hic intelligi cancelli, quibus apertis ac laxatis machinæ Deos aut heroas portantes demitterentur, adducerenturque, ac, prout liberet, moverentur. Tamen & gloſſæ: *tranſennu* Βρόχος ἐν ἀρτηρίαις τεταμένος. Volunt eſſe funem in curriculis, qui extenſus cohibebat paratos curſores, & ſigno dato demiſſus faceret illis poteſtatem exiliendi ex æquis ſpatiis & contendendi. Inde Ammianus lib. XXV, *tanquam e tranſenna ſimul emiſſi ſpe citius ripas occupavere contrarias*. Et lib. XIX. *Affictabant tamen multo vehementius Perſas ictus varii baliſtarum tanquam per tranſennam a clivis ſtructilibus decur-*

BACCHID.

BACCHID. *rentes*. Volunt viri docti a transeundo dici, quia per cancellos conspectus transit. Sed videtur potius *transenna* dicta, quasi *transtenna*, quia aliquid transtenditur, idque etymon utrique significationi congruit. Veteres dicebant *tennere* pro tendere. Ut apud Terent. in Phorm. *Neque accipitri rete tennitur, neque milvio*, olim scriptum fuisse annotat Donatus, id est, pro tenditur. Et sic in Milit. V, ℣. 14. *dispennite* pro dispandite. Quæ observanda, non imitanda sunt.

§. XXVI, Sc. 7. vs. 12. *Bellerophontis litteræ* sunt datæ alicui literæ pro commendatitiis, quibus revera portanti magnum malum comparatur. Et sic *Bellerophontis tabellæ*, vel *literæ*, proverbio dicuntur, quas quis fert tanquam commendatitias, cum iisdem ignarus accusetur, quales ex historia Sacra *literas Uriæ* dicere possumus. Græci quoque Βελλεροφόντης κατ' ἑαυτοῦ γράμματα, vel Βελλεροφόντης τὰ γράμματα. Nam Bellerophontem apud Prœtum hospitem uxor Sthenobæa, quæ ultro consuetudinem ejus appetens a casto juvene rejecta erat, quasi de stupro se interpellasset, accusavit. Credulus Prœtus dimittit hospitem cum litteris ad Iöbaten, quibus cædem ejus mandabat. Quas cum pertulisset ignarus Bellerophon, legissetque Iöbates, variis hominem periculis objecit, ut interiret.

§. XXVII. Ib. vs. 16. *Venire atque adstare in lapide, ubi præco prædicat*, proprie dicitur de servis veno expositis; translate significat, esse in eo ut jam decipiaris, nunc ipso de capite, aut alia re magna tua, summo cum periculo tuo agitari. *Lapis* κατ' ἐξοχὴν in foro Romano locus erat eminens, viliorum servorum venalium, in quo stans præco & mancipium,

quod

quod venibat, manu tenens pronunciabat, venale esse & quanti, & emtores invitabat. Pollux III, cap. 25. ὁ δὲ τόπος, πρατὴρ λίθος, καὶ πωλητήριον. Colum. III, 3. *Unius operam vinitoris, quam vulgus quidem parvi æris, vel de lapide noxium posse comparari putat*, hoc est, servum de lapide emtum, non bonæ frugi, sed vel quia damnosus & improbus est, a domino, vel quia ob damnum alteri datum noxæ deditus est, ab eo, cui deditus est, venditum. Cicer. in Pison. *Is præter unum Prætorem fratrem inimici mei, præterque duos de lapide emtos tribunos plebis.* hoc est, non liberorum modo, sed etiam servorum nequissimos, vilissimos, pecunia corruptos, & emptos non secus ac servos venales, qui de lapide comparabantur. BACCHID.

Per te Deos obsecro immortales. Observandum est solitos veteres in deprecationibus & obtestationibus, si particula *per* uterentur, inter præpositionem ejusque casum proprium aliud aliquid interponere, sive verbum, sive prænomen, sive utrumque. Nam simpliciter dicendum fuisset, obsecro te per deos immortales. Nunc elegantiæ causa inter τὸ *per* & τὸ *deus* interponuntur τὰ *te obsecro.* Sic Menæch. V, 7, 1. Terent. Andr. XXXIII, 6. *Per ego te Deos oro.* Virg. IV. Æneid. 314. *Per ego has lachrymas dextramque tuam te Oro, si quis adhuc precibus locus.* Senec. Agamemn. *Per te parentis memoriam obtestor mei.* §. XXVIII. *Ib. Sc.* 8. vs. 64.

Termento esse alicui, pro esse detrimento, damno. *Tero* antiquitus per analogiam faciebat nomen *terimen*, unde extrita litera *termen*, & *trimen*. Tribus hisce obsoletis in usu ab altero §. XXIX. *Ib. Sc.* 9. *v.* 5.

BACCHID. posteriori mansit *termentum*, ab altero compositum *detrimentum*. Festus: *Termentum pro eo quod nunc dicitur detrimentum, utitur Plautus in Bacchidibus.*

§. XXX *Ib.* ṽ. 67. *Malum hercle magnum tibi*, compendiosa ratio imprecandi alicui, in qua intelligebant *sit*, vel *eveniat*, vel *di dent*. Sic Cic. Philipp. VI. *Populi Romani igitur est patronus L. Antonius. Malam illi quidem pestem, clamori enim vestro adsentior.* Apud Liv. IV, 49. *Postumius Tribunus militum: malum quidem militibus meis, inquit, nisi quieverint.* Noster Rud. I, 2, 20. & 30.

§. X. *Act.* V. *Sc.* 2. *vs.* 12. *Intueri aliquid* vel *aliquem limis*, proprie est obliquis oculis respicere: translate est aut cupidum esse, aut invidere. Ad primam notionem pertinet illud Mil. IV, 6, 2. Plinii VIII, 16. de Leonibus: *Ceterum dolis carent & suspicione: nec limis intuentur oculis, adspicique simili modo nolunt.* Quod est apud Virgilium, *transversa tueri.* Ad secundam notionem, qua per obliquum adspectum cupiditas quædam significatur, pertinet Terent. Eunuch. III, 5. 53. *Somnus virginem opprimit: ego limis adspecto sic per flabellum clanculum.* Varro: *Multi, qui limina intrarunt integris oculis, strabones sunt facti: habet quiddam* ἑλκυστικὸν *provincialis formosula uxor.* ἑλκυστικὸν vis aliqua attrectiva sive allectiva est: *strabonem* fieri in qua re, est oculos adjicere alicui rei, cupiditate alicujus rei tentari. Inde *limi oculi* dicuntur esse amatorum Quintil. XI, 3. *Oculi voluptate quadam suffusi, aut limi, &, ut sic dicam, Venerei.* Appul. II. Milesf: *Ad me conversa limis & morsicantibus oculis.*

culis. Ad tertiam notionem, qua invidiam denotant oculi limi, five obliqui, pertinet illud: BACCHID.
Non illic obliquo oculo mea commoda quisquam Limat, &c. Plutarch. Solon. p. 78.

MOSTELLARIA.

§. I. Argum. vſ. 1. A*Mores*, dicitur pro amica, quam quis amat, una & ſola. Curc. II, 3, 78. Mil. IV, 8, 67. Pœn. V, 3, 46. Catullus: *Varus me meus ad ſuos amores Viſum duxerat e foro otioſum.*

§. II. Act. I. Sc. 1. vſ. 17. *Cis paucas tempeſtates*, exquiſita loquendi ratio eſt, pro intra breve tempus, intra paucos dies. Etenim *tempeſtas* hic nihil aliud quam tempus. Sic *Tempeſtas*, Caſina prol. V. 18. Truc. II, 4, 19. II, 1, 27. *Cis dies paucos*, proprie *cis* & *uls*, quomodo loquebantur veteres pro *citra* & *ultra*, locum deſignant: unde *cis & uls Tiberim* dicebant. Sed transfertur eleganter ad tempus: & ſic *citerior* etiam ponitur pro propior, non tantum loco, ſed & tempore.

§. III. Ib. V. 38. *Oboluiſſe allium*, ſignificat fœtida anima ſive fœtido anhelitu ex allio comeſto nares alicujus ferire. Suet. Veſpaſ. VIII. *Adoleſcentulum fragrantem unguento, quum ſibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aſpernatus, voce etiam graviſſima increpuit: maluiſſem allio oboluiſſes, literasque revocavit.* Calig. XXIII. *Silenum ſocerum ad necem ſecandasque novacula fauces compulit, cauſatus quod antidotum oboluiſſet, quaſi ad præcavenda venena ſua ſumtum.* Eleganter & Varro: *Avi & atavi noſtri quum allium & cæpe verba eo-*

rum

rum olerent, tamen optime animati erant. id est, quum verba eorum aspera & acerba essent. *Oboluisse* proprie est naribus vel olfactu deprehendi, aut sentiri. Cas. IV, 3, 6. Unde possumus dicere: *oboluit hæc res*, pro intellexi, sensi. Menæchm. II, 3, 33. id est hæc intellexit, te habere marsupium cum pecunia; ei insidiatur. MOSTELL.

Alliato fungi, ponitur pro pauco & paupere victu contentum esse. *Alliatum* proprie est moretum, sive intritum, cui allium admixtum est. Verba: *Tu tibi istos habeas turtures, pisces, aves, sine me alliato fungi fortunas meas*, id est, tenui victu (cui allium, rusticorum theriaca, ut ait Galenus, inditum est) paupertatem meam sustentavi. Allium autem & sal pauperum feruntur cupediæ fuisse. Juven. Sat. III, *Quis tecum sectile porrum Sutor, & elixi vervecis labra comedit.* Persius Sat. IV. *Tunicatum cum sale mordens cæpe.* Noster Pers. II, 3, 15. §. IV. Ib. ✠. 46.

Saginam cædere, est saginatas pecudes seu animalia altilia cædere. Symmach. epist. ad patrem: *Non deerit, quo famem pellant. Nam comitibus vestris, utpote sobriis, cædundæ saginæ cura posterior est.* Sic Juven. Sat. IV. *Stomachum laxare saginis.* Eadem vox & significat locum, ubi escis saginantur homines, dies noctesque estur, bibitur, nec quisquam parcimoniam adhibet, sagina plane est. ut infra Sc. III, ✠. 79. Trin. III, 2, 96. §. V. Ib. ✠. 62.

Vero vincere ita esse, id est, veris rationibus probare & demonstrare. Cic. Fam. II, 28. *Id quidem me cupere, nisi & anteacta vita, & reliqua mea spes, tacente me, probat; dicendo vincere non postulo.* Ibid: *Perinde ac si jam vicerint obitum ejus Reipubl. utilem fuisse.* Parad. IV. *Ego vero te non stul-* §. VI. Ib. Sc. 2. ✠. 12.

MOSTELL. *stultum, ut sæpe, non improbum, ut semper, sed dementem & insanum rebus vincam necessariis.* Liv. XXVII. *Quem principem civitatis esse, vel Hannibale judice victurus esset.* de Fab. Max.

§. VII. Ib. vs. 21. *Exemplum sibi petere aliunde, ab aliqua re,* est ad formam alicujus rei, quæ alterius est, sibi parare similem, ut infra III, 2, 75. Pœn. V, 4, 102. infra V, 1, 67. Terent. Andr. IV, 1, 26. *Quid istudnam mirum est, de te si exemplum capit.*

§. VIII. Ib. vs. 30. *Perpluere tignum vel tectum,* dicitur quod pluviam non arcet, sed transmittit. Quintil. lib. VI, 3, 292. *Galba penulam roganti non possum commodare, inquit, domi maneo; cum cænaculum ejus perplueret.* Unde *perpluvia* dixit Palladius, pro lapsum aquæ per rimosum tectum decidentis. lib. I, tit. 8. *Ut si corruptae tegulæ aut imbrices fuerint, parietem non possint penetrare perpluvia.*

§. IX. Ib. V. 65. *Inusu facta res aut domus nequior,* id est, non utendo, non exercendo. Sic *intactus* substantive dixit Lucret. lib. I, 445. *Conjunctum esto id quod nunquam sine perniciali Discidio potis est sejungi seque gregari, Pondus ubi saxis, calor ignibus, & liquor aquis, Tactus corporibus cunctis, intactus inani,* id est, vis ea, atque natura, ut tangi nequeat. Sic *indelictum* pro eo quod peccatum non est, usurpat Actius Hellenibus: *Qui nisi probrum omnia alia indelicta existimant.* Sallust. *incultus* substantive: *Loca vasta inculta.* id est, quia nulli homines ea incoluerunt. Sic Gell. *inquies.* lib. XIX, 9. *Labor sic vigiliarum & inquies.*

§. X. Ib. Sc. 3. V. 17. *Virtute formæ,* est per formam, formæ gratia, beneficio. Sic *virtute Deûm,* est quod vulgo *Deûm gratia,* Mil. III, 1, 82. Pers. III, 1, 63. Trinum. II, 2, 65, 74. Sic & *virtute tua,* aut illius

lius in malam partem, est opera tua tam improba quam proba, culpa, ut hac Most. I, 1,32. Bacchid. IV,4,13. id est, maleficio aut nequitia. MOSTELL.

Præcipere recte vel male, significat præceptorem agere, instar magistri vel præceptoris docere aut monere Asin. III, 1, 4. Perf. III, 1, 22. Cic. ad Q. Fratr. I, ep. 1. *Quo de genere multa præcipi possent*, id est, præcepta tradi. Suet. Neron. VII. *Ferunt Senecam proxima nocte visum sibi per quietem C. Cæsari praecipere.* id est, præceptorem esse. Quintil. II, 3. *Quia plurimum in praecipiendo valet ratio, quae doctissimo cuique planissima est:* Sic & *praecepta* pro institutione Tacit. IV. Histor. *Ne Vespasianum senem triumphalem juvenum liberorum patrem praeceptis coërceret.* §. XI. Ib. ℣. 37.

Satis accipere Jurisconsultis dicitur, cui cautio præstatur, qui fidejussoribus aut adpromissoribus acceptis ab aliquo cavet, & promissum debitumve sibi confirmari curat, opponiturque τῷ *satisdare*. l. 17. D. de Testam. Tut. *Ut qui contentus esset magis satis accipere, quam gerere tutelam securus esset*. l. 30. de Usu & Usufr. & Reditu & Habitatione. *Si per mulierem mora fieret, quo minus satis acciperet*. l. 5. §. II. ff de Verb. Obligat. *Satis acceptio est stipulatio, quae ita obligat promissorem, ut adpromissores quoque ab eo accipiantur*. id est, qui idem promittunt. Cato de R.R. cap. II. *Quae satis accipienda sient, satis accipiantur: reliqua cum sient ut compareant*. Cic. pro Quint. cap. 14. *Si veretur, ut res judicio facto parata sit, judicatum solvi satis accipiat, Quibus a me verbis satis accipiet: iisdem ipse quod peto satisdet*. Et mox: *Imo, inquit, abs te satis accipiam, ego autem tibi non satis dabo*. *Satis* autem *accipere* dictum est eodem §. XII. Ib. ℣. 67.

MOSTELL, modo, quo *satisfacere*, nam cum id, quo quis contentus erat, præstabatur ei, *satisfieri* dictum est; & similiter etiam cum tales, quibus contentus quis futurus esset, ita dabantur, ut rebus obligarentur, *satis accipi* dictum est. l. 7. D. de Incendio, ruina. *Naufragia a domino quoque possessionis, in qua id admissum dicatur, satis accipi, ne cognitioni desit, praecipitur.* Hinc Plautus: *satis acceptum est mihi*, hoc est, satisdatione idonea cautum est mihi: tam cautum est mihi, quam si acceptis fidejussoribus essem confirmatus. Mostell. I, 3, 67. *Si tibi sat acceptum est, fore victum tibi sempiternum.* Et *satis acceptum habere*, pro certum habere non minus firmum, quam si interpositis locupletibus satisdatoribus cautum esset. Inf. ℣. 90. Mercat. III, 4. *Si id forte ita, sat animo acceptum est certo, id pro certo si habes.* Mostell. I, 3, 90. *Si acceptum sat habes, tibi fore illum amicum sempiternum.* Ita *satis a te accipiam*, *hoc ita esse* dicitur pro, vix credam, non credam, nisi datis adpromissoribus, Stich. IV, 1, 4. *Satis abs te accipiam, nisi videam mihi te amicum esse, Antipho.*

§. XIV. *Ib.* ℣. 69. *Capere crines*, videtur esse idem quod vittas sumere matronales, nubere, & matronam fieri. Certum est comtu posituque capillorum apud veteres Romanos matronas tam a virginibus, quam a meretricibus fuisse secretas. Mil. III, 1, 196. *Utique eam huc ornatam adducas matronarum modo: capite comto, crines vittasque habeat, adsimulet se tuam esse uxorem.* Tibull. I. el. 7. *Sit modo casta doce, quamvis non vitta ligatos Impediat crines, nec stola longa pedes.* Ovid. III. de Pont. *Quarum nec vitta pudicos, Contingit crines.* Idem de Arte I. *Este procul vittae tenues, &c.* Tertull. de Virginibus velandis: *Simulque se mulieres intellexerunt*

ver-

vertunt capillum, & oculo lasciviore comam sibi inferunt, crinibus a fronte diversis apertam professae mulierositatem. Festus: *Sertis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetustissimus fuit.* Hinc ergo *in vita, Soli gerundum morem & capiendos crines*, est uni Philolachi morigerandum, & vittam matronalem induendam, uni servandum pudorem, & a vita meretricia, quæ corpus vulgat, abstinendum. MOSTELL.

§. XVI. *Ib.* vs. 118. *Interpolus* & *interpolis*, proprie dicitur de vestimento, quod vetus atque aliquibus locis detritum, arte politurae futuræve faciem novam accipit. Martian. IC. l. XLV. de Contr. Emt. *Si vestimenta interpola quis pro novis emerit.* Glossæ Isidori: *Interpolis vestis, quæ ex vetusta fit nova.* Hinc Plautus *interpoles* vocat vetulas, quæ unguentis, comtu, fuco, ætatem dissimulant, & cum anus sint, puellæ volunt videri. Sic *interpolari* proprie dicitur vestimentum, Cicer. ad Q. Fr. II. ep. 11. *Quod cum vult renovare honores eosdem, quo minus togam prætextam interpolet quotannis.* At translate quicquid aliam faciem aut speciem sumit, quod mutatum, vel vitiatum est, *interpolatum* dicitur, ut ℣. 105. Amphil. I, 1, 161. Cic. in Verr. *Referendo in tabulas & publicas & privatas, quod gestum non esset, semper aliquid demendo, mutando, interpolando.* Varro lib. IV, de L. L. *Multa verba litteris commutatis sunt interpolata.* Nazario in Panegyr. dicitur *veri interpolatrix historia*, quæ veritatem non nudam & simplicem, sed vitiatam mendaciis exhibet. Prudent. *Qui læta Christi culta fur interpolat Addens avenas noxias.*

§. XVII. *Ib. Sc. IV.* vs. 5. *Commissatum ire*, est ire a cæna ad compotationem, aut exercendam aliam juvenilem lasciviam plusculum appotorum, ut solent inclinati. Dictum

MOSTELL. a κῶμος, quod Græcis nihil aliud est quam convivantium e triclinio foras prodeuntium lascivia. Hinc κωμάζειν saltare post compotationem; inde & est Latinis *commissari* eodem modo, interdum idem est quod crapulæ indulgere & ebrietati, quia hæc duo fere conjungebantur: inde *comissari* pro bibere a cæna. Rud. V, 3, 67. Stich. V, 4, 4 & V, 7, 7. Sueton. Vitell. XIII. distinguit a se invicem jentacula & prandia, & cœnas comissationesque. Lucian. in Bis Accusato ait, *Lunæ officium est, ut comissantibus præluceat.* Cicer. Philipp. V, 6. *Saltatores, citharistas, totum denique comissationis Antonianæ chorum.* Idem eleganter ad Attic. I, 16. de corruptis adolescentibus, reliquis Catilinariæ conjurationis: *Nostri illi comissatores conjurationis barbatuli juvenes.* Prodibant autem in convivali veste corollas capiti impositas colloque appensas habentes, pueris præcedentibus, qui funalia gestabant, fidicina denique præcinente. Male scribunt vulgo *comessari.* Nam si a *comedo* descenderet, prima foret brevis. Martial. V, 16.

At nunc conviva est comissatorque libellus.

Idem:

Qui nec leno potes nec comissator haberi,
Quid tibi vis, urbem qui Fabiane petis.

§. XVIII. *Dare ab aliquo cantharum circum*, id est, dare
Ib. ✝ 33. alicui, ut inde in orbem per omnes convivas circumferatur, ex more, quem indicat Persa V, 2, 40. Sic Asinar. *Dare ab summo*, id est, dare ei qui summus in lecto accumbebat, ut inde circumferretur. V, 2, 41. In lecto uno accumbebant, Argyrippus, Demænetus, Philenium.

Sum

MOSTELL.

Summus erat Argyrippus, medius Demænetus, infima meretrix Philenium, quæ in sinu senis Demæneti accumbebat. Ideo ab summo nempe Argyrippo jubet dari vinum, ab infimo nempe loco lecti, jubet sibi dari suavium a Philenio. Pers. V, 1, 19. *Age, puer, a summo septenis cyathis committe hos ludos*, id est, da principium compotationi, porrigendo septem cyathos illi, qui summus accumbit. Nam committi ludi dicuntur, cum inciperent. Cicer. in Caton. Maj. *Et is sermo, qui more majorum in summo adhibetur in poculis*, id est, quem is, qui in summo loco accumbit, orditur, & deinde in orbem suo quisque loco convivæ continuant.

§. XIX. *Act. II. Sc. 1. vs. 10.*

Subire sub falas dicuntur milites in oppugnationibus urbium & castellorum, quum in muros, & præcipue in murorum turres evadere nituntur. *Falæ* turres sunt rotundæ, quarum fastigium ovi refert imaginem. Græci, teste Vitruvio βάρεις appellarunt: *Et ipsarum, inquit, ædium species baricæ, ut baris seu falæ humiles, latæ*. Unde in Circo, quæ alii *ova* appellabant, Juvenalis appellat *falas*: *Consulit ante falas Delphinorumque columnas*. Etenim *falæ*, seu *ova*, ᾠοειδὲς δημιούργημα. Non: *Falæ turres sunt ligneæ*. Ennius XV. *Malos diffundet, fiunt tabulata falaeque*. Hæc enim & e Circo, qui apud veteres propter spectatores e ligno erigebantur. Idem alibi observat *falam* positum apud Nævium pro fallacia, ut *machina* & *fabrica* pro eadem dicatur: *Me non vocavit, ob eam rem hanc fieri falam*.

§. XX. *Ib. v. 58.*

Clavis Laconica, est quæ ab exteriore forium parte immittitur claustro ad aperiendum, qualibus hodie fere utimur. Veteres duo genera clavium habebant βαλανάγρας καὶ λακωνικάς, βάλανος erat

MOSTELL. ferrum glandis facie & cavum, quod in foramen seræ, hoc est, lignei vectis, τῆ μοχλῆ, immittebatur, & sic seram committebat januæ, ut nisi extracto eo revelli non posset sera, nec janua aperiri. Ita autem in seræ foramen incidebat Βάλανος ut tota lateret, ne erui posset inde, nisi immisso alio ferro oblongo, quod in cavitatem Βαλάνε ita inibat, ut eam comprehenderet ac sursum traheret. Illud ferrum Græcis dicebatur Βαλανάγρα, κλεῖς παρὰ τὸ ἀγρεύειν τ̀ Βάλανον, & Latinis est clavis. Foramen illud Græcis vocabatur Βαλανοδόχη. Cæterum, ut januæ reserari possent ab illis, qui foris erant, satis grande foramen supra locum seræ relinquebatur in ostio, per quod manus transmitti quiret, & Βάλανος in Βαλανοδόχην demitti claudendæ januæ ergo, & rursus ejusdem aperiendæ gratia Βαλανάγρα in Βάλανον immitti. Appul. IV. *Lamachus, qua clavi immittendæ foramen patebat, sensim immissa manu claustrum revellere gestiebat.* Et hæc forma communis fuit clavium & claustrorum. Alia solertior ratio fuit per claves Laconicas, quæ & Salm. p. 931. κρύπται dicebantur, quod totæ intra claustrum immersæ laterent, atque hæ exterius immissæ aperiebant. Dicebantur eædem & *Cariæ* a Caribus populis. Avienus in Arat. *Si qualem Caria quondam Noverat intrantem per claustra tenacia clavem.* Theon. ἐχ' ὡς νῦν ἐκτὸς ἦσαν αἱ κλεῖδες, ἀλλ' ἔνδον τὸ παλαιὸν παρ' αἰγυπτίοις καὶ λάκωσι. (Vide omnino Salmas. Exerc. Plin. pag. 650. *& seq.*) 925. sqq. ed Paris.

§. XXI. Ib. Sc. 2. ℣. 44. *Capitalis res, locus, homo*, diverso modo dicitur, & quidem *res capitalis*, quæ caput, salutem & incolumitatem tangit. Stich. III, 2, 46. Unde apud antiquos *rei capitalis diem dicere* alicui, id est, accusare capitis. Liv. III, 14. *Cui*

rei capitalis dies dicta sit, & de quo futurum propediem judicium, eum indemnatum indicta causa non debere violari, quæ supra dixerat. Liv. III, 11. *Virginius Cæsoni capitis diem dicit*. Liv. XXV, 4. *Confestim Carvilii, omissa mulctæ certatione, rei capitalis diem Postumo dixerunt*. *Damnatus rei capitalis*. Cic. pro Cluent. cap. II. dixit: *Mulierem, quod ab haeredibus secundis accepta pecunia, partum sibi medicamentis abegisset, rei capitalis esse damnatam*. Et ita pro re capitali compendio quodam dicebant interdum *capital*. Sic *Capital facere*, est committere facinus pœna capitis vindicandum. Menechm. I, 1, 16. Justin. II, 7. *Post multas clades capital esse apud Athenienses coepit*. Liv. XXIV, 37. *Praesidio decedere apud Romanos capital esse; & nece liberorum suorum eam legem parentes sanxisse*. Sil. Ital. *Praevetitum namque & capital committere Martem Sponte viris*. *Locus capitalis*, inquit Festus, *ubi si quid violatum est, capite violatoris expiatur*. Et ita hic in Plauto, *capitalis aedes facta*. Denique *Homo capitalis* pro nefario ac scelerato. Cic. III. de Offic. Quum recitasset versus, quos in Phœnissis apud Euripidem pronunciat Eteocles, subdit: *Capitalis Eteocles, vel potius Euripides, qui id unum quod sceleratissimum omnium fuerit, exceperit*. ad Herenn. XXVI. *Ut si quis dicat quadruplator, ut breviter describam, capitalis esto*. Philipp. V, 12. *Epistolam Antonii, quam ad quendam septemvirum capitalem hominem, collegam suum miserit*. *Injustitia capitalis injustissima* I. Offic. 18. *Totius autem injustitiae nulla capitalior, quam eorum, qui dum, cum maxime falluntur, id agunt, ut viri boni esse videantur*. Eidem *oratio capitalis*, II. Off. cap. 21.

MOSTELL.

Pilam injicere alicui, πειρᾶσθαι, est tenere aliquem,

§. XXII. Act. III. Sc. 1. v. 4.

MOSTELL. quem, moram atque impedimentum objicere. Sumta translatio ex armatura Romanorum, & præliandi modo. Gravis armaturæ milites præter ſcutum, gladium Hiſpanienſem, galeam æream, & ocreas, pila gerebant duo, teſte Polyb. lib. VI. Unde & *Pilani* dicebantur. Ovid. lib. III. Faſtor. ℣. 129.

Inde pares centum denos ſecrevit in orbes
Romulus, haſtiles conſtituitque decem.
Et totidem princeps, totidem pilanus habebat,
Corpora; legitimo quique merebat equo.

Quorum verborum hæc eſt ſententia: *Pares* ſunt ætate & habitudine juvenes. Eos *decies centenos*, hoc eſt mille, *ſecrevit* Romulus, atque inde fecit decem haſtatorum ordines. Totidem fuerunt principum, totidem pilanorum ſive triariorum: ſic ut legio conſtans hac triplici acie, haſtatorum, principum, triariorum ſeu pilanorum, eſſet trium millium capitum. Deſcriptio pili Romani eſt apud Polybium his fere verbis: *Sunt e pilis quaedam craſſa, quaedam tenuia: e ſolidioribus, quae rotunda ſunt, palmarem habent dimidietatem, ſive diametrum: quae quadrata, latus: tenuia (Sabinis genus venabuli eſt) mediocribus ſunt ſimilia: Iſtrorum omnium haſtile tres fere cubitos longum eſt: aptatur ſingulis telum ferreum, hamatum, paris longitudinis cum ipſo ligno, cui firmiſſime adnexum eſt.* Sic ille. In præliando autem primum, modico ſpatio ab hoſte diſtantes, pila conjiciebant, dein gladiis res gerebatur. Pari translatione *injicere ſecurim*. Cic. pro Murena: *Quam te ſecurim injeciſſe putas petitioni meae*, id eſt, qua re qui incidiſſe, atque inefficacem te putas feciſſe

pe-

petitionem meam. Id. pro Planc. *infligere Reipubl. securim.* MOSTELL.

Hoc habet, id est, peractum est consilium, tactus est, consilium apud me inveni, ita eum tentabo, consilium habeo quo efficiam, quod volo, quo illum capiam. Formula est ex Amphitheatro petita in gladiatorem stratum & vulneratum, vel irretitum, gladiatoris insultantis, ac, etiam spectatorum acclamantium, ut observat Donatus ad Andr. I. Sc. 1, 55. *Certe captus est, habet*, verba sunt Donati: *Id est vulneratus est. Habet enim, qui percussus est: & proprie de gladiatoribus dicitur: quia prius alii vident, quam ipsi sentiant se percussos.* Iterumque idem: *Habet: Sic dicitur de eo, qui lethaliter vulneratus est.* Eadem formula hic utitur servus significans se invenisse, quæ percuteret vel feriret. Virgil. Aeneid. XII. ℣. 294. *Hoc habet, hæc melior magnis data victima divis.* Senec. Herc. Aet. ℣. 1457. *Habet, peractum est. Quas petis pœnas dedit* Idem alibi: *Habet, peractum est, fata se nostra explicant.* Idem Agamemn. ℣. 901. *Habet, peractum est, pendet exigua male caput amputatum parte*, &c. Prudent. Psychomachia: ℣. 53. *Hoc habet, exclamat victrix regina.* Usurpant inde de eo, cui obvenit malum, quod debebatur aut intentabatur, qui perit, fraudatus, aut deceptus est, ut hic apud Plaut. Tale est apud Suet. Jul. 30. *Eum Pharsalica acie adversarios cæsos profligatosque prospicientem dixisse: hoc voluerunt.* Vide meas Observat. II. 25. p. 428. (& Græv. ad Flor. III, 10.) §. XXIII. *Act.* III. *Sc.* 2. ℣. 26.

Musice ætatem agere, videtur idem esse, quod concinne, eleganter, sic ut in bonam partem capi possit: nam hoc interdum Græcis est μουσικῶς. Interpretes vulgo malunt ex more cantorum læ- §. XXIV. *Ib.* ℣. 40.

MOSTELL. te & laute, & sine suo sumptu. Nam jus cantorum & poëtarum est, inquit Athenæus, ἄκαπνα θύειν, id est *laute epulari sine sua impensa*. In quo proverbio θύειν potius quam τὸ ἱνοκεῖσθαι sacrificandi actum notat, quia rem sacram convivium opiparum sequebatur. Ἄκαπνον proprie *sine fumo*, interdum idem est quod ἀδάπανον *sine sumtu*, quia dapsilium epularum, & in his sumtus facti, symbolum est ignis sive fumus. Hinc ergo dicebatur apud Græcos ἄκαπνα ἀοιδοὶ θύομεν, id est *nos cantores sine fumo sacrificamus*, quamvis frigido foco nostro, nulloque sumtu facto, tamen epulamur. Notandum proverbium, sed tamen hæc interpretatio loco Plauti non quadrat. vide Heins. ad Max. Tyr. p. 239.

§. XXV. *Velim ut velles* formula elegans atque conci-
Ib. ṽ. 35. sa, qua utebantur adversum eos, quibus res secus atque optarent, succedebat, συμπάθειαν suam contestantes, se vicem eorum dolere, & meliorem fortunam optantes. Integrum est enim, *velim, ut velles, ita tibi evenire*, vel evenisse, non scilicet ita *ut nunc est*. Senec. ep. LXVII. *Adspice M. Catonem, sacro illi pectori saevissimas manus admoventem, & vulnera parum demissa laxantem. Utrum illi tandem dicturus es: vellem quæ velles, & moleste fero? an feliciter quod agis*, id est, utrum in hoc actu fata sibi accelerantem miserum eum putabis, an felicem. Nam miseris dicimus, sc. ista duo priora, *vellem quæ velles*, & moleste fero; at illis qui feliciter aliquid aggrediuntur, dicimus, *feliciter quod agis*. Formula gratulantis ei, cui secundi & boni aliquid obtigerat, qua significat cupere se eum perpetua felicitate frui. Et *Vellem quæ velles*, alloquentis eum, cui male & adversus animi sententiam erat, qua indicabat do-

lere

lere sibi, quod illi male esset, q. d. vellem tibi ita esset, ut tu ipse quoque velles. MOSTELL.

Vehere clitellas dicitur hic, qui deceptus est, cui eodem sensu *sarcina imposita est*, ex Asin. II, 1. extr. *Qui probe oneratus est*, ex Mil. III, 3. 60. *Cui onerata est samia*, ex Aul. II, 2, 20. de quo supra. *Clitellæ* sunt sellæ dossuariæ, quibus insternuntur jumenta ad onera commodius accipienda, & portanda, præcipue asini. Apud Phædrum asinus ad senem pastorem dicens introducitur: *Quid refert mea cui serviam, clitellas dum porto meas.* lib. I. fab. 16. extr. Liv. XXV, 36. *Ut tamen aliquam imaginem valli objicerent, clitellas alligatas oneribus, velut struentes ad altitudinem solitam, circumdabant, cumulo sarcinarum omnis generis objecto, ubi ad struendum clitellæ defuerant.* Unde proverbium, *Bovi clitellas:* de iis, qui gravius subierunt onus, quam ferre valeant humeri. Cic. lib. V. ad Att. epist. 15. *Clitellæ bovi sunt impositæ. Cillane non est nostrum onus: sed feremus.* ubi *Cillani* nomine mulionem, seu asinarium, interpretatur Bosius, nam κίλλον Dores asinum vocabant, teste Polluce, unde ἡμικίλλον dixit mulum, quasi dimidium asinum. Cic. XIII. ad Att. 13. Quint V, 11. *Cui confine est παροιμίας genus illud, quod est velut fabula brevior, & per allegoriam accipitur: Non nostrum, inquit, onus, bos clitellas.* Ammian. Marcell. XVI. de facete dictis a Juliano: *Cum exercere præludia disciplinæ castrensis cogeretur, artemque modulatius incedendi per Pyrrhicam* (erat saltatio bellica cum armis) *concinentibus disceret fistulis, vetus istud proverbium, Clitellæ bovi impositæ sunt, plane non est nostrum onus, exclamavit.* §. XXVI. Ib. ℣. 91.

Redhibere emtum, est facere ut recipiat venditor, §. XXVII. Ib. ℣. 113.

MOSTELL. tor, reddita pecunia, quod habuit ante contractum, atque ita, contractum dissolvere. Festus: *Redhibitum proprie dicitur, quod redditum est improbatumque ei qui dedit: idemque rursus habere coactus est id, quod ante habuit.* Verbum est Ictorum, unde *redhibitio* ἀναγωγή, etiam Quintil. lib. VIII, 3. *An non pudeat certam pecuniam creditam periodis postulare, aut circa stillicidia adfici, aut in mancipii redhibitione sudare?* Eadem vulgo dicitur *redhibitoria actio*, quæ est ædilitia, in hoc data, ut venditor, quod vendidit, ob vitium ejus morbumque in venditione dissimulatum recipiat. Interdum & *venditor redhibere* dicitur, ut sit idem quod recipere, quasi iterum habere. Mercat. dixit II, 3, 84. *se redhibere, si non placeat.*

§. XXVIII. *Act. IV. Sc. 1. v. 25.* *Die crastini*, & sic *die pristini*, *die quarti*, *die quinti*, *&c.* dixerunt veteres pro cras, vel crastino die, pridie, die quarto, die quinto. Menæch. V, 9, 96. id est septimo post hunc die, Pers. II, 3, 8. Cato in Origin: *Igitur Dictatorem Carthaginiensium magister equitum monuit, mitte mecum Romam equitatum: die quinti in Capitolio tibi cœna cocta erit.* A. Gell. X, 25. Intelligitur in his omnibus ἐλλειπτικῶς τὸ *solis*, ut integre sit: *Die crastini solis, die quarti solis.* Vide Gell. X, 24.

§. XXIX. *Ib. Sc. 2. vs. 20.* *Defendere injuriam alicui*, significat arcere, prohibere ab aliquo, cui infertur. Cicer. pro Rosc. Amer. *Omnes hi, quos videtis adesse in hac causa, injuriam novo scelere conflatam, putant oportere defendi: defendere ipsi propter iniquitatem non audent.* Quale Virgilii: *Solstitium pecori defendite.* Horat. I. Od. 17, 3. Cæs. I. Gall. c. 44. *Quod bellum non intulerit, sed defenderit.* lib. II. *Cum alias bellum inferrent, alias illatum defenderent.* c. 29. f.

Al-

Atque eleganti usu in re subita interponitur, quasi significaret continuo, statim, extemplo, ut apparet ex verbis hujus loci, *Capio consilium .... segregent*. Sic Epid. II, 2, 33. Bacchid. II, 3, 45. Mercat. II, 1, 32. Virg. I. Georg. 201. *Non aliter quam qui adverso vix flumine lembum Remigio subigit, si brachia forte remisit, Atque illum in præceps prono rapit alveus amni*. Liv. XXVI, 37. *Hinc Quintium simul pugnantem hortantemque suos incautum hasta transfigit. Ille atque præceps cum armis procidit ante portam.* MOSTELL. §. XXX Act. V. Sc. 1. vs. 9.

Mittere lineam ponitur pro tentare, captare, explorare. Translatio ducta a piscantibus harundine, quæ *linea* appellatur propter linum, quo hamus tenetur. Senec. *Sentit tremulos linea pisces*. Martial. III, 58. *Tremulave captum linea trahit piscem*. Sic etiam *mittere*, Petron. *Unde plani autem, unde levatores viverent, nisi aut locellos aut sonantes ære sacculos in turbam mitterent.* §. XXXI. Ib. ✠. 22.

Disceptator, idem quod judex, arbiter. Cic. de Leg. II: *Juris disceptator, qui privata judicet, judicarive jubeat, Prætor esto*. Idemque infra: *Aequitatem, qui rogat habeto, pari jure cum eo, quicumque erit juris disceptator*. Liv. XXXIX, 25. *Ibi cum Romani legati disceptatorum loco, Thessali Perræbique, & Athamanes, haut dubii accusatores, Philippus ad audienda crimina tanquam reus, consedissent*, §. XXXII. Ib. Sc. 2. ✠. 16.

ME-

MENÆCHMI.

§. I. *Prol.* vſ. 15. NOn *modio neque trimodio*, *verum ipſo horreo admetiri*, vel *demenſum dare*, *argumentum*, *narrationem*, *convitia*, vel *rem quamcunque*, eſt abundantiſſime, copioſiſſime vobis admetiar, (translatio ſumta a menſuris aridorum) ſic ut ordinarius modus admetiendi, qui eſt per modios, ſuperetur, & per horrea computandum ſit, quod inſtar frumenti demenſum datur. Xerxes, & ejus exemplo poſt Darius, qui cum Alexandro bellum geſſit, ad recenſendam infinitam multitudinem exercituum ſuorum circumvallato loco, qui decem millia armatorum caperet (πῆχυς μυρίανδρος vocat Ariſtides Rhetor) numerum copiarum iniere, teſte Curt. lib. III. Herod. lib. VII. Plin. IV, 11. Sic & is, qui admodum dives eſt, per hyperbolen Horatio dicitur *nummos metiri*, lib. I. Sat. I. *Ut metiretur nummos*. Et apud Petron. *Uxor*, *inquit*, *Trimalcionis Fortunata appellatur*, *quæ nummos modio metitur*. Et apud eundem: *Ni tabellarius in terram veniſſet*, *decem vehiculis dives*. Et nummi & homines numerantur: non menſuræ eorum quantitas æſtimatur. Quemadmodum menſura frumenti modiis fit, aut trimodiis, non hor-

horreis. Cic. VI. ad Att. I. ait *se publicanis in provinciam dare pleno modio verborum honorem, invitationem crebram.* MENÆCH

Umbilicus diei, id est meridies, sive medium diei. Quia umbilicus in medio corporis humani est, ideo varie eam vocem transtulerunt ad aliarum rerum medium significandum. Cic. VI. Verrina: *Nemus Enyæ adjacens, quod in media Sicilia situm sit, umbilicum Siciliæ* nominari ait. Liv. XXXV, c. 18. *Ætolos* ait *umbilicum Græciae incolere.* Plin. III, 12. *Italiae umbilicum* testatur esse *agrum Cutiliae in agro Reatino.* Sic Delphos *terrae umbilicum* vocabant antiqui. Plutarch. Defect. Oracul. Pindarus. Python: od. 11. Πυθῶνά τε καὶ ὀρθοδίκαν γᾶς ὀμφαλὸν κελάδητε. Scholiastes Germanici de equis Solis pag. 141. *Erythraeus Graece ruber dicitur, quod a matutino tempore rubicundus exurgat. Athon lucidus dicitur, quod tertia hora instante lucidior fulgeat. Lampros vero lucens vel ardens dicitur, quod fit dum ad umbilicum diei contra Arcticum conscendit circulum. Philogaeus Graece amans terram dicitur, quod hora nona proclivior vergens, occasui pronus incumbat.* Et Plauti imitator Fulgentius de Sole: *Cum ad umbilicum diei centratum conscenderit circulum.* At quum de libris loquerentur, aut scripto aliquo grandiore loquentes, utuntur phrasi: *Ad umbilicum adducere, venire*, non medium significat, sed finem. Perfectis enim libris scriptis ex osse, ligno, cornu, ebore, aliave materia apponebant exterius clausuram aliquam ad continendum volumen, quam *umbilicum* vocabant. Catullus XXII. *Chartae regiae, novi libri, novi umbilici.* Martial. *Liber umbilicis cultus atque membranis.* Qui quia non addebantur nisi absolutis, ideo Horat. Epod. XIV. *Promissum carmen iambos Ad umbilicum adduce-*

§. II. Act. I. Sc. 2. vs. 45.

BIN ÆCH. *ducere*, id est perficere, finire. M. Senec. Suasor. VI. *Ergo ut librum velitis usque ad umbilicum evolvere, adjiciam suasoriæ proximæ similem.* Martial. IV, 91. Jam *pervenimus usque ad umbilicum.* (vide Dempster. ad Rosin. pag. 40.)

§. III. Ib. ṽ. 50. *Agitator*, vulgo auriga, aut mulio. Virg. I. Georg. *Oleo tardi costas agitator aselli Vitibus aut onerat pomis.* (ut & *agitare* illorum est proprium. Asin. III, 3, 118.) Iterum Virg. II. Aen. *spumantemque agitabat equum.* Horat. II. Sat. 7. Curribus aut agitavit equum, sed κατ' ἐξοχὴν ita appellabantur ii, qui in Circensi ludo currus, aut equos agitabant singulares. Virgil. de hisce: *Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.* Cic. IV. Acad. *Ego, ut agitator callidus, priusquam ad finem veniam, equos sustinebo.* Inscript. T. CLAVDIO. AVG. L. EPAPHRODITO. AGITATORI. FACTION. PRASINÆ. ANICETVS. AGITATOR. FACTIONIS. EIVSDEM. MAGISTRO. SVO. Item: C. AURELIO. POLYPHEMO. AGITATORI. FACTIONIS. RVSSATÆ. SVI. TEMPORIS. PRIMO. ET. SOLO. FACTIONARIO. Item: L. RAPIDIO. L. F. LEM. MVLIONI. ET. MORATORI. LVDI. CIRCENS. (post appellatur *procurator dromi*) ET. AGITATOR. FACTIONIS. VENETÆ. VIXIT ANNOS. IX. RAPIDIA. MARITO PIISSIMO. B. M. F.

§. IV. Ib. ṽ. 54. *Capere collegium augurum*, est idem quod adhibere, consulere. Sic *capere judicem*, *arbitrum*. Mostell. III, 1, 30. Argum. Amph. VII. Pro adsumere, consentire in aliquem, eligere. Sic *capi* dicebantur propria signataque phrasi virgines Vestales, Flamines, Pontifices, Augures, id est ad-

adsumi, cooptari in collegium. Fabius Pictor formulam recitat Vestalis eligendæ: *SACERDOTEM. VESTALEM. QUÆ. SACRA. FACIAT. QUÆ. IOUS. SIET. SACERDOTEM. FACERE. VESTALEM. PRO. P. R. L. UTRIQUÆ. OPTIMA. LEGE. FOVAT. ITA. TE. AMATA. CAPIO.* Suet. Aug. XXXI. Tac. II. Annal. LXXXVI. *Postquam retulit Cæsar capiendam virginem in locum Occiæ, quæ septem & quinquaginta per annos summa sanctimonia Vestalibus sacris præfuerat.* lib. IV, 16. *Decretam Corneliæ virgini, quae in locum Scantiae capiebatur HS. vicies.* lib. XV. *Defunctaque virgo Vestalis Laelia, in cujus locum Cornelia ex familia Cossorum capta est.* L. Sylla II. Rer. Gestarum *P. Cornelii, cui primo cognomen Syllae impositum est, flamen Dialis captus.* M. Cato: *Ego nunc volo jus pontificum optime scire, jamne ea causa pontifex capiar? Si volo augurium optime tenere, ecquis me ob eam rem augurem capiet?* Usus etiam hujus verbi est in rebus aliis, ut *capere locum castris*, Sallust. Sic & *captus locus*, inquit Festus, ad sacrificandum legitime constitutus. Cæsar. Liv. Virg. in Cul. *locum capit, hunc & in orbem destinat*, id est eligit & limite ducta designat. MENÆCH

Scitamenta sunt cupediæ, deliciæ ciborum. Glossar. *Scitamenta*, ἡδύσματα. Appul. IX. Met. *Crustula, hamos, laterculos & complura scitamenta mellita.* Symmach. I, 23. *Quod si ego cænas dapales & Saliare convivium, tum visceriationes atque epulum postulassem, tu mihi mensas secundas & scitamenta eximiæ lancis apponeres.* Paull. ep. XXXI. *Apposuisti mihi divites escas, quæ me esurientem facile in omnia verborum tuorum, quasi in varia ele-* §. V. Ib. Sc. 3. ṽ. 26.

cta-

MENÆCH. *ctarum gustu & adspectu dapum scitamenta rapuerunt.*

§. VI. *Ib. v. 29.* *Melvinam suggerere*, est ingens desiderium & appetitum stimulare, cupiditatem alicujus flagrantissimam in quacunque re excitare: magis proprie in cibis, famem & appetentiam milvi (voracissimæ & hiantis semper volucris) addere. Unde & *Miluus*, & *milvinus* pro raptore. Pœn. V, 5, 13. *Et milvinæ ungulæ* pro rapacissimis manibus. Pseud. III, 2, 63. Cic. ad Q. Frat. *Renuntiatus mihi Licinium plagiarium cum suo pullo milvino hiatu exigere.* Ovid. II. Met. *Ut volucris visis rapidissima miluüs extis.* Ita enim per diæresin, cum alias duarum syllabarum milvus, ut scribendum esse semperque scriptum & pronunciatum (nisi quando trisyllabum, *milvius* faciunt) apud veteres ex antiquis codicibus bene observarunt viri eruditi, non *milvius*. *Milvinus* igitur est adjectivum, sub quo hoc loco intelligitur *fames*, *cupiditas*, quod Plauto familiare est. *Milvinam suggerere*, id est *rabidam facere orexin*. Juven. Sat. VI.

§. VII. *Act.* II. *Sc.* I. *vs.* 30. *Æstive viaticatus*, id est levi, tenui, parvo viatico instructus. Viatores, præsertim tenuiores, æstate minus sibi provident de viatico, quam hyeme: nam & paucioribus diebus, quo volunt, perveniunt, non tempestatibus hibernis, non glaciali mari detinentur; & inter eundum frugibus, quos capiunt ex agris, prope vitam tolerare possunt, & sub dio sine injuria corporis cubare, minusque in vestem impendunt. *Æstivum* etiam dicitur, quo per æstatem utimur. Sic Plin. *Vestes sericæ dicuntur æstiva levitate.* Et *æstivum aurum* vocat Juvenalis annulos non solidos, sed cassos

ſos interius, quibus homines lauti & molles utebantur, ne, quum ſingulos digitos numero annulorum fere contegerent pondere, nimis gravarentur: *Ventilat aeſtivum digitis ſudantibus aurum.* Propert. IV, 8, 37. MENÆCH.

Lygdamus ad Cyathos, vitrique aeſtiva ſupellex,
Et Methymnaei Graeca ſaliva meri.

Porco ſacro ſincero piandum eſſe, eſt male ſanum eſſe, inſanire. Horat. II. Sat. III, 165. *Non eſt perjurus neque ſordidus, immolet æquis Hic porcum Laribus; verum ambitioſus & audax, Naviget Anticyram.* Opponuntur enim hæc duo: *Immolare porcum æquis Laribus*, & *navigare Anticyram* debere. Eſtque poſterius pro inſanire, quia multum hellebori naſcebatur in Anticyra, quo cerebrum purgaretur. Illud prius eſt ſanum eſſe: qui enim propter id, quod ſanus eſt, diis gratias agit, immolat æquis diis porcum. Intelligi etiam poteſt cerritus (de quo Amph. II, 2, 145.) Nam Cereri præcipue immolabatur porcus, quod infeſtus frugibus eſſet, &, ut ait Ovid. in Faſt. ſemina pando roſtro eruit. Inſignis eſt locus Varronis II. de R. R. *Ab ſuillo genere pecoris immolandi initium ſumtum videtur, cujus veſtigia, quod initiis Cereris porci immolantur, & quod initiis pacis fœderum feritur, porcus occiditur.* Et poſt: *Nuptiarum initio antiqui Reges & ſublimes viri in Hetruria, in conjunctione nuptiali, novæ nuptæ & novis maritis primum porcum immolant. Priſci quoque Latini, ut & Græci in Italia, idem factitaſſe videntur, nam & noſtræ mulieres, maxime nutrices, naturam, qua fœminæ ſunt, in virginibus appellant porcum, & Græci, χοῖρον ſignificantes, eſſe dignam inſigni*

§. VIII. Ib. Sc. 2. vſ. 15. & 38.

MENÆCH. *nuptiarum. Sacres* autem dicebant veteres tertia declinatione, pro quo nos sec. declinat. *sacros*, ut apparet ex Rud. IV, 6, 4. et Varrone. Mysticos appellat Propert. I. el. 10. Aristop. in Acharn. ℣. 764. Τί δαὶ φέρεις; ΜΕ. Χοίρους ἐγώνγα μυστικάς. qui & ibidem monuerat χοιρίων μυστηρικῶν. *Sinceri* autem nihil aliud sunt quam puri & sine labe corporis, integri: nam hoc requirebatur in victimis, eaque de causa, priusquam mactaretur, inspiciebatur a sacerdotibus, quod proprio verbo dicebant victimas *probari*. Varro loco citato. Tertull. Apolog. XXX. *Ut mirer, quæ hostiae probantur penes vos a vitiosissimis sacerdotibus, cur praecordia potius victimarum, quam ipsorum sacrificantium examinentur.* Ovid. de hac integritate: *Rursus sine vulnere corpus Sincerumque fuit.* Omnia optime illustrat Varro lib. II, 1. Pag. 63. *Porci vero ad duo menses a mamma non dijunguntur; e queis quoniam puri sunt ad sacrificium, ut immolentur, olim appellati sacres, quos appellat Plautus, cum ait: Quanti sunt porci sacres? Sic boves altiles, ad sacrificia publica saginati, dicuntur opimi.* Et cap. IV. *Qui a partu decimo die habentur puri, ab eo appellantur ab antiquis Sacres, quod tum ad Sacrificium idonei dicuntur primum. itaque apud Plautum in Menaechm. quum insanum quem putat, ut pietur in oppido Epidamno interrogat. Quanti hic porci sunt sacres.*

§. IX. *Ib.* ℣. 24. *Pro sano loqui, facere*, est instar hominis sani, tanquam sanum. Cæsar V. de B. Civ. *Nihil hunc se absente pro sano facturum arbitratus, qui præsentis imperium neglexisset.* Men. V, 5, 28, 42. Liv. 29. *Primum adeo incredibilis visa res, ut non pro vano modo, sed vix pro sano nuntius audiretur.* Capt. III, 4, 10. Propert. I. el. 10.

Non

Non tibi pro vano verba benigna cadant. MENÆCH.

Liv. XXXV, 46. *Id primum eos pro amicis facturos, si rusculo excedant atque abeant.*

Homo multus, nimius, est qui multum negotii facessit, tanquam ipse non solus, sed multi cum eo. Pro homine tetrico morosoque & importuno, quem Græci φορτικὸν dicunt. Afran. apud Nonium: *Multa es, & molesta multum.* Catull. §. X. Ib. vs. 41.

Multus homo, es Naso: nam tecum multus homo est qui
Descendit: Naso multus es & pathicus.

Flav. Vopisc. in Epist. Valeriani de Aureliano scripta: *Nimius, multus est, gravis est, ad nostra non facit tempora.* Græci πολλὸν dicunt hominem gravem & serium, & quantivis pretii, at Latinis *multus* semper in malam partem pro ardelione usurpatur & satageo. Tac. Hist. Lib. III, 52. *Erant inter duces qui necterent moras: quippe nimius jam Antonius, & certiora ex Mutiano sperabantur*, id est, non ferendus, intolerabilis. Lib. IV. *Rebus secundis nimii.* Idem in vita Agric. VII. de vicesim. legione seditiosa & tumultuante: *Seditiose agere narrabatur: quippe legatis quoque consularibus nimia ac formidolosa erat.* Servius ad illud Virg. *Nunc acris Oronti: Nunc fortis, alias velocis: quidam acrem unamquamque rem vegetam ac nimiam tradunt.* Tacit. Ann. II, 34, 6. *Urgulaniæ potentia adeo nimia civitati erat, ut testis in causa quadam, quæ apud senatum tractabatur, venire dedignaretur.* Salust. Jugurth. LXXXII.

Delicias facere, significat ludere, jocari, irridere aliquem. Pœn. I, 2, 68 & 82. Casin. III, 1, 14. Sic *delicatum esse*, Most. IV, 2, 32. §. XI. Ib. Sc. 3. v. 30.

Cantherino ritu astantes somniare dicuntur qui torpent & marcent, nec præsenti ac vigenti sunt ani- §. XII. Ib. v. 44.

MENÆCH. animo, qui nihil agunt pro vigilantibus aut excitatis. *Somnia* vana sunt, illusoria, habentia, ut ille ait, *Vera simul falsis, permixtaque flumina, flammis.* Inde *somniare* pro errare, delirare, nugari. Curc. IV, 3, 14. Most. IV, 2, 38. & 3, 21. *Cantherii* sunt equi castrati, qui cum mascula parte spiritus animosque feroces amiserunt, & stantes placide quasi conniventes oculis, somniculosique & dormitantes conspiciuntur, ut credi possit eos somniare.

§. XIII. Ib. ỳ. 82. *Adversum ire vel venire alicui*, non tantum est obviam ire, sed etiam ire quæsitum aliquem loco designato: & dicitur præcipue de servis, qui veniunt ut dominos aliunde deducant. Most. I, 1, 19. IV, 2, 16. Phaniscus appellatur, *adventor*, *servus nempe talis*, qui dominum advocatum ab amicis, aut si qua prodierit, constituto tempore & loco requirit & opperitur, domumque deducit. Men. V, 6, 29. Stich. IV, 2, 27. Men. II, 3, 82. & 90. III, 1, 17. pro venire ex constituto. Terent. Adelph. I, 1, 2. *Non rediit hac nocte a cæna Æschinus? neque servulorum quisquam, qui advorsum ierant.* Sic *obviam venire* est venire aliquo, ut ibi expectes alterum, aut venire ex constituto, Rud. III, 6, 18. Sic etiam *occurrere*, Pœn. Prol. XLIII. Pseud. IV, 7, 101. Cic. III. Verr. 27. *Nolle se negotii quidquam habere dicebat, sed accepta pecunia quamprimum aliam civitatem occurrere.* Liv. XXXI, 28. *Concilium Ætolorum statuta die futurum erat, Huic ut occurrerent legati regis iter accelerarunt. Atheniensium quoque legati ad concilium occurrerunt.*

§. XIV. Act. III. Sc. 3. vs. 1. *Amare aliquem, ut faciat*, dicitur pro orare amanter. Cistell. I, 1, 106. Men. II, 3, 71. Pers. II, 5, 2. Ubi *amare multum* non significat amore consequi, aut diligenter, sed refertur ad

præ-

præcedens *habere animum bonum*, & significat, me hoc amare ut habeat animum bonum, ut sit hilaris. Sic & *amabo* hac Scena, 17. Et Martial. *Dic verum mihi, Marce, dic amabo.* MENÆCH.

§. XV. Act. IV. Sc. 2. vs. 19.

In jure rem habeo, id est, apud prætorem, ad tribunal prætoris. Distinguit enim inter eos, quibus res est ad populum, quod fit in judiciis publicis, & comitiis populi, & inter eos, quibus res est ad judicem, nempe vel ab alio prætore ex albo datum, vel a litigantibus captum, & denique inter illos, quibus res est in jure, nempe apud prætorem ipsum Unde Paulus ICtus ait: *Jus dici locum, in quo jus redditur.* Unde phrases illæ *ambula in jus*, Curc. V, 2, 23. *In jus voco te*, Rad. III, 6, 21. *In jus eamus.* In jus adire post Redit. in Sen. IX. *Cum L. Caecilius omnibus direptoribus meorum bonorum in jus adeundi potestatem novam fecerit.* Ceterum ut Paulus, sic & notabili hoc Latinisimo & distinctione utitur Cic. I. de Or. *Nam si quis statuet, hunc esse oratorem, qui tantummodo in jure aut judiciis possit aut ad populum, aut in senatu copiose loqui.* A. Gell. VII, 1. *Scipio quodam die jus in castris sedens dicebat: tum e militibus, qui in jure apud eum stabant.* Sic formulæ ICt. apud Cic. pro Muren. *Quando te in jure conspicio: & inde ego te ex jure manu consertum voco.*

¶. XVI. Ib. V. 24.

Ferre conditiones, est proponere formulam transactionis, qua controversia aut res litigiosa componatur. Antonius apud Cicer. Phil. XIII, 17. *Qui me praecipitem egerit aequissimas conditiones ferentem, & tamen ex his aliquid remittere cogitantem.* Cælius. VIII. ep. 16. *Si existimas eandem rationem fore Caesaris in dimittendis adversariis & conditionibus ferendis, erras*, id est, tam bonum

MENÆCH. fore in ſalute victis tribuenda, quam fuit in conditionibus pacis proponendis. Liv. XXVII, 32. *Enimvero indignatus Philippus victos notari ſibi, ultro conditiones ferre.* lib. XXXVII, 1. *Duae conditiones eis latae ſunt, vel ſenatui liberum arbitrium de ſe permitterent, vel mille talentum darent eosdemque amicos atque inimicos haberent.* *Confragoſae* autem ſunt perplexæ, aſperæ, translatione ducta a regionibus locorum. Ciſt. II, 3, 70. Liv. XXXIX, 43.

§. XVII. Ib. 57. *Reſponſare*, ſignificat ferociter & irreverenter reſpondere, obloqui. Sic Truc. II, 7, 45. Horat. II. Sat. 7. *Reſponſare cupidinibus, contemnere honores Fortis.* Ibid. *Ingens virtus atque animus caenis reſpondet opimis.* Lib. I. ep. 1. *Fortunae te reſponſare ſuperbae Liberum & erectum.*

§. XVIII. Act. IV. Sc. 3. v. 4. *Phrygiones*, dicuntur qui ſubtiliora opera in ſindone aut ſerico, acu aut nendo, conficiunt, & imprimis aureo filo, quod vocant *acu pingere.* Ovid. VI. Metam. *Sive levi teretem verſabat pollice fuſum, Seu pingebat acu ſcires a Pallade doctam.* Quod quia Phrygium inventum, artifices dicuntur *Phrygiones.* Et *lanæ Phrygiæ* laudantur, & artifices in iis auri ſubtemine pingentes. De illis Martial. lib. IV. Apop. 154. *Nec Lacedæmoniæ paſtor donavit amicæ: Deterior tædæ purpura Matris erat!* de his Plin. VIII, 48. *Accipio pictas veſtes jam apud Homerum fuiſſe: unde triumphales natae. Acu facere id Phryges invenerunt, ideoque Phrygiones appellati, qui acu pingunt.* Serv. ad illud III Æneid. 46. *Et Phrygiam Aſcanio chlamydem*, explicat *acu pictam. Hujus enim artis peritos Phrygiones dicimus ſecundum Plautum: in Phrygia enim inventa eſt hæc ars.* Titinn. Barbato, apud Non: *Phrygio fui primo, beneque id opus ſcivi, reliqui acus a-*

ciasque hero atque heræ nostræ. Varro. *Phrygio, qui pulvinar pollet pingere, solias depingebat.* Aulul. III, 5, 34. Apud Senec. & Plin. hæc *vestis Phrygiana* appellatur. Ille quidem lib. I. de benef. 3. *Inveniam alium Poëtam, apudquem præcingantur Gratiæ, & spissis aut Phrygianis prodeant* Plin. VIII, 48. *Togas rasas Phrygianasque Divi Augusti novissimis temporibus cœpisse scribit Fenestella.* Apud quos tamen docti quidam legere malunt *Phryxianas*, a similitudine Phryxei velleris, quia villosa fuerit talis vestis, de quo tamen ego vehementer dubito. Et retineri putant vocabulum a Celtis & Belgis, qui *Frise* vocent. MENÆCH.

Promittere ad cœnam, significat promittere te alicui convivam fore, in cæna adfuturum. Most. IV, 3, 12. Stich. 4, 2, 16. M. Senec. II. Suaf. *Sabinus Asinius venustissimus inter Rhetoras scurra, cum hanc sententiam Leonidæ retulisset, ait: ego illi ad prandium promisissem, ad cœnam renuntiassem. Alludebat:* ὅπως ἀριστᾶτ' ὡς ἐν ᾅδη δειπνήσοντες. Petron: *Hodie quia tanquam Scholastici ad cœnam promisimus, non perdamus noctes.* Plin. I. ep. 15. *Heus tu, promittis ad cœnam? nec venis. dicetur jus ad assem. impendium reddes, nec id modicum.* Sic *promittere ad aliquem.* Stich. IV, 1, 9. Cic. II. Orat. 7. *Nisi prius a vobis impetraro. Quidnam? inquit Catullus, ut hic sitis hodie. Tum, cum ille dubitaret, quod ad fratrem promiserat, ego, inquit Jul. pro utroque respondeo, sic faciemus.* §. XIX. *Act. V. Sc. 2. vs. 43.*

Dare pensum, est phrasis ab antiquis adjudicata lanificio, sic ut pensum esset certum pondus, vel quantitas lanæ, a matre familias ancillis appensa & attributa, ut intra certum tempus pararetur: hac conditione, ut si factum non fuerit, §. XX. *Ib. V. 45.*

MENÆCH rit, aut demenso careant, aut male mulcentur. Mercat. II, 3, 63. & 87. Propert. III. el. 4: *Tristis erat domina, & tristes sua pensa ministræ Carpebant, medio nebat & ipsa loco.* Ovid. epist. Deian. *Crassaque robusto deducis pollice filo Æquaque formosæ pensa rependis heræ.* Just. I, 3. *Invenit eum inter scortorum greges purpuram colo nentem, & muliebri habitu pensa inter virgines partientem.* Titinn. vocat *pensam lanam*, Fullonibus: *Da pensam lanam, qui non reddet tempori putatam recte, facito ut mulcetur male.* Inde transfertur ad quævis alia negotia. Bacchid. V, 2, 33. Pers. II, 4, 1. Varro. II. de R.R. cap. 2. *Sed quoniam nos nostrum pensum absolvimus & limitata est pecuaria quaestio.* Cic. III. Verr. 46. *Meæ diligentiæ pensum magis in Leontino agro est exigendum, propter hanc causam, quod ipsi Leontini publice non sane me multum adjuverint.*

§. XXI. *Lanam carere*, significat purgare trahendo per
Ib. ℣. 49. pectinem, seu instrumentum stylis ferreis horrens, quod inde *carmen* dicitur. Varro VI. L.L. *Carere a carendo, quod cum tum purgant ac deducunt, ut careat spurcitia. Ex quo carminari dicitur tum lana, cum caret eo, quod in ea est nequam.* in etymo fallitur, est enim sine dubio παρὰ τὸ κείρειν id est, *tondere*, quod in Aorist. II. facit ἔκαρον. A *caro*, quod est idem quod carpo, dixerunt *carino*, pro mordeo, & dictis dicteriisque lacesso. Ennius: *Sed neque me decet carinantibus lædere chartis*, id est mordacibus & carpentibus. Idem apud Serv: Ad Virg. Aen. VII. ℣. 361. Et *contra carinans verba atque obscæna profatus: Ab carere*, ξαίνειν, *carmen*, instrumentum ferreum, per quod ducitur lana. Lucret. IV. *Semper enim nova sic radiorum lumina fundunt, Primaque dispereunt, quasi carmine lana trahatur.* Idem sic

descri-

describit Juvenal. *Qui docet obliquo lanam deducere ferro.* Ab hoc eodem sensu dixerunt, *carminare.* Plin. lib. IX. *Lana carminata mergitur.* MENÆCH.

Formicinus gradus, dicitur minutissimus, & per hoc lentissimus, etiam cum acceleratur. Sic *crusculum formicæ* pro tenuissimo crure dixit Martial. III, 93. *Pectus cicadae, crusculumque formicae.* Et proverb. apud Græcos: Μυρμήκων ἀτραποὺς. *formicarum vias* pro angustis & incurvis. Quod ita explicat Suidas: Περὶ Ἀγαθῶνός φησι τοῦ ποιητοῦ, ὡς λεπτὰ καὶ ἀγκύλα ἀνακρουομένου μέλη. §. XXII. Act. V. Sc. 3. ℣. 12.

Ellebori jugere vix curari posse, opus habere, est insanam molem insaniæ contraxisse, horrendum in modum insanire. Elleboro, quod in Anticyra, insula Locridis (Liv. XXVI, 26.) nascitur abundanter, sumpto et alios morbos & imprimis insaniam curari credebant: unde, quem insanum volebant dicere, *elleboro* aut Anticyra illi opus esse dicebant. Ovid. *Imbibe dixissem purgantes pectora succos, Quicquid & in tota nascitur Anticyra.* Suet. Calig. XXIX. Horat. II. Sat. 3. Petron: *Chrysippus ut ad inventionem sufficeret, elleboro animum detersit.* Gell. XVII, 15. Plin. XXV, 5. Dicebant veteres *juger* vel *jugus*, ut later & latus, unde in singulari remansit *jugere*, & plur. *jugera*, *jugerum*, *jugeribus*, & *jugera.* Tibull. *Ut multo innumeram jugere pascat ovem.* *Jugerum* rei rusticæ scriptoribus est modus agri, ut nonnulli tradunt, habens quaquaversum ducentenos pedes, ut alii, ducentenum quadragenum pedum in longitudinem, dimidii in latitudinem. *Jugere ellebori*, est tanta copia ellebori quanta in jugere obseri potest. §. XXIII. Ib. Sc. 5. ℣. 15.

Ex saltu damni elicere aliquem salvum, id est ex loco periculoso. *Saltus* silvæque loca sunt im- §. XXIV. Ib. Sc. 6. v. 30.

MENÆCH. impedita, & fere insidiis apta. Liv. VIII. de loco cladis Caudinæ : *Saltus duo alti, angusti, silvosique sunt montibus circa perpetuis inter se juncti.* lib. IX. De *illa* altera clade Romanorum ad lacum Thrasymenum, XXII. *Equites ad ipsas fauces saltus tumulis apte tegentibus locet, ut, ubi intrassent Romani, objectato equitatu, clausa omnia lacu & montibus essent.* Propterea hic noster, lupanar significans esse locum insidiosum, *Saltum damni* vocat.

§. XXV. *Absque te esset*, formula elegans & compen-
Ib. Sc. 7. diosa per intellectum τῦ *si*, idem significat, quod
vs. 33. *nisi tu fuisses, nisi tu intervenisses*, in utramque partem bonam & malam. Terent. Phorm. *Nam absque te esset, ego recte vidissem mihi.* Capt. III, 5, 96. Pers. V, 2, 55. *Nam hercle absque me foret & meo praesidio hic jaceret.*

§. XXVI. *Praeconium dare alicui*, est præconis munus &
Ib. Sc. 9. operam alicui delegare. Est enim vox *praeconium*
v. 93. sua natura adjectiva, ut a *caupo*, *cauponius*, & significationem habet pro intellecto substantivo, *Præconium* scilicet *munus dare, deferre.* Cic. lib. XIII. ad Att. XII. *Ligarianam praeclare vendidisti, posthac quicquid scripsero, tibi praeconium deferam.* Sic & *praeconium* significat mercedem publicæ proclamationis apud Caton. CXLVI. *Praeconium praesens sestertii quinquaginta.* In quo usu intelligitur *aes*, ut cum dicitur *salarium*, *viaticum*. Cic. pro Quinct. XXXI. *Ab eo, cujus vox praeconio quaestu prostitit.*

M I-

MILES.

DEntire, est crepare dentibus proprie. Varro apud Non. in Algu: *Ne jacentem sub dio Ambesset algus & dentientem frigore.* Ubi *algus* antique pro *algor*. Famelici & esurientes homines gestiunt aliquid cibi molere & comminuere dentibus: id quum non datur, præ lubidine tamen mandendi eos fingit solos dentes canum aut luporum more inter se committere, illisque crepitare. Unde Virg. in Catal. *Cinæde Luci, ante reliquerunt opes, fameque genuini crepant*, nam *genuini* sunt dentes. Unde Pers. *Secuit Lucillius urbem, Te Lupe, Te Muti, & genuinum fregit inultus.* Hinc igitur Plaut. *ne dentes dentiant*, id est, ne dentes mei soli, nullo interveniente cibo, fame percrepent. §. I. Act. I. Sc. I. vs. 34.

Quasi pompam præterduci potest competere dictum in eos, qui tarde & adfectato incessu prætereant: quemadmodum Circensium ludorum diebus thensæ cum Diis (quam κατ' ἐξοχὴν *pompam* Romani appellabant) traducebantur. *Pompa* est igitur solennis transvectio aut transitio, in qua aliqua spectatu digna ab agmine aliquo aut euntium aut vehentium præter oculos hominum ferantur, ducuntur, aut eunt, a Græco πέμπειν. Ea celebritas plerumque fiebat lento & gravi incessu. Suet. Calig. XV. *Instituit matri Circenses Carpentum-* §. II. Ib. 67.

MILES. tumque, quo in pompa traduceretur. Terent. *Transeundum nunc mihi ad Menedemum est, & tua pompa traducenda.* Alludit ad eundem tardum sacrorum incessum Horat. I. Sat. 3. *Nil aequale homini fuit*, &c.

Saepe velut qui
Currebat fugiens hostem, persaepe velut qui
Junonis sacra ferret.

Lib. II, 8.

Ut Attica virgo
Cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes
Caecuba vina ferens.

Cic. I. de Off. 1. *Cavendum est autem ne aut tarditatibus utamur ingressu mollioribus, ut pomparum ferculis similes esse videamur, aut in festinationibus suscipiamus nimias celeritates.*

Valgis suaviis esse, significat distortis labris,
§. III. aut depravo ore esse. Ut *osculum*, quod proprie
Act. II. est *parvum os*, sumitur pro suavio seu basio, sic
Sc. 1. ℣ 16. contra *suavium*, quod proprie est basium, sumitur vicissim pro ore, seu labris. Anon. apud Gell. *Dum semibiulco suavio meum puellum suavior*, id est, ore semiaperto, quae deliciae & ineptiae amantium. *Valgum* quid sit docet Festus: *Valgos Opilius, Aurelius aliique complures ajunt dici, qui diversas suras habent: sicut e contrario vari dicuntur incurva crura habentes.* Quibus *diversae*, vel in diversum apertae, *surae*, iis pedes introrsus flexi, & genua quoque introrsus curva, hique *valgi*: at alii homines pedes extra versos & apertos habentes, suras & calces introrsum actas, genua in diversum patentia, hi *vari*, his curvantur in interiorem partem crura, pedes interius. Inde tam *varum* quam

quam *valgum* de obtorta & obliqua re sumitur, MIL.ss. & quicquid recto contrarium est. Non: *Valgum est proprie intortum.* Nov. (vetus poëta) Militibus Prometinensibus: *Valgus, veternosus, genibus magnis, talis turgidis.* Sic ergo *suavium valgum* est detortum, ac depravatum. Fulgentius citat ex Petron: *Obtorto valgiter labello. Ductare labiis*, & *ductare valgo suavio*, est genus posticæ sannæ, sive derisionis post tergum, verso in aliquem & contorto ore.

Glaucoma objicere ob oculos alicujus, est occæcare aliquem, oculos inutiles reddere, facere, ut ne quis videat. *Glaucus* color cæruleus est, id est, subviridis, albo mixtus, & quasi clarus, definiente Junio Philargyrio, vetusto commentatore Virgilii ad lib. III. Georg. 82. ubi etiam Serv. *Glauci sunt felineis oculis.* Ceterum ne feles quidem, qui cetera glaucos habent oculos, pupulam glaucam habent, sed nigram, ut omnia animalia. Quod si pupula præter naturam glaucescat, impeditur visus & existit vitium in oculis, quod *glaucoma* appellant. Plin. XXVIII. 8. *Glaucomata jecinoris recentis inassati sanie, cum despumato melle inunctis.* Ibid. de Chamæleonte: *Felle glaucomata & suffusiones corrigi prope creditur, tridui inunctione.* Hinc petita translatio, & *glaucoma objicitur* ei qui decipitur, qui quod videt efficit ut non videat. Dicit autem Plautus *glaucomam*, ut alibi *scemam*. §. IV. *Ib.* vs. 70.

Fraudem facere legi, est violare legem, committere in legem. Sic Liv. VII. de Licinio Stolone: *Sua lege decem millium æris est damnatus, quod mille jugerum agri cum filio possideret, emancipandoque filium, fraudem legi fecisset.* lib. X. *Quid attinere leges ferri, rogitans quibus per eosdem,* §. V. *Ib. Sc. II.* vs. 9.

MILES. *dem, qui tulissent, fraus fieret.* In Rescript. divi Antonini, quod refertur in Institut. de his qui sui vel al. *Quod si meæ constitutioni fraudem fecerit, sciat me hoc admissum severius executurum.*

§. VI. Ib. ℣. 49. *Digitis rationem computare*, est phrasis, quæ alludit ad morem veterum, certo digitorum positu numeros exprimendi. Cujus rei sæpe eleganter meminere veteres. Ovid. II. de Pont. III.

At reditus jam quisque suos amet, & sibi quid sit
Utile, compositis supputat articulis.

Senec. ep. LXXXVIII. *Numerare me docet Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos.* Plin. II. Epist. *Agitat digitos, computat nihil.* Plin. XXXIV, 7. *Simulacrum Jani ait ita fuisse figuratis digitis, ut trecentorum sexaginta quinque dierum nota per significationem anni temporis & ævi Deum se indicaret.* Quintil. I. instit. *Si actor, non dico, circa summas trepidat, sed si digitorum incerto solum aut indecoro gestu à computatione dissentit, judicatur indoctus.* Hoc Herodotus ἐπὶ δακτύλων συμβάλλεσθαι. Heliodor. ψήφους ἐπὶ δακτύλων συντιθέναι. Artemidor διὰ τῆς θέσεως δακτύλων σημαίνειν ἀριθμοὺς, dixere. Apul. Apol. *Si triginta annos pro decem dixisses, posses videri pro computationis gestu errasse: quos circulare debueris digitos aperuisse: cum vero quadraginta, quæ facilius cæteris porrecta palma significantur, ea XL tu dimidio auges, non potes digitorum gestu errasse.* Eleganter Plutarch. in Præcept. Connub. Δεῖ δὲ μὴ τοῖς ὄμμασι γαμεῖν, μηδὲ τοῖς δακτύλοις, ὥσπερ ἔνιοι ψηφίσαντες πόσα φέρουσαν λαμβάνουσιν, οὐ κρίναντες πῶς συμβιωσομένην. Porro omnes numeri, usque ad centesimum, in sinistra locabantur: in dextra cen-

centeſimus incipiebat, inde rurſum ducenteſimus ad ſiniſtram referebatur. Hinc intelligendum, quod apud Juven. Sat. X. *Felix eſt nimirum qui per tot ſæcula mortem Diſtulit, atque ſuos jam dextra computat annos.* Id eſt, jam centeſimum ætatis annum ſuperavit, aut plures quam centum annos natus. eſt. Tale eſt Græcum Nicarchi de anu Anth. II. pag. 194. Γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον χειρὶ λαιῇ ἀρξαμένη. Id eſt, *manu ſiniſtra ſenium numerare alterum incipit*, videl. quæ ducentis annis major eſt. Hieron. adv. Jovian: *Centeſimus numerus de ſiniſtra transfertur ad dextram.* P. Chryſolog. Sem. 168. *Amiſounius totum diſſipaverat centenarium numerum, & totum de dextra redegerat ad ſiniſtram, ut diſpendio unius & ſiniſtra clauderet omnes, & dextra nihil haberet.* MILES.

Elephanti corio circumtectum eſſe, id eſt bardum, ſtupidum eſſe, nihil ſentire. Animalia, quo craſſiorem habent pellem, eo minus ſentiunt, quæ accidunt corpori, veluti ſtimulos, ictus, aut quosvis graviores attactus. Sic Diogen. ab homine ſpurco percuſſus, galeatum ſe eſſe dicebat, id eſt, non ſenſiſſe ictum. Verba Diogenis Laertii: Ἐντρίψαντος αὐτῷ κόνδυλόν τινος, Ἡράκλεις, ἔφη, οἷόν με χρῆμα ἐλάνθανε, τὸ μὴ μετὰ περικεφαλαίας περιπατεῖν. Significat idem quod M. Cato Uticenſis, quem in balneo aliquis percuſſit imprudens: poſtea ſatisfacienti vel deprecanti Cato, non memini, inquit, percuſſum me. Quia autem: *Nihil ſentire*, ambigue & de animo, & de corpore dicitur, cum utrique parti ſint ſui ſenſus, transtulit Plaut. ab animo ad corpus, & *elephanti corio circumtectum eſſe* pro nihil ſentire, id eſt, nihil ſapere, dixit. Nam ſæpe exteriores ſenſus hoc modo pro interioribus ponuntur. Catullus de quo- §. VII. *Ib.* vſ. 80.

MILES. quodam homine valde tardo: *Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit: Ipse quis sit, utrum siet, annon sit, quoque nescit.* Illud notandum, a corio elephanti esse hanc desumptam phrasin, non ab ingenio, quo nulla bestiarum homini propior est.

§. VIII. Ib. ℣. 108. *Participare aliquem alicui rei*, est conscium & participem facere alicujus rei. Eadem syntaxi Lucret. III. *ut dentes quoque sensu participentur*, id est sensum habeant. *Sensu* dixit pro *sensui*, ut Virgil. *Venatu invigilant pueri.* sed & *participare alicujus rei*, Cist. I, 3, 17. id est conscium facere. Sic etiam accipitur *participare*, Stich. I, 1, 34. ubi sine casu ponitur rei, sed eodem tamen sensu, pro nos certiores faciunt.

§. IX. Ib. ℣. 3. *Vineas pluteosque ad aliquem agere*, est idem quod alibi dicit *admoenire fabricam alicui*, oppugnare aliquem, aggredi, summo opere contra aliquem niti. Translatio est a re militari. Etenim milites Romani in obsidione opera facere, aut muros subruere solebant tecti generibus quibusdam machinarum, quas *vineas* & *pluteos* appellabant: inter quæ duo hoc intererat, quod *plutei* erant similes appendicibus ædificiorum, quæ in unam tantum partem tectum habent, ut & *plutei*, in quibus scribimus: *Vineae* in utramque partem devexitatem tecti habebant. Utriusque munimenti descriptio est apud Veget. lib. IV. cap. 15. Curt. V. *Caesaque materia cratibus & pluteis viendis, ut qui turres admoverent extra teli jactum essent, urbem obsidere cœpit.* Dicebantur propriis verbis *agi*, *proferri*, *procedere.* Cæsar: *Castris munitis vineas agere, quaeque ad oppugnandum usui essent, comparare statuit.* Idem: *Vineae cum ingenti periculo frustra agebant*

geban-

gebantur: nam cum paululum modo processerant, igni aut lapidibus corrumpebantur. Liv. V, 7. *Vineæque tantum non injunctæ mœnibus essent.* Fest. *Plutei, crates corio crudo intextæ, quæ solebant opponi militibus opus facientibus, & appellabantur militares, nunc etiam tabulæ, quibus quid præsepitur, eodem nomine dicuntur.* Tacit. II. Hist. 21. *Vitelliani pluteos cratesque & vineas suffodiendis muris protegendisque oppugnatoribus, Othoniani sudes & immensas lapidum ac plumbi ærisque moles perfringendis operibus obtuendisque hostibus expediunt.* MILES.

Lolio victitare dicuntur παρθιμιωδῶς, qui parum vident oculis, primo corporis, dein, duplicata tralatione, mentis: quod *lolium* propter vapores aëris, quos in cerebrum immittit, non tantum vertiginem, qualis ebriis contingit, inducat; sed & caliginem oculis objiciat. Unde & apud Ovid. I. Fast. §. X. Ib. Sc. 3. ℣. 50.

Et careant loliis oculos vitiantibus ægris.

Fulgent. in exposit. I. Sermonis Antiqui: pag. 173. *Luscitiosos dici voluerunt, interdiu parum videntes, quos Græci μύωπας vocant.* Plaut. Mil. *Mirum est lolio victitare te, tam vili tritico. CO. Quid jam? SC. quia luscitiosus. dicunt enim quod lolium comedentibus oculi obscurentur.*

Sitos dicebant veteres, boni ominis caussa, pro mortuis, quod nempe cineres eorum, combustis cadaveribus, in urna conditi seponerentur, & collocarentur in monumentis. Ennius epitaphio in Africanum: *Hic est ille situs, quoi nemo civis, neque hostis quibit pro factis reddere operai pretium.* Cic. II. de LL. *Redditur enim terræ corpus, & ita locatum cor situm, quasi operimento matris obducitur.* & mox: *Declarat etenim Ennius de Africano:* §. XI. Ib. Sc. 4. ℣. 40.

MILES. *no: Non est ille situs vere: nam siti dicuntur ii qui conditi sunt.* A Gell. XX, 2. declarans quid *Siticines* sint apud Catonem: *Qui apud sitos canere soliti essent, hoc est vita functos & sepultos.* Senec. ep. LV. de villa Vatiæ: *In hac ille prætorius dives, nulla alia re quam otio notus, consenuit, & ob hoc unum felix habebatur. Nam quoties aliquos amicitia Asinii Galli, quoties Sejani otium, deinde amor merserat, exclamabant homines: o Vatia solus scis vivere. At ille latere sciebat non vivere: multum autem interest, utrum vita tua otiosa sit an ignava. Nunquam aliter hanc villam Vatia vivo præteribam, quam ut dicerem: Vatia hic situs est.* Significat mortuum jam inter vivos esse.

§. XII. *Ib.* Sc. 5. vs. 58. *Transtinere*, verbum est imprimis elegans & rarum, pro trans aliquid pertinere, trans aliquid continuari, trans aliquid continua cohærentia, &, ut ICti veteres loquuntur, *uno spiritu produci.* ut: *Commeatus transtinet trans parietem*, id est, commeatus patet, fenestra est in pariete. Sic possum dicere: *pons flumen transtinet*, hoc est, ad alteram ripam continuus est. Sic *continere* Stich. III, 4, 44. pro continuum esse. Unde etiam *continens* eodem sensu. Sic *pertinere* Latini dicunt pro eo quod semibarbari *pertingere*, id est, eousque produci. Cæs. I. de Gall. *Belgæ ab extremis Galliæ finibus oriuntur: pertinent ad inferiorem partem fluminis Rheni.* lib. II. *Neque longius quam quem ad finem porrecta ac loca aperta pertinebant, cedentes insequi auderent.* lib. III. de populis quibusdam: *Qui a finibus Allobrogum ac lacu Lemanno & flumine Rhodano ad summas Alpes pertinent.*

§. XIII. *Ib. Sc.* 6. v. 10. *Tractare aliquem*, idem est, quod rapere, vexare, contumeliose habere. Gratius Cyneget. *Matres ausi tractare Deorum.* Pompon. ICtus Lib. II.

II. ff. §. 43. de O. I. *Et velut contumelia tracta-tus Servius.* Claud. in VI. Conſ. Honorii: *Tunc Giganteis urbem tractare Deorum, Aggreſſos furiis.* Sic ℣. 30. hujus fab. *Tum quod tractaviſti hoſpitam* &c. MILES.

§. XIV. Ib. ℣. 46. *Infuſcaſſe aliquid*, dicitur quod adverſum & contra votum intervenit, quod turbavit ordinem & colorem rei gerendæ. Nam eadem translatione & vox *color* pro conditione & ſtatu dicitur. Ut Horat. II. Sat. I. *Dives, inops, Romæ, ſeu fors ita juſſerit, exul, Quisquis erit vitæ ſcribam color.* Stat. præf. II. Silv. *Vir optime, nec minus in judicio litterarum, quam in omni vitæ colore terſiſſime.* Sic verbo *infuſcare* utitur pro diluere, vitiare aquam. Ciſt. I. 1, 21.

§. XV. Ib. ℣. 98. *Ex naſſa eſcam petere*, ſignificat ſummo cum periculo eam conſectari; eodem ſenſu, quo ſupra Bacchid. IV, 6, 22. *ab tranſenna lucrum petere.* Nempe quod juvet ſummo cum periculo conſectari. Translatio, ut hic e re aucupatoria, ita ibi eſt e piſcatoria. Feſtus: *Naſſa piſcatorii vaſis genus, quo quum introivit piſcis, exire non poteſt.* Cicero lib. XV. ad Attic. epiſt. 20. *Hac naſſa exire conſtitui non ad fugam, ſed ad ſpem mortis melioris.* Sil. Italic. lib. V.

Haud ſecus ac vitreas ſolers piſcator ad undas,
Ore levem patulo texens de vimine naſſam,
Cautius interiora ligat mediamque per alvum,
Senſim faſtigans compreſſa cacumina nectit,
Ac fraude arctati remeare foraminis arcet,
Introitu facilem, quem traxit ab æquore piſcem.

§. XVI. Act. III. Sc. 1. ℣. 38. *Amuſſitata indole eſſe*, id eſt, perpolita, recta, ad amuſſim producta. Feſtus: *Amuſſitata, ad amuſſim*

MILES. *amussim facta.* Pari translatione Amphitr. II, 2, 213. Menæch. Prol. ℣. 50. proprie vero Most. I, 2, 19. Nonius, cap. I. *Examussim dicitur examinatè ad regulam vel coagmentum.* Est enim *amussis* regula fabrorum, quam architecti, cum opus probant, rubrica illinunt.

§. XVII. Ib. ℣ 53. *In Umbria natum esse*, dicitur de homine rustico, ineleganti, inconcinno, incomposito, impolito. Ut de stupido, tardo. Juven. X. ℣. 50. *Vervecum in patria crassoque sub aëre natus.* Plutarch. in lib. II. cap. 10 Symposiacon, ὄμβρικας δαῖλας dicit τὸ κυνοφαγεῖν, cœnare solum, neminem convivam admittere. Sgnificat enim catulorum seu canum prandium. Nam & Umbri canes apud veteres Latinos laudantur, & ὀμβρίκια Æschyli dicuntur catuli ferarum. Est enim singularis fere regionum & certus aliquis genius, quem a pueritia nascentes trahunt. Hæc regio laudatorum antiquis ad venationem canum fertilis est

§. XVIII. Ib. ℣. 127. *Insigniti homines*, vitio aliquo, aut morbo, seu corporis seu animi notabiles; fere in malam partem. Curt. lib. IX. *Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque, sed eorum, quibus spectandi habitum infantium cura mandata est: si quos insignes aut aliqua membrorum parte inutiles notaverant, necari jubent.* Suet. Calig. XXVI. extr. insignes debilitate aliqua corporis. Id. Aug. XXXV. Senio vel aliqua corporis labe insignibus. Cic. III. de LL. de tribunatu plebis loquens: *Cujus primum ortum si recordari volumus, inter arma civium & occupatis & obsessis urbis locis procreatum videmus: deinde cum esset cito enectus, tanquam ex XII. tabb. insignis ad deformitatem puer brevi tempore recreatus, multoque concretior ac fœdior natus est.* Senec. ep. CXIV. *Non tam insigni-*

ta illius verba sunt, quam cultus, quam comitatus, MILES.
quam domus, quam uxor. Sic *insignem diem*, pro infelicitate notatum, Liv. VI. *A posteriore die cladem Alliensem appellarunt: insignemque nulli rei publicæ privatimque agendæ fecerunt.* Lucillio, *aliquem rem insignem tulisse verrucam, nævum rectum, dentem eminulum unum*, (Suet. Jul. Cæs. LXI. *utebatur equo insigni.*)

Compernes, vocabant Latini, qui genibus junctis & συμβεβηκόσιν erant, Græcis γονύκροται, qui- §. XIX.
bus contrarii *vari*, qui crura multum aperta & Ib. vs. 128.
in diversum expansa habent, quos Græci διαβεβηκότας nuncupant. Ut illos συμβεβηκότας, Festus: *Compernes nominantur homines genibus plus justo conjunctis.* Nonius male interpretatur, *qui longis sunt pedibus.* Lucill. Lat. XVII.

Num censet καλλιπλόκαμον καλλίσφυρον *illam,*
Non licitum esse uterum, atque etiam inguina tangere mammis,
Compernem aut varam fuisse Amphitryonis ἄκοιτιν
Alcmenam, atque alias, Ledam ipsam denique nolo
Dicere.

Græci Σακκόποδας & Αδιαβήνους nationem quandam Assyriam dixerunt, quod non possint διαβαίνειν, id est, crura aperire & varicare, dum incederent: haud secus ac si pedes in sacco conditos haberent, καὶ συμβεβηκότας; qualia ante Dædalum omnia sumulacra fuisse veteres testantur, indiscretis cruribus ac pedibus: primus ea Dædalus fecisse dicitur διαβεβηκότα, id est, disjunctis cruribus pedibusque distinctis. Sic & *suppernati* dicuntur, quibus succisi sunt poplites vel nervi sub genibus, aut post genua. Festus: *Suppernati dicuntur, quibus femina sunt succisa in morem suil-*

 larum pernarum. Ennius in Annalibus: *His pernas succidit iniqua superbia Pœni*. Catull. ad Coloniam. *Sed velut alnus In fossa Liguri jacet suppernata securi*, id est, succisa. Ab homine ad arborem transtulit. Græci vocant ἀγκυκλοκοπεῖν, & ἐκνευρίζειν· Latini, quod est in glossario, *suffraginare*, & *subnervare*. Vetus interpres Bibl. Jes. II. *Equos eorum subnervabis*, & *currus igne combures*, id est, suffragines illisque incides, ut aut prorsus mutili, aut claudi sint. Apul. Apol. *Calumnias eorum, ne corroborentur, tempore præcipitasti*, & *nulla imperita mora subnervasti*.

§. XX. *Lepide ingeniatus* dicitur honesta indole inge-
Ib. ℣.136 nioque præditus. Quod a Plauto mutuati A. Gell. lib. XII, cap. 1. Appul. in Florid. de *Euathio*: *versatus alioquin & ingeniatus ad astutiam*, id est, natura factus. Chalcidius in Platonis Timæum: *Quosdam homines ita ingeniatos ut cito discant*.

§. XXI. *Esse cujus* vel *cui viliorem annonam*. Vilis anno-
Ib. ℣.140. na dicitur, cujus obvia copia, atque abundantia est; quod facile paratur. Sic Horat. II. Epist. 12. *Vilis amicorum est annona*, id est multi sunt amici.

§. XXII. *Bacchanal facere*, est tumultuari, omnia turba-
Act. III. re & miscere, ut solent bacchantes Lyæo ope-
Sc. 2. vs. rati, utque solet fieri in lucis locisque Baccho
44. sacris. Utrumque enim dicitur *bacchanal* & sacrum Bacchi, & locus in quo sacrum peragitur. Aulul. III, 1, 3, & 9. Bacchid. I, 1, 19. Eodem sensu *mera mapalia facere*, apud Senec. in Ludo de morte Claudii: *Ego P. C. interrogavi & vobis promiseram: vos mera mapalia fecistis*, id est, obturbatis invicem & obloquimini, tumultuamini, ut in conventu ebriorum rusticorum.

Ma-

Materiarius, lignarius, qui materiam, id est ligna ad fabricandum, comparat. Etenim κατ' ἐξοχὴν Latinis *materia* pro ligno ad ædificandum. Gloss. ξύλα, *materia*. Pœn. IV, 2, 93. Cæs. II. Civ. XXXVII. idem lib. 4. *Quæ naves gravissime adflictæ erant, earum materia atque ære ad reliquas reficiendas utebatur.* Tacit. IV. hist. c. 23. *Perfugæ captivique docebant struere materias in modum pontis.* lib. V, 20. *Egressum militem in cædendis materiis operatum turbavere.* Quod uno verbo Cæsar dicit *materiare*. lib. VII de Gall: *Erat eo tempore & materiari & frumentari, & munitiones fieri necesse.*

MILES. §. XXIII. *Ib.* Sc. 3. vs. 46.

Festucâ facta e serva libera, est, vindictâ apud prætorem manumissa. Tres modi erant justæ seu legitimæ manumissionis: vindicta, censu, testamento. Vindictâ, quum apud Prætorem, vel Consulem in urbe, vel apud Præsidem aut Proconsulem in provincia, dominus servi sui caput, aut aliud membrum tenens, pronunciaret hæc verba: *Hunc hominem liberum esse volo*, manuque sublata, aut ablata, eum dimittebat, unde dictum *manu mittere*. Prætor virga vel festuca, quæ *vindicta* hoc ab usu dicebatur (a *vindicando* homine servo in libertatem) ejusdem servi capiti imposita, dicebat: *Ajo te liberum more Quiritium.* Lictor autem prehensa virga caput vel tergum eadem percutiebat servo, alapamque ei infligebat, deinde imposita manu eum circumagebat. Atque ita erat liber. Hinc apud Horat. II. Sat. 7. *Quem ter vindicta quaterque Imposita haud unquam misera formidine solvet.* Pers. Sat. V. ỳ. 88. *Vindicta postquam meus a prætore recessi.* idem ibid. 175. *Non in festuca, lictor quam jactat ineptus.* Plutarchus κάρφος vindictam dicit. De *alapa* Phædr. lib. II. fab. 6. *Multo majoris alapæ me-*

§. XXIV. *Act. IV.* *Sc.* 1. vs. 15.

MILES. *cum veneunt*; id est, libertas data per ἐῤῥαπίσματα seu alapas. Juvenal. Sat. V. extr. *Pulsandum vertice raso Præbebis quandoque caput, nec dura timebis Flagra pati.* De circumactione iterum Pers. V, 76. *Quibus una Quiritem Vertigo facit.* Hujus autem manumissionis originem manasse a Vindicio Servo tradit & exponit Livius lib. II. cap. 5. *Præmium indici pecunia ex ærario, libertas & civitas data. Ille primum dicitur vindicta liberatus. Quidam vindictæ quoque nomen tractum ab illo putant; Vindicio ipsi nomen fuisse. Post illum observatum ut, qui ita liberati essent, in civitatem accepti viderentur.* Sed rectius puto *vindictam* dici a vindicando. Nam *vindex*, qui servum in libertatem asserit, est a vindicando, unde & vindicta dicitur, quod sit instrumentum, quo servus in libertatem vindicatur. *Censu* manumittebantur, inquit Ulpianus instit. I. tit. 1, §. 2. *Qui lustrali censu Romæ jussu dominorum inter cives Romanos censum profitebantur.* Theophil. lib. I. Institut. tit. 2, 5. *Census significat tabulam aut chartam, in qua Romani facultates suas conscribebant, ut belli tempore pro modo patrimonii sui unusquisque conferret. In hoc igitur censu cum jussu domini servus se liberum scribebat, liberabatur a servitute.* Nimirum singulis lustris, seu quinquenniis, Censores Romæ agebant census; hoc est, omnes & singulos cives nomina sua & bona apud se profiteri cogebant, eaque in tabulas referebant. Quod si qui antehac servitutem servierat, consensu domini apud hos nomen suum & bona (quæ propterea & ipsa *census* dicuntur) professus esset, liber erat, & pro cive habebatur. De hoc manumissionis genere intelligendus est Cicero pro Cæcinna, Cap. XXXIV. *Cum autem in censum venit,*

it, hoc judicat; cum is qui in servitute justa fuerit, censu liberetur, eum, qui cum liber esset, censeri noluerit, ipsum sibi libertatem abjudicasse. Idem I. de Orator. *Quid de libertate, quo judicium nullum gravius esse potest; nonne ex jure civili potest esse contentio, cum quæritur, is, qui domini voluntate census sit, si lustrum non sit conditum, sitne liber?* Denique *testamento*, quum quis moriens testamento servis dat libertatem. Hi *Orcini* sunt appellati, in Instit. tit. de sing. rebus per fideicommissum relictis, quasi interveniente Orco, id est inferis vel morte, acceperint libertatem: neque enim ex testamento quicquam cuiquam competere potest, nisi testator sit defunctus. Et *Charonita* Ulpian. tit. II. *Is qui directo liber esse jussus est, orcinus fit libertus.* Glossæ Basilicæ: *Orcinus libertus*, Χαρωνιανὸς ἀπελεύθερος. ὄρκος γὰρ ὁ Χάρων. Hinc etiam senatores, Romæ post necem Cæsaris per gratiam & præmium allecti, *Orcini* dicti sunt, quos Plutarchus Χαρωνίτας dixit. MILES.

Demori aliquem, est perdite amare. Sic inf. IV, 2, 48. *Heram meam, quæ te demoritur.* §. XXV. Ib. ℣. 23.

Pithecium & Spinturnicium proverbii vice de muliere turpissimæ formæ dicitur. *Pithecium* est simiola, diminutivum a πιθηκός. *Spinturnicium* diminutivum a *Spinturnix*, quod dicitur a σφίγξ eodem modo, quo ὄρτυξ Latini dixerunt *coturnix*. Est autem *Sphinx* quoque ridiculi animalis inter simias genus. Agatarchides: Αἱ σφίγγες καὶ κυνοκέφαλοι διαπέμπονται εἰς τὴν Ἀλεξανδρίαν ἐκ τῆς Τρογλοδυτικῆς, καὶ τῆς Αἰθιοπίας. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν σφίγγες ταῖς γραφομέναις παρόμοιαι, πλὴν ὅτι πᾶσαι δασεῖαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἥμεροι καὶ πρᾶοι. Id est, *Sphinges & cynocephali portantur Alexandriam ex Trogloditica & Aethiopia. Sunt autem Sphinges ea forma, qua vulgo pinguntur, nisi* §. XXVI. Ib. 42.

MILES. *quod sint omnes hirsutae & animis mansuetae ac lenes.* Plin. de iisdem: *Lyncas vulgo frequentes & Sphingas fusco pilo, mammis in pectore geminis, Æthiopia generat, multaque alia monstra similia.* Solin. cap. 27. *Inter simias habentur & Sphinges, villosae comis, mammis prominulis, ac rotundis, dociles ad feritatis oblivionem.* Ammian. lib. XXII. de Ægypto: *Et in aridis quidem capreoli vescuntur & bubuli, & Spinturnicia omni deformitate ridicula.* Male vero esse credunt, solo inducti nominis sono, quasi σπινθαρίς esset spinturnix: quod & Plinius refutat: *Incendiariam avem, alii spinturnicem vocant, sed haec ipsa quae esset inter aves, qui diceret se scire, non inveni.* Videtur hoc quoque eos decepisse, quod Græci alatas Sphinges ex fabula pingebant, quas Ægyptii sine alis, ut erant revera. (Vide Salmas. Ex. Plin. pag. 267. b. A. &c.)

§. XXVII. *Ib. Sc. 2. v. 5.* *De vespere suo vivere*, dicitur ille qui sua quadra vivit, ut loquitur Juven. V, 2. qui domi habet, unde se sustineat. Talem aliquem veretur persona Plautina, ne aucupetur suas actiones. Isti enim homines, quibus domi est, quo alantur, nec id foris quærere cum labore necesse habent, tanquam facile viventes videntur homines qui otiosi, & curiosi. Sic recte Lambinus, Rud. I, 2, 92. Trucul. I, 2, 34, 35. Hieronym. ad Eustach. *Inter hos saepe sunt jurgia, quia suo viventes cibo, non patiuntur se alicui esse subjectos.* Alii *de vespere suo viventes* interpretantur, quod non diurno tempore vivant, sed intempestiva, vespertina ac nocturna opera, quod tempus amicum Lavernæ ac furibus, nam, ut ait Horat. I. ep. 2, 32. *Ut jugulent homines surgunt de nocte latrones.* Ex eo genere forum rerum

rum venalium, quod deficiente jam die maxime celebrabatur, quod res furtivæ aut interpolatæ, quarum fidem male ambulantem obscuritas temporis tegere debebat, vendendæ exhibebantur. Hor. I. Sat. 6, 113, 114. Petron. *Notavit me miles, sive ille planus fuit, sive nocturnus grassator*, Calpurnius in Bucol. de fure: *Et male nocturni religavit brachia Mopsi.* (Durant. Casell. I. Var. 5.) MIL. II.

Sermones haud cinerem quaeritantes, sunt tersi, nitidi, splendidique & elegantes. Metaphora inde traducta, quod cinere etiamnum utuntur in tergendis vasis ex stanno & orichalco, Arnob. lib. VII, p. 237. fin. *Lavatio, inquit, Deum matris est hodie. Sordescunt enim Divi, & ad sordes eluendas lavantibus aquis opus, atque adjuncta cineris frictione.* Vel ex eo, quod olim cinere capillum ornabant. Scholiast. Horat. ad illud I Sat. 2. ℣. 98. *Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ. Ciniflones, & cinerarii eadem ratione apud veteres dicebantur, ab officio calamistrorum, qui acus & veruta flando in cinere calfaciebant, quibus matronæ crineis crispabant.* Gloss. Cinislo, ἐμπλεκτὴς, γυναικῶς κοσμητὴς. Catull. Epithal. Juliæ & Mall. *Jam tuum cinerarius Tondet os.* Cato apud Sosipat. *Matronæ nostræ capillum cinere ut rutilus esset, tinxerunt.* Val. Max. II, 1, 5. *Et quo formam suam concinniorem efficeret, summa cum diligentia capillos cinere rutilarunt.* §. XXVIII. Ib. ℣. 20.

Signum dare te esse harum Baccharum, significare obscure aliis, sic tamen ut appareat sodalibus, te esse conscium & participem secreti. In omnibus sacris, imprimis Bacchi, erant certa quædam symbola & notæ, per quas initiati se invicem, tanquam per tesseras cognoscebant. Eo alludit Plautus, §. XXIX. Ib. ℣. 25.

MILES. tus. Sic & Apul. Apol. *Si qui forte adest eorundem solennium mihi particeps, signum dato.* Ex hoc ritu apud Minuc. Felic: Cæcil. ait de Christo: *Occultis se notis & insignibus noscunt, & amant mutuo pœne antequam noverunt.*

§. XXX Ib. Sc. 3. vs. 20. *Qua, qua*, ponitur hæc particula duplicata eleganter pro eo, quod alias dicimus *cum, tum*, vel *tam, quam*, vel duplicata copula *&*. Sic *qua mares, qua feminas*, perinde est ac si dixisset, & mares, & feminas; cum mares, tum feminas; vel tam mares, quam feminas. Sic Cic. ad Att. XV, 18. *Quoniam intelligo te districtissimum esse, qua de Buthrotiis, qua de Bruto.* Ibid: *Qua dominus, qua advocati sibilis consciffi sunt.* Liv. lib. II. *Usi sunt, qua suis quisque, qua totius ordinis viribus.* Eod. lib. *In novitatem generis qua vera, qua falsa jacere.* infra. IV, 9, 14.

§. XXXI. Ib. Sc. 6. vs. 5. *Sequi cum aliquo*, dicitur notabili ἀρχαισμῷ pro *colloqui cum aliquo.* Ennius: *Inseque Musa, manu Romanorum induperator, quod quisque in bello gessit cum rege Philippo.* Liv. Andronicus: *Inseque Musa virum versutum.* Cato. *Scelera nefanda, quæ neque homines insequendo, nec legendo audivi*, id est, fando, enarrando. Hæc notanda, non imitanda, istæc autem tuto imiteris: Livius de Cicerone: *Vir acer, magnus, memorabilis fuit, & in ejus laudes sequendas Cicerone laudatore opus fuerit.* Ovid. XIII. Metam. ỿ. 749.

Nereïs his contra resecuta Cratæide natam.

Lib. VIII, 865.

Illa Dei munus bene cedere sensit, & a se
Se quæri gaudens, his est resecuta rogantem.

Id est, respondit. Hoc a Græco ἔσπετε μοὶ μοῦσαι.

Di-

Dicitur autem poëtice ἕσπομαι pro ἕπομαι, & ἕπω vel ἑσπῶ, *facio aliquem sequi*, quod faciunt qui præeunt sequentibus: sic qui alicui verbis præeunt, quasi dictantes ἑπεῖν dicuntur. Latini veteres *insequere* dixerunt. Vide Gell. XVIII, 9. MILES.

§.XXXII. Ib. Sc. 6. ṽ. 29. *Expectare aliquem*, est ad alienum arbitrium se componere, sua tempora ex temporibus alterius disponere. Sic Most. I, 3, 31. infr. IV, 9, 9. Pœn. I, 2, 149. Nec secus Terent. Eun. I, 2. *Me somnies, me expectes, de me cogites.*

§. XXXIII. Ib. Sc. 8. vs. 29. *Secundum ferre*, dicuntur servi vel bajuli, qui sequentes aliquem onus portant. Sic *ire secundum*, est ire post aliquem, vel sequi. Amph. II, 1, 1. Stich. III, 1, 45.

§. XXXIV. Sc. 9. ṽ. 12. *In statu stare*, est eo habitu & positura corporis constitisse, quam formant, adversarium expectantes, pugnaturi athletæ, atque ita corpus colligentes, armaque prætendentes, ut minimum ejus relinquant apertum & expositum ad ictus adversarii. Loquendi formula ex stadio & arena petita. Petron. *Alius furca de carnario rapta statum præliantis componit.* Græci appellant προβολήν. Polyb. lib. II. ὥστε παραπλήσιον εἶναι τὸ σύμπαν σχῆμα τῆς στρατοπεδείας τῇ τῶν ἀγαθῶν ὁπλομάχων προβολῇ. Tale est apud Sen. de Const. Sap. *stare in gradu*: & apud Petron. *Ego intorto circa brachium pallio composui ad præliandum gradum.* Nepos Chabria: *Hoc usque eo in Græcia fama celebratum est, ut illo statu Chabrias, &c.*

MER-

MERCATOR.

§. I. Arg. I. vs. 7. *Obducere aliquem alicui*, est adducere aliquem, qui alteri adversetur, qui velut æmulus & rivalis eum male urat, qui ei dolor sit oculorum, qui contendat, & locum alterius occupet. infra IV, 4, 46. *Non pol ego patiar sic me nuptam tam male measque in ædes sic scorta obductarier.* Cic. Att. I, 1. *Thermus cum Silano contendere existimatur, qui sic inopes, & ab amicis & existimatione sunt, ut mihi videatur, non esse ἀδύνατον Curium obducere.* Vide Ausonium Poppam ad hunc locum. Plaut. Pseud. *Meum exercitum protinus obducam.* Attius Æneadis: *Vim Gallicam obduci contra in acie exercitum.*

§. II. Arg. II. vs. 12. *Protelare aliquem*, longe propellere explicat Festus. ex Græco videlicet τῆλε, quod significat longe. Terent. Phorm. *Ne te iratus suis sævidicis dictis protelet.* Turpil. Lemniis: *Propter peccatum pauxillulum indignissime patria protelatum esse sævitia patris.* Sisenna III Histor. *Romanos impetu suo protelant, protelatos persequuntur.* lib. IV. *Duæ cohortes de susidio procedunt, atque equites protelant.* Dictum a *protelo*, quod Gloss. explicat ζεύγλαμπρον, vel, ἔξαμπρον quasi ζεύγλη ἀμπόρευμα vel ἄμπρον: & significat lorum vel funem per juga tentum, quo boves religantur ad one-

onera trahenda: aut est lignum, quod eorum cervicibus imponitur. Sic explicant Glossaria: sed existimant potius docti, *protelum* nihil aliud esse, quam tenorem inducendo quendam, tractumque longum & continuatum. Inde phrasis *protelo ducere*, Lucilius: *Quam neque Lucanis oriundi in montibus tauri Ducere protelo validis cervicibus possent.* Hoc volunt esse uno tenore, & continuo tractu ducere. Etenim quæ difficulter trahuntur, non continenter, & uno tenore trahuntur, sed saltuatim, & crebris intermissionibus, repetito velut impetu. Cui contrarium *protelo ducere.* Cato in Origin. *Sed protelo trini boves unum aratrum ducent*, id est tres boves juncti facile & continuo tractu unum aratrum ducent. Iterum Lucill. *Hunc juga mulorum protelo ducere centum Non possent*, id est continuatim & uno tenore. Lucret. lib. II. *Undique protelo plagarum continuato.* Quod Donatus explicat tenore. Et hactenus quidem vidimus usurpatum de jugalibus animalibus: sed sine ullo respectu eorum canit Idem lib. IV. *Suppeditatur enim confestim lumine lumen, Et quasi protelo stimulatur fulgure fulgur.* Quo versu posterior emendatio fulcitur. Pro priori tamen sensu *protela boum* pro jugis boum dixit, lib. IX. cap. 15. de Siluro pisce: *Protelis boum & in Danubio extrahitur, porculo maximo simillimus.* Quod paulo ante dixit *jugis boum* de Attilio Padi pisce: *Catenato captus hamo, nec nisi jugis boum extractus.* Idem lib. XVIII, 18. *Protelis binis ternisque sic arant.* MERCAT.

Elegantia & hic, & alibi interdum, in vitio ponitur, pro nimia cura sumptuque in cultu & victu superfluo. Cato: *Avaritiam omnia vitia habere putabat: sumptuosus, cupidus, elegans, vitiosus,* §. III. Act. I. Sc. 1. ℣. 23.

MERCAT. *tiosus, irritus, qui habebatur, is laudabatur.* Nost. Trin. II, 1, 14. Cic. in Clod. *Tu elegans, tu solus urbanus, quem decet muliebris ornatus, quem incessus psaltriæ, qui levare vultum, mollire vocem posset.* Aul. Gell. II, 2. Phædr. II, 3.

§. IV. *Tenere*, cavere, compescere se, aut verba: Ibid. 52. *Omnes tenerent mutua tanti credere*, id est continere se a credendo. Locus singularis. Affine est, quod Nonius in *Tenet*, explicat, *prohibet.* Ut cum Virg. II. Georg. ℣. 371. *Texenda sepes etiam, & pecus omne tenendum.* Et *compescit* ex illo ejusdem, Georg. IV. ℣. 483. *tenuitque inhians sua Cerberus ora.*

§. V. Ib. 67. *Spectare peplum*, dicebant spectare pompam in Panathenaicis festo Atheniensium, quod celebratur pridie Non. Augusti. Erat autem peplum, ut ait Suidas, carbasus, seu velum, Panathenaicæ navis, quam Athenienses parabant Palladi post singula quadriennia, cujus & pompam per Ceramicum ducebant usque ad Eleusinium templum. *Peplum* autem vocabant, quia laneum erat. In eo acu pingebatur Titanomachia, & victoria Minervæ de Encelado gigante, quæque alia Minerva præclare gesserat. Eo & propitiare se Deam in rebus tristibus, & laudes gratesque ei agere in letis credebant. Hinc & eidem gesta suorum ducum, velut ejus Divæ auspiciis evenissent, intexebant. Lact. ad Stat. X. Theb. LVI. Serv. I. Æn. 484. Sed admodum eleganter rem illam describit Auctor carminis, quod inscribitur Ciris ad Messalam ℣. 29.

Ergo Palladiæ texuntur in ordine pugnæ.
Magna giganteis ornantur pepla tropæis,

Horri-

Horrida sanguineo pinguntur prælia cocco. MERCAT.
Additur aurata dejectus cuspide Typho,
Qui prius astaeis consternens æthera saxis
Emathio celsum duplicabat vertice Olympum,
Tale Deæ velum solenni in tempore portant:
Tali te vellem, juvenum doctissime, ritu
Purpureos inter soles & candida Lunae
Sidera caeruleis orbem pulsantia bigis,
Naturæ rerum magnis intexere chartis.

Nimirum respexit eo, quod & strenuorum ducum Athenis gesta peplo intexta in templo Minervæ reponebantur. Unde Aristoph. Εὐλόγησαι βουλόμεσθα τοὺς πατέρας ἡμῶν, ὅτι Ἄνδρες ἦσαν τῆς δὲ γῆς ἄξιοι καὶ τοῦ πέπλου. Id est, *celebrare volumus patres nostros, quia viri erant terra digni & peplo*, seu quorum nomina Minervæ peplo inscribebantur. Testatur & Plutarch. in Demetrio. Inter alios immodicos honores ei regi habitos plebiscito eum una cum Jove & Minerva peplo fuisse intextum; prodigiumque factum: nam dum per Ceramicum fertur, irruente procella medium laceratum esse. Hinc Aristophanes librum suum quem de heroum tumulis conscripserat, peplum vocavit, cui videlicet eandem laurum inseruisset. Meminit etiam pepli, quod Argolides matres Junoni consecrarunt, Stat. Theb. X. 56.

Peplum etiam dono, cujus mirabile textum
Nulla manus sterilis, nec dissociata marito
Versarat calathis, castæ velamina divæ
Haud spernenda ferunt. Variis ubi plurima floret
Purpura picta modis, mixtoque incenditur auro.

MERCAT. Egregie ibi interpretatur antiquus Statii interpres: *Peplum est vestis candida aureis clavis picta, sine manicis, quod simulacris fiebat. Sed hoc primum est Atheniensibus institutum, quod matronæ suis manibus faciebant, & per triennium* (alii hic legunt *quadriennium*, & explicant quarto quoque anno completo, & quinto incipiente) *numinibus offerebant.* Apud Athenienses depingebantur ex more in peplo, qui strenue se in bello gessisset. Fiebant quarto quoque anno completo, quinto incipiente. Virg. I. Æneid. ℣. 479.

Interea ad templum non æquæ Palladis ibant
Crinibus Iliades passis, peplumque ferebant
Suppliciter tristes & tonsæ pectora palmis.

Ubi Servius: *Peplum est proprie palla picta fœminea Minervæ consecrata.* Homer. Iliad. II. Theocrit. Idyll. I. ℣. 33. Ἔντοσθεν δὲ, γυνὰ, τὶ θεῶν δαίδαλμα, τέτυκται, Ἀσκητὰ πέπλῳ τε καὶ ἄμπυκι. Gloss. πέπλος, palla. Auctor Ciris ad Messalam: ℣. 21.

Sed magno intexens, si fas est dicere, peplo,
Qualis Erichtheis olim portatur Athenis,
Debita cum castae solvuntur vota Minervae,
Tardave confecto redeunt quinquennia lustro.

(Vide & Rubenium de R. V. lib. 1. cap. 20.)

§. VI. *Ramices rupisse* dicuntur herniosi, seu entero-
Ib. Sc. 2. celici, quibus scilicet ilium, sive intestinum lon-
℣. 27. gius, in scrotum descendit, qui morbus & ipse *ramex* dicitur, atque eundem dixerunt *Herniam*

ab

ab ἔρνος *planta* vel *ramus*, ita & *ramicem*, quod, MERCAT.
cum inteſtinum incipit in ſcrotum deſcendere, videtur ramum facere. Juv. Sat. 10.

Jacet exiguus cum ramice nervus.

Lucilius:

Quod deformis ſenex arthriticus ac podagroſus
Eſt, quod mancus miſerque exilis ramice magno.

Plin. XX, 13. *Silveſtri ruta cum axungia veteri illitos ramices ſanari prodant. Hoc accidere poteſt nimis contendendo ſpiritum, ſive per clamorem, ſive per curſum, ſive dum inflantur tubae aut tibiae.* Vide Plaut. Caſin. IV, 3, 10. Capt. Prol. XIV. Pœn. III, 1, 37. Varro: *Priusquam in orcheſtra Pithaules inflet tibias, domi ſuae ramices rupit.* Sic ergo per hyperbolen, *rupiſſe ramices* poteſt dici, qui vehementer cucurrit aut clamavit, ut videlicet parum abfuerit, quin tanta contentione morbum illum contraheret. At ſunt docti viri, qui *ramicem* quidem concedunt eſſe morbum, *ramices* vero volunt eſſe aut pulmones, aut venas pectoris latas: idque maxime, quia apud Plautum ſequitur: *Jamdudum ſputo ſanguinem.* Conſtat autem inter Medicos ſputum ſanguinis non ſequi ſcrotum diruptum: quam tamen rem in medio relinquimus.

Partes alicujus ferre, id eſt referre, repræſentare aliquem, facere, quæ ille acturus eſſet. Tranſlatio deſumpta ab actoribus ſcenicis, quorum ſunt partes, quas quisque ſub alterius perſona recitat. Sic Petron. *Ridendas partes.* Cic. I. de Off. *Quocirca Poëtae in magna varietate perſonarum, etiam vitioſis quid conveniat, & quid deceat videbunt: nobis autem cum a natura conſtantiae, moderationis, temperantiae, verecun-* §. VII. *Act.* II. Sc. 2. vſ. 5.

MERCAT. *diae partes datae sint, &c.* Eodem respexit Horat. I. Sat. 1. *Hinc vos, Vos hinc mutatis discedite partibus.* Sic & Pers. III, 72. *Et humana qua parte locatus es in re*, id est qua persona, quo munere. Horat. de Art. Poët. *Quod sit conscripti, quod judicis officium, quae partes in bellum missi ducis.* Suet. Jul. cap. 80. Liv. XXIV. 7. *Uni ex iis partes datae sunt, ut cum appropinquaret januæ Rex, per causam aliquam in angustiis sustineret ab tergo agmen.* Senec. Ep. LXXX.

§. VIII. *Proprium evenire* vel *esse alicui*, est constans,
Ib. Sc. 3. duraturum, neque, ut omnia sunt *hominum*, se-
vs. 4. cundum poëtam, *tenui pendentia filo.* Noster Most. I, 3, 68. id est constantem, perpetuum, qui te nunquam deserat, Terent. Andr. V, 5, 4. *Ego deorum vitam propterea sempiternam arbitror, Quod voluptates eorum propriæ sunt.* Sisenn. III. Histor. *Tum subito tacuit, at in metu & suspicione propriam capere non potuit quietem.* Afran. Vopisc. *Di tibi dent propria quaecunque exoptas bona.* Virg. 6. Æneid. *Propria haec si dona fuissent.*

§. IX. *Venum asportare;* id est abducere venale, ut
Ib. vs. 19. venum ire, pro vendi; venum dare, pro vendere. Sic *exercere vena* est negotiari, emere, quæ vendas, apud eundem *Ponere veno* idem est, quod venale proponere. Tacit. XIII, 51. *Militibus immunitas servaretur, nisi in iis, qui veno exercerent.* Lib. XIV. *Exstructa conventicula & cauponæ, & posita veno irritamenta luxus.* Lucan. *Postquam ceu tradita venum Castra videt.* lib. IV. id est quasi vendita. Claud. I. in Eutrop. 36. *Omnes pœnituit pretii, venumque redibat, Dum vendi potuit.* Apul. VIII. Metam. *Haberent ne venui lac.* Et lib. IX. *Altero die productum*

me rursus voce praeconis venui subjiciunt. MERCAT.

Implere fores elogiorum carbonibus, est imple- §. X. re fores dicteriis vel carminibus probrosis, carbone aut titione notatis. Ib. ℣. 74. *Elogium* vox est Græcæ originis, ipsis Græcis non usurpata, qualia inter Latinos sunt *aretalogus*, *copreæ*, *catasta*, *trechedipna*, apud Juvenalem, composita ex præpositione Latina & voce Græca, perinde, ut *propola*, cujus prima syllaba, quia longa est, Latinam præpositionem indicat, nam πρὸ in προπώλης primam corripit. Longam esse apud Latinos primam in *propola* liquet ex versu Lucilii: *Sicuti quum primas propola recentes Attulit, & pretio ingenti dat primitias paucas.* Hoc autem notandum, quod viri docti nostra ætate mire in scriptione hujus vocis laborarunt: alii *ellogium*, alii *eclogium*, alii vero *eulogium* scribendum esse voluere, quæ omnia vitiosa sunt. *Logium* est scriptura gravis, sententia una, cujusmodi fere sunt oraculorum, vel ἀναθημάτων. Hinc *elogium* tam in bonam quam in malam partem accipitur. πιττάκιον, *notoria*, titulus statuæ, vel inscriptio, carmen, seu brevis conceptio verborum, & testatio de virtutibus alicujus vel vitiis, de recte factis aut flagitiis sceleribusque. Suet. Calig. XXVIII *Custodiarum seriem recognoscens nullius inspecto elogio, stans tantummodo inter porticum mediam, a calvo ad calvum duci imperavit.* Ubi *elogium* nihil aliud est quam relatio, qua judici breviter exponebatur, quicquid de reo esset compertum. Sic L. 6. D. Cust. & extraord. *Quia non omnes fide bona scribere elogia compertum est.* Mox: *Igitur qui cum elogio mittuntur, ex integro audiendi sunt.* Tertull. in Apolog. *Vestros contestamur actus, qui cottidie ju-*

MERCAT. *dicandis elogiis præsidetis, qui sententiis elogia dispungitis.* L. 3. ff. de re mil. *Desertorem auditum ad suum ducem cum elogio praeses mittet.* Alias *notoriam* appellant L. 7. de Accusat. *Verum si falsis nec ne notoriis insimulatus sit, perpenso judicio dispici debet.* Appul. Lib. VII. *Ille qui commodum falsam de me notoriam pertulerat.* Isidorus I. *Notoriam* interpretatur textum sive elogium malorum dictorum. Ita etiam ICtis. *elogium* breviter perscripta causa, ob quam pater ait filium se exhæredare. L. XIV. §. 2. de lib. & posth. hor. inst. exhær. *Non enim videri filium exhæredatum esse, cum elogium pater, cur filium exhaeredaret, proposuisset, & abjecisset propter eam causam exhaeredare, probeturque patrem circa causam exheredationis errasse.* L. I. §. 19. De Carboniano edicto: *Si sine elogio exhaeres scriptus esset,* solebant veteres, quos diffamare vellent, eorum, inprimis lenonum & meretricum, ædium fores hujusmodi *elogiis*, hoc est dicteriis probrosis, pingere, & quidem carbone aut semiusto stipite litteris ductis. Catull. *Atqui putate, namque totius vobis Frontem tabernae scipionibus scribam.* intellige præustis scipionibus. Sic igitur dicit Plautus, futurum ut propter ancillam tam venusta forma carbonibus fores Demiphonis impleantur elogiorum. Ubi notanda hæc quoque Syntaxis: *Implere fores elogiorum*, pro elogiis. Sic Aul. III, 6, 16. Mæn. V, 5, 3. Liv. lib. XXVIII. *Impleverat ea res superstitionum animos.* (Virg. Æn. I, 215. *Implentur veteris Bacchi.*)

§. XI. *Commodum argentum dare*, id est justi ponde-
lib. V. 101. ris, laxe sufficiens, ut potius plus sit quam minus. Contrarium est malignae dationi, quæ fit in non optima moneta, & male ambulante.

Asin.

Asin. III, 3, 135. Pseud. IV, 7, 130. Rud. V, 2, 31. Vetus auctor de Re militari, qui adjici solet Notitiæ Imperii: *Commodæ auctoritatis variæ priscorum monetæ.* Id est integræ, integro margine, vel ut Procopius III. de Bell. Goth. κύκλῳ οὐκ ἀποτεμνομένῳ, Wower. ad Minuc. Fel. p. 211. MERCAT.

Auro expendere aliquid, est rei aut mercis pondus auri pondere æquare. Bacchid. IV, 4, 1. *Hunc hominem decet auro expendi, huic decet statuam statui ex auro.* Dicitur proverbialiter de re pretiosissima, etiam lingua vernacula, *tegen goud opwegen.* §. XII. *Ib.* Sc. 4. vs. 19.

Pro copia & sapientia facere, id est facere quantum possis & scias. *Copia* enim idem est quod facultas, ut in illo *copiam facere alicujus rei.* Vis autem particulæ *Pro* par est in illo Amph. I, 1, 133. *Meus pater nunc pro hujus verbis recte & sapienter facit*, id est quantum ad hujus verba, vel ut hujus verba sonant. Aul. III, 6, 5. *Pro re nitorem, & gloriam pro copia qui habent*, id est qui tam nitidi & sumtuosi sunt quam patitur res familiaris, & qui tantum gloriantur, quantum licet. Et Rud. IV, 4, 74. *Pol tu pro oratione nec vir nec mulier mihi es*, id est quantum ex tuis verbis aut tua oratione colligere licet. Cato de R. R. cap. 144. §. XIII. *Act.* III. *Sc.* 1. vs. 8.

Pansæ, dictæ sunt & pandendo, ob aliquam notam corporis in pedibus, ut putatur, dicti. Quinct. I, 5. *Scrutabitur præceptor acer atque subtilis origines nominum, ut quæ ex habitu corporis Cicerones, Rufos, Longosque fecerunt: ubi erit aliquid secretius, Sullæ, Buritii, Galbae, Planci, Pansae, Scauri.* Plin. XI, 45. *Pedes homini maximi, &c. Vola homini tantum exceptis quibusdam.* §. XIV. *Ib. Sc.* 4. vs. 55.

MERCAT. *Namque & hinc cognomina inventa Planci, Plauti, Scauri, Pansae: sicut a cruribus Vari, Vatiae, Vatinii, quae vitia & in quadrupedibus.*

§. XV. Act. IV. Sc. 3. vs. 36. *Sequestro dari*, vel *poni*, dicuntur, res quae, quoniam de earum possessione inter duos est controversia, apud tertium interea deponuntur, dum judicis sententia alterutri adjudicantur. Rud. IV, 3, 79. Gell. XX, 11. *Sed quod apud sequestrum depositum erat, sequestro positum per adverbium dicebant.* Errat Gellius, quod *sequestro* adverbium facit, est enim dativus a *sequester*. Cato de Ptolemaeo contra Thettimum: *Per Deos immortales, nolite vos sequestro ponere.* Vide Vales. ad Ammian. Marcell. p. 37.

§. XVI. Ibid. Sc. 4. vs. 15. *Scitum filum mulieris*, est mulier scito & pulchro oris & corporis habitu, & quasi textura. *Filum* veteres dicunt oras extremas corporum, quod alias *circumcaesuram* & *circumtexturam* & *speciem* appellant. Lucret. lib. V. *Forma quoque hinc solis debet filumque videri.* Gell. I, 9. Explicans quid sit φυσιογνωμεῖν, *mores*, ait, *naturasque hominum coniectatione quadam de oris & vultus ingenio, deque totius corporis filo atque habitu sciscitari.* Apul. de Deo Socratis: *Fila corporum possident rara & splendida, & tenuia, usque adeo ut radios omnes nostri hominis raritate transmittant.*

§. XVII. Ibid. Sc. 5. vs. 13. *Esse istarum operarum, istarum rerum*, significat istiusmodi operas edere, in istis rebus esse. Liv. III, 36. *Pater indignitate rerum cesserat in agros, suarumque rerum erat, amissa publica.* Liv. XXIII, 28. *Eodem ex Dictatoris legionibus rejici militem minimi quemque roboris, nullo praestituto militiae tempore, nisi quis stipendiorum legitimorum esset.*

Capere versoriam, pro aliud iter consiliorum ingredi, aliam viam capessere. Translatio est e re nautica. Epid. I, 1, 47. *Utcunque in alto ventus est, exin velum vortitur.* Solinus Cap. X. *Nunc in Thraciam locus pergere & ad validissimas Europæ gentes vela vertere.* Rud. IV, 3, 75. *At ego hinc obflectam navem.* Funis ille nauticus, quo ad captandum a latere ventum in obliqua velificatione vertitur velum, dicitur proprie *vorsoria* vel *versoria.* Trin. IV, 3, 19. Intelligitur autem vocabulum *rudentem*, quod funem nauticum significat, & fœminini generis esse patet ex Rud. IV, 3, 1. MERCAT. § XVIII. *Act.* V. *Sc.* 2. ℣. 34.

Objicere religionem alicui, est quod vulgo dicitur, conscientiæ metum alicui incutere, ni hoc faciat, vel si hoc faciat. Curc. II, 3, 71. *Vocat ad cœnam, religio fuit, denegare nolui*, id est deorum iram metuebam, si denegarem; verebar ne conscientiæ meæ vim facerem. *Religio est dicere*, idem est quod non audeo dicere, ob metum Deorum. Apud Terent. Liv. XXVI. *In religionem ea res apud Pœnos versa est*, id est interpretati sunt Pœni Diis hoc non placere. Idem lib. XXXVIII, 25. *Oratores iidem redeunt, excusantes religione objecta, reges venire non posse.* Et quia religio sive Deorum metus inhibet sæpe facere quæ velis, ponitur ipsa vox pro impedimento, pro scrupulo. Terent. Andr. *At mihi unus scrupulus restat, qui me male habet. P. Dignus es cum tua religione odio.* At superiore significatione est apud Cæsarem V. de B. Gall. *Ille omnibus precibus petere contendit, ut in Gallia relinquantur, quod religionibus sese deceret impediri.* Cic. lib. X. Fam. Ep. XII. *Oblata religio Cornuto est*, hoc est, religione, auspiciis, impeditus § XIX. *Ib.* ℣. 40.

 fuit,

MERCAT. fuit, ne in senatu quicquam ageretur. Vide J. G. Grævium ad H. L. Cæsar. lib. III. de B. Civ. 72. & ibi Notas Ciacconii, pag. 326. Vide etiam Scalig. Conject. Varr. p. 139.

§. XX. Ib. Sc. 3. vs. 3. *In fermento jacere*, significat ira turgidum esse atque intumescere. Fermentum non potest contineri in massa, quin det significationem sui, fervefaciendo eam (unde & nomen habet; nam fermentum quasi *fervimentum* dicitur) id est inflando atque attollendo. Ut autem fermento simila aut farina macerata intumescit, sic excandescentibus, & est apud Cicer. III. Tusc. Quæst. ex Homero versu: *Cor penitus turgescit tristibus iris.* Juven. III. 188. *Accipe, & istud fermentum tibi habe.* Iracundiæ irritamentum.

§. XXI. Ib. Sc. 4. vs. 28. *Habete eam cum porcis, cum fiscina*, hoc est, totam, quanta quanta est, cum suo bono atque malo. Proverbium rusticum desumptum ab iis, qui scrofam vendunt una cum porcellis, ex nido, ut videtur. *Fiscina* & *fiscella*, a *fiscus*, est corbis ex junco aut sparto textus. Colum. XII, 50. de oliva: *Tum diligentur mundatam: protinus in torcular deferri, & integram in fiscinis novis includi.* lib. II, 2. *Sive regia palmæ sportivæ fæcunda est, fiscinæ, sportæve: seu virgultorum corbes ex vimine fieri debent.* Calpurn. Bucol.

Dum fiscella tibi fluviali, Tityre, junco
Texitur, & raucis resonant tua rura cicadis.

§. XXII. Ib. v. 59. *Lege agere cum aliquo* vel *in aliquem*, duo significat: vel enim est supplicium sumere de aliquo, ex verbis legitimis, quibus utebatur ad lictorem prætor, vel quisquis magistratus supplicio præsidebat. Liv. XXVI, 15. *Fulvini praeconi impera-*

peravit, ne lictorem lege agere juberet. cap. 16. MERCAT. *Jussu Procos. præconem pronuntiasse: Lictor viro forti adde virgas, & in eam primum lege age.* Valer. Max. III, 8. *Literas in sinistra manu, sicut erant traditæ, retinuit, ac jusso lictore jure agere, tum demum aperuit.* Deinde etiam *lege agere*, est judicio cum aliquo experiri, ut Mil. II, 5, 43. Terent. Phorm. V, 8. *Una injuria est tecum.* CH. *Lege agito ergo.* Ubi Donatus: *Lege agito, dicebatur & cujus intentio contemtibilis adversario videbatur.* Cicero pro Muræn. II. *Posset agi lege nec ne, pauci quondam scribebant, fastos enim vulgo non habebant, erant in magna potentia, qui consulebantur.*

PSEUDOL.

PSEUDOLUS.

§. I. Act. I. Sc. I. ✝ 36. HErba *solstitialis*, proprie quæ tempore solstitii, nocte præsertim frigidiuscula & rorulenta, subnascitur, & postea a calore solis diurni, qui tunc maxime effervescit, emoritur aut flaccessit. Dicitur proverbio de re fugaci & non diuturna. Hinc Calidorus dicit, se paulisper fuisse, extitisse, viguisse, vixisse, quasi herbam solstitialem. Imitatusque est Ausonius de morte præstantis cujusdam adolescentis, in Parentalibus, p. 163. *Ostentatus, raptusque simul, solstitialis velut herba solet.*

§. II. Ib. 68. *Discidium*, vox elegans, ac fere corrupta in *dissidium* apud auctores; quæ duo tamen differunt; nam *discidium* est idem quod divortium, separatio, a verbo *discindere*, proprie est corporis, & quasi corporis; *dissidium* est animorum dissensio. Ovid. V. Metam. *Sed tanta cupido si tibi discidii, repetat Proserpina Cœlum*, id est divortii, seu matrimonii separati. Lib. XIV. *Non bene discidium Phrygii latura mariti Sidonis*, id est discessum Æneæ Phrygii, seu Trojani, non æquo animo latura Dido. Et inde divortium. Lucret. lib. I. *Quae partibus ejus Discidium parare & nexus solvere posset.* ibid. *Haud igitur redit in nihilum res ulla*,

ulla, *ſed omnes*, *Diſcidio redeunt in corpora materiai*, id eſt diſſolutio. Tacit. lib. II. Ann. *Agrippa diſcidio domum imminuerat*, id eſt divortio uxorem a ſe exigendo. Terent. Andr. *Valeant qui inter nos diſcidium volunt*. Non enim volebant ut animis tantum diſſiderent Pamphilus & Glycerium; ſed & prorſus ab eo disjungeret & relinqueret. Tibull. *Aſper eram*, *& bene diſcidium me ferre loquebar*, id eſt ſeparationem a puella mea, abſentiam ab amica. Sic Liv. XXV. *Diſcidium privatorum publicorumque fœderum.* PSEUDOL.

Opponere pignori, vel *opponere* ſimpliciter, §. III. dicebant Latini de omni re ſive mobili, ſive *Ib.* 25. immobili, quæ pro credito in ſecuritatem creditoris eidem a debitore vel tradebatur vel obligabatur. Ut Græci uſurpant ὑποθεῖναι, tam de pignore, quam de hypotheca. Catull. *Furi villula noſtra non ad Auſtri Flatus oppoſita eſt*, *nec ad Favoni*, *Verum ad mille quindecim ac ducenta.* Ludit autem in vocabulo *opponi*, quando & ædificium tali aut tali vento oppoſitum dicitur, ut item res data pignori ad tantam vel tantam ſummam oppoſita. Senec. lib. VII. de Benef. *Puta cum captus eſſes*, *me pecuniam mutuatum*, *rebus meis in ſecuritatem creditoribus oppoſitis*. Ita & accipitur verbum *ſupponere* in tit. cod. *De rebus eorum*, *qui ſub tutela ſunt vel cura*, *ſine decreto non alienandis vel ſupponendis*. Julianus Anteceſſor Conſtitutione II. *Liceat adminiſtratoribus rem immobilem ſupponere.*

Supercilium ſalit, dictum ex ſtulta veterum §. IV. ſuperſtitione, optimum rei agendæ omen inde *Ibid.* 108. capientium, ſi oculus aut ſupercilium dextrum ſubito nictitaret. Theocrit. Idyll. III. Ἄλλεται ὀφθαλμός μοι ὁ δεξιὸς ἀρα γ' ἰδήσω αὐτάν. Poſſumus uſur-

PSEUDOL. surpare significantes bonam spem & augurium rei, quam aggredimur, habere.

§. V. Ib. Sc. 2. ỽ. 82. *Pulmento uti unctiusculo*, est cænare lautius; cui contrarium apud Pers. *cænare sine uncto*, id est arido nec delicato cibo uti. Idem Sat. III. loquens de luxuriosis, quibus intemperantia morbos & ambiguam valetudinem affert. *Uncta cadunt laxis tua pulmentaria labris*. Hinc *unctius quid contigisse* alicui dicitur, pro lucrum alicui obvenisse. Catull. *Respondi, id quod erat, mihi aut ipsi Nec quaestoribus esse aut cohorti, Cur quisquam caput unctius referret.* Loquitur de provincia, quam nec sibi nec aliis lucro fuisse significat. Horat. I. Epist. *Nec tantum & parvula laudo, Tum res deficiat, satis inter vilia fortis, Verum ubi quid melius contingit & unctius.*

§. VI. Ib. Sc. 3. ỽ. 31. *Porricere*, est verbum sacrificantium vetus. Quum immolarent, partem extorum, Diis proprie sacratam, in aram imponebant, & Diis adolebant, parte vescebantur, qui sacrificio intererant: illam partem, quam Diis dabant, quoniam *prosecabant* primum, vel quoniam *prosicabatur*, ut veteres loquebantur, (Noster Pœn. II, 1, 8.) appellabant *prosicias*, *prosicia*, *prosecta* & *prosiciem*. Pœnul. II, 8. Solin. XX. *Cum prosicias intulerunt, si adest Deus, si sacrum probatur, sarmenta luce viridia sponte concipiunt incendium.* Festus: *Prosicium, quod prosectum porricitur.* Ovid. VI. Fast: *Inde ubi libavit, prosecta sub æthere ponit.* Lucil: *Cænam, inquit, nullam, neque Divis prosectum ullum.* Varro lib. II. Rer. Divinar. p. 37. ed. Scal. *Prosiciem extorum in mensam porricere.* Etenim illam partem *prosectam*, quæ proprie diis dabatur, cum

cum imponebant mensæ sacra, porricere dicebantur. Festus: *Porriciam pro porro jaciam, maxime de extis dicebant antiqui.* Varro lib. I. de R. R. cap. 29. *Sic quoque exta cum dabant Deis, porricere dicebant.* Arnob. lib. V. *Cum Romulo Pompilioque percocta plane ac madida concremarentur Diis exta, nonne Rege sub Tullo semicruda coepistis, & leviter animata porricere.* Virg. Æn. V, 235. PSEUDOL.

Dii, quibus imperium pelagi, quorum aequora curro,
Vobis laetus ego hoc candentem in littore taurum
Constituam ante aras voti reus, extaque salsos
Porriciam in fluctus.

Hinc proverbium apud Cic. V. ad Att. 18. & Varronem lib. V. de L. L. *Inter caesa & porrecta Diis maritimis immolantes, quae alias in aram tum in fluctus porriciebant.* Liv. XXIX, 27. de Scipione Afric. *Secundum eas preces, cruda exta victimae, uti mos, in mare porricit, signumque dedit proficiscendi.* Cato de R. R. cap. 134. *Ubi exta prosecta erunt, lano struem commoveto.*

Lex quina vicenaria, Lex Lætoria lata in circumscriptores pupillorum, cujus in re privata publicum judicium fuisse testatur Cic. de Nat. Deor: *Ea erat cautum, ne liceret cuiquam a filio familias minore XXV. annis stipulari*: hoc est, ne liceret cuiquam rogare eum, daturusne esset, aut redditurus certam pecuniæ summam. Alludit eodem Plautus, Rud. V, 3, 25. §. VII. Ib. vs. 68.

Cedo quicum habeam judicem,
Ni dolo malo instipulatus sis, nive etiam dum siem
Quinque & viginti natus annos.

Retu-

PSEUDOL. Retulit eam ampliorem Claudius Cæſar de omnibus filiis familiarum, etiam ſupra legitimam ætatem: ne in mortem parentum filiis familiarum fœnori pecunias darent. Qua lege ſævitiam creditorum coërcitam ait Tacit. Annal. XI, 13. ubi vid. Lipſ. Aſperius Veſpaſianus: *Ne filiorum familias fœneratoribus exigendi crediti jus unquam eſſet, ne poſt patrum quidem mortem.* Suet. Veſp. XI. extr. Atque hoc eſt, quod ICti vocant SC. Macedonianum, a Macedone inſigni adoleſcentum corruptore, de quo in ff. lib. XIV. tit. 6.

§. VIII. *Ib. Sc. 4. vſ. 6 & 7.* *Exordiri, detexere.* Verbum utrumque texturæ & lanificii proprium transfertur ad ſermonem, imo etiam ad alia, pro incipere & pergere ad finem. Proprietatem prioris illuſtrat Virgil. in Culice: *Atque ut araneoli tenuem formavimus orſum*, id eſt telum, texturam, opuſculum inſtar telæ textum. Exordiri funem Cato de R.R cap. 136. Senec. in Ludo de Morte Claudii: *At Lacheſis, quæ & ipſa homini formoſiſſimo faveret, fecit, & plena orditur manu, & Neroni multos annos de ſuo donat.* Nonius: *Exordium eſt initium, unde & veſtis ordiri dicitur, cum inſtituitur detexenda.* Titinn. *Quae inter annos decem nequiſti togam unam detexere.* Hinc *ordiri telam*, *detexere telam*, de quavis re ſuſcipienda, atque ad exitum perducenda dicitur. Sophia Juſtiniani Imperatoris uxor, Narſetem Eunuchum, ſed virili animo & robore, Hunnorum Gothorumque domitorem, juſſit puellis in gynæceo lanarum penſa dividere. Ad quæ verba dicitur Narſes hoc reſponſum dediſſe: *Talem ſe eidem telam orditurum, qualem ipſa dum viveret, deponere non poſſet.* Ut eſt apud Paulum Diaconum lib. II. de geſt.

Lon-

Longob. V. Ubi *deponere* idem quod detexere, PSEUDOL.
quod Theocrito dicitur καταβαίνειν ἀφ' ἱστοῦ. Cum enim tela detexta seu pertexta est, deponitur de jugo. II. ad Herenn. c. 27. Poët. vet. *Nunc ego te ab summo jam detexam exordio.*

Hoc Delphis tibi responsum dicito, id est pro certa §. IX.
& inevitabili veritate habeto, non secus ac si A- Ib. Sc. V.
pollinis ore prolatum esset. Eandem sententiam ℣. 65.
sic effert Lucret. lib. V. *De re fundere fata Sanctius & multo certa ratione magis quam Pythia quæ Tripode ex Phœbi lauruque profatur.* Liv. XXXIV, 50. *Monentium aliorum alios, ut eas voces, velut oraculo missas, in pectora animosque demitterent.* Cic. ad Brut. *Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta, nihil potest esse verius.* Just. VII, 2.

Subballio. Sic ludens se vocat, qui Ballionis §. X.
servus vult videri, quasi minor Ballio, inferior, Act. II.
vel alter Ballio. Compositio ideo notanda, quia Sc. 2. ℣. 15.
in ea eleganter ludunt veteres. Nam ita Cicero *Submarium* dixit, qui est alter Marius crudelitate & imperii cupidine, 10 ad Att. I. *Nisi forte iste Submarius ei potest persuadere, ut dum oratores eant & redeant, quiescat.* Ita *Subneronem* vocat Domitianum Tertull. (quia *hunc*, ut ait Ausonius, *calvum dixit sua Roma Neronem.*) De Pallio: *Impuriorem Physcone, molliorem Sardanapalo Cæsarem designare, & quidem Subneronem.* Quem alibi & *portionem Neronis* vocat. Sic *suppromus* Mil. III, 2, 12. Id est minor promus. Est autem *promus* procurator peni, ut alibi vocat eum, vel cellæ promptuariæ. Sic *Sublingio*, a sublingendo, quasi minor liguritor, infra III, 2, 103. *Jam hic quoque scelestus est coqui sublingio.*

PSEUDOL. §. XI. Ib. Sc. 3. ℣. 11. *Deformatum aliquid habere*, absque ulla sinistri sensus suspicione designatum, notatum, descriptum habere, seu depingere, formare, describere, delineare. Senec. VII. de Benef. *Hanc voluptatem æqualem, intrepidam, nunquam sensuram sui tædium, percipit hic, quem deformamus, cum maxime, qui, ut ita dicam, divini juris atque humani peritus, præsentibus gaudet, ex futuro non pendet*, id est quem describimus, quem effingimus, cujus lineamenta quasi ducimus. Varro de R. R. V. p. 104. Cato cap. CLXII. de R. R. Rutil. Lup. p. 8. Aquilo Romanus, p. 15. Cic. pro Cæcin. cap. V. *Quis igitur ille, quem supra deformavi, voluntarius amicus mulieris.*

§. XII. Ib. Sc. 4. ℣. 37. *Visitatus*, pro sæpe visus. Proba vox, probusque usus vocis: ut & *invisitatus* Sic Liv. lib. IV. *Nova erupit acies inaudita ante id tempus invisitataque.* Lib. V. *Gentem invisitatam accolas Gallos esse.* Et iterum: *Formas hominum invisitatas.* Iterumque XLV. *Invisitato atque inaudito hoste.* Sic *visitare* pro crebro videre, Epid. IV, 1, 12, 24. Trinumm. III, 3, 39.

§. XIII. Act. III. Sc. 2. ℣ 6. *Ab Orco non receptus*, de homine sceleratissimo dicebant, vel mortuo, vel vivo, quasi cui nunquam contingeret beata mortuorum quies; vel cui ne infernus quidem pro meritis satis haberet suppliciorum. Val. Max. IX, 11. *Etiam apud inferos, si tamen illuc receptus est, quæ meretur supplicia, pendet.* M. Senec. Contr. III. *A superis dejecta, ab inferis non recepta, in cujus pœnam saxum extruendum est.*

§. XIV. Ibid. ℣. 19. *Esse drachma, esse asse*, dicitur eleganter pro venire, constare, conduci. Ad Cicer. Fam. XII, 13. *Jam ternis tetradrachmis frumentum apud Cassium est.* Idem in Verr. III, 84. *Cum esset tritici*

tici modius duobus nummis, pro frumento in modios singulos duodecim sestertios exegisse. Varro in Satyris: *Asse vinum, asse pulmentarium est: eos quo naturæ aurigatur necessitudo.* Ideo etiam supra pag. 210. locis citatis ad Menæchm. II, 2, 16. *Quibus hic pretiis porci veniunt sacres sinceri?* CY. *Nummo.* Adde Liv. CCXCI, 37. *Vectigal etiam novum ex salaria annona statuerunt; sextante sal & Romæ & per totam Italiam erat. Romæ pretio eodem, pluris in foris & conciliabulis, & alio alibi pretio præbendum locaverunt.* Cic. III. Verr. LXXXI, 83, 84. 85. PSEUDOL.

Privos privasque, dicebant antiqui, inquit Festus, pro singulis, ob quam causam & *privata* dicuntur, quæ uniuscujusque sunt. Hinc & *privilegium* & *privatus.* Liv. lib. XXX. *SC. in hæc verba factum est, ut privos lapides silices, privasque verbenas secum ferrent*, id est, ut singuli legati silicem & verbenæ ramulum secum ferrent in Africam. Cato II. de R. R. *Opercula doliorum & tectoria priva.* Lucret. lib. III. *Nec repentis ita cujusviscunque animantis Sentimus, nec priva pedum vestigia quæque Corpore, quæ in nostro calices & cetera ponunt.* Lib. IV. *In multas igitur voces vox una repente Diffugit, in privas quoniam se dividit aures.* Interdum idem quod proprium. Horat. II. Ep. 1. *Conducto navigio æque Nauseat, ac locuples, quem ducit priva triremis.* Id est propria, singularis. Item singulare, eximium. II. Sat. V. *Tardus Sive aliquid privum dabitur tibi devolet illuc, Res ubi magna nitet domino sene*, id est, ubi est aliquid singulare, aliquid eximium. §. XV. *Ibid. ℣. 76.*

Curare aliquem, ut Medea Peliam senem, signi- §. XVI. *Ibid. ℣. 80.*

PSEUDOL. ficat specie curationis & auxilii perdere: quemadmodum illa simulando se Peliæ effœto seni florem juventæ reddituram, miserum a filiabus interfici fecit. Duæ sunt in hanc rem de Medea fabulæ. Una de Pelia, altera de Æsone, Jasonis patre, quem medicatis herbis ex sene juvenem fecisse fertur, eaque re in aheno coxisse. Has duas in persona imperiti & mendacis coqui confundit hic artificiose Plautus, & quasi non sentientem facit vera dicere. Ex posteriore fabula, qua coctus cum medicatis herbis Æson dicitur recuperasse juvenilem ætatem, orta est elegans loquendi ratio Latinis, ut *recocti senes* dicantur, qui sunt cruda & viridi senectute. Catull. carm. LIV. *Sed non omnia displicere vellem tibi, & Suffetio seni recocto*, quasi qui coctus Medeæ herbis recepisset juventutem. Petronius *anus recocta vino, trementibus labellis.* Alias quæ igne renovantur dicuntur *recoqui.* Ut Virgil:

Patrios recoquunt fornacibus enses.

Lucan. lib. VII.

Et rubuit flammis iterum Neptunia cuspis:
Spiculaque extenso Pæan Pythiane recoxit.

Juven. Sat. XV. ℣. 165. *Cum rastra & sarcula tantum*
Assueti coquere, & marris, ac vomere lassi
Nescierint primi gladios excudere fabri.

§. XVII. Ibid. ℣. 81. *Venena*, interdum dicuntur unguenta, quibus Sagæ, quæ propterea *veneficæ* dicuntur, aut in se transformandis, aut in aliis vexandis, miraculisque illis seu potius ludibriis, quæ de magica arte tradit vulgus, efficiendis utebantur,

tur. Sic Pamphile anus apud Apul. cum unguento quodam ab imis unguibus totam se ad usque summos capillos perlavisset, in bubonem transformatur, & ipse Apulejus imitaturus hoc monstrum, errans in pyxide, pro bubone fit asinus. Hinc apud Horat. *Venena Thessala* & *Colchica*, quæ Thessalæ & Colchicæ sagæ (utraque regio inprimis infamis est magica arte, sed Colchi præcipue ob Medeam) incantamentis adhibebant. Id. I. Sat. 18. *Quantum carminibus quæ versant atque venenis Humanos animos.* Lucan. lib. VI. de portentosis effectis magorum: *Humanoque cadit serpens afflata veneno.* Ideo etiam pro delinimento amoris, sive philtris amatoriis, *venena:* nam & in amorem conjicere posse sagæ credebantur, ut patet ex Virgil. Pharmaceutria. Liv. XXXIX, 11. *Hispalæ concubitu carere eum decem noctes non posse, illius excetræ delinimentis & venenis imbutum, nec vitrici, nec parentis, nec Deorum verecundiam habere.* Afran. *Hæc sunt venena formosarum mulierum.* Lucan. .X *Nubet soror* (Cleopatra) *impia fratri* (Ptolomæo.) *Nam Latio* (Cæsari) *jam nupta duci est interque maritos Discurrens Ægypton habet Romamque meretur. Expugnare senem* (Julium Cæsarem) *potuit Cleopatra venenis, Crede miser puero* (Ptolomæo). Denique *venena* dicuntur pro quovis aromatico humore, aut fuco, vel tinctura. Sic Lucan. VIII, 60. de capite Pompeji mortui unguentis delibuto, ut posset conservari: *Summota capiti tabes ruptoque cerebro, At siccata cutis patrisque effluxit ab alto Humor & infuso facies solidata veneno est.* Cn. Mattius in mimijambis apud A-gell. XX, 9. *Jam tonsiles tapetes, ebrii fuco, quos concha purpura imbuens venenavit.*

PSEUDOL.

PSEUDOL. §. XVIII. *Ib.* vs. 99. *Nimium tinnis*, est proverbialis locutio in garrulos nimis & oblocutores. Casin. II, 3, 32. Asin. II, 4, 42. Pœnul. prol. 33. Translatio a vasis æreis, nolis, & doliis, quæ proprie *tinnire* dicuntur, unde & *tintinnabula*. Hinc & Neronis dictum est apud Sueton: *Aliquid sufferti tinnire.* Nempe aliter tinniunt vasa plena, aliter vacua. *Suffertum* enim a *suffercio*, idem est quod plenum. Suet. Ner. cap. XX. *Sumpto ad reficiendam vocem brevi tempore, impatiens secreti a balneis in theatrum transit, mediaque in orchestra frequente populo epulatus, si paululum subbibisset, aliquid sufferti se tinniturum Græco sermone promisit.* Græce πυκνόν τι ἠχεῖν, hoc est, plenum, confertum, densum, oppletum aliquid sonare, quod auditoris aures impleat. Sunt autem in Musica alii soni, ut Græci magistri tradunt, ἄπυκνοι, alii πυκνοὶ; horumque alii βαρύπυκνοι, *graviter densi*, alii μεσόπυκνοι, *mediocriter densi*, alii ὀξόπυκνοι *acute densi*. *Suffertum* quasi ὑπόπυκνον, *subdensum*. Proverbium elegans, quod & in laudem, & in vituperium adhiberi potest: nam & *sufferti aliquid tinnire* potest dici, qui vino, ut est apud Lucilium, *Deblaterat plenus bonus rusticus*: & qui sermone aut scripto ostendit, se non verba & voces sine sensu, sed potius egregiis sensibus prægnantes proferre, aut pectus eruditionis plenum habere, &, quod est aliud Græcum proverbium, ἐκ πλήρους πίθου γεῦμα, *ex pleno dolio gustum dare.*

§. XIX. *Act.* IV. *Sc.* 1. vs. 42. *Hiscere aedes* vel *fores* dicuntur, apertis foribus, cum panduntur portæ, ut apud Laberium, citante Diomede antiquo grammatico, *hietantur fores* pro hietant, ut explicat idem Grammaticus. Nam utrumque est ab *hio*. Hinc & pro mutire seu os aperire ad loquendum, apud Accium Ar-

mo-

morum judicio: *Heu vereor plus quam fas est, captivum hiscere.* Proprie *hiscere* est aperire os ad attrahendum spiritum, aut deglutiendum. Hinc eleganter Cic. in Verr. *Hujus hominis si cui domus patet, utrum ea patere, an hiare & poscere aliquid videtur.* Unde Statius *homines hiantes* pro respirantes dixit, Propem. in M. Celerem: PSEUDOL.

Quis rude & abscissum miseris animantibus æquor
Expulit in fluctus pelagoque immisit hiantes.

Nam maris incolæ pisces proprie non respirant. Sic & apud Virgil. IV. Æneid. *Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat*, non simpliciter est aperiatur mihi, sed aperiatur ad me deglutiendum vel hauriendum. Illud quoque notatu dignum, quod habet Serv. ad I. Æneid. ℣. 127. de navibus:

Fixis laterum compagibus omnes
Accipiunt inimicum imbrem rimosque fatiscunt.

Explicat: *Abundantes hauriunt. Fatim enim abundanter dicimus, unde & adfatim, hiscere autem aperire verbum frequentativum ab hiare.*

Perfossor parietum est, qui effractis parietibus in domos irrumpit, easque expilat, unde & *effractores* ICtis dicuntur. Paulus lib. III. de off. Præf. vigilum: *Cognoscit præfectus vigilum de incendiariis, effractoribus, furibus, raptoribus & receptatoribus.* Unde tit. in Digestis de effractoribus Græcis uno verbo τειχώρυχοι. Asin. III, 2, 17. Cic. in Vatin. *Licet impune per me in adolescentia parietes perfoderis, vicinos compilaris.* Apul. Apolog. *Eo pacto & qui myoparones* (genus §. XX. Ib. Sc. 2. vs. 23.

 est

PSEUDOL. est navium levium, quo piratæ multum utebantur) *quæsierit, pirata erit, & qui vectem, perfossor, & qui gladium, sicarius.* Vectibus enim fere utebantur ad demoliendos parietes, ac fores effringendas, Cic. in Verr. *Demoliri signum ac vectibus labefactare conantur.* Unde Thraso apud Terent. Thaidis (Eun. IV, 7, 4.) ædes oppugnaturus: *In medium huc agmen cum vecti Donax.* Unde *vecticularia vita* apud Festum dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt, furandi gratia, atque inde vivunt. Cato in Fragmentis: *Vecticulariam vitam vivere, repente largiter habere, repente nihil.* A quo genere parum absunt, quos ICtus appellat *directarios* l. 7. ff. de extraord. Crim. *Item qui directarii appellantur, hoc est, qui in aliena cænacula se dirigunt, furandi animo, plus quam fures puniendi sunt. Se dirigunt*, significat eunt. Sic sæpe simpliciter *dirigere* est ire, ut apud Apul. *dirigere in adspectum*, id est prodire. Exstat eadem l. I. §. 2. de effractoribus, ubi cum his junguntur & apud Paulum lib. V. Recep. sent. tit. IV. *Quoties quis pulsatur, vel cujus domus introitur ab iis qui vulgo directarii appellantur.* Glossæ veteres: *Directarius* ὁ εἰς τὰς ἀλλοτρίας ἕνεκεν τοῦ κλέψαι εἰσερχόμενος οἰκίας. Et Flav. Vopisc. *Qui dirigere nolebant sagittis*, id est prodire in medium amphitheatrum. Manil. lib. I. *Cancer in adversum Capricorni dirigit astrum.*

§. XXI. *Mortem exsequi*, id est, ferre, pati, subire.
Ib. v. 38. Sic *ærumnam exsequi* Capt. II, 1, 1. *Si dii immortales voluere vos hanc aerumnam exsequi.*

§. XXII. *Calatores* dicebantur, ut ait Festus, servi mili-
Ib. v. 52. tum, ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quod est vocare, quia semper vocari possunt ob necessitatem servitutis. Glossa: *Calatores*, ἐκβιβασταὶ ἱερέων, δοῦλοι δημόσιοι, περίπολοι,

id

id eſt *apparitores ſacerdotum* (ἐκβιβαστὴς ab ἐκβιβάζω PSEUDOL.
exſequor, *exactor rei judicatæ*, *exſecutor*, *lictor.*) *ſervi publici*, *circitores.* Iterum Feſtus in *Reſpiciaris: Reo à calatoribus ingeniculato.* In Gloſſis *calatores* exponuntur apparitores ſacerdotum, item exactores rei judicatæ, ſive lictores, ſervi publici, arcitores, qua voce utitur auctor Priapejorum: *Quid mecum . . . tibi circitor moleſte? Ad me quid prohibes venire furem?* Sic appellat cuſtodem horti, qui circumit, providetque, ne qua parte fur irrumpat aut lateat.

Obvertere cornua alicui, ponitur pro impetere §. XXIII.
aliquem, infeſtum alicui ſe oſtendere, trans- *Ib. Sc.* 3.
latione a cornutis animalibus ducta. Apul. vſ. 5.
Apol. *Supereſt ea pars epiſtolæ, quæ ſimiliter pro me ſcripta in memet ipſum vertit cornua.*

Colligatis vaſis expectare, eſt aptatis & expe- §. XXIV.
ditis ſarcinis paratum ad iter exſpectare. Transla- *Ibid.* vſ. 16.
tio a re militari: ubi *conclamari vaſa* dicebantur, cum ſignum dabatur militibus ſarcinularum, & inſtrumenti, ſeu ſupellectilis componendæ ad caſtra movenda & iter faciendum: & *colligari vaſa;* vel *colligi*, cum miles ea in faſcem compingeret. Liv. XXVII, 27, 47. lib. XXII, 30. Polyb. p. 484. Cæſ. lib. I. de bell. Civ. LXVI, 3. Civ. LXXV. Unde & Terentii illud petitum in Phormione I, 4, 13. *Aliquid convaſaſſem, atque hinc me conjicerem protinus in pedes.* Ubi Donatus vetus interpres: *Figuratum eſt a colligendis vaſis.* Varro quoque eleganter lib. I. de R. R. cap. I. *Si eſt homo bulla, multo magis ſenex. Annus enim octogeſimus admonet me ut ſarcinas colligam, antequam proficiſcar e vita.* Senec. epiſt. XIX.

PSEUDOL. §. XXV. Ib. Sc. 4. vs. 11.

Metiri alicunde gradibus militaribus, est idem quod Truc. II, 2, 31. *Abire alicunde grandi gradu*. Primum *metiri* dicendum, non *metari*, ut volunt quidam interpretum. *Metamur* castra proprie, sed *metimur* translate viam. *Metari* est fines seu metas statuere, & designare, *metiri* est eas metas recognoscere, mensuram & modum colligere. Sic Horatio, *decempedis metata porticus* est, ut ait Acron, *mensurata dispositio. Nam metari castra magna cura ducum peritiaque constitui.* Sic eidem *metatus agellus* lib. II. Sat. II. adsignatus & divisus limitibus constitutis. Virgil. II. Georg. translatè: *Si pingues agros metabere campo*, id est eliges & secernes ad vites ponendas. Valer. Cato in Diris: *Pertica quæ nostros metata est impia agellos. Metari hospitium*, Pacat. in Paneg. c. VI. A qua significatione *metata* in jure nostro, atque eadem vox posterioribus Græcis recepta pro hospitio. Aliud vero est *metiri* l. VI. §. 6. *Si mensor falsum modum dixerit: sive de itineris latitudine, sive de servitute immittendi projiciendique quæratur: sive aream, vel tignum, vel lapidem, metiendo metitus fuerit.* Senec. ep. 88. *Metiri me geometres docet latifundia.* Metatoris igitur est, modum & limites agro constituere, agrum assignare, *mensuris*, ut loquitur Plautus, *mensuram agere*, & *modum ejus renuntiare*, ut Ulpianus. Hinc tralatè *metiri viam* Horatio: *Videsne sacram metiente te viam.* Ubi Acro: *Metientem dixit ambulantem. Ut instabili gressu metitur littora cornix.* Qui versus est Lucan. lib. V, 556. Et sic *emensi* & *permensi viam* dicimur. Liv. XXXVIII, 17. *Pæoniam inde & Thraciam pugnando cum ferocissimis gentibus emensi.* Ennius

I. An-

I. Annal. *Sed sola terrarum postquam permensa parumper*. Ita ergo & Plautus: *Metimur hinc scilicet viam*. *Gradus* autem *militares* vel *militarios* (nam sic solebant loqui, & variare talia. Sic *vulgaris*, *vulgarius*, *intercalaris*, *intercalarius*) illustrat illud Epid. I, 1, 11. ubi servus ad conservum a militia reducem sic loquitur: *Dii immortales te infelicitent, ut tu es gradibus grandibus*, & mox 14. *Scito te esse quidem hominem militarem*. Vegetius de Re Militari: *Primis meditationum auspiciis tirones militarem edocendi sunt gradum. Nihil enim magis in itinere seu acie custodiendum, quam ut omnes milites incedendi ordinem servent. Militari ergo gradu viginti millia passuum horis quinque duntaxat æstivis conficienda sunt, pleno autem gradu, qui citatior est, horis totidem, XX. quatuor millia peragenda sunt, quicquid addideris, jam cursus est, cujus spatium non potest definiri.* PSEUDOL.

Intendere in aliquem medium digitum, id est infamia notare, maximo ludibrii & contemptus genere afficere. Mos erat antiquis, quem summopere videri volebant contemptum, illi medium digitum protentum reliquis contractis ostendere. Juvenalis de Democrito: *Cum fortunæ ipse minaci Mandaret laqueum, mediumque ostenderet unguem*. Mart. lib. II. epigr, 8. *Rideto multum, qui te Sextille cinædum Dixerit, & digitum porrigito medium*. Idem VII. ep. 30. *Ostendi digitum, sed impudicum*. Isidor. lib. II. origin. c. 1. p. 1095. 52. De digitis, *Tertius impudicus, quia plerumque per eum probrosa insectatio exprimitur.* §. XXVI. *Ib.* Sc. 7. vs. 45.

Unctus est, fricari vult, proverbium conveniens in eos, qui per lasciviam ultro sibi malum §. XXVII. *Ibid.* vs. 93.

arcess-

PSEUDOL. arceſſunt, ſeu jocularium in malum propria inquietudine incidunt. Solebant veteres poſt balneum ungi oleo, dein ſtrigili fricari, ſeu diſtringi. Plin. III. ep. 5. *In ſeceſſu ſolum balinei tempus ſtudiis eximebatur: quum dico balinei, de interioribus loquor, nam dum diſtringitur, tergeturque, audiebat aliquid, aut dictabat.* Juven. Sat. III. *Domus interea ſecura patellas Jam lavat, & bucca foculum excitat, & ſonat unctis Strigilibus, pleno & componit lintea gutto. Domus ſonare* dicitur *unctis ſtrigilibus*, in qua multi lauti & uncti fricantur deſtringunturque. Vetus Scholiaſtes ad Juvenal. *Strigilis eſt, quod xyſtrum dicunt, unde oleum deteritur.* Hinc petita translatio: *Inungi ſuave eſt, fricari aſperum*, eoque ambiguam habet interpretationem. Perinde eſt cum dicimus: *Prurit tibi cutis.*

§. XXVIII. Ibid. vſ. 99. *Nullius coloris aliquem noſſe*, eſt plane non noſſe, neſcire albus an ater ſit. Sic enim & παρεγιμιωδῶς dicebant, coloris vocem transferendo ad habitum animi, moresque, ut albus color ſignificaret probitatem & candorem; niger improbitatem & malitiam. Apul. Apol. *Etiam libenter te nuper albus an ater eſſes ignoravi.* Phædr. lib. III. fab. XVI. *Unde illa ſcivit niger an albus naſceretur.*

§. XXIX. Act. V. Sc. I. vſ. 6. *Inſtar doloſi luctatoris pedes captare*, dicit Plautus de vino, cujus copia, ut eſt in Catul. *& tentat greſſus debilitatque pedes.* Poſſumus adhibere de quovis, qui evertere aliquem & adfligere ſtudet: pedibus enim inſiſtimus, iisque ſubtractis evertimur. Sumta translatio a luctatoribus, quorum ars eſt ſuppoſito pede, aut ſtrictis crure ſuo cruribus adverſarii, ſubtractisque eum dejicere in terram, quod Græci ὑποσκελίζειν

&

& πτερνίζειν, Latini *supplantare* proprie dicunt. PSEUDOL. Ex quo ritu Stat. VI. Theb. *Collaque pectoraque & certantia crura lacessit.* Senec. ep. XIII. *Non potest athleta magnos spiritus ad certamen adferre, qui nunquam sugillatus est, ille, qui sanguinem suum vidit, cujus dentes crepuere sub pugno, ille qui supplantatus adversarium toto tulit corpore, nec projecit animum projectus.* Ex geminis, quos Rebecca peperit Isaaco, alter fratris plantam tenebat manu, & idcirco appellavit eum *Jacob*, ut est Genes. XXV, hoc est *supplantatorem. Quod vocabulum consecutus est* (quæ verba sunt Petri Chrysologi Serm. 154) *eo quod antequam nasceretur, noscitur divinitus reprobatum supplantasse germanum.* Unde frater ipsius cap. XXVII. Δικαίως ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰακώβ. ἐπτέρνικε γάρ με ἤδη δεύτερως. *Justè vocatum est nomen ejus Jacob: supplantavit enim me jam altera vice.* Cic. III. de Off. *Qui stadium currit eniti & contendere debet, quàm maxime possit, ut vincat; supplantare eum quocum certet, aut manu depellere nullo modo debet* Pers. Sat. I. *Phyllidos, Hypsipyles, latum & plorabile si quid Eliquat & lento supplantat verba palato*, id est non bene nec plane pronunciat, sed molliter palato illidit vocem naturalem ac robustam arte frangit & corrumpit.

§. XXX. Ibid. vs. 21. *Lemnisci*, sunt fasciolæ purpureæ circumvolutæ ac dependentes è coronis, quibus veteres in læto & festivo habitu frequenter utebantur. Plin. XXI, 3. *Crassus dives primo argento auroque folia imitatus ludis suis coronas dedit: accesserunt & lemnisci, quos adjici ipsarum coronarum honor erat.* Ergo non omnes coronæ habebant lemniscos, sed nobiliores & majoris honoris. Hinc intelligendum, quod est apud Cicer. in

orat.

PSEUDOL. orat. pro S. Roſcio Amerino: *Audio præterea non hanc ſuſpicionem nunc primum in Capitonem conferri: multas eſſe infames palmas, hanc primam eſſe tamen lemniſcatam, quæ Romæ deferatur*, id eſt multa ejus eſſe ſcelera, quæ impunè patraverit; ſed hoc maximè inſigne, primum quod Romæ ei ſucceſſit. *Palma* eſt corona e frondibus palmæ, quæ imponebatur victoribus, victoriæ indicium. *Palma lemniſcata* eſt corona nexa e frondibus palmæ, & ornata lemniſcis, inſignioris victoriæ ſignum. Auſon.

Et quæ jamdudum tibi palma Poëtica pollet,
Lemniſco ornata eſt, quo mea palma caret.

Fatetur ſe quoque eſſe poëtam, ſed amicum ſuum eſſe præſtantiorem.

§. XXXI. *Ib.* vſ. 29. *Jönica perdidiciſſe*, ſignificat diligenter didiciſſe artem ſaltandi. Iönes, ut quavis alia mollitie admodum infames, ita & inprimis tenera mollique ſaltatione, Perſ. V, 2, 45. Stich. V, 7, 1. Horat. III. od. 7. *Motus doceri gaudet Iönicos matura virgo*. Itaque abſolutè *Iönicum*, ut & Græci Ἰωνικὸν dicebant, ſubaudito τὸ σχῆμα vel ὄρχημα, pro ſaltatione Jonica. Pollux 4 Onomaſt. 14. τὸ δὲ ἰωνικὸν Ἀρτέμιδι ὠρχοῦντο, οἱ σικελιῶται μάλιστα i. e. *Jonicum autem Dianæ ſaltabant; Siculi maxime.*

§. XXXII. *Ib.* ℣. 33. *Hæc fuit nænia ludo*, ridiculus & ineptus inepti negotii exitus. *Neniæ*, inquit Nonius, *ineptum & inconditum carmen, quod conducta mulier, quæ præfica dicebatur, his, quibus propinqui non eſſent, mortuis exhiberet.* Varro lib. IV. de Vita Pop. Rom. *Ibi a muliere quæ optuma eſſet voce, primum laudari, dein næniam cantari ſolitum ad tibias & fides:* hæc mulier vocitata olim *præfica*. Hinc

nænia

nænia pro querimonia, Horat. II. od. 1. *Sed ne relictis Musa procax jocis Cæa retractes munera næniæ.* Et pro quovis inepto carmine: ut sagarum. Ovid. IV. Fast. de strigibus: *seu carmine fiunt, Næniaque in volucres Marsa figurat anus.* Horat. Epod. XVII. *Vincor, ut credam miser Sabella pectus increpare carmina, Caputque Marsa dissilire nænia.* Ut ebriorum & potantium. Id. III. od. 28. *Dicetur merita Nox quoque nænia.* Et puerorum, idem I. Epist. I. *Roscia, dic sodes, melior lex an puerorum nænia.* Ceterum, quia *naenia* erat inter ultima, quæ præstabantur defuncto, ideo & ipsa nonnunquam exitum sive ultimum rei significat. Et hoc proprie pertinet ad hunc locum Plauti. Festus: *Sunt qui eo verbo finem significari crediderunt.* Allegatque Plaut. Trucul. II, 1, 3. *Huic homini amanti mea hera apud nos naeniam dixit de bonis*, id est quasi bonorum ejus exequias duxit, ea finivit, absumsit. Et inter ceteras rationes hanc dat, quod chordarum ultimas Græci νήτας dicunt, extremam cantionis vocem ab eo næniam appellarunt. Quod ἔτυμον etsi falsum est, apparet tamen inde næniam pro fine poni. Vide Scalig. ad Fest. PSEUDOL.

§. XXXIII. Ib. Sc. 2. v. 11.

Hiberna vel *brumalis hora*, dicitur per translationem quælibet hora brevis, vel contractior solito. Romani diem habebant distinctum in duodecim horas tam æstivum, quam hibernum, & pariter noctem. Eo necessario eveniebat, ut æstivæ horæ diurnæ essent longiores nocturnis, & vicissim hibernæ diurnæ essent breviores nocturnis. Eo allusit Plautus hoc loco, introducitur enim ad potorem maximum loquens Simo: *Credo te quatuor annis natum in monte Massico vinum posse ebibere una hora.* Respondit alter: *Hiberna*

addito

PSEUDOL. *addito*, id est non tantum dicas una hora, sed potius una hora hiberna, quæ nempe brevior est per diem quam æstiva, ut hyperbolen augeat. Martialis, XII, 1. *Otia, Prisce, poteris donare libello, Hora nec aestiva est, nec tibi tota perit.* Antholog. lib. II. p. 206. Ἐν τρισὶν ὥραις γὰρ θεριναῖς μόλις αἰσθάνετ' αὐτοῖς. Vide Veget. lib. I. cap. 9. Ovid. lib. IV. Metam. narrat, Solem seu Phœbum, quod amaret Leucothoën, studio ejus videndæ citius exoriri, & serius occidere: *Modo surgis Eoo Temporius Caelo: modo serius incidis undis; Spectandique morâ brumales porrigis horas*, i. e. longiores & productiores facis. Sic Vitruv. *Brumales horarum brevitates* appellat. Symmachus V. ep. 36. *Accessit hyemis contemplatio, quae magno frigore & brevibus horis lucis moratur excursus.* Rutil. Numantin. Itiner. ℣. 183. *Et jam nocturnis spatium laxaverat horis Phoebus*, id est jam hiems erat. Hieme enim spatium horarum nocturnarum erat laxius, seu longius. Censorin. de Die Natali, XVI. *Verum neque annorum, neque seculorum numero, nec denique ullo temporis finiti modulo metiri conabor; Haec enim ad aetatem infinitam, non sunt brumalis unius instar horae*, hoc est brevissimæ.

§. XXXIV. *Ibid.* vs. 19. *Vae victis*, est formula elegans insultantium adversariis victis, quum illi, quod imperatur, aut quod ex sponsu vel jure facere aut dare tenentur, nihil victoris, si vicissent, misérituri, nimium esse, & immisericorditer secum agi queritantur. Desumpta ea vox ex historia Romana, quum Galli obsessis in Capitolio civibus, urbe capta, & in cinerem redacta, locum vacuum & libertatem millenûm auri pondo pretio vendidissent. *Pondera*, inquit Livius, V, 48. *allata ini-*

iniqua & tribuno recusante, additus ab insolente PSEUDOL. *Gallo gladius, auditaque intoleranda Romanis vox, væ victis esse.* Qua significabatur, oportere eos hoc pati, quod necessitas injungeret, nec queri de iniquitate ponderum, quod vel iniquis ponderibus redimi salutem & libertatem in lucro ponere deberent. Florus I, 13. *Quum jam obsidio sua barbaros fatigasset, mille pondo auri recessum suum venditantes, idque ipsum per insolentiam, quum ad iniqua pondera addito adhuc gladio, superbe væ victis increparent.* Potest etiam adhiberi quotiescunque durius consultum in victos, aut non servatas illis promissas conditiones significare volumus. Hinc & Varroni Satyra scripta hoc titulo: *Væ victis.* Vide Fragm. Varr. p. 152.

POENULUS.

§. I. Prol. vſ. 11. F*Acere alicui audientiam*, ſignificat facere ut quis attente & tacitè audiatur: proprie dicebantur præcones adſiſtentes magiſtratibus concionem habentibus, & jubentes, omiſſo ſermone, compoſitoque murmure ac ſtrepitu, aures animosque advertere populum. Liv. XXXXIII, 16. *Ut Cenſores ad diſſuadendum proceſſerant, Graccho dicente ſilentium fuit: cum Claudio obſtreperetur, audientiam facere præconem juſſit.* Transfert eleganter Cic. de Senect. c. 9. *Sed tamen eſt decorus ſenis ſermo quietus & remiſſus, facitque perſæpe ipſa audientiam diſerti ſenis & comta & mitis oratio.* Et Divin. in L. Cæcil. XIII. *Quantam auditorum multitudinem infamia concitatura ſit, quantam denique audientiam orationi meæ improbitas illius factura.* Ergo apud Plaut. *Fac populo audientiam*, eſt in populo.

§. II. Ib. ℣. 16. & 45. *Bonum factum*, eſt ſolemnis præfatio edictorum, qua cives admonebantur officii ſui, ſignificabaturque bonos homines, & qui hoc numero eſſe vellent, parere debere. Tertull. de Pudicitia: *O edictum, cui adſcribi debeat, bonum factum!* Aurel. Victor XXXXIX. refert verba Scipionis Africani majoris, cum a Petiliis & Nævio

vio trib. accusaretur: *Hac die Carthaginem vici: quare, bonum factum, in Capitolium eamus & Diis supplicemus.* Valer. Probus inter juris notas refert: *Q. B. F.* quod interpretatur: *Quod bonum factum.* Suet. Vitell. XIV. *Exacerbatus, quod post edictum suum, quo jubebat intra Kal. Octobr. urbe Italiaque Mathematici excederent, statim libellus propositus est: & Chaldaeos dicere, B. F. ne Vitellius Germanicus intra eundem Kalendarum diem usquam esset.* Idem Jul. LXXX. *Peregrinis in senatum allectis libellus propositus est, bonum factum, ne quis senatori novo viam in curiam monstrare velit.* Eam autem vim esse formulæ, quam initio diximus, apparet ex contraria formula apud Liv. X, 9. *Si quis adversus ea fecisset, nihil ultra quam improbè factum adjecit.* POENUL.

Finitor, dicitur proprie, qui colonia deducta, agris in novos colonos divisis & adsignatis, fines constituit; eorum regiones, limites, & confinia determinat. Sic & Cic. utitur Orat. II. de L. Agraria: *Finitorem mittunt, ratum sit, quod finitor uni illi, a quo missus sit, renunciaverit.* Ibid. *Decemviri cum imperio, cum fascibus, cum illa delecta finitorum juventute.* Idem *decempedator* & *metator* Ciceroni, quod in metando agro regula, seu pertica decem pedum, quæ *decempeda* dicitur, uteretur. Phil. XIII. *Cavebant etiam L. Antonio, qui fuerat aequissimus agri privati & publici decempedator.* & sequent. Philip. *Quam ille ad explendas egestates latrocinii sui concupivit, quam jam peritus metator & callidus decempeda sua diviserat.* Ludit igitur Plautus, de argumento comœdiæ loquens, tanquam de agro. §. III. *Ib.* vs. 49.

Jurator in genere potest dici, qui jurejurando adigit alterum. κατ' ἐξοχὴν utitur Plautus pro Censore. §. IV. *Ibid.* v. 58.

POENUL. fore. Censores enim magistratus pop. Rom. a censendis civibus dicti, eos quorum censum agebant, jurejurando adigebant. A. Gell. IV, 20. *Censor adigebat de uxore solenne jusjurandum. Verba ita erant concepta: ut tu ex animi tui sententia uxorem habes. Qui jurabat cavillator quidam fuit*, hoc est qui censebatur. Trin. IV. 2, 30. Poscit senex Sycophantam rationes, quid oret, quid velit, quid putet. Cui ille: *Quid tu me poscis rationes? olim cum census sum dedi Juratori*, sive Censori. Etenim his ut bonorum suorum, ita & morum vitæque rationes cives reddebant. Eodemque alluditur hic ℣. 56. phrases Censorum proprias adhibens, *accipere rationes*, dein *censere*. Subjicit ergo: *Vos Juratores eritis*, hoc est, Censores. Vox autem *Censoris* non tantum magistratum populi Romani significat, sed quemvis arbitrum, qui de re aliqua censet vel existimat. Est igitur metalepsis, quam vocant Rhetores, *Jurator* pro Censore, sive magistratu populi Romani. Et *Jurator* pro arbitro seu judice. Nec mirum est, *juratorem* dici eum, qui alium adigit, cum is, qui jurarit, *juratus* dicatur. Vide meas Observat. lib. IV, 3. pag. 43. & seq.

§. V. Ibid. ℣. 63. *Pollinxisse*, dicebant veteres, quæ more suo unxerant, cadavera. Enn. *Tarquinii corpus bona fæmina lavit & unxit*. Virgil. *Corpus lavant frigentis & ungunt*. Pers. de divite mortuo: *Tandemque beatulus alto Compositus lecto crassisque lutatus amomis*. Apul. in Florid. *Jam miseri illius membra omnia aromatis persperſa, jam os ipsius unguinis odore delibutum, jam eum pollinctum*. Abstinendum est præsentis temporis inflexionibus in eo verbo, nusquam enim exstat præterquam in glossario: Ταριχεύω νεκρὸν *pollingo*.

Fre-

Frequentius vocabulum eorum, qui hanc operam præstabant funeri, dicebanturque *pollinctores*. Varro: *Itaque si plures dies inter Medici discessum & adventum pollinctoris interfuerunt*. Ulpian. l. 5. D. de Instit. act. *Si Libitinarius, quos Graecè νεκροθάπτας vocant, servum pollinctorem habuerit*. Apul. in Fragm.

Pollinctor ejus funeri dum unctionem parat.

Plaut. Asin. V, 2, 60. Qua phrasi proverbialiter possumus uti in eo, de quo aut de cujus rebus desperamus. Quia pollinctores non arcessuntur, nisi ad curanda funera mortuorum. In eundem sensum est apud Petron. *Mittere ad tibicines*, quoniam & tibiæ funeribus adhiberentur. Vetus versio Ezech. XXXIX, 15. *Donec sepeliant illum pollinctores in valle multitudinis Gog*. Ubi in genere pro vespillonibus seu libitinariis videtur accipi.

Liræ liræ, aut λῆροι λῆροι, vox irridentium ali- §. VI.
cujus sermonem, perinde ac Latine dicimus, Act. I.
nugæ. Apud Aristophanem in Pluto, quum senex Sc. 1. ỷ.
interminatus esset servo, si molestus ei rogitan- 9.
do esset, vapulaturum, respondet ille: Λῆροι οὐ γὰρ παύσομαι, id est: *Nugas agis, non enim quiescam*. Et eadem comœdia Paupertas, ut ostendat Jovem divitias non curare, ait olympicum victorem, ab illo non auro, sed olea coronari. Imo, respondet Chremylus, φειδόμενος καὶ βουλόμενος τούτου μηδὲν δαπανᾶσθαι λήροις ἀναδῶν, τοὺς νικῶντας. τὸν πλοῦτον ἐᾷ παρ' ἑαυτῷ. Sic etiam dicebant λῆρον ληρεῖς, id est *nugas nugaris*. Idem prorsus, quod habet Plautus: *Gerræ germanæ*, hoc est, veræ nugæ, gerræ maximæ. Epid. II, 2, 49. Fest.

POENUL. origine hujus proverbii: *Gerræ, crates vimineæ. Athenienſibus cum Syracuſas obſiderent & crebro gerras poſcerent, irridentes Siculi, gerras clamitabant: unde factum eſt, ut gerræ pro nugis & contemtu dicuntur.* Cic. ad Att. XVI, 1. *Quid ergo? Calendis Januar. Panſa ſpes,* λῆρος πολὺς *in vino, & in ſomno iſtorum.* Quaſi dicat, nugæ meræ, immo nihil eſt ſpei, in hominibus ebrioſis ac ſomnolentis.

§. VII. *Baliſta* & *Baliſtarium. Baliſta* proprie machi-
Ib. ℣. 73. na bellica, ſeu tormentum, quo grandia tela
74. mittuntur. Vox non Græca, ſed Græcæ tamen originis, ut quæ haud dubiè ἀπὸ τῦ βάλλειν ſit dicta. Ammian. lib. XIX. *Operum variæ ſpecies cum turribus ferratis admovebantur, quorum in verticibus celſis aptatæ baliſtæ propugnatores agitantes humilius disjectabant.* Ibidem dicit: *Baliſtas eorumque tortores.* Lib. XX. c. 7. *Nec baliſtæ tamen ceſſavere, nec ſcorpiones, illæ tela torquentes, hi lapides crebros, qualique ſimul ardente pice & bitumine illiti.* Liv. XXVI, 47. in præda Novæ Carthaginis: *Captus & apparatus ingens belli, catapultæ maximæ formæ centum viginti, minores ducentæ octoginta & una, baliſtæ majores viginti tres, minores quinquaginta duæ, ſcorpionum majorum minorumque & armorum telorumque, ingens numerus.* Hinc apud Plautum alii volunt ipſum telum ſignificari, quod mittitur, & tum *baliſtarium*, ſubaudito ſubſtantivo *tormentum*, eſſet ipſa machina; alii per *baliſtam* intelligunt machinam, eamque volunt *mitti* dici, quum ex ea tela mittuntur, qua ratione *baliſtarium* eſſet locus, ubi baliſtæ intenduntur, & poſſet poni pro eo, quod lingua vulgari & Gallica dicimus *een Batterie.*

Muria-

Muriatica macerare, *Muriatica* sunt eadem quæ alias appellantur *salsamenta*, muriâ condita. Carnes & pisces saliuntur, ut conserventur ad usum; sanies autem seu tabes earum carnium pisciumve cum tabe salis permixta appellatur *muria*. Unde Plin. XXXI, 8. *Innumeris generibus ad saporem gulæ cœpit sal tabescere.* Sic & sal recoctum aqua jugi addita, qua Vestales in sacrificiis utebantur teste Festo, appellabatur *muries*. Vide Dalech. ad cit. Plinii locum. Aurel. Victor. De Vitis Ill. c. LXVI. *Quam ille, luxuriam opprobrans, muriam de turdis esse dicebat.* Quasi vellet dicere, turdos in illius corpore non secus ac carnes ac pisces in cupis, salitos & conditos condi, atque ibi muriem contrahere, quo verbo luxuriam & cibos delicatos, inter quos turdi, exprobrando invidiam facti sui minuit. Hinc *muriatica.* Fragmentum Plauti ex nescio qua deperdita Comœdia apud Fest. in voce *Narita: Muriatica autem video in vasis stagneis Bonam Naritam, & camarum & tagenia: Equinos fartos, conchas piscinarias.* Ita hi versus Plauti legendi juxta Scaligerum: (nomina sunt piscium, quibus sale conditis gaudebant veteres.) Solent autem ejusmodi salsamenta, priusquam foco apponantur, ad eluendum nimis salsum saporem, aliquamdiu in aqua dulci contineri, & hoc vocant *muriatica macerare* POENUL. §. VIII. *Act.* I. *Sc.* 2. ℣. 39.

Stabulum, *statumque & sellam olere*, verbo est, meretricem se prodere vel ostendere. *Stabulum* non semper est jumentorum, sed & quodvis vile diversorium interdum significat. (Sic *stabulum nequitiæ* Caf. II, 1, 15. *Flagitii*, II, 7, 31. Unde & in tit. D. *Nautæ*, *caupones*, *stabularii:* §. IX. *Ibid.* vs. 56.

POENUL. & apud Apul. *stabularius* pro diversitore, caupone.) Et interdum significat lupanar, seu domum meretriciam, ut hic. Unde & *prostibulum* de vilissima meretrice. Non. *Prostibula, quod ante stabulum sint quæstus nocturni & diurni causa.* Idem genus levium feminarum *stare* & *sedere* dicuntur, expectantes scilicet adventorem. Horat. I. Sat. II. *Nullam nisi in olenti fornice stantem.* M. Senec. Controv. II. *Stetisti cum meretricibus, stetisti sic ornata ut populo placere possis, ea veste quam leno dederat.* Ibidem: *Meretrix vocata es, in communi loco stetisti.* Juven. Sat. VI. de Messalina Claudii uxore: *Hinc nuda papillis Prostitit auratis titulum mentita Lyciscæ.* Hinc Tertull. ad Uxorem, lupanar vocat *consistorium libidinum publicarum.* Sic etiam a *sedendo* meretrices dicuntur *prosedæ*, hac Sc. ℣. 54. sive, ut ait Isidor. a *prosedendo in meritoriis sive fornicibus.* Juven. Sat. VI. *Et dubitas alta Chionen deducere sella?* Ubi Scholastes: *Unde sellariæ dicuntur. Unam meretricum a sella sua abducere cunctaris.* Tertull. de cultu uxoris: *Thamar illa, quia se expinxerat, idcirco justæ suspicioni visa est quæstui sedere.* Hinc & Plautus: *statum & sellam olere.*

§. X. Ib. vs. 62. *Nebulæ cyatho emere* vel *condicere aliquem posse*, id est re vilissima levissimaque & nihili. *Nebulæ* ponuntur pro nugis, rebus nugacibus & inanibus. Unde Aristophanes traducturus in scena Socratem, tanquam ineptiis meris operam dantem, facit illum pro venerandis Deabus adorare Νεφέλας, *nubes* seu nebulas. Pers. *Grande locuturis nebulas Helicone legunto*, hoc est vana Poëtarum commenta, fumis & nebulis similia, ex He-

Helicone illorum adiciscunto. Eo autem magis apposite vilissimæ meretricis *noctem* dicit Plautus *cyatho nebulæ emi*, quod hujusmodi mercede muneribusque, quæ cyatho aut mensuris similibus poterant expendi, hoc est, liquidorum sed pretiosorum, infames illæ merces ab hominibus luxuriosis comparabantur. Quod discimus ex Martiale lib. XI. ep. 28. *Ferreus est, si stare potest tibi mentula, Flacce, Cum te sex cyathos orat amica gari.* Et ibid: *At mea me libram foliati poscat amica.* ubi *Garum* est piscium pretiosior sanies quam muria. Plin. XXXI, 8. *Aliud est liquoris exquisiti genus, quod garon vocavere, intestinis piscium ceterisque, quæ abjicienda essent, sale maceratis, ut sit ille putrescentium sanies: nunc e scombro pisce laudatissimum, sociorum appellatur. Singulis millibus nummum permutantibus congios pæne binos.* Mart. XIII. ep. 102. *Garum sociorum: Expirantis adhuc scombri de sanguine primo, Accipe fastosum munera cara garum.* Manil. lib. V. sic describit: *Hinc sanies pretiosa fluit, floremque cruoris Evomit, & mixto gustum sale temperat oris.* Quod Martialis *primum sanguinem*, id *florem cruoris* appellat Manilius. *Foliatum* autem est genus unguenti ex foliis, Nardi præcipue, confectum. Plin. XII, 12. lib. XIII, 1. Juven. Sat. VI. *Mœchis foliata parantur.* POENUL.

Nocturna ora, sunt deformia, noctem potius, quum formarum spectatoribus minus apparent, quam lucem amantia. Non differunt multum *noctuini oculi*, Curcul. I, 3, 35. Quamvis hoc potius a *noctua* descendat, tamen & convitium est, *noctuinus* in hominem turpem, sive forma, sive animo, & nocte potius quam die utentem. Catalect. Virgil. *Socer beate nec tibi, nec alteri,* §. XI. *Ib.* vs. 107.

POENUL. *generque noctuine putidum caput.* Et rursus: *Superbe noctuine ac putidum caput, Datur tibi puella, quam petis datur.*

§. XII. Ib. vs. 112. *Loqui mulsa*, significat blandos, dulces sermones proferre. Quanquam præcipiunt Rhetores allegoriam in eodem genere desinere debere, in quo cœperit: solent tamen eleganter nonnunquam auctores migrare hanc legem, ut in phrasi præsenti confunditur auditus & gustus, illum adficit sermo, hunc mulsum. Ita differunt hæ voluptates genere proximo, non tam remoto, quod ad sensus. Sic *cantare nectar* dixit Pers. *Corvos Poëtas & Poëtrias picas cantare credas Pegaseium nectar.* Contra est *lapides loqui;* Aulul. II, 1, 30. id est narrationem ingratam, duram, molestam. Suidas notat proverb. ex Aristophan. ῥόδα μ' εἴρηκας, & interpretatur ἐμοὶ τὰ παρὰ σοῦ εἰρημένα ῥόδα ἐστιν, *mihi quæ abs te dicta sunt, instar rosarum sunt.*

§. XIII. Ib. ✝. 171. *Orator* hic ponitur pro legato. Legati seu oratores sunt sacrosancti, inviolabiles jure gentium: itaque qui legatum violat, jus gentium violat. Liv. X, 37. *Pacti cum Consule, ut mitti Romam Oratores liceret.* lib. XXVIII, 17. *Scipio ad Syphacem oratorem C. Lælium cum donis mittit.* (Vide Festum & Scaliger. ad Fest.) Ideo ait *Impias te*, id est piaculo obstringis te, grande nefas facis: nam qui legatum violat, vel injuria afficit, contra jus gentium peccat. Rud. I, 3, 8. *Si erga parentem aut deos me impiavi*, id est impie gessi.

§. XIV. Ib. ✝. 185. *Victitare sorbitio*, proprie est pulte, quæ sorbetur, in genere cibo pauperculo. Cæcil. apud Fest. in *Senium*: *Sine suam senectutem, ducatusque ad senium* (id est tædium) *sorbitio.* Translate usurpatur pro vivere in suspirio & gemitu:

nam

nam qui sorbent suspirare & gemere videntur. POENUL.

Oedipo conjectore opus est isti orationi, dicitur de oratione obscura, propterea quod solus Oedipus ænigma Sphingis, monstri Thebani, potuerit interpretari. Erat autem illud, quod animal primo quadrupes, inde bipes, denique tripes esset. Ille hominem significari deprehendit secundum tres ætates, infantiam, juventutem & virilem ætatem, extremum senium. Ejusdem sensus est Pseud. I, 1, 23. Et sic hinc Terent. *Davus sum, non Oedipus.* Mart. lib. X. ep. 21. *Non lectore tuis opus est sed Apolline libris.* Dictum elegans Cicer. in Hortensium. Plin. XXXIV, 8. *Signis, quæ vocant Corinthia, plerique in tantum capiuntur, ut secum circumferant. Sicut Hortensius Orator Sphingem a Verre oblatam, propter quam Cicero in illo judicio, in altercatione neganti ei se ænigmata intelligere, respondet, debere, quoniam sphingem domi haberet.* §. XV. *Act.* I. *Sc.* 3. ℣. 34.

Tardiores quam corbitæ in tranquillo mari. Corbitæ sunt naves onerariæ, dictæ a forma corbis rotundæ. Cic. XVI. ad Att. *Corbitane Patras, an auctuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, ac inde Corcyram, & si oneraria statimne freto an Syracusis?* ubi quam prius *corbitam* dixerat, postea *onerariam* vocat. Casin. IV, 1, 20. *Novi ego illas ambas estrices: corbitam cibi comesse possunt.* Quia illæ corbitæ erant naves frumentariæ. Ergo dicit corbitam cibi, tantum frumenti quantum corbita capere potest. Est autem haec differentia inter onerarias & actuarias, quod hae remis agerentur, illæ tantum velis instruerentur. Liv. lib. XXVI. *Naves, quas Livius tutandis commeatibus habuerat, partim machinationibus onerat, apparatuque moenium oppugnandorum, partim tormentis &* §. XVI. *Act.* III. *Sc.* 1. ℣. 4.

saxis

POENUL. *ſaxis omnique telorum miſſilium genere inſtruit: onerarias quoque non ſolum quæ remis agerentur.* Hæc eſt igitur cauſa tarditatis in corbitis a tranquillo mari: neque enim tum poterant provehi, & adverſo vento in portum regredi cogebantur, infra ℣. 40. *Obſecro hercle operam celocem hanc mihi, ne corbitam date. Celox* eſt navis piratica remigio inſtructa. Aſin. II, 1, 10. Capt. IV, 4, 94. Mil. IV, 1, 39. ubi pro levi & ſpeculatoria navi accipitur. Apud Liv. *Quinqueremes celoces* κελῆτα *appellant.* Lacones pro κελὴς dicebant κελῆρ, unde Latinis *celer*. Dores κελὴξ, ut ὄρνιξ pro ὄρνις, Ἄγγαξ pro Ἄιας. Latinis a *celer* eſt deinde *celox*. Eodem ſenſu ad tarditatem exprimendam p. 10. dicit *gradum ſuccretum cribro pollinario.* Cribrum pollinarium, alias incerniculum, quo pollen ſeu flos farinæ a furfuribus ſeparatur atque excernitur. Phraſin habet Cato de R. R. 18. *Eo calcem cribro ſuccretam indito alte digitos duos. Excreta, ſeu ſuccreta, illa farina lentiſſime cadit in alveum ſuppoſitum.* Ait ergo inceſſum eorum tam lentum eſſe, quam lente cribro ſuccernitur pollen. Et ſic ℣. 29. *Vincere cochleam tarditudine*, id eſt incedere tardiſſime.

§. XVII. Ibid. ℣. 27. *Vincere cervum curſu*, vel *grallatorem gradu*, eſt velociſſimi curſus, & grandium graduum eſſe. *Cervorum* pernicitas nota in proverbium abiit. Ovid. *Crura nec ablato, proſunt velocia cervo. Grallatores* qui ſint, docet Feſt. *Grallatores appellantur pantomimi, qui ut in ſaltatione imitarentur Aegipanas, adjectis perticis, furculas habentibus, atque in his ſuperſtantes ad ſimilitudinem crurum ejus generis gradiebantur.* Videntur exercitio crebro adſecuti hi homines, ut etiam grallis ſaltare & ſubſilire poſſent: ſecus atque ho-

die grallis incedentes videmus, qui grandes potius paſſus, quam citos faciunt. Arnob. lib. II. & Herald. Ann. p. 30. *Curſores, quod pugiles, quod ſaltatores, grallatores, funambulos.* POENUL.

Locum quæritare a muſcis, ſc. liberum. Eleganter dicitur ἀποσιωπήσει, ſeu reticentia. *Muſcæ* autem ſunt homines, perinde ut muſcæ, moleſti odioſique. Mercat. II, 3, 26. *Muſca eſt meus pater; nihil poteſt clam illum haberi.* §. XVIII. Ib. Sc. 3. ℣. 76.

Latrocinari, ſine probro dicebant interdum veteres pro mercede mereri, nempe in militia. Mil. II, 6, 19. Trin. II, 4, 198. *Latrocinatum*, id eſt mercede militatum. Ideo leno ait delicias, quas perſonato militi in ſuo hoſpitio promittit, *latrocinari*, id eſt, non gratis dari, ſed conduci, ut mercenarii latrones ſive milites ſolent. Eoque ſequente verſu, quum rogaſſet alter, *quid ita? quia*, inquit, *aurum poſcunt præſentarium*. Nam & *latrones* honeſte pro militibus. Varro lib. IV. de L. L. citat Plautum in Cornicula: *Qui regi latrocinatus, decem annos Demetrio. Latrones* dicti a *latere*, quia circa *latera* erant regi, atque ad latera habebant ferrum, quos poſtea a ſtipatione *Stipatores* appellarunt, ut qui conducebantur mercede. Ea merces græce λάτρον ϗ σάτρον. Ab eo veteres Poëtæ nonnunquam milites appellant *latrones* Mil. I, 1, 79. Stich. I, 2, 78. Ennius Annal. I. *Hæc effatus ubi latrones dicta faceſſunt.* Hac Scena ℣. 50. *Hic latro in Sparta fuit apud Regem Allatum.* §. XIX. Ibid. vſ. 90.

Illicem rei malæ eſſe alicui, ſignificat conciliare alicui malum vel damnum. *Illex* κατ' ἐξοχὴν in aucupio avium dicitur avis, qua ad alias illiciendas auceps utitur, quæ Græcis eſt παλεύτρια. Aſin. I, 3, 68. Plin. X, 33. *Contra aucupis illicem* §. XX. Ib. Sc. 4. ℣. 35.

ex-

POENUL. *exeunte in prælium duce totius gregis.* Fest. *Illex producta sequenti syllaba significat, qui legi non paret, illex correpta sequenti syllaba significat inductorem ab illiciendo.* Prior interpretatio desumpta est ex Pers. III, 3, 4. Quæ duo verba, ut ficta usus causa, non ausim imitari.

§. XXI. Ib. Sc. 5. ℣. 33. *Dicendo* vel *negando ravio*, est raucesco, raucus fio. Quod est idem ac si diceret, tamdiu dico, vel tamdiu nego, ut dicendo vel negando raucus fiam. Festus: *Ravim antiqui pro raucitate dicunt.* Plaut. Aulul. II, 5, 10. *Ubi si quid poscamus, ad ravim poscamus.* Et Cistell. *Expurgabo hercle omnia ad raucam ravim.* Unde & verbum *ravio.* Glossæ Isidori: *Ravit, rauce loquitur.* Lucil. *Rausuro tragicus qui carmina perdit Oreste.* Eleganter quoque Cicero *raucum rumorem* dixit consilescentem, cum jam minus jactatur, quod pridem in omnium ore erat, lib. IX. ep. 2. *Te veronolo, nisi ipse rumor jam raucus erit factus, ad Bajas venire.*

§. XXIII. Ib. Sc. VI. ℣. 5. *Subscribere alicui dicam*, est hic idem quod *scribere dicam*, δίκην γράφεσθαι, sive accusare. Libelli scripti, ut hodie quoque, tradebantur judici ab litigatoribus, quibus non modo ipsi, sed etiam causidici & advocati fautoresque subscripserant sua nomina. Liv. XXXIII, 47. Vell. II, 69. Sen. III. de Benef. Consol. ad Marc. cap. XXII. inde *subscriptio* idem quod accusatio; & *subscriptor*, tum accusator, tum fautor accusationis; & *subscribere*, accusare. Cic. Divin. in Q. Cæcil. *L. Appulejum jam esse video proximum subscriptorem.* Et iterum: *Ut ad causam tantam a me susceptam, mihi creditam, quisquam subscriptor adspirare possit.* Ubi Asconius: *Subscriptores ait eos esse appellatos causidicos, qui adjuvare accusationem*

tionem poterant. Græcis δευτερολόγοι καὶ δευτεραγωνισταί. Idem ad Q. Fratr. *Gabinius absolutus est: omnino nihil accusatore Lentulo, subscriptoribusque ejus infantius.* Rursus Divinat. in Cæcil. *Ex illo grege Oratorum, qui sibi subscriptionem postularunt a vobis, cuicunque vos delationem dedissetis,* id est qui postularunt a vobis, ut sibi liceret subscribere accusationi, & una accusare, cuicunque jus accusandi vos principaliter dedissetis. lib. VI. ep. 1. *Post hoc ille cum ceteris subscripsit, centumvirale judicium meum non subscripsit,* id est ceteros vocavit in jus apud Centumviros, me non vocavit. Tacit. eleganter in Vita Agricolæ, XLV. *Praecipua sub Domitiano miseriarum pars erat, videri & adspici, cum suspiria nostra subscriberentur,* id est, cum, si morti hominis innocenter damnati ingemuissemus, adessent delatores, qui nos ob gemitus & suspiria reos facerent majestatis. Corn. Nep. Attic. *Neminem neque suo nomine neque subscribens accusavit.* POENUL.

Lautumiae, sunt in genere nihil aliud quam lapidicinæ, λιθοτομίαι ut & hic, in quas homines noxii aut servi improbi conjici solebant ad operas in vinculis præstandas. Sed quia his, ingenti prope Syracusas saxo excavato, pro carcere sunt usi tyranni Siculi, inde factum, ut quivis carcer saxeus *Lautumiæ* apud Latinos appellarentur. Cic. V. in Verr. cap. 27 *Lautumias Syracusanas omnes audistis, plerique nostis. Opus est ingens magnificum, regum atque tyrannorum, totum est ex saxo in mirandam altitudinem depresso & multorum operum penitus exciso. Nihil tam clausum ad exitus, nihil tam septum undique, nihil tam tutum ad custodias nec fieri nec excogitari potest. In has lautumias, si qui custodiendi sunt, etiam ex ceteris oppidis* §. XXIII. *Act.* IV. *Sc.* 2. vs. 25.

pidis

POENUL. *pidis Siciliae deduci imperantur. Eo multos cives Romanos conjecerunt, eodem ceteros piratas contrudi imperaverat.* Et cap. 65. *Carcer ille, qui est a crudelissimo tyranno Dionysio factus Syracusis, quae Lautumiae vocantur, in istius imperio domicilium civium Romanorum fuit.* Hinc & *Lautumiae* dicebantur carcer in urbe Roma. Varro IV. de L. L. *Carcer a coërcendo, quod exire prohibeat. in hoc pars, quae sub terra, Tullianum, ideo quod additum a Tullio Rege, quod Syracusis, ubi simili de causa custodiuntur, vocantur λατομίαι,* inde *Lautomiae* translatum. Liv. XXXVII, 3. *Principes Aetolorum tres quadraginta, inter quos Democritus & frater ejus erant Romam deducti & in lautumiis conjecti sunt.* & XXXIX, 24. *Cato facienda locavit atria duo manium & Titium in lautumiis.* Marc. Senec. IX. Controv. 4. *Idem cum reus rogaret, ut in Lautumiis transferretur.* l. 9. ff. ex quibus caussis majores: *Vinculorum appellatio latius accipitur: nam etiam inclusos veluti Lautumiis vinctorum numero haberi placet: quia nihil intersit parietibus an compedibus teneantur.* l. I. §. 4. de Aleatoribus, *ut aut multis mulctatus, aut in Lautumias vel vincula ducatur.* Inde ad differentiam harum *Lautumiarum*, quæ nihil aliud sunt quam carcer, & illarum in quibus laboratur, lapidesque vere cæduntur, interdum solent dicere, *Lautumiæ lapidariæ*, Capt. III, 5, 65. *Inde ibis porro in lautumias lapidarias. Lautumiæ* autem dicebantur pro *Laotomiae*, ut *Laudiceni* pro *Laodiceni*, ab urbe Laodicea, pro qua & *Laudicen* dicebant, & *Lauconte* pro *Laocoonte* apud Petron.

§. XXIV. Ibid. vs. 25. *Ad incitas redigere*, signficat ad extremam miseriam & necessitatem. Trin. II, 4. 136. Lucil.

cil. III. Sat. *Illud ad incitas eum redigat atque internecionem.* id lib. XV. *Villicum Aristocratem, Mediastinum, atque bubulcum, Commanducatos corrupit, ad incitas* i. e. *adegit.* Mamerc. in Paneg. Jul. dicto cap. XIX. *Epirotæ ad incitas intolerandi tributi mole depressi providentia tua miserias exuerant.* Apul. III. Metam. *Tunc opulentia nimia ad extremas incitas deducti.* Desumpta loquendi ratio a ludo latrunculorum, quem nos vulgo *Schachorum* vocamus, in quo latrones, sive calculi, ut egregie Isid. XVIII, 67. *Partim ordine moventur, partim vage: ideo alios ordinarios, alios vagos appellant: & qui moveri omnino non possunt, incitas dicunt, unde & egentes homines inciti dicuntur* (hoc ineptum, & ab solo Isidoro, cum priora sint ex optimo veteri auctore) *quibus spes ultra procedendi nulla restat.* Sic ille. Dicuntur *inciti* ab *in* & *cieo*, vel *cio*, quod est moveo, quia moveri non possunt, & tum quidem sunt incerti, cum proprio hujus phraseos sensu ad *incitas* metas, vel lineas, vel fines, unde progressus non est, sunt adacti: quo quia pereunt illa vice, neque militant amplius, inde factum, ut & in rebus aliis *ad incitas*, nempe metas, vel fines, aut ad *incita*, nempe loca *adigere* vel *redigere* dicatur, pro ad supremam necessitatem adducere, & ad summam desperationem compellere. Vide Guiet. ad Terent. p. 180. POENUL.

Fecisse quod sibi faciendum sit, Græcè κατ' ἐυφημισμὸν pro mortuum esse, fatis concessisse, mortalitatem explevisse. Veteres religiosi stulta superstitione, a quibus abhorrebant, ea, & imprimis mortem, ne nominare quidem audebant. Si nominassent, abominabantur aut adjecta formula, *quod Deus omen avertat*, aut quod §. XXV. *Act.* V. *Sc.* 1. vs. 23.

PLAUTINAE. locuti erant, despuentes, de quo supra ad Aul. Sed malebant eadem, si mentio eorum facienda esset, vocabulis & phrasibus melius ominatis circumscribere. Sic pro eodem dicebant *fuisse*, *vixisse*, *abiisse in communem locum*, de quibus superius, & *abiisse* simpliciter. Festus: *Abiisse pro obiisse dicebant.* Phædrus IV, 19, 16. *Abiturus illuc quo priores abierunt.* Etiam *absentes* & *præteritos* pro mortuis dicebant. Dido apud Virg. IV. Æneid. *Sequar ab atris ignibus absens*, id est mortua. Propert. lib. II. el. 3. *Tu tamen amisso nonnunquam flebis amico. Fas est præteritos semper amare viros.* Tale est infra V, 2, 125. *Quin mea quoque iste habebit, si quid de me fuat*, antique pro *sit*, id est si moriar, si quid fato accidat. Tacit. III. Hist. XXXVIII. Trin. I, 2, 120. Cic. II. de Invent. *Cujus hæres illo in testamento quisquam scriptus erat, si quid pupillo accidisset.* Lucil. *Si quid me fuerit humanitus, ut teneatis.* Senec. II. Controv. X. *Si quid alteri humanitus obtigisset.* l. 162. ff. de V S. *Si quis ita in testamento scripserit: si quid filio meo acciderit, Damas servus meus liber esto;* id est, mortuo filio meo Damas liber erit. Licet enim aliqua accidant & vivis. Sed vulgi sermone ita *mors* significatur. Vide Scalig. ad Fest. & Meurs. de Fun. cap. I.

§. XXVI. Ib. Sc. 2. v. 44. *Fortasse arbitrarier*, idem est, quod fortasse arbitratur. Hæc enim adverbia *scilicet*, *videlicet*, *fortasse* veteres ponebant cum infinitivo. Lucret. I. 610. *Postremis quoniam cultis præstare videmus Culta loca & manibus meliores reddere fœtus, Esse videlicet in terris primordia rerum*, hoc est, sunt videlicet, vel videas licet esse. Stich. IV, 1, 49. & 51. Gell. XVII, 5. *Hæc ille rhetoricus artifex dicere quibusdam videba-*

debα-

debatur perite & scienter, sed videlicet eum vocabula rerum vera ignorasse. Truc. III, 2, 12. Lucret. II, 473. *Scilicet esse globosa tamen, cum squalida constent, Provolvi simul ut possint & ludere sensus.* Terent. Heaut. II, 3. *Sed istunc exorta, ut suum esse simulet. Crit. Scilicet facturum me esse: in eum jam res redit locum, ut sit necesse.* ead. Comœd. IV, 8. *Id est profecto, id amicæ dabitur. CH. Scilicet daturum.* ibid. V, 1, 19. *Nam ubi desponsam nuntiasti filio, continuo injecisse verba tibi Dromonem, scilicet sponsæ vestem, aurum ancillis opus esse.* Asin. IV, 1, 42. Turneb. II, 2, 13. Andr. II, 3, 64. Pseud. IV, 7, 83. Sallust. I. Hist. in Orat. Philipp. At scilicet eos, qui legatos pacem, concordiam, & alia hujusmodi decreverunt, ad postremum gratiam ab eo peperisse. Titinn. Veliterra: *Fortasse votum fuisse, quo die liber foret. Nunc ejus voti condemnatus immolavit hostiam.* Curc. II, 2, 12. Rud. II, 3, 64. Trucul. III, 2, 22. Mercat. IV, 4, 42. Asin. I, 1, 24. Gell. VII, 22. *Nimis pingui & corpulento homini Censores equum adimere solitos; scilicet minus idoneum rati esse.* Vide Palmer. XXXVII. Spicil. Gitan. Ind. Turneb. XV, 1. Et me 3. Observ. 9.

Mures Africani, sunt qui alias κατ' ἐξοχὴν appellantur *Africanæ*, nempe ferae, seu pantheræ. Liv. XLIV. 18. *Et jam magnificentia crescente notatum est ludis Circensibus P. Scipionis Nasicæ & P. Lentuli ædilium Curulium LXIII. Africanas, & XL. Ursos & Elephantos lusisse.* Solebant autem Romani propter similitudinem quandam peregrinis feris suorum, aut apud se cognitorum animalium, nomina dare. Sic elephantum vocarunt *Lucam bovem*, quia hoc ge- §. XXVII. *Ib. vs. 51.*

POENUL. nus in Lucania bello Pyrrhi primum conspectum est. Sic Camelopardalim, ovem feram; Struthionem, seu struthiocamelum, passerem marinum. Pers. II, 2, 17. Vocabant autem hunc *passerem* imitatione Græcorum, quibus erat στρουθὸς, *marinum* autem quod esset peregrinus & transmarinus. Sed & omnes propemodum minores feras *mures silvestres* vocabant: unde & *pelles murinas* dicebant, marcium, sive melium, vulpium, cuniculorum, leporum & hujusmodi animalium & similium pelles. Just. lib. II, 9. *Pellibus ferinis & murinis*. ubi vid. Voss. Hieronym. *Peregrini muris pelliculas.*

§. XXVIII. *Ib.* vs. 65. *Sub cratim supponi*, genus supplicii est, cujus finis erat, ut in aquam mersi suffocarentur. Liv. lib. I, 51. *Dejectus ad caput aquæ Ferentinæ, crate superne injecta, saxisque congestis mergeretur.* idem lib. IV, 50. *Ad vociferationem eorum, quos sub crate necari jusserat, concursu facto.* Tacit. de Mor. Germ. *Proditores & perfugas in arboribus suspendunt, ignavos & imbelles & corpore infames cœno ac palude injecta insuper crate mergunt.*

§. XXIX. *Ib. Sc.* 3. ℣. 20. *Nomina mutare* solebant veteres interdum in singulari fortunæ ac status sui mutatione. Sic impudicitiam professæ aliud sumebant nomen, quod & in janua cellæ inscriptum pistacio apponebatur. Plaut. Stich. V, 3, 20. M. Seneca: *Meretrix vocata es: superpositus est celiæ tuæ titulus.* Sic de Messalina Juvenalis: *Titulum mentita Lyciscæ.* Sic vicissim cum meretricio quæstu renuntiarent & nuberent. Aristenæt. in epist. Amat. Lib. I, 19. de quodam Melissario: παγκάλως ἐπὶ τὸ σεμνὸν μετήλλαξε προσηγορίαν ἅμα καὶ σχῆμα id est, *omnino pulchre ad gravitatem vel honestatem mutavit nomen simul & habitum.* Et mox de ca-

eadem: Ἀρτίως οὖν περιβαλλόμενον σεμνὴν ἐφεστρίδα, γέγονα παρὰ τῇ Πυθιάδι. τοῦτο γὰρ μετακέκληκεν ἑαυτήν. id est, *nuper igitur circumjecto honesto seu matronali amiculo adfuit Pythiadi, sic enim ipsa immutavit nomen suum.* Sic etiam servi cum libertate patronorum nomina accipiebant, aut illis permittentibus ultro liberum aliquid & honestius sumebant. Cic. Philip. II. *Aperta lectica Mima portabatur, quam ex oppidis municipales homines honesti obviam necessario prodeuntes, non noto illo & minimo nomine Hippiam, sed Voluminam consalutabant.* Cic. ad Att. de Eutychide: *Gratum, qui vetere pronomine, novo nomine Titus erit Cæcilius: ut est ex me & te junctus Dionysius, M. Pomponius.* Tacit. I. Hist. *Nec minor gratia Icelo Galbæ, liberto, quem annulis donatum equestri nomine Marthenum vocabant.* POENUL.

Puteus, est genus hypogæi seu subterranei carceris. Aul. II, 5, 21. & 7. 3. Græci λάκκους & βάραθρα vocant. Colum. VI, 5. *Vinctis senis quam saluberrimum subterraneum ergastulum; plurimis atque angustis illustratum fenestris, atque a terra sic editis ne manu contingi possent.* §. XXX. *Ib.* vs. 53.

Etiam me mea latrant canes, Proverbium, quod possumus usurpare, cum etiam ii, qui jure obnoxii & obsequentes nobis esse deberent, nobis importune adversantur. Canum est enim Dominis adblandiri, alienos allatrare. Observandum etiam genus loquendi, *latrare aliquem*, pro *allatrare.* Sic Stat. I. Theb. *Umbrasque petunt & nubila latrant.* Tertull. advers. Marcian. II, 1. *Canes Deum veritatis latrantes.* Horat. II. Sat. 1. *Si quis opprobriis dignum latraverit integer ipse.* Horat. II. ep. 2. *Venaticus ex quo tempore cervinam pellem latravit in aula.* Gell. VII, 1. §. XXXI. *Ib. Sc.* 4. vs. 62.

POENUL. § XXXII. *Ib. Sc.* 5. *vs.* 12. *Atrior quam Ægyptii*, aut *qui cortinam ludis circumferunt*, dicitur de homine nigerrimo aut colore ſolis peruſto. Locus videtur non ſatis intellectus. Explicant enim de illis, qui vas aqua plenum ludis Circenſibus circumferebant, ut equos curſu defeſſos frigida adſpergerent, & homines fuiſſe aduſti coloris. Certe *cortina* idem eſt Latinis quod Græcis τρίπους ac λέβης. unde *cortinæ fulloniæ* Plinio, ubi lana ſuffecta ſuccos imbibit. Sic & *tripodem Apollinis* Varro vocat cortinam. Et *è cortina* idem eſt quod è tripode: ſic ob incurvam formam theatrum: *Magni cortina theatri.*

PER-

PERSA.

LIppi oculi similis, dicere possis de homine, ad qualem Catull. *Nec tecum possum vivere, nec sine te.* Mart. II. ep. 41. Aut de re quoque, qua carere non possumus, quum tamen sit damnosa. Neque enim facile lippo oculo manum abstinemus ad tergendum & fricandum, & quo magis tergeas fricesque, eo plus dolebit. Bacchid. IV, 8, 72. §. I. Act. I. Sc. 1. ℣. 11.

Eleutheria agitare, significat vivere tanquam liber sis, in omni genere licentiæ. *Eleutheria* erant ludi publici & agon gymnicus Platæensium in Bœotia, in honorem libertatis Græciæ, & eorum qui pro ea vitam pugnando adversus barbaros posuissent. Alia sunt, quæ hic intelligit Plautus, quæ privatim celebrabant, qui è servitute in libertatem essent restituti. Eustath. de Ism. Lib. X. Συνεχχέμεθα τἄτοις ἡμεῖς κὴ παιανίζοντες ἐλευθέριον. id est, *exsultemus igitur & nos cum illis, & Paeana canamus Eleutherio Jovi.* Possumus de illis usurpare, qui duriter & sub stricta disciplina habentur, dein dimissi, liberioremque vivendi facultatem nacti, ita agunt, nihil ut non sibi permissum existiment. §. II. Ibid. ℣. 29.

PERSA. *Quadruplare*, proprie est accusatorum, qui ea
§. III. persequebantur, quorum ex legibus quadrupli
Ib. Sc. 2. erat actio. Vid. Cicer. II. ad Herenn. XXVI.
vs. 10. Erant enim actiones simplariæ, duplariæ, quadruplariæ, quæ in simplum, duplum, quadruplum dabantur. Sic & apud Veget. lib. II. de Re Milit. *Simplares* & *duplares armaturæ* dicuntur, quas qui gestabant singulas, aut duplas consequebantur annonas. Cic. divin. VII. *Si a quadruplatoribus, quos non sine causa contemsit semper & pro nihilo putavit, accusandi voluntas ad viros fortes spectatosque homines translata sit.* Ubi Asconius: *Quadruplatores erant delatores criminum publicorum, in qua re quartam partem de proscriptorum bonis, quos adtulerant, adsequebantur.* Alii dicunt *quadruplatores* esse eorum reorum accusatores, qui convicti quadrupli damnari solent, ut aleæ: aut pecuniæ gravioribus usuris fœneratæ, quam pro consuetudine, aut ejusmodi aliorum criminum. iterum Cic. in 3. Verr. *Quid id ad Verrem? quis detulit? nemo. nisi forte existimatis ei quadruplatores ad fretum præsto fuisse.* ubi idem Ascon. *Accusatores sive delatores criminum publicorum sub pœna quadrupli:* sive quod ipsi ex damnatorum bonis, quos accusaverunt, quartam partem consequebantur. Capitol. in M. Anton. Philos. *Calumniis quadruplatorum intercessit, apposita falsis delationibus nota.*

§. IV. *Madere, madidum esse*, est idem, quod coctum
Ib. Sc. III. esse. Menæchm. I, 3, 29. & II, 2. 51. Virg. lib.
v. 12. I. Georg. *Et quamvis igni exiguo properata maderent.*

§. V. *Præsidium*, eleganter dicitur de re pecuniaria,
Ib. v. 45. quæ scilicet adversus egestatem & inopiam necessariorum ad nos sustentandos nobis præsidio est.

est. Pœn. III, 3, 56. *Trecentos nummos Philippos portat præsidii.* Just. XXXII, 4. de Hannibale: *Amphoras plumbo repletas in templo Dianæ, quasi fortunæ suæ præsidia deponit.* Liv. XXVIII, 22. PERSA.

Oblectare familiarem vitam, est sustentare, tolerare: hoc tantum, non abundare scilicet ad laute & splendide vivendum. Sic Asin. I, 2. 16. ubi in pejorem partem accipitur. Cic. pro Cœl. ex Cæcil. *Si egebis, tibi dolebit, mihi sat est, qui ætatis quod reliquum est, oblectem meæ.* Colum. VI, 26. *Castratus vitulus sequenti triduo, velut æger, cacuminibus arborum, & desecto viridi pabulo oblectandus prohibendusque multa potione.* Ad Herenn. LI. *Argentum quoque vult? tametsi hospites habeo, tamen utatur licet: nos Samiis delectabimur.* §. VI. Ib. vs. 46.

Exigere aliquem ex decuria, est e numero vel ordine certi generis hominum, commodis aliquibus fruentium, emovere & excludere. Ut hic est, arcebo te mensa & convictu nostro. Cæcil. Asoto: *Meritissimo hic me ejecit ex hac decuria, non mentisso.* Translatio est a re militari, nam centuriæ militum in decurias erant divisæ. Veget. lib. II. de Re Milit. 13. *Rursus ipsæ centuriæ in contubernia divisæ sunt: ut decem militibus sub uno papilione degentibus unus quasi praeesset decanus, qui caput contubernii nominatur.* §. VII. Ib. vs. 63.

Locare praebendum, faciundum, fruendum, dicitur intellectis his substantivis, munus, opus, agrum, lacum, aut vectigal, & præcipue erat Magistratuum Romanorum. *Locare* igitur *praebendum munus*, vel *locare praebenda*, puta ornamenta aut alia necessaria ad munus ludorum, aut mittenda ad exercitus, erat dicta certa mercede §. VIII. Ib. vs. 80.

PERSA. ex ærario ſolvenda promittere redemtori curationem & exhibitionem eorum, quæ ad munus illud neceſſaria eſſent, ut hic cum Sagariſtio Perſico habitu indutus rogaret Toxilium, unde veſtimenta ſumeret, reſpondet ille: *abs chorago ſumito. Choragium* autem nihil eſt aliud quam inſtrumentum. Caſaub. ad Suet. Aug cap. LXX. pag. 228. & 229. Cic. *Choragium falſae gloriae*, eſt ſupellex & reliquum inſtrumentum ad pompam ſolitum comparari. Capt. Prol. 61. Apul. Apol. *Quid enim ſi choragium Thymelicum poſſiderem, num ex eo argumentarere etiam, uti me conſueſſe tragœdi Syrmate, hiſtrionis crocata, mimi centunculo.* Nam hujuſmodi veteres tragici, comici, mimici hiſtriones utebantur. Hinc Choragus, qui hæc ornamenta poſſidet, & actoribus præbenda conducit. Trin. IV, 2, 16. At vocabulum *locare* elegantiſſimè auctores hoc ſenſu, quem diximus, adhibent. Liv. XLIV, 16. Id. XXIX, 37. id. XXIII, 44. *Haec praetor in concionibus, edixitque qua die veſtimenta, frumentum Hiſpanenſi exercitui praebenda, quaeque alias opus eſſent navalibus ſociis eſſet locaturus.* Idem XXIV, 18. *Quum Cenſores ob inopiam aerarii ſe jam locationibus abſtinerent aedium ſacrarum tuendarum, curuliumque equorum praebendorum. Locare opus faciundum* dicebantur, cum ſimiliter redemptoribus mandaretur, ut illi inſtituta certa ex ærario pecunia, de qua inter ipſos conveniſſet, opus ſtruendum, puta ædificium, aut ædes ſacras tuendas aut & reſarciendas ſua impenſa curarent. Suet. Aug. XXXVI. Cic. Fam. IV, 12. Philipp. IX. *Utique C. Panſa, A. Hirtius Coſ. A. A. V.* (alter ambove) *ſi eis videbitur, quaeſtoribus urbis imperent, ut eam baſin ſtatuamque faciendam, & in Roſtris*

ſtatuen-

ſtatuendam locent, quantique locaverint, tantam pecuniam redemtori ſolvendam attribuendamque curent. Pers. Sat. VI. *Eſſedaque ingentesque locat Caeſaria Rhenos.* Vell. lib. I. *Mummius tam rudis fuit, ut capta Corintho quum maximorum artificum perfectas tabulas manibus in Italiam portandas locaret, juberet prædici conducentibus, ſi eas perdidiſſent, novas eas reddituros. Locare fruendum agrum*, locum, portorium, vel quodvis vectigal, eſt publica vectigalia pacto certo annuo alicui exercenda concedere. Aſin. II, 4, 37. Liv. XXXVII, 3. *Capuæ interdum Flaccus dum bonis principum vendendis, agro, qui publicatus fuerat, locando (locavit autem omne frumentum) tempus terit.* Et mox: *Simul & cum agro tecta urbis fruenda locarentur.* Et cap. XIII. *Hi Cenſores, ut agrum Campanum fruendum locarent, ex auctoritate Patrum in plebem latum eſt.* Lib. XLII, 19. *M. Lucretius trib. pl. promulgavit, ut agrum Campanum Cenſores fruendum locarent.* Val. Max. IV, 4, 6. Feſtus: *Lacus Lucrinus in vectigalibus publicis primus locatur fruendus, ominis boni gratia, ut in delectu primi nominantur Valerius, Salvius, Statorius.* Liv. XXXII, 7. *Cenſores portoria venalium Capuæ Puteolisque, item caſtrorum portorium, quo loco nunc oppidum eſt, fruendum locarunt.* Cic. Orat. I. de Leg. Agrar. *De veſtris vectigalibus non ſtruendis, ſed aliendis.* Vitruv. lib. VI. *Lemni inſulæ vectigalia Athenienſibus S. P. Q. R. conceſſit fruenda.* Sic etiam in privatis negotiis *locator* eſt, qui dat aliquid faciendum vel fruendum: *Conductor* qui accipit. l. 51. §. 1. D. Locat. *Locari opus faciendum, ita ut pro opere redemtori certam mercedem in dies ſingulos darem.* Alfenus l. XXXI. eod. *Rerum locatorum duo gene-*

PERSA.

PERSA. *genera esse, ut aut idem redderetur, sicuti cum vestimenta fulloni curanda locarentur: aut ejusdem generis redderetur, veluti cum argentum postulatum fabro daretur, ut vasa fierent, aut aurum ut annuli.* Fest. *Restibilis ager dicitur, qui continuo biennio seritur farreo spico, id est, aristato, quod ne fiat, solent qui prædia locant excipere.* Senec. Consf. ad Marc. cap. 20. *Locata publice latrocinia.*

§. IX. Act. II. Sc. 2. ỽ. 40. *Obfirmasse aliquid facere*, est ita firmiter apud se faciendum constituisse, ut id pertinacissime tenere sis paratus. Bacchid. V, 2, 81. sic *offirmare adversus aliquem*, est durum esse & tenacem propositi, non flecti alicujus consilio vel precibus. Stich. I, 2, 11. id est, si non patietur persuaderi. At *offirmare animum* est obdurare, pati, quamvis nolis doleasque. Mercat. Prol. 81. Catull. LXVII. *Quin te animi offirmas teque istinc usque instinctuque reducis. Et Diis invitis desinis esse miser.* Plin. VII. ep. 27.

§. X. Ib. ỽ. 62. *Tippulæ pondere levior*, dicitur de re vilissima non modo ob corpusculi levitatem, sed etiam mentis, vel auctoritatis, aut sententiæ. Ut cum *fidem lenoniam tippula leviorem* ait Plautus: sic & *sermonem tippula leviorem, auctoritatem alicujus tippula leviorem*, possumus dicere. Festus: *Tippula bestiolæ genus, sex pedes habentis, sed tantæ levitatis, ut super aquam currens non desidat.* Gloss. ἐφυδρὶς ἰξάπτει ἐπινηχόμενον τῷ νώτῳ. Varro apud Non. *Levis tippula lymphω frigidos transit lacus.* Simili sensu apud Virgil. Cul. *Pondere vel culicis levior famaque.*

§. XI. Ib. Sc. 3. vs. 6. *Occasio quasi Cælo decidens* aut *delapsa*, Proverbialis locutio pro valde opportuna, sed nopinata atque insperata. Tibul. I. el. 3.

Tunc

Tunc veniam ſubito nec quiſquam nuntiet ante, PERSA.
Sed videar Cælo miſſus adeſſe tibi.

Minuc. Felix Octavio : *In hodiernum diem inopinato viſos, Cælo miſſos, ignotos & ignobiles, terræ filios nominamus.* Juſt. V, 4. *Hunc quaſi de Cælo miſſum & ut ipſam victoriam intuerentur.* Cic. I. de Fin. *Servata illa, quæ quaſi de Cælo delapſa eſt, ad cognitionem omnium regula.* Sic apud Cic. *Virgula divina obtigiſſe* dicitur de fortuna ſubita atque inexſpectata, alluſumque ad virgam Mercurii eſt, qua ducere animas dicitur.

Morticine, eſt convitium in tetros & exſangui facie homines, quos Ter. *Cadaveroſa facie* dixit Hec. III, 4, 27. Græci vocant νεκρώδεις & δημητριακοὺς. Sen. ep. 122. *Languidi & evanidi albent, & in vivis caro morticina eſt.* Varro III. de R.R. II. p. 9. *Quid autem intereſt, utrum morticinas volueris an piſces, quos niſi mortuos eſtis nunquam.* Plinius *Morticinos* vocat clavos pedum (vulgo *exteroogen*, aut *lykdoorens*) XXII, 23. *Clavis pedum, qui vulgo morticini appellantur, nitro mixto ante ſubactum laſer circumlinitur.* Sed & *morticina* appellantur veteribus animalia, quæ non ſunt mactata, ſed per ſe mortua. l. 2. §. 5. pen. D. via publ. *Sed neque rixari in itineribus, neque ſtercora projicere, neque morticina aut pelles jactare permittant.* Vulgatá verſ. Levit. VII, 24. *Adipem cadaveris morticini & ejus animalis, quod a beſtia captum eſt, habebitis in varios uſus.* in quo ſæpe ſic accipitur. Videturque ab ea ſignificatione deſumptum eſſe apud Plautum, quaſi *vivum cadaver* diceretur. Sic Cicero Piſonem appellat *fruſtum putidæ carnis.* §. XII. *Ibid. Sc. 4. v. 12.*

Re-

VERSA. §. XIII. Ib. Sc. 5. v. 23. *Redigere argentum* vel *pecuniam*, non est reddere, ut volunt interpretes, sed aut ex mercibus rebusve venditis conficere, aut ab iis, qui debent exigere & recipere debitum. Intelligit autem hic ex vendita parasiti filia tantumdem rediturum. Cic. III. in Verr. 38. *De litibus aestimatis Cn. Dolabellae Praetori pecuniaque populo Romano redacta*, pro Rabir. Posth. XIII. *Solet ne is dicere in eum, qui pecuniam redigit, qui in illum, cujus nomine ea pecunia redigeretur, non dixerit?* Liv. XXI. 15. *Tamen ex pretio rerum venditarum aliquantum pecuniae redactum esse constat.*

§. XIV. Act. III. Sc. 1. vs. 66. *Dotis sexcenta dare*, id est sexcenta millia nummûm alicui cum filia in dotem dare. Genus loquendi observandum. Quale & Cist. II, 3, 19. Mercat. IV, 3, 4. Trin. V, 2, 34. & simile est Pœn. III, 3, 57. item Cæsaris lib. I. Gall. *Sed diei ad eam rem conficiendam spatii postulant.* Mart. IV, 6. *Haereditatis tibi trecenta venisse.* Mart. II, ep. 65. *Illa dives mortua est Secundilla, Centena decies quae tibi dedit dotis.* Liv. XXVIII. 9. Apul. Apol. *Trecentis millibus dotis fuit contenta.* Quæ sic interpretantur docti viri, ut nomen regens casu recti, & rectum casu regentis efferri dicant. Sic *trecenta, sexcenta dotis* ajunt positum pro dos sexcentorum vel trecentorum nummorum, & *trecentos nummos praesidii* pro præsidium trecentorum nummorum; *sex dies spatii*, pro spatium sex dierum. Vossius de Construct. cap. VII. pag. 30. Dicant magis quid fiat, quam cur fiat. Videtur potius ellipsis esse in talibus, *causa, nomine*, ergo, aut similis, ut apud Græcos eleganter subauditur τὸ ἕνεκα. Sic dare *trecenta talenta dotis*, est dare trecenta millia nummûm dotis nomine vel causa; & similiter in aliis.

Ferme ut quisque rem accurat suam, sic ei procedunt post principia denique. Sensus hujus sententiæ est: ut quisque sive prudenter sive temere suscipit, orditurque, perinde & ordinem ejus explicari & eventum succedere. *Post principia*, vox castrensis. Principia autem & in castris dicebantur, & in acie. In castris erat locus, ubi metabantur duces ante praetorium, ubi tribuni jura reddebant, & frequentes interdiu milites imperia accipiebant; ubi signa asservabantur, & etiam pœnæ militares exigebantur. Senec. de Vita Beata, cap. XIV. de Const. Sap. XXVIII. Just. II. 6. *Ordines nemo nisi sexagenarius duxit, ut si principia castrorum cerneres, senatum te alicujus priscae Reip. videre diceres.* Intelligit eos, qui participes erant consilii militaris ex more Romano, quales legati, tribuni, centuriones, praefecti equitum, &c. Nep. Eumene: *In principiis nomine Alexandri statuit tabernaculum, in eoque sellam auream cum sceptro ac diademate jussit poni, eoque omnes quotidie convenire, ut ibi de summis rebus consilia caperent.* Suet. Othon. cap. I. Liv. VII, 12. Liv. XXVIII, 23. *Constabant tamen una specie forma castrorum, quod Tribunos jura dare in principiis sinebant.* Hinc *mitti principia* vel *dimitti* dicebantur, cum tribuni illic præsidere desinebant, & milites ad contubernia sua discedebant. Front. II. Stratag. V. *Tempus elegit, quo missa principia quietem omnibus castrensibus dabant.* Lib. IV, 1, 28. *Perstare in principiis donec ea mitterentur praecepit.* At in acie, cum Romana acies in hastatos, principes, triarios divideretur, *principia* legionum dicebatur locus, ubi stabant *principes*, robora exercitus, undique exciti centuriones, & primi ordines. Salust. Jugurth.

PERSA. §. XV. Act. IV. Sc. I. v. 4.

PERSA. gurth. XLIX. 50. Terent. Eun. IV, 7. *Hic ego ero post principia, inde omnibus signum dabo.* id est, primos ordines; & hinc, per Metonym. loci pro re locata, *principia* ponuntur pro illis, qui tendere & consistere in principiis solebant. Sen. de Vita Beata. c. 14. ubi intelligit Epicureos, illosque ait tradidisse voluptati *principia*, id est imperium, quod erat penes principes. Just. II, 6. Liv. II, 65. *Quanquam cessere magis hostes quam pulsi sunt, quia ab tergo erant clivi, in quos post principia integris ordinibus tutus receptus fuit.* Liv. VIII, 10. inde fecerunt unum verbum *post-principia*; usurparuntque primum de loco ipso in acie *post principes*, dein generaliter de omnibus, quæ post rerum quarumcunque principia sequuntur. Quia igitur locus proxime *post principia* sæpe appellabatur de loco in acie post ipsa principia, inde etiam dici cœpit de omnibus, quæ post rerum quarumcunque principia subsequuntur. Varro III. de R. R. cap. 4. *Quare unde velis me incipere, Axi, dic. ille, ego vero, inquit, a post-principiis, ut ajunt, in castris*, id est ab his potius temporibus quam superioribus. Idem Varro in Sisenna, vel de historia apud Gell. XVI, 9. *Quid si non horum omnium similia essent principia ac post-principia, susque deque essent.* Et rursus apud eund. eod. lib. cap. 18. *Voluptas autem & utilitas talium disciplinarum in postprincipiis existit, quum perfectae absolutaeque sunt, in principiis vero ipsis ineptae & insuaves videntur.* Cic. pro Sest. 55. *Nam cum ageretur togate simulans, ut opinor, tota caterva clarissima contentione in ore impuri hominis imminens concionata est; huic vitae tuae, & post principia atque exitus vitiosae vitae.*

Ab-

Abjurare alicui in jure, id est, quod debes negare te accepisse & debere; quod quia plerumque fit fiducia deficientium testium & instrumentorum, seu chirographorum, res venire solet ad jusjurandum. Curt. IV, 2, 10. Rud. Prol. XIV. Sall. Bell. Catil. *Sed ea sæpe antehac fidem prodiderat, creditum abjuraverat.* Virg. VIII. Aen. 263. *Abstractæque breves abjurataque rapinæ Cælo ostenduntur.* Ubi Servius: *Abjurare est rem creditam negare perjurio, unde modo abjuratas rapinas pro contra jus retentas intelligimus. Alii abjuratas, abductas, atque alieni juris factas, alii fraude & furto abductas tradunt.* PERSA. §. XVI. Ib. Sc. 3. ṿ. 9.

Indicare, vel *facere pretium*, eleganter est idem, quod licitari, pretium offerre, pretio rem æstimare, pretium rei statuere, quod est empturi, aut saltem emere se velle simulantis. Varro lib. II. de R.R. cap. 2. pag. 65. l. 21. *In emptionibus jure utimur eo, quod lex præscripsit, in ea enim alii plura, alii pauciora excipiunt. Quidam enim pretio facto in singulas oves, ut agni chordi duo annumerentur pro una ove, & si cui vetustate dentes absunt, item binae pro singulis ut procedant.* Mart. I. ep. 87. *Quis faceret pretium, nisi qui sua perdere vellet Omnia? Sic Mutio noxius haeret ager.* Paulus l. 19. §. 2. *De vestibulo communi binarum aedium arbiter dividundo, invito utrolibet, dari non debet: quia qui de vestibulo liceri cogatur, necesse habet interdum totarum aedium pretium facere, si alias aditum non habet.* Scævola l. 41. §. 9. D. Deleg. tertio: *Age plagam, quae est in regione illa, Mævio Publio & Cajo transcribi volo, pretio facto viri boni arbitratu.* Alias *pretium facere alicui rei*, §. XVII. Ib. Sc. 4. ṿ. 37.

PERSA. est facere ut ea res pretium habeat, ut res æstimetur magni pretii. Plin. IX. 34 *Tot piscibus, quibus pretia capientium periculo fiunt.* cap. 35. *Quibus eadem mater luxuria paria cum margaritis pretia facit.* lib. XXXIII. Procem. *Murrhina & cristallina* (vasa) *ex eadem terra effodimus, quibus pretium faceret ipsa frugalitas.*

§. XVIII. Ib. ♃. 76. *Mensis vertens*, aut *annus*, dicitur pro solido, integro, quasi qui se verterit, & orbem suum confecerit. C. Nep. Agesil. *Tantaque usus est celeritate, ut quod iter Xerxes anno vertente confecerat, hic transierit triginta diebus.* Ad *mensem vertentem*, perinde ut hic Plautus, Vitruv. IX, 4. *Sol autem signi spatium, quod est duodecima pars Mundi* (id est Cœli) *mense vertente vadens transit.* Cic. pro Quinct. I, 12. Phil. XIII, 10. Sic Virg. & alii *volventibus annis*, id est decurrentibus, evolutis.

§. XIX. Ib. Sc. 8. vs. 4. *Bonam vitam facere* vel *agere*, vel *dare*, pro plena voluptatum & rerum bonarum; qui etiam vernaculæ linguæ idiotismus est. Casin. IV, 4, 17. *Venus multipotens, bonam vitam mihi dedisti, bujus cum copiam mihi fecisti.* Senec. Epist. CXXIII. *Ne dubitaveris bonam vitam quam opinionem* (id est famam) *malle.* Sic & *vivere bene* dicitur, & vita frui per voluptates, unde Ter. Hec. III, 5. *Vixit, dum vixit, bene.*

§. XXX. Ib. Sc. 9. vs. 14. *Feles virginaria*, dicitur raptor & corruptor virginum. Rud. III, 4, 43. sic *pullariam felem* dixit Ausonius; *plagiariam*, qui pueros sive puellas furatur: *Quis Marcus, feles nuper pullaria dictus, Corrumpit totum qui puerile decus.* Dicebant autem veteres *felis* & *feles* recto casu, teste etiam Charisio, antiquo Grammatico.

§. XXI. Act. V. Sc. I. vs. 15. *Accumbere in summo* (nam plures lectos hic stra-

tos

tos fuisse, apparet ex ℣. 13.) hoc est in summo lecto. Hæc duobus modis intelligi debent: si enim plures lecti fuere, erit, *accumbe in summo lecto*: si vero unus tantum fuerit lectus, erit, *accumbe in summa parte lecti*. Tota ratio lectorum & triclinii apud veteres hæc erat. Tribus lectis plerumque cœnabant; singulis lectis recumbebant terni, aut summum quaterni apud lautiores; si plures, sordidum habebatur. Cic. in Pisonem 27. exprobrat ei: *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans &c. Graeci quini stipati in lectulis, saepe plures.* Imo & apud lautiores bini tantum in quoque lecto recumbebant. Hinc apud Macrob. in cœnæ pontificiæ descriptione, in duobus tricliniis decem modo convivæ nominantur, ut appareat in magnificis epulis vix binos lectum unum tenuisse. De lauto homine Juvenal. Sat. I.

PERSA.

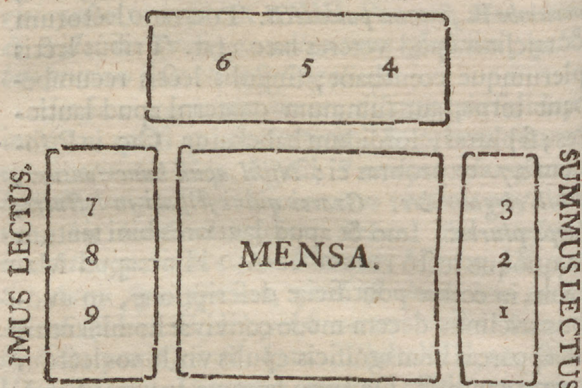
p. 757. C.

v. 135. 136.

Optima silvarum interea pelagique vorabat
Rex horum, vacuisque toris tantum ipse jacebat.

Accumbebant autem reclinati superiori parte corporis in cubitum sinistrum, inferiori in longum porrecta ac jacente: capite leviter erecto, dorso à pulvillis modicè suffulto. Ex lectis tribus, unius triclinii scilicet, is, qui ad sinistram erat, dicebatur *summus lectus*; qui ad dextram, *imus*, qui inter utrumque, *medius*. Ratio discumbendi hoc faciebat: etenim ut liberam & exsertam habere possent dextram manum, in sinistrum latus decumbebant. Et qui ordo lectorum, idem etiam fuit in singulis lectis accubantium. *Summus* quippe locus in unoquoque lecto erat ejus, qui nullum supra se habebat; *imus* vero, quem infra medium accumbens tenebat vel occupabat: *me-*

PERSA. *dius* infra primum seu summum, ut imus infra medium. Schemate rem delineabimus:

1. *Locus primus, qui & summus, lecti summi.*
2. *Locus medius lecti summi.*
3. *Locus imus lecti summi.*
4. *Locus primus, qui & summus, lecti medii.*
5. *Locus medius lecti medii.*
6. *Locus imus lecti medii, qui & consularis.*
7. *Locus primus, aut summus, lecti imi, qui & domini.*
8. *Locus medius lecti imi.*
9. *Locus imus lecti imi.*

Honoratissimum ex his locis ducebant Romani medii lecti locum imum, sive ultimum, eum nempe qui infra medium ad dextram erat ejus lecti. Is dabatur convivaram honestissimo & dignissimo: ideo & *Consularem* vocabant. Plat. Sympos. lib. I, 3. Ῥωμαίοις δὲ ὁ τῆς μέσης κλίνης τελευταῖον ὃν ὑπατικὸν προσαγορεύουσι. *Romanis vero medii lecti ultimus, quem Consularem vocant.* Imus autem medii lecti erat, quem occupabat is, qui infra medium ad dextram erat lecti. Præter imum medii lecti in summo & imo lecto, summus utro-

utrobique habebatur honoratior. Vide Mostell. I, 1, 42. Stich. III, 2, 37. Ideo miratur Plutarchus, cur honos & dignitas præcipua data illi consulari loco apud priscos fuerit, qui nec medius erat, nec summus, quum hi duo loci videri possent primatus honorem maxime mereri. Ceterum ex tribus lectis duo priores, medius ac summus, invitatis cedebant. Dominus convivii cum uxore & liberis in tertio seu imo accumbebat, isque in eo primum locum tenebat, teste eodem Plut. cit. loc. τῶν δύο κλινῶν ἀποδεδομένων τοῖς παρακεκλημένοις, ἡ τρίτη καὶ ταύτης ὁ πρῶτος τόπος μάλιστα τοῦ ἑστιῶντός ἐστι. *Cum duo lecti invitatis tribuerentur, tertius lectus ejusque primus locus domino convivii cedebat.* Sueton. Aug. LXIV. Neque cœnavit una. Sic fiebat, ut dominus in primo loco accumbens tertii lecti, & honestissimus convivarum in ultimo medii, sese prope contingerent, quippe cum in fine uterque sui lectuli locatus esset, hic in summo tertii, ille in imo medii. Eximius est locus Salustii in hanc rem in Fragm. *Igitur discubuere, Sertorius inferior in medio, supra L. Fabius Hispaniensis senator ex proscriptis: Antonius in summo, infra scriba Sertorii Versius: Alter scriba Mæcenas in imo, medius inter Tarquitium & Perpernam.* Tres hic sunt lecti, *medius, summus, imus:* in medio ut & in summo duo tantum, in imo tres discubuere. Sertorius, ut imperator (qui erat honoratiore loco) in medio inferior, supra se habuit L. Fabium: in summo superior Antonius, infra eum scriba Sertorii Versius: in tertio summus fuit Perperna, utpote dominus convivii, medius alter scriba Sertorii Mæcenas, infra eum Tarquitius.

PERSA.

PERSA. Videndus hic omnino Salmasius. Horat. Satyr. lib. II, 8. 20.

Summus ego, & prope me Viscus Thurinus, & infra
(Si memini) Varius: cum Servilio Balatrone
Vibidius: quos Maecenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra.

Tres fuere lecti, (nam meminit imi inferius: *Imi convivae lecti minimum nocuere lagenis*) novem cœnantes. In summo lecto summus Horatius, medius Viscus Thurinus, imus Varius: in medio lecto imus, loco honoratissimo, Mæcenas, supra quem Servilius Balatro & Vibidius: in imo medio dominus Nasidienus, supra Nomentanus, infra Porcius. Atque in triclinio *discumbere in imo*, *in medio*, *in summo* dicebantur, qui in lecto aut summo, aut medio, aut imo recumbebant. At supra & infra, qui summus & imus, id est, in primo aut ultimo lecti loco recumbebant. Suet. Calig. XXIV. Pleno *convivio singulos infra se collocabat*, *uxore supra cubante*. Tacit. III. Annal. 14. In convivio Germanici: *Cum super eum Piso discumberet*, *infectos manibus ejus cibos arguentes*. Si uxor una non cænaret, umbris is locus destinabatur & vilioribus personis. *Superior accumbere*, Stich. IV, 5, 14. Horat. I. Epist. 18. v. 10.

Alter in obsequium plus aequo pronus & imi
Derisor lecti.

V. 17. - Juven. *Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto.*
Una simus ait.

Aliud fuit, cum accumbebant in toro continuo, cui nomen erat a numero accumbentium,

tium, quos caperet. Hexaclinon, heptaclinon, octoclinon vocabant. Illud genus mensæ σιβάδιον dicebatur, & referebat figuram literæ Sigma Græcorum, aut Latinorum C, atque ex numero accumbentium indigitabatur. Octoclinium, quæ octo convivas caperet, memoratur apud Martial. in Apophoretis. 851. PERSÆ.

Accipe lunata scriptum testudine sigma Octo capit, veniat quisquis amicus erit. ὀκτάκλινον σιβάδιον describit. In his cum una serie discumberent, is primum locum tenere censebatur, qui omnium summus erat, hoc est, in sinistro cornu stibadii primus accumbebat; ultimus, qui infra ceteros, hoc est, postremus in dextro cornu. Sic capiendus Festus: *Itaque in conviviis solus rex supra ceteros accubat, sed Dialis supra Martialem & Quirinalem; Martialis supra proximum, omnes deinde supra pontificem.* Tacit. XIII. ann. 14. vide Manut. ad Cic. lib. IX. ep. ult. ad Fam. (Alia quoque ratio fuisse in biclinio videtur. Cicer. lib. IX. ep. 26.) Lipf. lib. III. Antiq. lect.

Bene mihi, bene vobis, bene amicæ meæ, beviter dicitur, intellecto *sit*, vel *cedat*, vel *eveniat*. Est autem sermo convivalis. Mos enim Græcorum & Romanorum in Symposiis fuit, ut ad pocula amicorum, benefactorum, principum, bonis cum votis meminissent, eo ipso gratiora sibi vina facientes, & sodales invitantes ad largius bibendum. Stich. V, 4, 27. id est, bene eos vivere precor. Tibull. lib. V. el. 1. *Sed, bene Messalam, sua quisque ad pocula dicat.* Ovid. II. Fast. §. XXII. Ib. vs. 20.

Et bene nos, bene te, patriæ pater optime Cæsar,
Dicite suffuso per sacra verba mero.

PERSA. Idem. de Arte Am.

Et bene dic Dominæ, bene cum quo dormiet illa.

Ascon. Pedian. ad illud Cic. III. Verrin. *Græco more biberetur. Grandibus, inquiunt, poculis, & meracis potionibus, qui non intelligunt dicta Ciceronis, & hoc putant Græco more potare.* Est autem Græcus mos (ut Græci dicunt) συμπιεῖν κυαθιζομένους, cum merum cyathis libant salutantes primo Deos, deinde amicos suos nominatim; nam toties, quoties merum bibunt, & deos & charos suos nominatim vocant. Res ex voluptate paulatim in necessitatem & coactionem transiit, etiam inter priscos Christianos. Quippe adhibebantur ea nomina, ut si quisquam contra satietatem & lubitum respondere dubitaret, is impietatis reus haberetur. Ambros. *Quid obtestationes potantium loquar? quid memorem sacramenta, quæ violare, nefas arbitrantur. Bibamus, inquiunt, pro salute Imperatorum, & qui non biberit, sit reus indevotionis. Videtur enim non amare Imperatorem, qui pro salute ejus non biberit. Bibamus pro salute exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum sanitate.* Radulphus Episcopus Suessionensis ante 760. annos: *Invitati etiam presbyteri a religiosis quibuscunque pro memoria carorum suorum non se inebrient, neque inter pocula valere præsumant, sed neque precationes bibendi sub nominibus sanctorum exerceant.*

§. XXIII. *Ib. Sc. 2. vs. 43.* *Staticulum dare*, est certum quendam gestum statumque saltatorium exhibere. Cato citatus Macrob. III. Saturn. II. *Descendit de cantherio: inde staticulos dare, ridicularia fundere.* Et iterum: *Voces demutat, staticulos dat.*

RU-

RUDENS.

LItem auferre, est judicio vincere, causam obtinere. Ejus correlatum a parte judicis est, *Litem secundum aliquem dare* Liv. XXIII, 4. *Ei semper parti adesse, secundum eam litem judices* (id est, si judices essent) *dare, quod magis popularis, aptiorque in vulgus favori conciliando esset*, id est, si judices essent, ei parti causam adjudicare. §. I. *Prolog.* vs. 20.

Propter mare, usus admodum Latinus præpositionis *propter* pro prope. Sic Amph. IV, 1, 8. quod interpretatur Terentius Eunuch. II, 3, 76. *Cibum nonnunquam capiet cum ea, interdum propter dormiet.* Cic. pro Rosc. Amer. *Duo filii propter patrem cubantes.* Curc. IV, 1, 15. Terent. Adelph. IV, 2, 37. *Ibi angiportum propter est.* Virg. *Templum de marmore ponam Propter aquam.* Lucret. §. II. *Ibid.* v. 34.

Propter aquæ rivum sub ramis arboris altæ.

Civis alicujus, vel *civis meus*, idem est qui popularis, municeps, aut qui ex eadem civitate, natione, patria est: pro quo vulgo, sed male Latine, dicunt *concivis*. Trin. I, 2, 63. *Turpis lucri cupidum te vocant cives tui.* Just. I, 4. §. III. *Ib.* vs. 42.

RUDENS. *Neque civi filiam in matrimonium tradidit.* Ubi *civi* est homini ejusdem nationis, veluti Medo: nam Medus erat Astyages. Id Lib. XI. c. 15. *Cum civem ex voce cognovisset*, id est, hominem suæ nationis sive Persam, qualis erat Darius. Sic lib. XII, 16, 12. *fraude civili*, id est, insidiis & scelere suorum popularium sive Macedonum.

§. IV. *Act.* I. *Sc.* 2. *vs.* 19. *Virile secus*, dicebant antiqui, pro sexus virilis. Varro lib. VI. de L. L. *Secus pro sexus neutrius generis & unius casus.* Auson. in Erotopægnio: *Nota Caledoniis muribus muliebre secus.* Ammian. XXIX. *Ad latrocinia gentes aptissimæ, prædas hominum virile & muliebre secus agebant & pecorum.* Sallust. II. Hist. de Metello: *Magna gloria concurrentium undique virile & muliebre secus per vias & tecta omnium visebatur.* Liv. XXVI, 47. *Liberorum capitum virile secus ad decem millia capta.* & ibi Gron. Sisenna IV. Hist. *Tum in muro virile ac muliebre secus populi multitudine omni collocata.* Tacit. IV. Annal. 62. idem IV. Hist. *Multitudinem obsessorum omnis ætatis virile ac muliebre secus, sexcenta millia fuisse accepimus.* Auson. *Juno, Ceres & Vesta secus muliebre, sorores.*

§. V. *Ib. vs.* 58. *Curare alicui rei* vel *homini*, pro curare aliquid, vel aliquem, dicebant interdum veteres. Trin. IV, 3, 50. Truc. I, 2, 35. Macrob. I. Sat. XIV. p. 256. *Sacerdotes, qui curabant mensibus ac diebus.* Accius vetus Poëta: *Neque profecto Deum summus rex omnibus curat.* Macrob. V. Sat. cap. 17. *Servos Latini* (regis) *& maximè stabulo regio curantes.* Apul. *Usque adeo rebus meis curat.* Idem in Apol. *Cœlitem Venerem solis hominibus, & eorum paucis curare.*

§. VI. *Ib. vs.* 62. *Propter viam sacrificium*, signato & proprio

verbo

verbo dicebatur, eratque; quod proficiscendi gratia Herculi aut Sanco, qui scilicet idem est Deus, fiebat, verbis Festi. Laberius: *Visus hac nocte bidente propter viam facere.* id est, ove bidente sacrificare. Macrob. II. Sat. II. *Sacrificium apud veteres fuit, quod vocabatur propter viam: in eo mos erat, ut si quid ex epulis superfuisset, igne consumeretur. Hinc Catonis jocus est: namque Albidium quendam, qui sua bona comedisset, & novissime domum, quæ ei reliqua erat, perdidisset incendio, propter viam fecisse dicebat, quod comesse non potuerit, id combussisse.* Idem ad sacrificium epulasque easdem alludit Plautus: *Propter viam illi sunt vocati ad prandium*, id est ita sunt invitati a Neptuno, ut nihil superfuerit reliquiarum: significat naufragio eos, ut alibi loquitur, *bonis elavisse*, perinde ut qui propter viam facto sacro epulantur, omne reliquum flammis absumunt. RUDENS.

Levare aliquem omnium laborum, pro levare laboribus, exquisitè dicitur eo modo, quo superius annotatum: *Prehendere aliquem mendacii.* Sic *purgare omnis dicti factique*, Liv. XXXVII. *Quibus purgantibus civitatem omnis facti dictique hostilis adversus Romanos.* Apul. in Apol. *Si me omnium, quæ notastis, purgavi.* Id est, si me de omnibus purgavi. Herenn. IV, 26. *Deinde quod injuriarum satisfecisti, L. Labieni nihil ad rem pertinere puto.* Sic *quiescere pugnæ*, *desinere lacrymarum*, & similia dicuntur. §. VII. *Ib. Sc.* IV. v. 27.

Excitare aliquem foras, est evocare aliquem, jubere surgere, & aliquo ire. Amph. I, 140. *Me qui hoc noctis a portis ingratiis excitavit.* Id est, jussit egredi. Turpilius Epicteto: *Ut solent me curæ somno segregant, forasque noctis excitant silen-* §. VIII. *Ib. Sc.* V. vs. 2.

RUDENS. *lentia.* Curt. lib. IV. *Non contentus Musica artificum, quos e Græcia excitaverat.* Quint. II. Inst. 2. p. 807. ed. Hack.

§. IX. *Act.* II. *Sc.* 1. ✠. 16. *Venerari Deum ut aliquid fiat*, non tantum est timere aut revereri, sed & conceptis verbis orare, supplicare. Sic in Prol. Aul. VIII. *Auri thesaurum defodit, venerans me, ut id servarem sibi.* Loquitur autem persona Dei, sive Laris familiaris. Bacc. II, 1, 4. *Venerorque te ne Nicobulum sinas prius convenire.* Pœn. V, 1, 17. *Deos Deasque veneror, qui hanc urbem colunt.* Trin. I, 2, 2. Sic Cæcina ad Cic. lib. VI. ep. 7. *Cum ignovit omnibus, qui multa Deos venerati sint contra ejus salutem.* Vide Notas ad h. l.

§. X. *Ib. Sc.* 3. ✠. 43. *Quamvis fastidiosum ædilem esse, improbas merces jactare*, effert servus de Neptuno, illudens ancillulæ, quæ dixerat, se cum ventis, compare sua, fluctibusque perpetem noctem jactatam, ut tacite indicet, puellas illas esse quoque merces improbas. Potest autem usurpari de omnibus, nimis moroso cum delectu, quæ placent excernentibus, quæ displiceant non relinquentibus; sed projicientibus & conterentibus. Sumta translatio ab ædilium magistratuum Romanorum cura & officio, quod erat, videre ut salubres merces justa mensura venderentur & traderentur: si putidas & insalubres merces, si iniquas mensuras reperirent, illas mandabant abjici in profluentem, has frangebant. Istius exemplum est apud Apul. lib. I. Met. *Sed enim Pytheas visa sportula, succussisque in adspectum plaviorem piscibus* (quos Apul. obsonarat) *at has quisquilias quanti parasti?* Hieron. *Ab Ædilibus quos* ἀγορανόμους *Græci appellant, vendentium coërcebatur rabies.* De altero Pers. Sat. I.

Sese

Sese aliquem credens, Italo quod honore supinus RUDENS.
Fregerit heminas Areti Ædilis iniquas.

Juvenal.

Mavis an Fidenarum Gabeorumque esse potestas,
Et de mensuris jus dicere, vasa minora
Frangere pannosus vacuis ædilis Ulubris.

Ulpian. l. 13. D. de locat. *Si quis mensuras conduxerit, easque magistratus frangi jusserit, siquidem iniquæ fuerint.* Hinc Varro Proverbii vice, ad Ædilitium modium: *Solus formosus, fortis, æquus, vel ad ædilitium modum, purus putus.* Etenim *modius Ædilitius*, id est, sive ædilium ipsorum, sive ab ædilibus probatus, omnium sine dubio erat rectissimus. Notandus etiam est usus particulæ *quamvis*, pro admodum, valde quantumvis. Ut Menæchm. II, 2, 43. Pseud. IV, 7, 79. Catul. *Quamvis sævus & indomitus.*

Capillum promittere, est alere, & ad justam longitudinem nutrire. Varro: *Quod tamen erant in Græcia comæ promissæ, rasa barba pallia trahentes.* Eodem sensu *immissa*, Virg. III. Aen. vs. 593. de Archimaenide: *Dira illuvies, immissaque barba*, aut secundum alios *promissaque*. Liv. XXVII, 36. Valer. Flacc. I, 412. Sed addit Plautus: *Capillum promittam occipiamque ariolari.* Solebant enim vates & divini passis effusisque capillis caput rotare. Tibull. II, el. 5. *Hæc cecinit vates & te sibi, Phœbe, vocavit: Jactavit fusa sed caput ante coma.* Flor. III, 19. *Syrus quidam nomine Eunus, fanatico furore simulato, dum Syriæ Deæ comas jactat, ad libertatem & arma servos, quasi numinum imperio, concitavit.* Lucan. *Crinemque rotantes Sanguineum populis ulularunt tristia Galli.* §. XI. Ib. vs. 46.

Gra-

RUDENS. *Gravari aliquid*, negare, recusare, non ferre. Most. V, 2, 65. Mil. IV, 6, 15 Stich. III, 2, 25. & V, 4, 40. Senec. Ep. XXV. *Illi contemnunt vitam, hi gravantur.* Suet. Aug. LXXII. *Ampla & operosa praetoria gravabatur.* Stat. lib. III. Sixt. I. ep. 68. *Augustasque fores adsuetaque tecta gravatur: Frondibus & populo defendimus arbore soles.* Græcos eodem modo uti suo βαρύνεσθαι docent Salmas. Exercitat. Plin. p. 265. a D. & Vechner. de Hellenism. II, 2. Vetus Epigramma:

§. XII. Ibid. Sc. 4. ℣. 21.

Μὴ Ζεὺς ἀλγήσῃ τοῦτο βαρυνόμενος,

Id est: *Ne Jupiter doleat, hoc gravatus.*

§. XIII. Ib. Sc. 6. ℣. 25. *Thyestæ* vel *Terei cæna*, scelerata, inhumana, quia fabulæ Poëtarum narrant Thyesten & Terea, non hominum modo sed etiam filiorum visceribus pastos. Et Thyestæ quidem Atreum fratrem ob vitiatam conjugem Æropen, & interversum thesaurum regni, quum ficta reconciliatione ipsum & liberos Plisthenem, Tantalum minorem, & tertium, ignoto nomine, pellexisset, mactatos filios & coctos, assaque illorum membra apposuisse, de quo Senecæ tragœdia *Thyestes*. Tereo vero uxorem ob vitiatam, &, ne flagitium enunciaret, lingua truncatam sororem Philomelam, suum & ipsius filium discerptum, & apparatum cibi more epulandum dedisse, & cum satiatus esset, & illum & hanc capita trucidatorum ingessisse. Horat. de Art. Poët. *Indignatur item privatis ac prope socco Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.* Apud quem & *Thyesteæ preces* pro diris execrationibus ponuntur: quibus ille seque & fratrem detestatus est; se, quod ab-

absumserat liberorum viscera; fratrem, quod ea RUDENS.
cocta ipsi apposuerat. Sic *Thyesteae mensae* pro nefariis & sceleratis apud Ovid. XV. Metam. in Pythagoræ admonitione: *Neve Thyesteis cumulemus viscera mensis.* de Tereo vide Senec. Trag. Thyeste.

Ad velitationem se exercere, proprie est ad pu- §. XIV.
gnam velitarem, quæ erat levis armaturæ mili- *Ib.* ℣. 40.
tum, quorum genus quoddam dicebatur velites, instituti bello Punico II. Liv. XXVI. *Ex omnibus legionibus juvenes delecti sunt, maximè vigore & levitate corporum veloces. Eis parmae breviores quam equestres, & septena jacula quaternos longa pedes data, praefixa ferro, quale hastis velitaribus inest. Eos singulos in equos suos accipientes equites, adsuefecerunt, & vehi post se, & desilire perniciter ubi signum datum esset. Inde equitatu quoque superior Romana acies fuit. Institutum ut velites in legionibus essent.* Hi proprie dicebantur *velitari*, & horum pugna *velitatio*, cumque a campi doctore instruerentur, *ad velitationem se exercere* dicebantur. Translate vero de jurgio & litigio subito dicitur, ad quod quia opus est ore celeri & expedito, qui præ frigore dentibus crepant, & labia creberrima motitant, *exercere se ad velitationem* dicuntur Plauto. Festus: *Velitatio dicta est ultro citroque probrorum objectio, ab exemplo velitaris pugnae. Plaut. Nescio quid velitati estis inter vos.* Quæ verba extant Menæchm. V, 2, 58. idem Festus: *Advelitatio, jactatio quaedam verborum figurata ab hastis velitaribus:* velites dicuntur expediti milites, quasi *volites*, hoc est, volantes. Vide Nonium cap. I. §. 2. p. 3. edit. Merceri. (Turpil. & Afran. apud Non.)

Pro manduco se posse locare, est ea forma atque §. XV.
eo habitu esse, ut pro terriculamento esse possis. *Ib.* vs. 51.

Man-

RUDENS. *Manducus* vulgo homo gulosus, vorator. Pompon. in Atellana: *Magnus manducus, chamelus cantherius.* At quid hic significet, unice docet Festus: *Manducus effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas formidolosasque personas ire solebat magnis malis, ac latè dehiscens, & ingentem dentibus sonitum faciens, de qua Plautus ait in Rud. Quid si aliquo ad ludos me pro manduco locem? L. Quapropter? Ch. quia pol clare crepito dentibus.* Sic Festus allegans ipsa Plauti verba. Eam describit Juven. Sat. III.

---- Tandemque redit ad pulpita notum
Exodium cum personae pallentis hiatu.
In gremio matris formidat rusticus infans.

Etenim dentes magnos, & voracitatem ingentem attribuebant nocturnis illis terriculamentis. Quo nomine factum, ut & Lamiam, puerorum infantium deglutricem, fingerent. Dicit autem *me locem*, quia actores scenici ab illis, qui ludos dabant, mercede conducebantur, & operam suam locabant. Possumus uti cum turpissimam alicujus formam significamus, praesertim ob magnum os vel dentes eminulos, quibus scilicet formidinem puerulis incutere liceat.

§. XVI. *Ib.* vs. 58. *Corruere divitias*, significat congerere, coacervare: dictum ex eo, quod quæ in acervum congregantur, ipsa dum conjiciuntur, quasi ruunt. Utitur eodem modo Varro lib. IV. de L. L. 84. *Corbes*, inquit, *quo spicas aliudve quid corruebant.*

§. XVII. *Ib. Sc.* 7. *V.* 20. *Poenitere*, usurpatur interdum pro non contentum esse, non satis judicare. Ut cum hic ait Charmides: *Eho an te poenitet in mari quod elavi, nisi*

nisi hic, in terra iterum eluam, id est, an parum tibi videtur, an non satis est. Pseud. I, 3, 72. Truc. II, 6, 52. Cic. I. Off. *Quamobrem disces tu quidem a principe hujus aetatis philosophorum, & disces quamdiu voles: tamdiu autem velle debebis, quoad te quantum proficias non poenitebit*, id est, quamdiu senties & gaudebis te proficere. Infra III, 4,25. Stich. I, 1, 44. *Me conditio haec non poenitet*, id est contentus sum hac conditione. Pœn. I, 2, 71. *Convivii me nihil poenitet*, id est non queror me parum laute esse acceptum. Cic. I. ad Att. 5. *A Senatu quanti fiam minime me poenitet*, id est, facile contentus sum, facile acquiesco. RUDENS.

§. XVIII. *Act.* II. *Sc.* 2. ♈. 47. *Pectere pugnis*, locutio est, qua gaudet Plautus, ut Capt. IV, 2, 116. Men. V, 7, 28. Pœn. I, 2, 145. Ab eadem translatione *depolire*, Epid. I, 1, 85. & *ornare*, hac Fab. III, 4, 25.

§. XIX. Act. III. Sc. 4. ♈. 5. *Pretium*, interdum idem quod est quasi pensio sceleris. Sic Liv. Andron. Achille: *Si malum imitabor, tum tu pretium pro noxa dabis.* Quod interpretatur Nonius: *Poenae exilium.* Catull.

Rufe mihi frustra ac nequicquam cognite amice.
Frustra? imo magno cum pretio atque malo.

Ovid. in Epist. Hypsipyles ad Jason.

Perfidiae pretio, qua nece dignus eras.

§. XX. *Ib.* vs. 19. *Inclementer dicere alicui*, significat contumeliose aliquem appellare, probra alicui objectare. Amph. II, 2, 110. Pseud. I, 1, 25. Pœn. V, 5. 44. Truc. II, 7, 44.

§. XXI. *Ib.* ♈. 32. *Germana Graecia*, dicitur vera ipsissima Græcia, quæ opponitur Græciæ majori in Italia, aliisque Græcis in Asia urbibus, in quibus barbari Græcis erant permixti. Ita *Germanum no-*

RUDENS. men est nomen proprium, non additum aliunde ex moribus, aut habitu corporis, casuve aliquo fortunæ. Capt. II, 2, 38. *Germana illuvies* est mera, nihil nisi illuvies. Most. I, 1, 39.

§. XXII. Ib. vs. 38. Sc. VI. *In nervum rapi*, significat in vincula, in carcerem duci. Aul. IV, 10, 13. *Ut apud te me in nervo enecem.* Capt. III, 5, 71. *Noctu nervo vinctus custodibitur.* Curc. V, 3, 40. *Tu autem in nervo jam jacebis.* Sic 34. & 31. hujus Scenæ. Sic apud Terentium *res eruptura in nervum* dicitur, ob quam verendum est, ne quis in carcerem conjiciatur.

§. XXXIII. Act. IV. Sc. I. v. 14. *Oppilare aures alicujus vaniloquentia*, idem est, quod obtundere, occludere, implendo claudere. Lucret. lib. VI. *Est quoque uti possit magnus congestus arenæ Fluctibus oppilare ostia contra.* Cic. Phil. II. *Nisi se ille sub scalas tabernæ librariæ conjecisset, hisque oppilatis impetum tuum compressisset.* Serv. ad XII. Æneid. 121. *Pilataque plenis Agmina se fundunt portis. Pilata agmina asserunt quidam esse densa, spissa, sic ut implere portas potuerint, & postea se in loca apertiora diffundere, nam & Græci πιλῶια res densas & arctas dicunt.* Ennius II. Sat. *Contemplor inde loci liquidas pilatasque ætheris oras*, cum firmas & stabiles significaret, & quasi pilis fultas. Asellio III. Hist. *Quartum signum accedebat, sive pilatim, sive passim iter facere volebat.* Scaurus de vita sua: *In agrum hostium veni, pilatim exercitum duxi. Pilatim*, id est, densis & coarctatis ordinibus, ut solent vicino hostili exercitu. *Passim*, id est, sparsis & disjectis, ut solent, quum populantur. Varro duo genera agminum facit, *quadratum*, quod immixtis etiam jumentis incedit; ut ubivis possit considere: *pilatum* alterum,

quod

quod ſine jumentis incedit, ſed inter ſe denſum eſt, quo facilius per iniquiora loca transmittatur. RUDENS.

Libram pondo, cum libram ponderalem ſignificabant, dicebant veteres, ad diſtinguendam eam a menſurali. Libra enim, cum partium ſuarum vocabulis, & menſuram ſignificat & pondus. De poſteriori ſignificatione certum eſt: prioris argumentum eſt apud Sueton. in Cæſare, XXXVIII. *Frumenti denos modios, ac totidem olei libras.* Equidem non legas apud antiquos, eos vinum, oleum & reliquos liquores appenſos vendidiſſe, aut donaſſe; ſed dimenſos: utebanautem vaſe vel menſura, quam *libram* vocabant, diſtincta etiam in duodecim partes, perinde ut libra ponderalis, & pecuniaria, & liquores ea admetiebantur. Galen. III. de Compoſ. Medicam. quaſi data opera interpretatur Suetonium: Ἐςὶ δὲ, inquit, παρ᾽ αὐτοῖς μέτρον, ᾧ τὸ ἔλαιον μετρȣ̃σιν ἐντετμήμενον γραμμαῖς διαιρȣ́σαις τὸ σύμπαν εἰς μέρη δώδεκα. καὶ καλεῖται τὸ ὅλον μέτρον ὑπ᾽ αὐτῶν λίτρα· τὸ δωδέκατον δ᾽ αὐτȣ̃ ȣ̓γκία. *Eſt autem apud ipſos* (Romanos) *menſura, qua oleum metiuntur, interſecta lineis dividentibus totum in duodecim partes: atque menſura integra vocatur ab illis libra, duodecima vero pars ejus uncia.* Idem alibi antiquos Medicos reprehendit, quod cum præcipitarent τὰς ȣ̓γκίας ἢ τὰς λίτρας τῶν ὑγρῶν φαρμάκων, *libras aut uncias liquidorum medicamentorum*, non ſatis explicuerint, πότερον τὰς μετρικὰς ἢ τὰς ςαθμικὰς, *utrum menſurales, an vero ponderales* intelligerent. Etenim hodieque medici liquores nunc appendunt, nunc metiuntur. Hinc apud Plaut. *bilibris æqualis*, duarum librarum, ſcil. liquidi, capax. Mil. III, 2, 39.

§. XXIV. *Act.* IV. *Sc.* 2. *vſ.* 8. & 9.

RUDENS. 2, 39. Et *cornu bilibre olei* apud Horat. II. Sat. 2.

> *Natales aliosve dierum*
> *Fastos albatus celebrat, cornu ipse bilibri*
> *Contibus instillet veteris non parcus aceti.*

Ubi Acron: *Sunt enim in venalibus cornua, quae olei habent quantitatem, sextarii mensuram.* Et *librale cornu* memoratur apud Galen. lib. I. de Comp. Medic. Εἴ τις ὑποθῆται τὴν κοτύλην ἔχειν οὐγκίας Ῥωμαικὰς τὰς καταγεγραμμένας ἐν τοῖς συνήθεσι κέρασι λυτραίοις. *Si quis statuat Cotylam uncias novem capere Romanas in cornibus libralibus, quae in usu sunt, descriptas.* Cum ergo *libram ponderalem* significare vellent, ut ab illa hanc distinguerent, utebantur adjectione vocis *pondo*. Pseud. III, 2, 26. Liv. lib. X, 20. *Dictator coronam auream libram pondo ex publica pecunia populi jussu in Capitolio Jovi donum posuit.* Lib. XXVI. cap. 47. *In praeda novae Carthaginis: Paterae aureae fuere CCLXXVI. libras fere omnes pondo.* Varro lib. IV. de L. L. *Nummi librarii decuma libella, quod libram pondo as valebat.* Et Ibid. *Nam quod asses librae pondo erant, qui acceperant majorem numerum non in arca ponebant.* A. Gell. II, 24. *Neque argenti in convivia plus pondo libras centum illaturos.* Sic Plautus hic: *Neque piscium ullam unciam pondo cepit.* Nam & *pondo quadrantem, pondo sextantem* & per reliquas partes assis dicebant, ut *pondo libram.* Deinde & omisso vocabulo *librae* adjectivum, quod generi respondebat, intellecto substantivo *libra*, cum τῷ *pondo* ponebant. Festus: *Centenas pondo dice-*

dicebant antiqui, referentes ad libras. Idem intelligitur in illis apud Liv. XLII. *Vasa aurea quingentûm pondo*. Nam integrum est quingentûm seu quingentarum librarum pondo. Varro lib. II. de Vita Pop. Rom. *Delphos Apollini muneri missa corona aurea pondo ducentûm*. Id est, corona ducentarum librarum pondo. Sic in Sacris Numer. XXXI, 52. *Pondo sedecim millia, septingentos quinquaginta siclos*. RUDENS.

Satin'. Hac particula persaepe utitur Plautus pro: nonne verum est, nonne apparet. Amph. II, 2, 1. *Satin parva res est voluptatum in vita, prae quam quod molestum est*, id est, annon manifestum est, voluptates esse pauciores quam adversitates. Most. I, 1, 73. Cist. I, 3, 2. Pœn. IV, 3, 97. §. XXV. *Ib. Sc.* 5. vs. 3.

Si aurum, si argentum. Particula *si* iterata utebantur interdum pro *sive*. Liv. VII, 26 *precatus deinde, si divus, si diva esset, qui sibi praepetem misisset, volens propitius adesset*. A. Gell. II, 28. *Eas ferias si quis polluisset, piaculoque ob hanc rem opus esset, hostiam, si Deo, si Deae, immolabant*. Capt. I, 2, 5. Curcul. I, 1, 4. Propert. lib. II. *Quod si tu Grajos, sive es imitata Sabinos*. §. XXVI. *Ib. Sc.* 7. vs. 31.

Raso vel *irraso capite homines*. Cum viderent antiqui homines irraso aut raso capite, interpretabantur id fere indicium esse, quod naufragium evasissent. Observatum a curiosis rerum naturalium in mari per naufragium jactatis, etsi evadant, ungues a digitis decidere, & extremitates cutis vel corporis tabescere. Unde Propert. lib. III. *Huic fluctus vivo radicitus abstulit ungues*. Caussam reddunt salsuginem maris; quo pertinet quod Solinus observat cap. 4. *Cum salsiores escas* in- §. XXVII. *Act.* V. *Sc.* 2, vs. 16.

RUDENS. *intemperanter edat gravida, unguiculis carere partum.* Ceterum quum illud videret superstitiosa antiquitas, duplicem inde religiosum ritum effinxit: nam & in summo periculo naufragii constituti ungues præsecabant & capillos, inque mare projiciebant, velut hoc damno corporis iratum mare placaturi: & dein evitato naufragio capita radebant in templis, velut Diis gratias reddentes & corporis partem libantes, quod totum illud cum vita non eripuissent. Inde tertia superstitio nata, ut non liceret in navi aut ungues resecare, aut caput tondere, nisi in gravissima tempestate: quod esset pessimi ominis ceremonia; qua sc. extremum casum redimerent. Huc alludit Petron. c. 65. cum ait: *Unus fortè e vectoribus notavit sibi ad lunam tonsorem, intempestivo inhærentem ministerio, exsecratusque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus est.* Deinde: *Ergo illi sunt qui ad Lunam radebantur, pessimo, Medius Fidius, exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium in nave, neque ungues, neque capillos deponere, nisi cum pelago ventus irascitur.* Juvenal. *Tunc stagnante sinu gaudent ibi vertice raso Garrula securi narrare pericula nautae.* Lucian. de Mercede Conductis: *Audire soleo hos veluti naufragium quoddam ac praeter spem objectam salutem enarrantes: cujusmodi sunt isti, qui in templis deraso capite, complures simul obambulantes immanes undas, procellas &c. narrant.*

§. XXVIII. *Ib. Sc. 3. vs. 12.* *Condonare alicui aliquid*, est idem quod simplex donare. Amph. I, 3, 38. Men. IV, 2, 44. Sed *condonare aliquem*, est donare alicui, id quod debetur, aut offertur, remittere, non exigere. Bacch. V, 2,

V, 2, 24. Perſ. V, 2, 36. Quin & duplici accuſativo jungi apparet ex illo Afranii: *Id aurum me condonat*. Et Terent. Phorm. V, 7, 54. Prol. Eun. XVII. vide Farnab. RUDENS.

STICHUS.

§. I. *Act.* I. *Sc.* I. ℣. 2. *Vidua*, non tantum dicitur, cujus maritus mortuus est; sed etiam, cujus maritus abest superstes. Menæch. I, 2, 4. Minatur enim uxori divortium. Terent. Phorm. V, 7. *Olim cum honestè potuit, tum non est data, nunc viduam extrudi turpe est*, id est, ab illo cui nupta est, separatam. Sen. Agam. introducit loquentem Clytæmnestram, uxorem Agamemnonis, qui decennium abfuerat in bello Trojano: *Decem per annos vidua respiciam virum.* Herc. Fur. *Soror tonantis (hoc enim solum mihi nomen relictum est) semper alienum Jovem Ac templa summi vidua deserui aetheris.* Inde *viduam cubare.* Cist. I, 1, 46. id est solam sine viro. Et *vidua ac pudica nox*; in qua quis secubuit, nec Venere usus est, Petronio. & *viduus lectus* apud Luc. lib. V. in quo sola est uxor sine marito:

Viduo tum primum frigida lecto
Atque insueta quies uni, nudumque marito
Non haerente latus

Sed & *virgo vidua*, quæ non elocatur nuptum, cum

cum sit nubilis, Liv. lib. I, 46. ubi loquitur de Tullia majori: *Et se rectius viduam, & illum cœlibem futurum fuisse contendere.* Senec. iterum Agamemn. *An te morantur virgines viduæ domo.* STICHUS.

Merere tantum ut facias, est tanto pretio, mercede vel præmio inductum facere. Phrasis, quæ apud duos solum auctores, sed optimos, nempe Cic. & Plaut. reperitur. Menæch. I, 3, 34. id est, si quis mihi vellet deorum opes dare, ut tibi parcerem, & te non perderem, non eas acciperem. Bacch. V, 2, 66. Cic. IV. in Verr. 60. *Quid arbitramini Rheginos, qui jam cives Romani sunt, mereri velle ut, marmorea Venus illa auferatur*, &c. Cic. I. de Natura Deorum. Ferrar. ad Philip. I, 22. cap. 14. *Putasne eum immortalitatem mereri voluisse, ut propter morum habendorum licentiam metueretur.* §. II. *Ib.* vs. 22.

Praedicare auctionem, est *praedicare* simpliciter, aut proclamare publicè, officio præconis fungi. Sic Bacch. IV, 7, 17. Cic. III. in Verr. 16. *Si palam praeco jussu tuo praedicasset, non decumas frumenti, sed dimidias venire partes.* §. III. *Ib. Sc.* 3. vs. 41. & 90.

Meditari se ad cursum, significat exercere se, sic & quodvis exercitium corporis *meditationem* dicunt. Cic. II. de Divin. *Multi etiam naturae vitium meditatione atque exercitatione sustulerunt: ut Demosthenem scribit Phalereus, cum Rho dicere nequiret, exercitatione fecisse, ut plenissime diceret.* Val. Max. VIII, 7. *Roscius nullum unquam spectanti populo gestum, nisi quem diu meditatus fuerat, ponere ausus est.* Cic. II. de Off. *Ea aetate L. Crassus ostendit, id se foro optime jam facere, quae etiam tum poterat domi cum laude meditari.* Senec. II. de Ira cap. 13. *Quid enim magnificum consequitur ille, qui meditatus est per* §. IV. *Act.* II. *Sc.* 1. vs. 34.

STICHUS. *intensas funes ire.* Epist. CXXI. *Infans qui stare meditatur & ferre se adsuescit, simul tentare vires suas cœpit, cadit.* Cic. in Cat. I. *Ad hujus vitæ studium meditati illi sunt, qui feruntur, labores tui.* Suet. Neron. XX. Veget. I, 9. R. M. *Primis ergo meditationum auspiciis tirones militarem edocendi sunt gradum.* cap. 20. *Sed gravis pediti lorica videtur & galea fortasse raro meditanti arma, raro tractanti.* Senec. epist. LIV. de asthmate seu spirandi difficultate: *Aliud enim, quicquid est, ægrotare est: hoc est animam agere. Itaque Medici hanc meditationem mortis vocant.*

§. V. *Ib.* vs. 50. *Videre colubras*, est insanire, furere, a furiis inquietari. Hæ enim infernales deae, non tædis ardentibus modo, sed colubris etiam & serpentibus insectari impios homines credebantur. Liv. VII. 17. *Inde terror maximus fuit, quod sacerdotes eorum facibus ardentibus anguibusque prælatis incessu furiali militem Romanum insueti turbaverunt specie.* Videre autem serpentes hosce, atque iis terreri credebant eos, quos infestabant Furiæ. Sic Tantalus ad Megeram in Senec. Thyest. *Quid ora terres verbere, & tortos ferox minaris angues.* Juv. Sat. VI. *Certe sanus eras, uxorem Posthume ducis, Dic qua Tisiphone, quibus exagitere colubris.*

§. VI. *Ib. Sc.* 2. vs. 14. *Tui honoris causa*, est formula exprimens, quod vulgo diceremus, tua causa, ut tibi obsequerer, ut tibi indulgerem, ut facerem, quod tibi cordi est. Curc. IV, 3, 17. Pœn. III, 3, 26. Sic Amph. I, 2. 24. Et *habere honorem alicui*, pro obsequi, indulgere, Asin. I, 1, 66. Stich. I, 1, 48. quod nihil aliud est, quam indulgentiam, quam mihi præstitit.

Sine

Sine populi suffragio aedilitatem gerere, proverbialis sermo est, in eos, qui loco alieno & domi non suæ multa imperando, & pro imperio agendo, quod jus non habent, usurpant, & per impudentiam atque audaciam sibi faciunt. *Ædilitas* est potestas vel magistratus ædilium, ut Consulatus Consulis, Prætura Prætoris, Quæstura Quæstoris. Non poterat autem quisquam in Republ. Romana magistratum gerere, nisi comitiis suffragio tribuum creatus: alioquin foret tyrannus, & vim usurparet sine jure. STICHUS. §. VII. Ib. vs. 29.

Babylonica peristromata, & *Babylonicæ* κατ' ἐξοχὴν dicuntur stragulæ vestes, vela, vel tapetia, diversi coloris filo texta. Lucret. lib. IV. *Tum Babylonica magnifico splendore rigantur.* Petron. c. 37. elegantissime colores in cauda pavonis *Babylonicum* vocat: *Tuo palato clausus pavo pascitur plumato amictus aureo Babylonico.* Martial. lib. VIII. Ep. 28. 17. §. VIII. Ib. vs. 54.

Non ego prætulerim Babylonica picta superbe
Texta, Semiramiâ quae variantur acu.

Semiramiam acum dicit Babylonicam, quia Semiramis regina Assyr. & Babylonis fuit. Id. lib. XIV. Ep. 150.

Hæc tibi Memphitis tellus dat munera: victa est
Pectine Niliaco jam Babylonis acus.

Plutarchus in vita Catonis refert hæreditate accepisse eum Βαβυλώνιον περίβλημα, id est, *coloribus variegatam vestem, Babylonicam*, & jussisse statim ut venderent. Hieronym. ad Lætam: *In quibus non auri & pellis Babylonicæ vermiculata pictura.* Causam tradit Plin. VIII, 48. *Colores diversos picturæ intexere Babylon maxime celebravit.* Cic.

II.

STICHUS. II. Philipp. *Conchyliatis Cn. Pomp. peristromatis servorum in cellis lectos stratos videres.*

§. IX. Ib. vs. 58. *Alludiare* & *alludere*, verbum aptæ significationis, & in qua haud facile aliud unum reperies, pro nutu, arridendo, tactu manuum vel pedum, aut quacunque gesticulatione; sed etiam voce amatorculum se ostendere, scortillo aut puellæ se venditare. Pœn. V, 4, 64. Terent. Eun. *Forte habui scortum, cœpit ad id alludere.*

§. X. Act. III. Sc. 1. vs. 42. *Posticam partem ædium* amant dicere veteres, pro posteriore seu aversa parte ædium, & vocabulo *postici* potius adjective, quale sua natura est, quam substantive utuntur. Liv. lib. XX III. *Hortus erat posticis ædium partibus*, id est posterioribus, aversis. Val. Max. V, 7. *Cum domo postica clam aedium esset egressus.* Varro VI. de L. L. *Ejus templi* (cœli) *partes quatuor, sinistra ab oriente, dextra ab occasu, antica ad meridiem, postica ad septentrionem.* Nam ut *postica*, seu *postterganea*, ut Arnobius loquitur, idem est quod posterior, sic antica idem quod anterior, aut diversa a fronte. Festus: *Anticum veteres etiam pro janua posuere. Nempe a fronte domus, ut posticum* (utrobique intellige in hac significatione *ostium*) *a tergo.*

§. XI. Ib. Sc. 2. vs. 14. *Sustentatum est sedulo*, est responsio eorum, qui post aliquanti temporis absentiam, domum reduces de medii temporis valetudine & statu interrogantur; qua significant & fuisse se salvos, atque ut essent curam adhibuisse. Infra IV, 2, 8. Cic. XIV. Ep. fam. 14. *Sustenta te, ut potes.* Cæs. II. de B. G. 6. *Id oppidum ex itinere magno impetu Belgae oppugnare cœperunt. Ægrè eo die sustentatum est.* Sic fere etiam Cic. XII. Fam. 6. *Res quum haec scribebam erat in extre-*

extremum deducta diſcrimen. Brutus enim Mutinæ vix ſuſtinebat. STICHUS.

Vir imi ſubſellii, dicitur vir humillimi loci atque ordinis, ſine dignitate & ſplendore. Deſumtum eſt ex eo, quod veteres ſedentes in ſpectaculis, aut accubantes in conviviis, ſi quos haberent clientes aut humiliores amicos, quorum colloquio delectabantur, eos ad pedes vel ſtantes, vel in ſubſelliis inferioribus ſedentes, habebant. Plutarch. in Mario de Martha muliere Syra & fatidica: Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὰς γυναῖκας εἰσιοῦσα διάπειραν ἐδίδου, καὶ μάλιστα τὴν Μαρίου ἡ παρακαθίζουσα πρὸς τοὺς πόδας τῶν μονομάχων προηγόρευε τοὺς μέλλοντας νικᾶν. *Verum poſtquam cum fœminis congreſſa ſpecimen dedit, præſertim apud uxorem Marii, cui ad pedes adſidens gladiatoribus, quis victor eſſet futurus, prædixit.* Capt. III, 1, 11. *Nihil morantur jam Laconas imi ſubſellii viros.* §. XII. Ib. vſ. 33

Promittere ad aliquem, ſcilicet ſe cœnatum venturum; quod quia facile intelligebatur, compendifaciebant. Contra *ad aliquem renuntiare*, IV, 2, 19. Sic & *promittere ad cœnam* & *promiſiſſe* ajebant, quod quivis intelliget, ſed notanda Latinitas. Menæchm. V, 2, 43. Sen. Contr. II. Petron. *Quia tanquam ſcholaſtici Ad cœnam promiſimus.* Cic. II. de Orat. 7. *Ad fratrem promiſerat*, id eſt, promiſerat fratri ſe apud eum cœnaturum. Infra IV, 2, 16. Sic *promittere foras*, *condicere foras*, Moſt. IV, 3, 12. Menæchm. I, 2, 15. Plin. I. Ep. 50. *Heus tu, promittis ad cœnam, nec venis.* §. XIII. Act. IV. Sc. 1. vſ. 9.

Gratiam inire verbis, eſt hic non ſimpliciter dicere, quod placeat aliis, ſed offerre comiter, quod certo ſcias non accepturum amicum, ſive §. XIV. Ib. v. 10

eo

STICHUS. eo non indigeat, sive alia causa prohibeatur, verba sine re & animo intelliguntur. Sic ait Antipho: *Nunc me gratiam abs te inire verbis nihil desidero: cras apud me eritis*, id est, possem equidem tuto vos invitare hodie, & sine meo sumtu hanc quasi humanitatem ostentare, cum sciam vos non esse venturos: sed nolo hoc more urbanorum hominum uti, in crastinum vero, cum nemo alius vocaverit, vos voco.

§. XV. Ib. vs. 30. *Festinare*, significat apparare, moliri, tumultuari, ut solet in apparando. Cas. IV, 1, 5. infra 5, 3, 4.

§. XVI. Ib. vs. 65. *Ducere se pro aliquo esse*, est simpliciter gerere se pro aliquo. Capt. II, 3, 76.

§. XVII. Ibid. Sc. 2. ✠. 42. *Genium meliorem facere*, est lauto victu, cibatu electili, vino suavi, cuticulam curare. Ut *indulgere genio* apud Pers. Genio enim tribui dicitur, quicquid gulæ & ventri datur. Sic Horat. *Cras genium mero curabis.* Inde *dies genialis.* Juven. IV. *Genialis agatur Ipse dies propior stomachum laxare saginis.* Sic contra *cum genio belligerare.* Truc. I, 2, 8. Parco victu uti, misere & maligne se alere. Eodemque sensu *defraudare genium suum*, apud Ter. Phor. Lucil. Plaut. Aul. IV, 9, 15.

§. XVIII. Ib. ✠. 49. *Rem confringere*, ponitur pro patrimonium absumere & perdere. Trin. I, 2, 71. II, 2, 55. Horat. *Nam postquam res mea Janum Ad medium fracta est, aliena negotia curo.*

§. XIX. Act. V. Sc. 2. vs. 4. *Convenit*, est formula assentientis, pro placet, fiat. Casin. II, 3, 54.

§. XX. Ib. ✠. 35. *Non hoc impendit publicum*, significat non resp. hac impensa gravabitur, non ærario aut possessionibus populi decedet hic sumtus. Sic dicendo signi-

significat nihil periculi esse, cur vereatur promptissime accipere poculum. Sic optimi auctores voce *publicum* utuntur, pro opibus seu patrimonio populi. Liv. X. *Quorum bonis mulctatis ex eo, quod in publicum redactum est, ænea in capitolio limina posuerint*. Lib. XXVI. *Ædes Vestæ vix defensa est tredecim maximè servorum opera, qui in publicum redempti ac manumissi sunt*. Lib. XLII. *Pars agri Campani, quam privati sine discrimine & passim possiderent, recuperata in publicum erat.* STICHUS.

Vertere cadum, est exsiccare, exinanire, neque enim poterit effundi, vel ebibi, quod inest, nisi vertatur. Sic Ennius, & ex eo Virg. lib. IX. Æneid. vs. 165. *Indulgent vino & vertunt crateras aënos*. Horat. II. Sat. VIII. *Invertunt Alliphanis vinaria tota*. Lucil. *Vertitur oenophoris fundus sententia nobis*. Hoc in milite dixerat, *capite sistere cadum*. §. XXI. *Ib.* ỽ. 39.

Vapulat peculium, inquit servus, significans damno illud deminui, aut damnoso sumtu. Sic *feriri* Terentius dicit eum, qui cogitur erogare non recepturus, sive donare. Phorm. *Porro autem Geta ferietur alio munere, ubi hera pepererit*. Trin. II, 1, 19. de meretrice, quæ emungit amatorem: *Ibi illa pendentem ferit*. Sic *plagam* in eadem re, pro damno in bonis. Cic. IX. Ep. XVI. *Nunc cum tam æquo animo bona perdas, non eo sis consilio, ut quum me hospitio recipias, æstimationem te aliquam putes accipere: etiam hæc levior est plaga ab amico, quam a debitore.* Est autem *accipere æstimationem a debitore*, qui non sit §. XXII. *Act.* V. *Sc.* 5. ỽ. 10.

STICHUS. sit solvendo, loco pecuniæ accipere prædia æstimata plerumque, inique & majoris, quam aut vendi, aut inde redire quod creditum est, possit.

TRINUMMUS.

IMmune facinus est, quod nemo, aut rari, dono aliquo aut beneficio remunerant, quod beneficium vix putatur, & pro quo nemo munis aut munificus est. Festus: *Immunis, vacans munere.* Non. *Immunis, sine officio, sine munere.* Idem: *Munes a veteribus dicebantur, non a largiendo, sed consentientes ad ea, quæ amici velint.* Lucil. VI. *Munifici comesque amicis nostris videamur viri.* Sallust. *Nam etiam tum largitio multis ignota erat, munificus nemo putabatur, nisi pariter volens.* §. I. *Act.* I. *Sc.*1. ℣.2.

Quasi herbam irriguam succrescere, alluditeo, quod horti & agri parum sunt fœcundi, nisi crebro irrigantur. Unde Colum. de Cultu Hort. *Vicini quoque sint amnes, quos incola durus Attrahat auxilio semper sitientibus hortis, Aut fons illacrimet puteo non sede profunda, Ne gravis hausturo tolleno tibi ilia vellat.* Est autem *tolleno* nihil aliud quam machina ex duabus perticis, recta, terræ infixa, & transversa mobilis, ad levanda onera. Virgil. I. Georg. *Deinde satis fluvium inducit rivosque sequentes.* Est ergo *herba irrigua*, quæ crebro irrigatur, & aquam pascen- §. II. *Ib.* vs. 59.

 tem

TRINUMMUS. tem bibit. Dici poteſt de omnibus, quæ cito & cum ubertate proveniunt.

§. III. Ib. Sc. 2. vſ. 23. *Obrepere alicui imprudenti*, id eſt, fraudulentis & ambiguis dictis mendaciisque aliquem circumvenire. Sic infr. IV, 2, 133. Ulpian. l. 3. de Carb. edict. *Sed ſi, cum eſſet pubes, quaſi impubes obrepſerit, bonorumque poſſeſſionem accepit, dicendum eſt nihil eum egiſſe.* Modeſtin. l. XXIX. ad leg. Cornel. de falſis: *Si quis obrepſerit praeſidi provinciae tam per acta, quam per libelli interpellationem, nihil aget.* Senec. IV. de Benef. XXXIV. Sic *obreptio* Ulp. l. .8 §. 1. Negot. geſt. item: *Si fundum tuum vel civitatis per obreptionem petiero.* l. 10. §. 2. De in jus vocando: *libertus adrogatus per obreptionem.* l. 26. §. 8. de fidei comm. libert. *Si libertus non deberetur, obreptum tamen Prætori eſſet de libertate, pronunciatumque: ex hoc SC. libertas non competit.*

§. IV. Ib. ✝. 70. *Rem auctorem dare*, eſt locutio elegans pro re ipſa, vel ipſis rerum teſtimoniis, aliquid probare & confirmare. *Auctor* eſt, qui auctoritatem & fidem alicui rei præbet, & *auctorem habere* dicitur, qui juſtam auctoritatem ſequitur, qui idoneum habet ſui facti adſtipulatorem. Unde Terent. in Prol. Andr. *Cum Ennium, Plautum, Nævium*, nominaſſet, addit: *quos hic auctores habet.* Cic. in Orat. de Prov. Conſ. *Non parva afficior voluptate, quod habeo auctorem P. Servilium, qui ante me ſententiam dixit, virum clariſſimum.* Norint vero Grammatici, vocabulum *auctor* interdum etiam fœm. gen. eſſe, idque probant ex Ovid. Metam. *Qua fugis, exclamat, meritorum auctore relicta?*

§. V. Ibid. ✝. 99. *Inconciliare aliquem*, eſt turbare aliquem, *didere* & *disjicere*, ut loquitur Cic. pro Cæl. ex veteri

teri comico, *incommodare alicui.* Most. III, 1, 85 Bacch. III, 6, 22. Perf. V, 2, 53.

TRINUMMUS §. VI. vf. 156.

Recipere posticulum, est parvulam partem aversæ vel posticæ domus, quum totam vendideris, excipere & tibi retinere. Verbum juris antiqui. Cato suadens legem Voconiam: *Principio nobis mulier, cum magnam dotem attulit, tamen magnam pecuniam recipit, quam in viri potestatem non committit: eam pecuniam viro mutuam dat: postea ubi irata facta est, servum receptitium sectari atque flagitare virum jubet.* Ad quæ verba sic A. Gell. XVII. 6. *Quando mulier dotem marito dabat, tum ex suis bonis retinebat, neque ad virum tramittebat, & recipere dicebatur. Sicuti nunc quoque in venditionibus, quæ excipiuntur, neque veneunt.* [Cato de R. R. cap. CL. l. 120. de V. S.] *Quo verbo Plautus quoque usus est in Trin. in hoc ℣. Posticum h. r. q. æ. v. id est, quum ædis vendidit, particulam quandam, quæ post eas ædes erat, non vendidit sed retinuit. Ipse etiam Cato mulierem demonstrare locupletem volens, Mulier, inquit, & magnam dotem dat, & magnam pecuniam recipit, id est, retinet: & servum receptitium, hoc est proprium, suum, quem cum pecunia reliqua receperat, neque dederat doti, sed retinuerat.* Sic Gellius. Græcis ἐξαίρετος. Cic. II. de Orat. 55. *Dicet te cum aedes venderes, ne in rutis quidem & caesis solum tibi paternum recepisse.* Sic & Javolenus, l. 5. ff. Comm. prædiorum: *Proprium solum vendo: an servitutem talem injungere possum, ut mihi & vicino serviat? Respondi servitutem recipere, nisi sibi, nemo potest. Adjectio itaque vicini pro supervacuo habenda est: ita, ut tota servitus, ad eum qui receperit, pertineat.*

TRINUMMUS. *Exquirere usque ab stirpe auctoritatem*, est exquirere diligenter & prosequi rem, usque ad

§. VII. Ib. ℣. 180. primum ejus auctorem. *Stirps* in fruticibus est, quod in arboribus truncus, planta ipsa, quæ solo figitur ab arbore resecta, ut viviradix fiat, & fructum faciat, & sustineat omne, quod inde nascitur. Sic *stirpem deponere* apud Columell. lib. III, 4 est plantam solo figere, ut viva radix fiat, & fructum faciat. *Cum semper, ut dixi, plurimum retulerit, exquisiti generis stirpem deposuisse*, &c. cap. 5. *Num depositae stirpes valido solo, quamvis celeriter comprehendant, atque prosiliant, tamen quum sint viviradices factae &c.* Scaliger putat dictum principio fuisse de solis firmitate præditis, quasi στέῤῥοντες, ob firmitatem. Hinc pro genere & pro origine accipitur. Est igitur *a stirpe*, quasi a plantatione: Nam ut quisque ramum serere pergit, ita quasi novam ejus stirpem ponit & spargit. Vel usque ab stirpe dicit, *usque ab radicibus*. Aul. II, 2, 72. *Usque a principio*, eodem III, 6, 2. *Convellere ab stirpe* est funditus exscindere. A. Gell. XII, 5. *Interire ab stirpe*, Sallust. Cat. X. *A capite arcessere*, Cic. II. de Orat. 28. *Translatione a fontibus & scaturiginibus sumta: & tanti ingenii est, rivulos consectari, fontes rerum non videre, & jam aetatis est usus que nostri, a capite quod velimus arcessere, & unde omnia manant videre.* Cic. I. de Divin. *Principio Assyrii, ut ab ultimis auctoritatem repetam, observarunt, &c.* Id. I. de Nat. Deor.

§. VIII. Act. II Sc. I. ℣. 26. *Nihil te utor*, est formula abdicandi & ablegandi aliquem, cujus opera non indigeas. Liv. XLIV, 11. *Remittitur Antigonus, qui nuntiaret*

quin-

quinque millium exitum. Opera tantum uti Regem, contemnere multitudinem alarum. Sic & repudii, quo sponsæ renuntiabant matrimonii contractum, formula erat: *Conditione tua non utor.* Tibull. *Forma nihil magicis utitur auxiliis*, id est, incantamentis non indiget. TRINUMMUS.

§. IX. *Ib. Sc. 2. vs. 36.*

Sarta tecta, proprie dicuntur ædificia integra, & in parietibus & in tecto. Utebanturque fere ea formula in locationibus publicorum operum magistratus Romani. Cic. I. Verr. 49. *In sartis tectis vero quemadmodum se gesserit, quid ego dicam.* cap. 50. *Cum L. Octavius, C. Aurelius Coss. aedes sacras locavissent, neque potuissent omnia sarta tecta exigere, neque ii praetores, quibus erat negotium datum, C. Sacerdos & M. Cæsius; actum est SC. quibus de sartis tectis cognitum & judicatum non esset, uti C. Verres P. Cælius prætores cognoscerent, & judicarent.* Et mox: *Quis ædem Castoris sartam tectam deberet tradere.* lib. III. *Eundemque te memini Censorias quoque leges in sartis tectis exigendis tollere, commutare.* Ulpian. l. I. §. 1. de offic. Procos. *Ædes sacras & opera publica circumire inspiciendi gratia, an sarta tecta quæ sint, vel an refectione aliqua indigeant.* Lib. XLII. *Censorem moribus regendis creatum, cui sarta tecta exigere sacris publicis & loca tuenda more majorum traditum esset.* Lib. XLV. *Petentibus, ut ex instituto ad sarta tecta exigenda, & ad opera, quæ locassent, probanda anni & bimensis tempus prorogaretur.* Marcel. VII. §. 2. ad leg. Jul. de repetundis: *Illud quoque cavetur, ne in acceptum feratur, opus publicum faciendum, frumentum publice dandum, præbendum, addendum, sarta tecta tuenda, antequam perfecta, probata, præstita lege erunt.* Festus: *Sartae in*

TRINUMMUS. *auguralibus pro integræ ponuntur. Ob quam caussam opera publica, quæ vocantur, ut integra præstentur, sarta tecta vocantur.* Etenim *sarcire* est integrum facere. Quo verbo utitur ea in re Noster, Most. I, 2, 34. & 67. Huc ergo allusit Plautus: *Sarta tecta tua præcepta usque habui*, id est semper ea servavi integra, salva, inviolata. Cic. XIII. Fam. 50.

§. X. Ib. ℣. 16. *Gratiam facere alicui alicujus rei*, est veniam dare, remittere, ne quis quid faciat, aut fecisse videatur. Sallust. Cat. LII. *Qui mihi atque animo meo nullius unquam delicti gratiam fecissem*, non est, condonassem factum, sed nunquam permisissem, ut delinquerem. Liv. I, 3. *Omnium igitur Tibi, Appi Claudi, quæ impiè nefariéque per biennium alia super alia ausus es, gratiam facio*, id est, remitto, quasi ea non fecisses. Quale est apud Suet. Tib. XXXV. *Equiti Romano jurisjurandi gratiam fecit*, id est, juratum habuit, quasi non jurasset; quod barbari dicunt, dispensavit eum a jurejurando. Rud. V, 3, 59. Most. V, 2, 9. id est remitto, ne tibi sumtui sim. Mil. II, 6, 94. Suet. Aug. 17, *Gratiam fecit conjurandi cum tota Italia pro partibus suis*, id est, permisit ut non conjurarent. Vide Not. Torrentii Calig. XI. *Damnatos relegatosque restituit, criminumque, si qua residua ex priore tempore manebant, omnium gratiam fecit.* Domit. XIV. *Edicti de excidendis vineis propositi gratiam facere compulsus.* Est & simpliciter concedere. Casin. II, 6, 21. Pseud. II, 5, 23. A. Gell. X, 15. *Massus Sibramus scripsit, & alia quædam remissa, gratiamque aliquot ceremoniarum factam dicit.*

Ratio quidem hercle apparet, argentum οἴχεται, id est, abiit, consumptum est, evanuit. Versus proverbialis in eum usurpandus, a quo cum pecuniam speres te accepturum, ingentem seriem rationum tibi videas oggeri, ut lætari oporteat, te non esse debitorem debitoris, aut si non ipse debere reperiaris. Colum. I, 8. *Ubi praecipit, qualem villicum, paterfamilias rusticæ familiæ, & operi rustico præficere debeat, monet etiam illiteratum* (id est, qui legere & scribere non possit) *dummodo tenacissimæ sit memoriæ, rem satis commode administrare.* Cujusmodi villicum Corn. Celsus ait, *sæpius nummos domino, quam librum adferre, quia nescius litterarum, vel ipse minus rationes possit confingere, vel per alium propter conscientiam fraudis timeat.* Valet etiam in eos, quos confictas rationes referre suspicamur. Ita usurpavit Cic. in Pison. cap. XXVI. Citat hunc versum, ipsum loquentem introducens: *Quas rationes si cognoris, intelliges nemini plus quam mihi litteras profuisse: ita enim sunt perscriptae scite & literate, ut scriba, ad aerarium qui eas retulit, perscriptis rationibus, secum ipse caput sinistra perfricans, commurmuratus sit: Ratio quidem hercule apparet, argentum* οἴχεται. *Apparere* autem est præsto esse, videri, non tam de personis, quam de rebus. Cato de R. R. II. *Si ei opus non apparet, dicit villicus sedulo fecisse, servos non valuisse, tempestates malas fuisse, servos aufugisse, opus publicum effecisse. Opus non apparet,* cum non est tantum operis factum, quantum oportebat, aut nihil admodum factum. & ibidem: *Reliqua quae sient, ut compareant,* id est, ut exigantur, & in numerato habeantur. Amph. II, 1. 83. Cic. XVI. Fam. 18. *Sed tu nullos*

TRINUMMUS
§. XI.
Ib. Sc. 4.
ỽ. 17.

TRINUMMUS. *nullosne tecum libellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat.* Vide Manut.

§. XII. Ib. ℣. 26. *Exigi pecuniam sponsione*, est flagitari & cogi solvere pecuniam titulo sponsionis, ut solvas pecuniam, quam pro alio spoponderis. Notabilis ideo syntaxis, quia *exigor pecuniam* dicitur, pro exigitur a me pecunia. Cæcil. in Hypobolimæo Æschino: *Ego illud nihilominus exigor portorium*, id est, nihilominus a me exigitur portorium. L. Metell. Numidis: *Cum se sciret in tantum crimen venisse, sese atque socios ad senatum questum flentes venisse, sese pecunias maximas exactos esse*, pro eo quod est, pecunias a se maximas exactas. *Id nobis videbatur*, inquit A. Gell. XV, 14. *Graeca figura dictum.* Græci enim dicunt, εἰσεπράξατό με ἀργύριον, id significat, *exegit me pecuniam.*

§. XIII. Ib. ℣. 99. *Habeon' pactam*, est formula, qua utebantur in despondendis futuris uxoribus. Puellæ, quum ambirentur, dicebantur *speratae*, quas ducere decretum est, post celebrata sponsalia dicuntur *pactae*. Pœn. V, 3, 38. Unde & *pactam* dicebant, pro sponsa. Vell. lib. I. *Orestes se etiam Pyrrho, Achillis filio, virtute vindicavit: nam quod pactae ejus Menelai atque Helenes filiae Hermiones nuptias occupaverat, Delphis eum interfecit.* Virg. X. Æn. *Gremiis abducere pactas.* Plin. XV, 30. *Livia Drusilla, quae postea Augustae matrimonio nomen accepit, cum pacta illa esset Cæsari.* Arnob. lib. IV. *Uxores etiam ii habent, atque in conjugialia fœdera conditionibus veniunt ante quaesitis? usu, farre, coëmtione genialis lectuli sacramenta condicunt? habent speratas, habent pactas, habent interpositis stipulationibus sponsas.* Sic & *pactum*, pro sponso, Stat. III. Thebaid. 147.

Pueri-

Puerique rudes tua Phædime, proles TRINUMMUS.
Amissum didicere patrem, Marpissaque pactum
Phyllea.

Pendens vinum, dicitur nondum lectis uvis, aut expressis, sed adhuc cum vite pendentibus. Cat. de R. R. 147. *Hac lege vinum pendens venire oportet.* Hinc *vindemia pendens*, apud Plin. XIV, 4. *Intra octavum annum* 400000. *nummum emptori addicta pendente vindemia est.* Julian. l. XXV. de art. empt. & vendit. *Qui pendentem vindemiam emit, si uvam legere prohibeatur a venditore, adversus eum petentem pretium, exceptione uti poterit.* Opponitur autem *vino in doliis*, ut vocat Cato cap. CXLVIII. & *doliare* JC. l. I. §. ult. de peric. & comm. rei vend. & in tit. de tut. vin. ol. l. 9. Sic *oleam pendentem* Cato ibidem *lectæ* opponit, & Julian. l. 39. §. 1. ff. de contr. empt. *Qui fructum olivæ pendentis vendidisset.* Sic in genere *fructus pendentes* dicuntur a JC., quamdiu solo cohærent, & terra continentur. Cajus l. XLIV. de Rei Vindic. *Fructus pendentes pars fundi esse videntur.* l. XII. §. 5. de usufr. *Si fur decerpserit, aut desecuerit fructus maturos pendentes.* §. XIV. Ib. ỽ. 125.

Fulguritae arbores, sunt de Cœlo tactæ, ut alias loquuntur veteres, seu fulgure adflatæ. Festus: *Fulguritum id quod est fulmine ictum, qui locus statim fieri putabatur religiosus.* Senec. III. de Ira cap. 23. *Timagenes inimicitias gessit cum Cæsare: nemo inscitiam ejus extimuit, nemo quasi fulguritum refugit.* lib. II. Nat. Quæst. 21. *Quid quod omnibus fulguritis odor sulphureus est.* Erat autem hæc superstitio antiquis, ut loca fulmine icta §. XV. Ib. ỽ. 138.

TRINUMMUS. icta religiosa crederent, & contactu cælestis ignis usibus humanis exempta & separata, utque ibi suem facerent: homines quoque ictos, quo loco fuerint exstincti, relinquerent, neque instar aliorum cremarent, loco consecrato & circumsepto, quem *Bidental* appellabant. Gloss. *Bidental* τόπ© κεραυνοπλήξ. Pers. Sat. II, 26. *An quia non fibris ovium, Ergennaque jubente, Triste jaces lucis, evitandumque bidental, Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam Jupiter.* Nempe mactatarum fibris ovium procurabant Aruspices id fulminis prodigium. *Ergenna* est nomen proprium interpretis ostentorum Etrusci, ut Porsenna, Sisenna. Verbum autem *evitandum* explicat illud Senec. *Nemo quasi fulguritum refugit.* Ritum describit Lucanus I, 606. *Anne dispersos fulminis ignes Colligit, & terra mæsto cum murmure condit, Datquè locis numen,* &c. Sidon. Apoll. Carm. IX. *Nec quae fulmine Tuscus expiato Septum numina quaerit ad bidental.* Festus ait: *Bidental appellatum, quod in eo bidentibus hostiis sacrificaretur.*

§. XVI. *Ib.* ℣. 143. *Morbo decidere*, eleganter dicitur pro mori. Horat. II. Ep. I, 36. *Scriptor abhinc annis centum qui decidit.* Arnob. *Ex numero viventium index ille decidit.*

§. XVII. *Act.* III. *Sc.* 2. ℣. 13. *Migrare*, activè migrare se, est idem quod transire, ut *migrare aliquid* pro alicundè migrare. Cic. III. de LL. *Quod quis earum rerum migrasset, noxiae poena par esto.* Id est, transgressus sit, violaverit. Lib. I. de Divin. *Credo ne communia jura migrare videatur.* Titin. Velitern. *Quot partes, senia & jurgia sesemet aedibus emigrarunt.* A. Gell. II, 29. *Atque ita cassita*

ta nidum migravit, seges a domino demessa est. Cic. de Off. *Incidunt saepe tempora cum ea, quae maximè digna essent homine justo, commutantur, fiuntque contraria: ut quae pertinent ad veritatem & fidem, ea migrare interdum, & non servare sit justum.* TRINUMMUS.

Exsignare, est aut e memoria prius auditum in scriptum redigere, aut ex alio scripto transscribere & enotare. Utitur & Liv. lib. I. *Pontificem deinde Numam Marciam M. filium ex patribus legit, vixque sacra omnia exscripta exsignataque attribuit*, id est, descripta. §. XVIII. *Ib.* ỽ. 29.

Agere ex argumento, est elegans locutio, qua significatur aliquem decenter admodum exprimere, eam personam, quam agendam ac præferendam suscepit. Dicitur de callido dissimulatore & apto ad fingendum vultum, habitumque, & ad instituendum sermonem convenientem ei rei, in qua fallax & tectus esse vult. Desumptum ab Actoribus fabularum, seu histrionibus: Nam & *argumenta* sunt proprie fictiones seu fictæ historiæ, ex quibus fabula conficitur. Hinc *Argumentum* Amph. Asin. &c. quod alii Græca voce periocham appellant. Agit igitur ex argumento histrio, qui omnem habitum, gestum, motum, vocem attemperat materiæ & narrationi ex argumento spectatoribus cognitæ. *Argumenta inferorum* apud Suet. Calig. LVII. extr. §. XIX. *Ib.* vs. 71.

Me vide, est idem quod, meo periculo rem aggredere audacter, ego te securum & liberum a metu præsto. Rud. III, 3, 18. §. XX. *Ib. Sc.* 3. vs. 79.

Agitandum est vigilias, ita loquebantur interdum veteres pro eo, quod vulgo dicimus *agitandae sunt vigiliae.* Varro lib. II. de R. R. 7. *In decem diebus secundum partum cum matribus* §. XXI. *Act.* IV. *Sc.* 2. ỽ. 27.

in

TRINUMMUS. *in pabulum prodigendum equuleos.* Pro equulei sunt prodigendi. Item: *Objiciendum farinam hordeaceam molitam cum furfuribus.* Et alibi: *Et tempora, quibus id potissimum facias, animadvertendum, & loca quo transferas idonea providendum.* Vetus Poëta apud Cic. I. de Div. *Nam istos, qui avium cantum intelligunt, magisque ex alieno jecore sapiunt, quam ex suo, magis audiendum quam auscultandum censeo.* Cic. de Senect. *Quam* (viam) *nobis quoque ingrediendum sit.* Colum. VII, 5. itaque referendum est, & ulcera medicamentis curandum. Lucret. I. *Æternas quoniam poenas in morte timendum.*

§. XXII. *Ib.* vs. 45. *Face & viatico opus esse ad aliquid*, sermo est proverbialis, quo uti possumus significaturi aliquid longum esse. Viatores longinquum iter ingressuri, non modo de viatico sibi prospiciebant, sed etiam faces & lumina comparabant, ad quæ noctu pergebant iter facere. Inde translatio ducta.

§. XXIII. *Ib. Sc.* 3. vs. 3. *Addere gradum*, est citare, celerare, citius progredi. Sic Liv. X, 20. *Samnites præda impediti, infrequentes armati, pars addere gradum, ac præ se agere prædam; pars stare, incerti utrum progredi, an regredi in castra tutius foret.* Liv. XXVI, 9. *Alacresque milites alius alium, ut adderet gradum, memor ad defendendam ire patriam, hortabantur.* Plin. VI. Ep. 20. *Deinde manum ejus amplexus addere gradum cogo, paret ægre, incusatque se quod me moretur.*

§. XXIV. *Ib.* vs. 41. *Abrogare fidem alicui*, est demere; facere, ut cuipiam fides non habeatur. Liv. III, 16. *Ne suus cuique domi hostis esset, cui nec credere, nec non credendo re infestior fieret, fidem abrogare, satis erat tutum.* lib. VIII, 18. *Sicut proditur tamen*

men res, ne cui auctorum fidem abrogaverim, exponenda est. Cic. pro Rosc. XV. *Si jam tibi deliberatum est, quibus abroges fidem jurisjurandi, responde: Manilio & Luscio negas esse credendum*. Senec. VI. de Benef. VIII. *Sæpe hostis, dum aperte pejerat, etiam veris testibus abrogavit fidem, & re eum, velut factione circumventum, miserabilem reddidit*. TRINUMMUS.

Fundum alicui rei esse, dicitur eleganter, pro auctorem alicui rei esse, auctoritatem accommodare, facere auctoritate sua, ut res illa rata & probata sit. Festus: *Fundus quoque dicitur populus esse rei, quam alienat; hoc est, auctor*. Cic. pro Balbo: *Negat ex fœderato populo quenquam potuisse, nisi is populus fundus factus esset, in hanc civitatem venire*. Id est, nisi is populus auctoritatem præstitisset, nisi ejus populi auctoritate factum esset. A. Gell. XVI, 13. *Municipes nullis aliis necessitatibus, neque ulla populi Romani lege adstricti, ni, inquam, populus eorum fundus factus esset*. Idem l. XIX, 8. *Sed hæc ego, inquit, non ut hujus sententiæ legisque fundus, subscriptorque fierem; sed ut ne Cæsaris viri docti opinionem ἀπαραμύθητον destituerem*. §. XXV. *Act*. V. *Sc*. 1. vs. 7.

Allegatu alicujus venire, est simpliciter missum ab aliquo & subornatum per astum & artem venire. De qua notione verbi *allegare* superius. Cæterum de vocabulo *allegatus* ita Gell. XIII, 19. *hic peccatus quasi peccatio, recte Latineque dicitur: sicut hic incestus, non qui admisit, sed quod admissum est, & tributus quod tributum nos dicimus* (utitur Plaut. Epid. II, 2. 43. & Cato) *a plerisque veterum dicta sunt: hic quoque allegatus & arbitratus, pro allegatione proque* §. XXVI. *Ib*. *Sc*. 2. v. 18.

TRINUMMUS. *que arbitratione dicuntur*; *qua ratione servata arbitratu & allegatu meo dicimus*. Sic Gellius.

§. XXVII. *Ib.* vs. 30. *Tunica propior pallio*, est proverbium, quo significatur curanda magis esse, quæ magis ad nos pertinent. Sic Terent. Andr. IV, 1, 12. *Proximus sum egomet mihi*. Græci etiam hac loquendi ratione utuntur. Theocrit. in Idyllio XVI, 18. ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνήμα, *remotius est tibia quam genu*. Cic. etiam hac usus est. Fam. XVI. 23. γόνυ κνήμης, *genu tibia propius est*. Subauditur enim ἔγγυον. Quod integrum recitat Aristoteles lib. IX. Moral. γόνυ κνήμης ἔγγυον.

TRUCULENTUS.

PRopensa munera, sunt ponderis & pretii ingentis, *gravia*; quo verbo utitur Pers. IV, 5, 3. imitatus Accium, in cujus Fragm. legitur: *Ex quo superest: id quod facis gratum & grave est.* Symmach. lib. I. Ep. II. *Cum jam filiæ nostræ appeteret dies natalis, commodum aderant, quæ muneri miseratis. Ea nobis in commune quam cara & gravia fuere.* Et eidem *grave donum* idem est, quod *propensum munus.* Plauto lib. I. Ep. 4. *In gravi dono habeo, hanc esse apud vos de nostris Epistolis censionem.* lib. III. Ep. 49. *In gravi dono habeo, quod amicitiæ meæ vires decumatæ honestatis adjungis.* lib. VI, 3. *Ut in gravi dono habiturus sim, si illius votis cura vestra profuerit.* Sic Noster *graviter amare aliquem*, id est, propenso animo. Cist. I, 1, 87. §. I. *Arg.* ℣. 8.

Superare, est idem quod superest, eo modo ut apud Virg. *modo vita supersit.* Ut apud eundem, *Superatque & vescitur aura.* Lucret. II. *immutabile enim quiddam superare necesse est: Ne res ad nihilum redigantur.* Utimur etiam hoc verbo pro superesse, id est, agendum restare. Sallust. *Is plerumque à rege exercitum ductare & omnes* §. II. *Prol.* ℣. 20.

TRUCULENTUS. *res exequi solitus erat, quæ Jugurthæ fesso aut majoribus adstricto superaverat.* Id est, reliqua erant, restabant agenda. Jug. LXX.

§. III. Ib. ✝. 23. *Penetrare se*, observandum propter syntaxin. Amat hoc verbo auctor active uti, cum vulgo verbum *penetrare* neutraliter usurpetur. Amph. I, 1, 94. Men. V, 2, 64. Trin. II, 2, 1. 14. & 33.

§. IV. Act. I. Sc. 1. ✝. 60. *Summum atque intimum alicujus esse*, dicitur intellecto vocabulo *amicum*. Terent. Eun. Act. II. Sc. 2, 40. Adelph. Act. III. Sc. 2, 54.

Pergræcari, ponitur pro luxuriari, vino præcipue & Venere. *Græcari* est Græcos mores imitari sine probro. Horat. II. Serm. 2. *Vel si Romana fatiget Militia adsuetum Græcari seu pila velox*, id est, adsuetum more Græco in gymnasio agere, pila se exercere. Sed quia Romani, cum primum ingressi sunt in Græciam, ipsi adhuc sanctiores, & moribus antiquis, invenerunt eam luxuria Asiatica jam corruptam & deperditam, apud eos Græciæ mores in infamiam vertere. Cic. I. Ver. 26. *Discumbitur, fit sermo inter eos & invitatio, ut Græco more biberetur: hortatur hospes, poscunt majoribus poculis.* Tuscul. I. 40. August. de civ. Dei. c. 20. *Persuasitque oratione gravissima ne Græcam luxuriam utilibus patriæ moribus paterentur obrepere.* Juv. Sat. III. *Non possum ferre, Quirites, Græcam urbem.* Id est, non possum ferre, Quirites, urbem Romam Græcis vitiis abundare. Hinc *pergræcari* perpetuo apud Plautum in malum sensum, ut Bacch. IV, 7, 15. Most. I, 1, 61. & IV, 2, 44. Pœn. III, 2, 26.

§. VI. Act. I. Sc. 2. ✝. 39. *Habere publicum*, est habere vectigal publicum conductum, publicanum esse. Cic. pro Rab.

Post.

Post. *Multa gessit, multa contraxit, magnas partes habuit publicorum.* Val.Max. VI, 9, 7. *T. Aufidius, cum Asiatici publici exiguam partem habuisset, postea totam Asiam proconsulari imperio obtinuit.* Sic *sumere publicum.* Parad. VI. *Nam ut iis, qui honeste rem quærunt, mercaturis faciendis, operis dandis, publicis sumendis, intelligimus opus esse quaesito. Accedere ad publicum.* Senec. Ep. 101. *Ille qui mari & terra pecuniam agitabat, qui ad publica quoque nullum relinquens inexpertum genus quaestibus accesserat. Teneri publico.* Suet. Cal. 301. *Additumque ad caput legis ut teneretur publico, & qui Meretricium fecisset,* id est, ut cogeretur vectigal pendere, etiam qui meretricium quæstum fecisset, id est ex meretricibus. Sic & *publica solvere*, est portorium solvere, aut quodvis vectigal. Quintil. Declam. 340. *Ego non ea voluntate feci, ut hic liber esset, sed ut publica non solveret.* Iterum *agere publicum*, Suet. Vesp. I. *Hujus filius, cognomine Sabinus, expers militiae publicum quadragesimae in Asia egit.* Horat. *Pars hominum gestit conducere publica.* Seneca eleganter transfert, de Constantia Sap. XIV. *Quid ergo? sapiens non accedet ad fores, quas durus janitor obsidet? Ille vero, si res necessaria vocabit, experietur, & illum, quisquis erit, tanquam canem acrem, objecto cibo leniet, nec indignabitur aliquid impendere, ut limen transeat, cogitans & in pontibus quibusdam pro transitu dari. Itaque illi quoque qui hoc salutationum publicum exercet, donabit: scit emere venalia*, hoc est, qui circumeundo, ac salutando divites ac potentes, cœnam aut prandium, velut vectigal, captat. Noster hac Sc. XLIX. *Hic nos habemus publicum.*

TRUCULENTUS.

TRUCULENTUS. Scripturam dare, significat vectigal, quod debetur, dare publicanis, a quibus ager & pascuum pascendo pecori conducitur. Tria insignia vectigalia erant Romanorum, quæ publicanis locabant, ex agri publici cultura, ex publicis sylvis & pecore pascendo, ex portubus. Vectigales agri decumas frumenti populo Romano pendebant: unde agri ipsi *decumani*: illi qui colebant eos, per synecdochen, aratores, atque ab iis etiam agri ipsi *arationes* & *aratiunculæ* dicebantur. Cic. V. in Verr. *Pulsos aratores esse dico: agros vectigales vexatos atque inanitos a Verre.* Ibidem: *Magni & navi aratores agros fertiles desererent, totasque arationes derelinquerent.* Videatur Torrent. ad Suet. Aug. cap. 42. Brisson. de Form. 143, 145. Inscript. Grut. 206, 1. Nonius V, 37. Lucil. XXVII. *Facit idem quod illi, qui inscriptum e portu exportant clanculum, ne portorium dent*, id est, quod quis professus non est, ut pro eo vectigal solveret. Suet. Calig. XLI. Bosius II. ad Att. XVII. *in Albano dies.* Plautus in eadem allegoria pergens hic vs. 46.

§. VII. Ib. ✝. 43

E sylvis & pecore pascendo vectigal, quod dabant pecuarii, seu pastores, *scriptura* dicebatur. Nam qui publicis silvis conductis fruebantur, in iisque *pascebant*, redemptis a quodam genere publicanorum, numerum capitum pecoris sui apud publicanum profitebantur: eumque in commentarium referebat publicanus, & in singula capita certam pecuniæ summam pro pastione exigebat. Varro II. de R. R. 1. p. 61. *Itaque greges ovium longe abiguntur, ex Apulia in Samnium æstivatum, atque ad publicanum profitentur, ne si inscriptum pecus paverint*

rint

rint, lege censoria committant. Itaque pascuus ager publicus idem dicebatur *scripturarius*. Festus: *Scripturarius ager publicus appellatur, in quo, ut pecora pascuntur, certum æs est; quia publicanus scribendo conficit rationem cum pastore.* Sed & ipsi publicani hoc genus dicebantur *scripturarii*. TRUCULENTUS.

E portu & mercatura tertium vectigal, de mercibus, quæ aut in portum deferrentur, aut e portu exportarentur: idque *portorium* appellabant, & qui id colligerent *portitores*. Nonius: *Portitores, telonarii, qui portum obsidentes omnia sciscitantur, ut ex iis vectigalia accipiant.* Utitur Noster Trin. IV, 4. *Solutum, &c.* & eleganter alludit Asin. I, 3, 7. Men. I, 2, 8. immo & Cic. IV. de Rep. *eundem positum imperatorem & portitorem esse orbis terrarum.* Cicero complectitur hæc tria vectigalium genera aliquoties, in Orat. pro L. Manil. cap. 6. *Asia vero tam opima est & fertilis, ut & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine pastionis, & multitudine earum rerum, quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat.* Iterum: *Nam cum hostium copiae non longe absunt, pecora relinquuntur, agricultura deseritur, mercatorum navigatio conquiescit. Ita neque ex portu, neque ex decumis, neque ex scriptura vectigal conservari potest.* Asconius: *Mancipes sunt publicanorum principes, Romani homines, qui quaestus sui causa si decumas redimunt, decumani appellantur; si portum aut pascua publica, portitores aut pecuarii, quorum ratio scriptura.* de L. Agrar. II, 23. *Sed intolerandum hoc, decemviros portitores omnium pecuniis constitui, qui non modo reges atque exterarum nationum homines, sed etiam imperatores nostros excutiant.*

TRUCU-LENTUS. *Causam noscere*, vulgare sonant verba, sed tegit elegantiam non vulgarem phrasis, ob allu-

§. VIII. sionem. Est enim idem, quod admittere excu-

Act. II. *Sc.* I. ✱. 18. sationem, quod qui tam æquus est, ut causam cognoscere, hoc est, inspicere, examinare tanquam judicio velit, & paratus sit, videatur admissurus eam, si justam invenerit. Sic in delectu *causas noscere* dicebantur Magistratus Populi Romani, scilicet eorum, qui sese a militia immunes esse contenderent, & siquidem justa esset, accipiebant eorum excusationem, nec eos cogebant in militiam nomina dare. At in re atroci & subita non vacabant noscendis causis immunitatum, sed se examinaturos eas bello a se confecto profitebantur, cum gravibus minis in eos, qui non justam habuisse causam judicarentur. Liv. III, 6. *Consensu omnium delectus decernitur habeturque: cum Coss. in concione pronuntiassent, tempus non esse causas cognoscendi; omnes juniores postero die campo Martio adessent; bello perfecto se daturos tempus; pro desertore futurum, cujus non probassent causam; omnis juventus affuit postero die.* Lib. XXXIV, 56. Cic. VIII. Fam. 8. *De militibus, qui in exercitu C. Caesaris sunt, qui eorum stipendia emerita, causas, quibus de causis missi fieri debeant, ad hunc ordinem referri, ut eorum ratio habeatur, causaeque cognoscantur. Delectum sine vacationibus habere* vocat Liv. VII, 28. 2, 7. 38. *Noscere causas*, pro accipere rationes, excusationes. XXX, 24 Plane ut Plautus. Cic. lib. I de L. L. p. 20. Turn. *Atqui vereor, ne istam causam nemo noscat, tibique semper dicendum sit.* Id est, ut istam excusationem quisquam accipiat. Dixerat autem se ætatis vacationem spera-

re, seu fore ut ob senectutem ab opera forensi excusetur. Lib. II. ad Att. Ep. 7. *Probi boni-que omnes Italia, nisi quorum ipse causam cognovisset.* Et mox: *Quod te excusas, ego vero & tuas causas nosco, & mea interesse puto, te istic esse.* Sic & causam accipere apud Cic. Fam. XVI. Ep. 19. TRUCULENTUS.

§. IX. *Ib.* vs. 19. *Pro infrequente aliquem militia mittere domum*, est propterea quod quis operam non navet, aut negligens sit, cum ignominia aliquem dimittere. Totum est a re militari petitum. Varro VI. de L. L. *Qui adest adsiduus ferre* (id est, ad ferendum) *quem quae oportet, is frequens.* Itaque *frequens miles*, qui diligenter adest ad signa. Contra *infrequens*, inquit Festus, appellatur miles, qui abest absuitque a signis. Cincius de Re Mil. apud Gell. XVI, 4. *Miles quum die, qui praedictus est, aberat: neque excusatus erat, infrequens dicebatur.* Cornif. IV, ad Herenn. XXVII. *Propterea quod militiae te infrequentem tradidisti*, Auson. *Procedere mihi inter frequentes stipendium jubetis.* Latin. Pacat. Paneg. c. 32. *Gothus ille & Hunnus & Alanus respondebat ad nomen, & alternabat excubias, & notari infrequens verebatur.* Porro inter pœnas militares erat contumeliosa missio, quum quis ob delictum aut crimen militia solvebatur: quæ res ei notam & infamiam adferebat. Cujus exemplum nobile apud auctorem de Bello Africano, qui Commentariis Cæsaris solet adjungi, c. LIV. *Caesar postero die de suggestu, convocatis omnium legionum tribunis centurionibusque, C. Aviene, inquit, quod in Italia milites Pop. Ro-*

TRUCULENTUS. *Romano contra remp. instigasti, rapinasque per municipia fecisti, quodque mihi reique publicae inutilis fuisti: ob eas res ignominiæ causa, ab exercitu meo te removeo. Itemque te A. Fontei, quod tribunus militum studiosus malusque civis fuisti, ab exercitu dimitto.* Eo alludens scortillum hic apud Plautum, *infrequentem* militem vocat amatorem, eumque *mittendum*, id est, excludendum atque abigendum ab ea, quam sectatur, censet.

§. X. Ib. Sc. 2. vs. 1. *Arietare fores vel aedes*, est impetere, illidi illis; desumptum ab arietibus, qui frequentes cornibus prætentis se invicem impetunt, & inter se committuntur. Amavit inprimis hoc verbum Senec. lib. I. de Ira cap. 3. *Et magno imperatori, antequam inter se acies arietarent, cor exiluit*, id est, congrederentur. lib. III, 4. *Adjice dentium inter se arietatorum, & aliquem esse cupientium sonum.* Consol. ad Marc. II. *Non tempestate magna ut dissiperis, est opus, ubicunque arietaveris, solveris.* de Vita Beat. cap. 8. *Nihil enim pravi, nihil lubrici superest: nihil in quo arietet aut labet*, id est, allidatur, offendatur. Epist. LVI. *Prior ille sapiens est, quem non tela vibrantia, non arietata inter se arma agminis densi, non urbis impulsæ fragor territat*, id est, commissa, collisa. Epist. 103. *Non arietant inter se, nisi in eodem ambulantes.* V. Nat. Quæst. 13. *Nonnunquam calor, quem modo sol fecit, modo ipsa arietatio, ut magnorum inter se corporum & attritus.*

§. XI. Ib. vs. 14. *Cluvinum pecus*, est idem quod simia. Convitium in hominem, sive facie sive moribus, turpem. Gloss. *Cluva* πίθηκος. Arnob. lib. III. *Numquid in homine pulchrum est, quid quaeso admirabile*

bile vel decorum, nisi quod & cluvino cum pecore TRUCU-
nescio quis auctor voluit esse commune. Alludit ad ve- LENTUS.
terem versum: *Simia quam similis turpissima bestia nobis.*

Patuli boves vel *patales*, sunt quorum cornua §. XII.
diversa sunt, & late patent, Festo interprete. *Ib.* vs. 22.
Jun. Philarg. in III. Georg. *Cammuri boves sunt, qui conversa introrsus cornua habent: quibus contrarii patuli, qui cornua diversa habent. Laevi,* quorum cornua terram spectant. His contrarii *licini*, qui cornua sursum versum reflexa habent. Græcis iidem πίταλος vel πίτυλος. Athen. lib. IX. Πεταλίδας σῦς εἴρηκεν, μεταφέρων ἀπὸ τῶν μόσχων. οὗτοι γὰρ πέταλοι λέγονται ἀπὸ τῶν κεράτων, ὅταν αὐτὰ ἐκπέταλα ἔχωσι. Id est: *Petalidas sues dixit, translatione sumta à juvencis. Illi enim* πέταλοι *dicuntur a cornibus, cum ista habent distenta.* Hesych. Βοῦς πίτυλος, ὁ ἀναπεπταμένα τὰ κέρατα ἔχων, id est: *Bos petulus, qui habet cornua distenta.*

Purpurissatas habere genas vel buccas, id est, §. XIII.
purpurisso, quod est spuma collecta efferve- *Ib.* vs. 35.
scente purpura inductus: eo autem mulieres formæ nimis amantes vividum colorem genis conciliabant. Most. I, 3, 104. Tertull. de cultu fœmin. *An cum cerussa, purpurisso, & croco in illo ambitu capitis resurgetis?* Apul. Apolog. *Quis non disciplinam matris agnovit, quum in puella videret immedicatum os, & purpurissatas genas, & illices oculos?* Sic a *cerussa*, *cerussatus*. Cic. in Pison. II. *Erant illi compti capilli, & madentes cincinnorum fimbriæ, & fluentes cerussatæque buccæ.* Nam & *cerussa* inter pigmenta oris. Most. I, 3, 101.

Illicere in malam fraudem & præmium, signi- §. XIV.
ficat *Ib.* vs. 43.

TRUCULENTUS. ficat in insidias, ubi quis sit prædæ. Nam *præmium* interdum idem est quod præda. Tibull. I. El. 2. *Nec sinit, occurrat quisquam, qui corpora ferro Vulneret, aut rapta præmia veste petat.* Virg. II. Æneid. *Multaque præterea Laurentis præmia pugnæ Aggerat, & longe prædam jubet ordine duci.* Petron. *Egreditur superbus cum præmio Ascyltos.* Hinc *præmiari*, pro prædari apud Suet. Tit. VII. *Suspecta & rapacitas, quod constabat in cognitionibus patris nundinari præmiarique solitum.* Unde & *praemiatores nocturnos* explicat prædones. Non. apud Nævium Agrip. *Non in caena vos nocturnos cepit praemiatores tollere.*

§. XV. Ib. vs. 60. *Sinapi victitare*, dicuntur homines tristes semper & tetrici, a notissimo effectu sinapis, quem describit Noster Pseud. III, 2, 28. Sic Pœn. V, 5, 35. Est autem *Ulpicum* species allii, quod *allium Punicum* vocat Colum. II, 3.

§. XVI. Ib. Sc. 3. vs. 18. *Inhiare aliquid*, id est admodum desiderare. Vulgariter jungitur tertio casui, ut apud Horat. I. Sat. I. *Congestis undique saccis Indormis inhians.* Plautus amat cum quarto usurpare. Aulul. I, 2, 17. Mil. III, 1, 121. Stich. IV, 2, 25.

§. XVII. Ib. v. 22. *Post factum plector*, vel *merito plector*, est formula, qua utebantur confitentes se ipsos sui damni causam & auctores esse. Phædr. lib. I. fab. ult. De columbis milvium sibi regem facientibus: *Coepit vesci singulas, & exercere imperium saevis unguibus. Tunc de reliquis una: merito plectimur.* Suet. Vesp. XII. *Ut triumphi die fatigatus tarditate & tædio pompae non reticuerit, merito se plecti, qui triumphum, quasi aut debitum majoribus suis, aut speratum unquam sibi, tam ineptè senex concupisset.* Cn. Mattius ad Cic.

II. Ep. 28. *Plecteris ergo, inquiunt, quando factum improbare audes, o superbiam inauditam!* vid. quæ notavi ad Sen. TRUCULENTUS.

Bene ambulavisti? est formula rogitantium reduces de successu itineris, & incolumitate: quemadmodum abeuntibus bene precantes dicebant: *Bene ambula.* Most. III, 2, 169. Mil. IV, 8, 41. *Agite, ite cum Diis bene volentibus*, in quo Christianis licet mutare numerum, & dicere, *cum Deo benevolente.* §. XVIII. Ib. Sc. 4. vs. 18.

Praemandare, est ante mandare, anteque delegare, quam opus sit, ut scilicet cum sit, nihil sit moræ. Utitur & Vatinius ad Cicer. lib. V. Famil. Ep. 9. pro de re alterius aliquid mandare. *Priusquam ab ipso cuja res agitur, tibi mandatum sit. Dicitur mibi tuus servus anagnostes fugitivus cum Vardaeis esse: de quo tu mihi nihil mandasti: ego tamen terra marique, ut conquireretur, praemandavi.* §. XIX. Ib. ℣. 49.

Belli praedicare suas pugnas manibus, est sermo sensu planior quam verbis; significat enim in bello efficere manibus, ut prædicentur alicujus pugnæ. Talia sunt, quæ cum orationem, aut sententiam aliquam proprie significant, ad facta transferuntur. Florus lib. I. cap. 1. *Cujus valli dum irridet Angustias Remus, idque increpat saltu*, id est, transiliendo ostendit se contemnere. Nam *increpare* est proprie verbis objurgare. Tacit. de Mor. Germ. cap. 11. *Si displicuit sententia, fremitu aspernantur, sin placuit, frameas concutiunt. Honoratissimum assensus genus est, armis laudare.* Et *laudare* est verborum: sed *laudare armis*, est arma quatiendo ostendere, quod laudes probesque sententiam §. XX. Ib. Sc. 6. ℣. 2.

TRUCULENTUS. alicujus. Sic Virg. in Moreto, loquens de rustico cibum insuavem contracta fronte improbante, & tamen vescente: *Etsi damnet sua prandia vultu.* Etenim *damnare* sententiæ est & verborum, non vultus.

§. XXI. Ib. Sc. 7. ṽ. 36. *Se ipsos comedere*, dicuntur homines tristes & mærore frangentes conficientesque. Sic Homerus de Bellerophonte, quod Cic. III. Tusc. Quæst. ita vertit: *Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.* Sen. Ep. 88. *Interdum non palam licet esse miseros; sed inter ærumnas cor exedentes necesse non agere felicem.* Epist. 101. *Ex hac autem indigentia timor nascitur, & cupiditas futuri exedens animum.*

§. XXII. Act. IV. Sc. 2. ṽ. 18. *Lessum facere alicui*, id est funebri ejulatione aliquem prosequi. Nam quod hic Plautus: *Thetis lamentando lessum fecit filio*, id Tertull. de Anima sic effert: *Sed & Thetis filium planxit.* Utitur eadem voce Lex. XII. Tabb. ex quibus Cicero lib. II de Legib. *Mulieres genas ne radunto, neve lessum funeris ergo habentes. Lessum habere* dicitur mulier, quum heræ toti familiæ lamentationem imperat, ut mos erat antiquis.

§. XXIII. Ib. vs. 52. *Non habere tantillum pensi, quos capias calceos*, id est, incuriosum vestitus esse, curam elegantiæ & concinnitatis procul habere, quod est hominum famam contemnentium, & non studentium decoro. Non enim rusticitatis solum, sed etiam impudentiæ veteres judicabant signum, calceis inconcinnis uti. A. Gell. XIII, 10. *Soleatos tamen vos P. Romani Senatores per urbis vias ingredi, nequicquam decorum est: non hercle vobis minus quam illi tum fuit, cui hoc M. Tullius pro turpi crimine objectavit.* Verba

Cicer.

Cicer. sunt in Philipp. II. *Cum Gallicis & lacerna cucurristi.* Sunt enim Gallicæ genus crepidarum. Valerius Flaccus aliquem ab habitu describens: *Improba barbaricae procurrunt tegmine plantae.* Quibus autem male laxus calceus hærebat in pede, dicebatur Græcis νεῖν ἐν ταῖς ἐμβάσιν, *natare in soccis*, Unde & Ovid. in libb. Amorum præcipit: *Neve vagus laxa pernatet in solea.* Sidon. *Laxo pes natet altus in cothurno.* TRUCULENTUS.

Meo illic nunc fiunt capiti comitia, id est, de mea salute agitur: capitalis mea res geritur. Allusum ad morem Romanorum; quo de capite, hoc est, vita & salute civis non poterat agi, nisi comitiis centuriatis, quæ erant maxima, & tributis ac curiatis solenniora. Cic. III. de Legib. *Tum leges praeclarissimae de duodecim tabb. tralatae duae, quarum altera privilegia tollit, altera de capite civis rogari, nisi maximo comitiatu vetat.* Eodem spectat Plaut. Aulul. IV, 7, 20. Pseud. IV, 7, 134. §. XXIV. *Ib. Sc.* 3. vs. 45.

Bliteus & luteus homo, est bardus, stupidus, fatuus. Festus. *Blitum genus oleris a saporis stupore appellatum esse ex Graeco putatur, quod ab his* βλὰξ *dicatur stupidus.* Habet Noster Pseud. III, 2, 26. Plin. XX, 22. *Blitum iners videtur ac sine sapore aut acrimonia ulla: unde convicium fœminis apud Menandrum faciunt mariti.* Fortasse usus est verbo, quod habent grammatici Græci, βλιτάδες, idque explicant, αἱ εὐτελεῖς γυναῖκες id est, *nugatoriæ mulieres.* Æque insipidum est lutum. Unde pari probro Cic. in Pison. XXV. *Quid cessat hic homulus ex argilla & luto fictus Epicureus dare haec praeclara praecepta sapientiae?* §. XXV. *Ib. Sc.* 4. vs. 1.

Seta-

TRUCULENTUS. §. XXVI. Act. V. vs. 16. *Setanio seduci vel educari*, est vilissimo cibo sustentari, *setanius* genus est plebeji & vilissimi vulgarissimi panis, cujus sic meminit Pollux VI. Onom. 11. Οἱ δὲ συτάνιοι ἄρτοι ἐκ τῶν συτανίων πυρῶν οἵ εἰσιν οἱ τετράμηνοι. Id est: *Panes sitanii: ex frumento horno sunt, quod est quadrimestre.* At Plin. XXII, 25. *Nauticus panis tusus atque iterum coctus sistit alvum. Setanius, hoc est trimestris, incussa in facie, aut disquamata cum melle, aptissimè curat.* Idem Plin. XIX. 6. Cæpæ genera apud Græcos Sardiam, Samothraciam, setaniam memorat: & *e cunctis*, ait, *setania minima (excepta Tusculana) sed dulcis.* Schol. Aristoph. Νεφ. ℣. 624. Τῆτες] Ἐν τῷδε τῷ ἔτει· οἱ δὲ Δωριεῖς σατὲς φασίν· ὅθεν Σατανίους πυροὺς τοὺς μὴ τελεσφοροῦντας. (Ejusdem meminit Theophrastus.) Sed & *sitanium* & *sitania* apud Plinium, Theophrastum, & Dioscoridem, genus mespili est, in Italia frequens. Hinc explicat Muretus, eo in primis, quod hodieque duret apud Italos in sermone vulgi, ut si multa magnaque requiri ad aliquid efficiendum existiment, dicant, aliud requiri quam mespila.

§. XXVII. Ib. vs. 50. *Campas dicere*, est nugari, fabulari, monstra & prodigia loqui, quæ ut plurimum fabulosa & mendacia sunt. *Campas* veteres Latini omnia κητώδη, id est, monstra marina, grandia, cete vocabant. Ut & *hippocampus* vel *hippocampos*, quos alias *hippopotamos*, Latine equos marinos. Festus: *Campas, marinos equos Græci a flexione posteriorum partium appellant*, significat ἀπὸ τοῦ κάμπτειν. Talia autem fingebant illa monstra. Stat. II. Theb. vs. 45. *Illic Ægæo Neptunus gurgite fessos In portum deducit equos. prior haurit*

haurit arenas, Ungula, postremi solvuntur in æquora pisces. Claud. de Nupt. Honor. & Mariæ, ubi Venerem Tritone vehentem facit: TRUCULENTUS.

Prorumpit gurgite torvus
Se miser. Undosi velabant brachia crines,
Hispida tendebat bifido vestigia cornu.
Qua pistrix commissa viro, ter pectora movit:
Jam quanto Paphias tractu sulcabat arenas.
Umbratura Deam retro sinuatur in arcum
Bellua. tum vivo squalentia murice terga
Purpureis mollita toris. Hoc navigat antro
Fulta Venus.

Hinc Martial. *Campis dives Apollo sic marinis; sic semper senibus fruare cygnis. Campæ marinae* sunt Delphini: nam & hi in amoribus Apollini. Unde in nummis antiquis Quindecimvirum sacris faciundis Delphica tripus cum corvo in inferiori parte, Delphino in superiori conspicitur. Nonius: *Hippocampi equi marini a flexu caudarum, quæ piscosæ sunt:* & est Græcum. Menander: οὐκ οὕτως ἱππόκαμπος ἐν αἰθέρι. Nævius, *Si renes citis Delphino junctis vehiculis, hippocampisque asperis.* Plin. XXXVI, 5. *in maxima dignatione Cn. Domiti, delubro in Circo Flaminio Neptunus ipse Thetis atque Achilles. Nereides supra Delphinos & Cete & Hippocampos sedentes.* Hinc igitur *dicere campas*, est dicere monstra, fabulari, ut est apud Tertull. *Lamias turres & pectines solis fabulari*, advers. Valentin. cap. III. *Nonne tale aliquid dabitur tibi in infantia inter somni difficultates a nutricula audisse Lamias turres & pectines solis?* *Lamia* nomen est larvæ turrigeræ, ut Cybelen

TRUCULENTUS. belen veteres figurabant: sed & piramidata capitis tegmina Diod. Sicul. XX, 754. cap. 42. πύργυς seu πυργίτκυς, id est, *turres* a forma appellabant. Ejus larvæ mentione parvulos infantes nutrices a clamoribus continebant. Eadem ratio *pectinum solis*, quos comminiscebantur, ut terrerent infantulos: eo magis, quia crinitum Apollinem faciunt Poëtæ, & radios nonnumquam crinem stellarum appellant.

FINIS.

IN-

INDEX LOCUPLETISSIMUS.

A.

A me, pro e domo mea, & similia. 56
A summo dare, formula. 194, 195
Ab. Nuntius ab aliquo, fulgor ab auro, &c. 168
Abire in communem locum, pro mori. 98, 290
Abjurare alicui in jure. 305
Abjurare debitum. 96
Ablativus loci, unde quis est, ut *Hospes Zacyntho, Uxor Lemno, Anus Corintho, &c.* 171
Abrogare fidem alicui, quid significet. 348
Absens pro mortuo. 290
Absque te esset, formula. 218
Accidere. Si quid mihi acciderit, formula. 290
Accubare cum catello, pro jacere vinctum catena. 96
Accumbendi apud veteres ratio diligenter explicata. 307, *& seq.*
Accusativus post participium futurum passivi. 347, 348
Acetum scyllites, scylla herba conditum. 175
Acherunti, pro in inferno. 80
Actio redhibitoria, quæ. 201
Addere gradum, pro citius progredi. 348
Adficere aliquem præda, agro, &c. 9. *adorea.* 10
Adipisci aliquem, pro adsequi. 141
Adire manum alicui, formula. 53
Ἄδου πύλαι. 174
Admittere & addicere aves dicuntur in auguriis. 31

Admi-

Admittere culpam in se, pro peccare. 61
Admoenire fabricas alicui, pro adgredi aliquem callide. 130,224
Adorea adficere aliquem. 10.
Adorea, liba, &c. *Ib.*
Adstringere frontem. 157
Advenire pace, pro per pacem. 4
Adventor, pro hospite; & *coena adventoria.* 140
Adverbia *scilicet*, *fortasse*, &c. cum infinitivo posita. 290
Adversum ire, quid significet. 212
Advocati, qui dicti fuerint tempore Plauti & Ciceronis. 152, 153
Ædiles rerum venalium in foro curam habebant. 316
Aestive viaticatus, formula. 208
Æstivum, quo per aestatem utimur. *Ibid.*
Africanae, subaudito *ferae.* 291
Agere ex argumento, locutio elegans. 347
Agere lege. 250, 251
Agere prædam, formula. 58
Agere rem actam, pro in vanum laborare. 138
Agitare propter canalem. 88
Agitari larvis atque intemperie. 58
Agitator, pro auriga aut mulione. 206
Ἄκανθα θύειν, proverbium. 200
Album, substantive pro albedine. 60
Alcedonia, quales dies sint. 99
Alas arundine verberatas habere. 165
Albus quis sit an ater nescire, formula. 268
Allegatu alicujus venire, quid sit. 349
Alliatum, intritum cui allium est admixtum. 189
Alludiare, & *alludere*, quid significent. 332
Amare aliquem, pro orare. 212
Amare sine rivali, formula. 25
Amu-

Ambulare bene, formula. 361
Amores, pro amica una & sola. 188
Amussis, quid sit. 228
Amussitata indole esse. 227
Anhelitum ducere, recipere, &c. 35
Animi miser, falsus, lassus, &c. 136
Animus defaecatus, pro purgato & hilari. 48
Annona vilis, quæ dicatur. 230
Antestari, & *antestatus.* 95
Apisci hæreditatem sine sacris. 77, 78
Apparere, pro præsto esse, de rebus dicitur. 343
Arbitrari, pro inspicere, contemplari. 57
Arbiter, pro eo qui videt vel audit. *Ibid.*
Arca, pro ipsa pecunia. 38
Argentariorum Romæ rationes. 37. *& seq.*
Argumenta, pro historiis fictis. 347
Argumenta eloqui, pro judicia proferre. 80
Arietare ædes, inter se, &c. 358
Arundo crescens aucupum. 165
Ascia, quale instrumentum fabrile sit. 36
Athletarum victûs ratio. 142
Atque, eleganter in re subita. 203
Attondere, pro fallere. 87
Auctor, qui in se recipit periculum evictionis. 90
Auctoritas, pro professione dominii. 91
Auctorem dare alicui, habere aliquem auctorem, &c. 151
Auctoritatem defugere. 152
Auctor, qui auctoritatem rei præbet. 338
Aucupium arundine viscata. 165
Audientiam facere alicui, quid significet. 274
Audisse quasi per nebulam. 80
Audientem dicto alicui esse. 22
Aves admissivæ in auguriis. 31

Avi sinistra exire, pro exire auspiciis secundis. 148
Auro contra dare, venire, &c. quid significent. 83
Auro expendere aliquid, formula. 247
Auspices in nuptiis. 100
Autumare vera, pro dicere vera. 79

B.

BAbylonica pro vestibus aut velis diversicoloribus. 331
Bacchæ, quæ dicantur. 17
Bacchanal facere, pro tumultuari. 230
Badissare tolutim. 84, 85
Βάλανος, Βαλανάγρα, & Βαλανοδόχη. 196
Balista, & *balistarium.* 278
Barbari, qui dicantur Græcis. 114
Βάρεις, Latinis *falæ.* 195
Bellerophontis literæ, quæ & unde dictae. 184
Bene emere, pro vili pretio emere. 12
Bene mihi, bene vobis, &c. formula. 311
Bibentium consuetudo bene precandi alicui ad pocula. 312
Bidental, quid significet. 346
Bliteus homo, pro stupido & fatuo. 365
Boni viri, de candidatis. 60
Bonum factum, formula. 274
Bos Luca, pro elephanto. 291
Boves patuli, vel *patales.* 359

C.

CAlatores, servi militum. 264, 265
Calceis concinnis usi sunt veteres. 362
Cam-

Campas dicere, quid significet. 364, 365
Canalis, locus in foro Romano. 88
Candidati, qui dicantur. 60
Cantherino ritu adstantes somniare. 211, 212
Caperare frontem, pro rugis contrahere. 157
Capere crines, quid significet. 192
Capere judicem, *arbitrium*, *&c.* 206
Capere versoriam, formula sumta a re nautica. 249
Capitalis res, *locus*, *homo*, *&c.* 196, 197
Captare pedes, de vino dictum. 268
Carcer, & *robur in carcere.* 97
Carere lanam, quid significet. 216
Carminare, & *lana carminata.* 217
Catella, diminutivum a *catena.* 96
Catillatum ire, pro parasitatum ire. 112
Cavere malo, pro malum. 86
Causa honoris tui, pro tuâ causâ. 330
Causam noscere, elegans formula. 356
Celeusma, quid dicatur in nave. 44
Celox, navis piratica, remigio instructa. 384
Censor, pro quovis arbitro. 276
Centones sarcire. 154, 155, 156
Ceræ, pro tabulis ceratis. 86
Cera prima, *cera extrema*, *&c.* *Ib.*
Cernere cum hostibus pro pugnare, contendere, &c. 2
Cernere, neutraliter. 3
Cernere, pro decernere. 111
Cernuus, quis dicatur. 134. & verbum *cernuare*. Ib.
Cerritus, quis dicatur. 17
Centuriatum esse in expuncto manipulo, formula. 94
Ceterarum rerum, pro in rebus ceteris. 176
Ceterarum rerum, genitivus pro quod adtinet ad res ceteras. 117

Choragus, quis dicatur. 65
Choragium, pro inſtrumento hiſtrionum. Ib.
Cillanus, pro mulione. 201
Cinerarius, quis dicatur. 235
Circumducere aliquem aliqua re, pro fraudare. 76
Circumferri, pro luſtratione expiari. 17
Cis tempeſtates paucas. 188
Civis meus, pro populari aut municipe. 313
Clavium varia genera. 195, 196
Clitellæ, quæ ſint. 201
Cluvinum pecus, pro ſimia 358
Coelo delapſus, aut *miſſus*, proverbium. 300
Coena adventoria, coena aditialis, &c. 140, 141
Coena Thyeſtae, vel *Terei*, pro ſcelerata. 318
Coinquere, verbum probum. 132, 133
Colligere vaſa, ſarcinas, &c. 265
Colum vinarium. 49
Comedere ſe ipſum, de homine triſti. 362
Comico choragio agere tragœdiam. 64
Comitia fiunt capiti meo, formula. 363
Commiſſatum ire, 193, 194
Committi ludi, quando dicantur. 195
Commodum argentum, pro laxe ſufficiens. 246
Compacto, aut *de compacto rem agere.* 71
Compendium facere dictis, pro paucis dicere. 79
Compendium, quid proprie ſignificet. *Ib.*
Compernes, qui genibus junctis ſunt. 229
Compos miſeriarum. 66
Computandi per digitos ratio. 222
Concaſtigare, pro ſimplici *caſtigare.* 176
Conceptis verbis jurare, quid ſit. 121
Conciliare aliquo. 67
Condictus dies, quis dicatur. 81
Conditio, pro pactione de conjugio. 53
Condonare verbi uſus varius. 326

Conlucare, pro ramos eminentes deputare. 132
Conferre seditionem aliquam in tranquillum. 14
Conficere, pro interficere. 57
Confragosae conditiones, pro asperis. 214
Confringere rem, pro perdere. 334
Contenta vita, pro non sumtuosa. 27
Conquinescere, pro se cernuum flectere. 132
Continere, pro continuum esse. 226
Contrahere frontem. 157
Convenit, formula assentientis. 334
Corbitae, naves onerariae. 283, 284
Corniculo merere, quid sit. 164
Corruere, pro coacervare. 320
Cortina, pro tripode & lebete. 294
Credere non quidquam divini alicui. 176
Crotone sanior, proverbium. 142
Cujus, cuja, cujum, vox proba. 131
Cum. Multa mihi sunt cum illo, & similia. 103, 104
Cum suo cibo venire, &c. formula. 111, 112
Cum pulvisculo, aut *ramento*, formula. 177
Curare rure, domi, absolute. 101
Curare aliquem, ut Medea Peliam senem, formula. 259
Curare cum dativo loco accusativi. 314

D.

Dativus adhibitus ad exprimendum usum alicujus rei. 93, 94
Datores, in lusu qui dicantur. 86
Dare ab summo, formula. 194
Dare cum aliquo pignus in aliquid. 100
Dare alicui quid aestimatum. 69

Dare operam, pro vacare alicui. *Ib.*
Dare ab aliquo, *ſolvere ab aliquo.* *Ib.*
Dare inſidias alicui, notanda phraſis. 59
Dare ludum alicui, quid ſignificet. 98
Dare penſum, unde ſumta formula. 215
Dare ſcripturam, quid ſignificet. 354
Datatim ludere, pro ludere pilâ. 85
De veſpere, *de nocte*, *&c.* 234
Decempedator, & *metator*, quis proprie. 275
Decidere eleganter pro *mori* ponitur. 346
Decimam partem bonorum ſuorum Herculi vovere. 179, 180, 181
Decolare, pro per colum defluere. 71, 72
Decrepiti ſenes, qui dicantur. 158
Decumani fluctus, *arva decumana.* 129
Dedita opera, pro ſtudioſè, non fortuito. 136
Deduci, pro nubere. 110
Defaecare, & *vinum defaecatum.* 50
Defendere injuriam, pro arcere. 202
Deglabrare, verbum probum. 134
Defloccati ſenes, & *Defloccatae togae.* 158
Deformatum quid habere, quid ſignificet. 258
Defugere auctoritatem, quid ſit. 152
Delicias facere, pro jocari. 211
Delinitum eſſe, & *delinire*. 19. *Delinimentum.* *Ib.*
Deliquum eſſe, & *delinquere*, pro deficere. 104
Delphis reſponſum, pro certo. 257
Demori aliquem, pro perdite amare. 233
Dentire, pro crepare dentibus. 219
Deponere aliquem vino. 56. *Depoſitus* pro mortuo. *Ib.*
Deſipere mentis, & *conſipere mentis.* 144
Dicere diem, quid proprie ſignificet. 45
Die craſtini, *quarti*, *quinti*, *&c.* 202

Differ-

Differri clamore, maledictis. 144
Digitis rationem computare, formula. 222
Digitum medium in aliquem intendere. 267
Digitus pro valde brevi. *Dies digitus, digitum transversum altum.* 48
Directarii qui dicantur. 264
Decedere pace. 4
Disceptator, pro judice & arbitro. 203
Discidium, & *dissidium*, quid differant. 252
Dispennite, pro dispandite. 184
Dispungere rationes, quid significet. 127, 128
Dissicere, pro dissecare. 87
Divertere, pro differre aut diversum esse. 152
Dividiæ esse alicui, pro tædio. 103
Domi conjecturam facere. 104
Dominus, & *dominium*, quid sint. 46, 47
Dotis trecenta, *sexcenta*, & similia 302
Ducere se pro aliquo esse. 334
Ductare, & *ductare aliquem dolis.* 76
Duodecim, *ex duodecim*, sc. Tabulis. 22
Duplari, *armaturæ duplares.* 10

E.

EDucere liberos, pro educare. 92
Efferre, pro sepelire. 148
Elegantia ponitur interdum in vitio. 239
Elephanti corio circumamictum esse, pro stupidum esse. 223
Eleutheria agitare, quid significet. 295
Ellebori usus adversus insaniam. 217
Elogium, vox Græca. 245, 246
Emere rem quanti potest minimo, syntaxis notanda. 150
Emere servum de lapide. 185

Emeritum esse, vel *habere*, quid sit. 163, 164
Eodem ponere, pro eodem loco habere. 92
Eris, quale animal. 68
Esse quæstioni, pro non præsto esse. *Ib.*
Esse. Multa mihi sunt cum illo, omnia mihi sunt cum illo. 103
Esse rerum suarum, &c. 248
Esse cum ablativo pretii, pro venire. 258, 259
Evictio rei, & *evinci*, quid significent apud JCtos. 89
Excitare aliquem, pro evocare. 315
Excitari nuntio, pro evocari. 9
Excuti tormento. 83
Exercitus, pro populo Romano. 67
Exemplum sibi aliunde petere. 190
Exigere aliquem è decuria, unde translatum. 297
Exigor pecuniam, syntaxis notabilis. 344
Eximere e manu manubrium. 53
Exordiri, & *detexere*, verba de lanificio translata. 256
Expectare aliquem, quid interdum significet. 237
Experiri cum aliquo moribus maritimis. 129
Expetere alicui, aut *in aliquem.* 15
Expetere pacem Deûm hostiis, phrasis in re sacra. 23
Expiare bellum, *manus*, & similia. 145, 146
Exponere aliquem cubito, pro cubito impulsum prosternere. 115
Expungere militem, aut *manipulum.* 94
Expungere nomen, quid sit. 123. *& seqq.*
Exsculpere, pro urguendo cogere fateri. 131
Exsequi mortem, *ærumnam.* 264
Exsignare, quid significet. 347

F.

Face & viatico opus est, locutio proverbialis. 348
Facere histrioniam, navicularium, medicinam, & alia multa. 6, 7, 8
Facere gratiam alicui alicujus rei, remittere. 342
Facere mentionem cum aliquo. 59
Facere peculatum. 120
Facere propter viam, sacrificium. 315
Facere rem divinam, pro sacrificare. 58
Facere se ferocem, pro jactare se. 92
Facere vel *agere bonam vitam.* 306
Facies, pro totius corporis modo & factura. 1
Facies montis, cœli, maris, &c. 2
Factiones Circensium agitatorum. 106
Faeces, & *defaecare.* 49
Falas subire, quando milites dicantur. 195
Fastidire pro fastidiosum & superbum esse. 78
Fecisse, quod sibi faciendum sit, pro mortuum esse. 284
Feliciter, quod agis, formula. 200
Felis virginaria, pullaria, &c. 306
Ferre aetatem. 119, 120.
Ferre conditiones, pro formulam transactionis proponere. 213
Festinare, pro apparare, aut moliri. 334
Festucâ facta e serva libera, formula. 231
Fides Græca, Attica, Punica. 30, 31
Fiducia, pro pignore. 151
Fieri piacularem ob stultitiam alterius. 144, 145
Filum. Scitum filum mulieris, & similia. 248
Fingere fugam, pro meditari fugam. 68
Finitor, quis proprie dicatur. 275
Fiscina, corbis ex junco textus. 250

Flemina, quæ dicantur. 159, 160
Fluctuatim ire, pro moveri more fluctuum. 154
Fluctus decumani, pro maximis. 129
Fluere & *fluxa*, de non diu durantibus. 72
Foenerato dare, aut *sumere*. 46
Foliatum, unguentum e foliis. 281
Formicinus gradus, pro gradu minimo. 217
Fraudem facere legi, pro violare legem. 221
Fraudem fraufus, quid significet. 33, 34
Frequens miles, & *infrequens*, quis dicatur. 357
Frequentare amicos, pro frequentes advocare. 117
Frigidus rumor, pro invido & maligno. 119
Friguscululm, pro dissensione, & amoris remissione. 118
Frons caperata, *contracta*. 157
Fugit te ratio, formula. 13
Fulguritae arbores, sunt de cœlo tactæ. 345
Fundum esse alicui rei, pro auctorem esse. 349

G.

G*Arum*, & *garum sociorum*, quid. 281
Genio malevolente natus, quis dicatur. 177, 178
Genium meliorem facere, *dies genialis*, *defraudare genium*. 334
Genitivi usus observandus. 117
Genitivus partis, ut *desipere mentis*, *falli sermonis*, *&c.* 144
Genitivus pro ablativo cum verbis. 315
Gerere aut *agere rem de compacto*. 71
Gerere ædilitatem sine populi suffragio, proverbiabilis locutio. 331
Germana Græcia, est ipsissima Græcia. 321
Gerræ germanæ, pro nugis. 277

Glaucoma objicere alicui. 221
Glaucus color qualis. *Ib.*
Γονύκροται, qui dicantur. 229
Græca mercari fide, pro præſente pecunia. 30
Græcari, proprie eſt Græcos mores imitari. 352
Grallatores, qui dicantur. 284
Gravari aliquid, pro recuſare. 318
Grave munus pro magno. 351

H.

Habere aliquem arcte contenteque, pro habere parce ac duriter. 27
Habere aliquid cum porcis, cum fiſcina, proverbium ruſticum. 250
Habere cor acre aceto. 175
Habere manus calidas, frigidas, &c. 160
Habere publicum, pro publicanum eſſe. 352
Habere honorem alicui, pro obſequi alicui. 330
Habere rem in jure. 213
Hæreditatem ſine ſacris apiſci. 77, 78
Hamum vorare, pro eſſe in eo ut decipiaris. 87, 88
Herba irrigua, quæ dicatur. 337
Herculi divites decimam partem bonorum ſuorum conſecrabant. 179, 180
Hiſcere aedes aut *fores*, quando dicantur. 262
Hoc habet, formula. 199
Homo multus, nimius, quis dicatur. 211
Hora hiberna, vel *brumalis.* 271, 272
Hortator in nave quis dicatur. 44, 45
Hoſpitii jura veterum. 129
Hoſtimentum, & *dare hoſtimentum.* 30
Hoſtis, pro peregrino. 91
Hymenaeum canere. 114

I.

Jacere in fermento, pro ira turgidum esse. 250
Janua Orci, qualis locus dicatur. 174
Januas obserandi & reserandi ratio. 196
Ibi, pro tum. 23
Ilex, avis quæ alias illicit. 285
Immolare porcum aequis Laribus. 209
Immunis, qui munus non dat. 337
Imperare exercitum, in rep. Romana quid significet. 67
Impiare se, pro impie gerere se. 282
Implere fures elogiorum carbonibus. 245, 246
In Umbria natum esse, de homine stupido & tardo. 228
Incænis, pro incaenato. 114
Incedere pedibus pulmoneis, quid significet. 159
Inciti, & *incitae*, unde dicantur. 289
Inclamare aliquem, pro maledictis insectari. 161
Inconciliare aliquem, pro turbare. 338
Increpare saltu, prædicare manibus, laudare armis, &c. 361
Incubare Jovi, aut *alii deo*, qui dicantur. 85
Indelictum, pro eo quod peccatum non est. 190
Indicare, verbum venditoris, & *indicatura*. 52
Indicare vel *facere pretium*, pro offerre. 305
Inducere se in laqueum. 102
Induere pectora telis. Ib.
Indui in fraudem. Ib.
Infimum forum, pro infima parte fori. 138
Infuscare aliquid, pro vitiare. 227
Ingeniatus lepide. 230
Ingratiis aliquem excitare, pro contra voluntatem. 8, 9

In-

Inhiare aliquid, pro admodum desiderare. 360
Inhibere imperium alicui, 175. *damnum.* 176
Inire gratiam verbis. 333
Insanum magnum, pro valde magnum. 182
Insicia genus edulii. 87
Insigniti homines, pro vitio aliquo notabiles. 228
Interduere, aut *interdare nihil.* 76
Interpolus, *interpolis*, & *interpolare*, de vestimentis. 103
Intactus subst. vox proba. 190
Invadere cum casu dativo. 160
Invenire rimam, formula. 115
Invitare se in cœna plusculum. 11
Inusus, vox proba. 190
Iönica perdidicisse. 270
Ire commissatum. 193
Judicium recuperatorium, quale. 173
Jugere ellebori vix sanari posse. 217
Jurator, pro censore. 275, 276
Jus dicere, pro justum aut æquum dicere. 143
Jus, pro loco, ubi jus dicitur. 213. *Habere rem in jure.* *Ib.*
Justa facere mortuo. 123

K.

Καλλιπίδης, quis dicatur. 159
Κιγκλὶς, *transenna.* 182
Κίλλος, Doribus asinus. 201
Κωμάζειν, saltare post compotationem. 194

L.

L.

LAcunica clavis. 195
Lamia, dicitur larva turrigera. 365
Lapis, locus in foro Romano sic dictus. 184
Larvis atque intemperie agitari. 58,59
Latrare aliquem, pro *allatrare.* 293
Latrones, & *latrocinari*, de militibus. 285
Lau syllaba, pro *Lao.* 288
Lautumiæ pro quovis carcere. 287
Lege agere cum aliquo, vel *in aliquem.* 250
Lemnisci, quales fasciolæ. 269
Lessum facere alicui. 362
Lex quina vicenaria, quæ dicatur. 255,256
Liberali causa aliquem adserere manu. 88
Liberis operam dare, formula honesta. 79
Libra, mensura tam liquidorum, quam aridorum. 323
Libra pondo, quare jungi soleat. 323,324
Licetne antestari? formula. 95
Limis intueri aliquid, aut *aliquem.* 186
Linea, linum, quo hamus piscatorum tenetur. 203
Linteum extersui, *aqua potui*, &c. 93,94
Lippi oculi similis, formula. 295
Liræ liræ, vox irridentium sermonem alicujus. 277
Litem auferre, pro vincere in judicio. 313
Locare præbendum, *faciundum*, &c. 297. & *seq.*
Locum capere alicui rei. 207
Logium, quid Latine significet. 245
Lolio-victitare. 225
Loqui mulsa, *lapides.* 282
Lucere alicui cereum, pro præferre. 81

Ludere datatim, raptim, expulsim. 86
Ludum dare alicui, quid significet. 98, 99
Lusciniæ non deest cantio, proverbium. 163
Lustrare, pro circumire. 18
Lustrationes, quo ritu fierent. 17, 18
Lymphati & *Lymphatici*, pro insanis. 17

M.

MAcerare muriatica. 279
Mactare aliquem malo, & similia. 55
Mactare, verbum sacrorum. *Ibid.*
Madere, madidum esse. 296
Magica verba *obligare, defigere, devincire.* 166, 167
Magistri, qui præsunt alicui rei. 47
Male conducere, pro magno pretio conducere. 12
Malum magnum tibi, formula. 186
Malleus sapientior manubrio, proverbium. 53
Mancipio dare & *accipere rem emtam.* 89, 90, 91, 92
Manducus. Posse locare se pro manduco. 319
Manere pro exspectare. 101
Mantellum mendaciis, fraudibus, pro praetextu. 72, 73
Mantica, sacculus in quo sarcinulas portamus. 75
Manticulari, pro furari. *Ib.*
Manumissionis legitimæ modi tres. 231
Manus calida, frigida, piperata, &c. 161
Mappa lintea manibus tergendis, mantile mensæ operiendæ. 74
Massilienses mores colere, quid sit. 115

Ma-

Materia, & *materiarius*, pro ligno & lignario. 231
Me vide, formula. 347
Medicina, adjectivum, pro medicorum tabernis. 149
Meditari se ad cursum, pro exercere se. 329
Meles, unde *melina*, quid sit. 142, 143
Mens animi, periphrasis. 128
Mensarii, qui fuerint Romæ dicti. 37, 38
Mensuræ aridorum & liquidorum. 323
Meracus, sine mixtura aquæ. 113
Merere æra, de militibus. 163. & *merere* simpliciter. 164
Merere tantum ut facias, formula. 329
Metari, & *metiri*, quid differant. 266, 267
Metiri, non *metari*, *alicunde grandi gradu*. 266
Metiri nummos modio. 204
Migrare, activè. 346
Milvinam suggerere, formula. 208
Miluus, pro raptore. 208
Milites οἰκόσιτοι, qui dicantur. 112
Mittere lineam, *sacculos in turbam*. 203
Modio, *trimodio*, *&c. dare rem quamcunque*. 204
Modius Ædilitius, pro probato & justo. 317
Mola salsa in sacrificiis. 16
Montes mali, pro maximis calamitatibus. 143
Mordicitus scindere, pro lacerare dentibus. 50
Morticinus, & *morticina*, quæ dicantur. 301
Multus, aut *nimius homo*, quis dicatur. 211
Mulcare verbum sæpe confusum cum *multare*. 98
quid significet. *Ib.*
Mundus. *Esse alicui in mundo*, formula. 34
Munus propensum, pro ingentis pretii. 351. *grave*. Ib.
Mures

Mures Africani, pro feris Africanis. 291,292
Muriatica, pro salsamentis. 279
Muscæ, pro hominibus molestis. 285
Musicè aetatem agere. 199

N.

NÆniæ, quæ dicantur. 270,271
Nassa, quid sit. 227
Natus. Quod natum erit tollito, formula. 14
Naufragi capita quare raserint. 326
Naufragis solent ungues a digitis decidere. 325
Navigare Anticyram debere, pro insanire. 209
Nauteam olere, *nauteam esse.* 83
Nebulæ pro nugis. 280
Nequiter expetere. 15
Nervus. In nervum rapi, pro in carcerem. 223
Nihil moror hoc fieri, formula. 138
Nihil te utor, formula. 340
Nimium tinnis, locutio proverbialis. 262
Nitor pro liberalitate, *nitidiorem esse*, pro cœnare lautius. 56
Noctuini oculi, qui dicantur. 281
Nomen facere, quid significet. 123
Nomen. Facere ut nomen alicujus sit apud Tresviros, aut *apud magistratus omnes.* 29
Nomen, pro crimine. *Ib.*
Nomina veteres interdum solebant mutare. 292
Noster esto, formula. 175
Nostro omine it dies, pro nobis felix est. 110
Notoria, pro titulo vel inscriptione statuæ. 245
Nullius coloris nosse aliquem, pro plane non nosse. 268
Numero, tanquam adverbium, pro nimis cito. 113

O.

OBducere aliquem, pro adducere qui adversetur. 238
Obfirmasse aliquid facere. 300
Oblectare aliquem alicubi. 36
Oblectare vitam, pro tolerare. 297
Obnoxium esse alicui, pro obligatum. 32, 33
Oboluisse allium, esse anhelitu fœtido. 188
Obrepere alicui, obreptio, &c. 338
Obscævare alicui negotio. 31
Obsidere animum alicujus. 32
Obsidio. Linquere aliquem in obsidione, est in præsenti periculo, captivitate, &c. 31
Obsipare aqulam alicui, quid significet. 131
Obsonium, obsonare, obsonatus. 51
Obtinere semper ætatulam. 119
Obvertere cornua alicui, formula. 265
Occentare ostium, pro facere convicium ante aedes. 83
Occultare se vestitu & creta. 59
Occupare argentum, quid significet. 150
Oedipus non sum, & similia. 283
Olere nauteam, pro teterrimi odoris esse. 83
Olere stabulum, & similia. 279
Onerare zamiam, quid significet. 50
Onerari res quæ dicatur. *Ib.*
Operæ est, pro operæ pretium est. 115
Operam dare, aut *reddere.* 69
Operibus urbem oppugnare. 130
Opimianum vinum, pro præstantissimo. 49
Oppetere pestem, aut *mortem.* 26
Opponere, vel *opponere pignori*, quid significet. 253
Optio, pro adjutore aut vicario. 27, 28

Opus exasciatum, quid significet. 36
Ora nocturna, pro deformibus. 281
Orare cum aliquo, syntaxis notanda. 88
Orare velatis manibus pro suppliciter orare. 11
Oratio prosa, vel *prorsa*. 137
Orator, dicitur etiam legatus. 282
Orci janua, *ponere rationem cum Orco*, *&c.* 174
Orcini liberti, qui dicantur. 233
Orichalco contra, quid significet. 83
Os sublinere alicui, quid significet. 59

P.

Palma Lemniscata, quæ dicatur. 270
Πάμμαχοι, qui dicantur Græcis. 172
Pancratice atque athletice valere. 141
Pancratice valere, quis dicatur. 171
Pannucea, mendici vestimentum. 155
Pansæ, qui fuerint dicti. 247
Pars Herculea, pro decima. 180
Partes alicujus ferre, pro referre. 243
Participare aliquem alicui rei, notanda syntaxis. 224
Participia futura passim neutro genere cum accusativis. 347, 348
Passer marinus, qui dicatur. 292
Pectere aliquem pugnis. 321
Peculatum facere, quid proprie. 120, 121
Pecunia occupata & *otiosa*. 151
Pedatu tertio, pro vice tertia. 130
Pendens vinum, *vindemia pendens*, *&c.* 345
Penetrare se, active. 352
Peplum, in pompa Panathenaïca. 240, 241, 242
Per te Deos oro, & similia. 185
Percellere plaustrum, pro turbare rem. 156

Percipere, pro capere & occupare. 23
Percussus flore Liberi, pro ebrio. 113
Perfossor parietum, quis dicatur. 263,264
Pergræcari, quid significet. 352
Perpluere & *perpluvia*. 190
Perputare, pro purum & liquidum reddere. 122
Perscribere rationes. 37
Personæ comœdiæ & tragœdiæ quales. 64
Pertinere, pro eo usque produci. 226
Pervertere, pro evertere aut percellere. 114
Pestis pro morte. 26
Petaurum, quid sit, & *petaurista*. 135
Petere escam ex nassa. 227
Phygiones, qui dicantur. 214
Piaculum pro diro & abominando scelere. 144, 145
Piare, pro *placare* positum. 146
Pignus dare, ni quid ita sit. 100
Pilani, quare gravis armaturæ milites dicti sint. 198
Pilare & *oppilare*, quid significent. 322
Pileum capere, est libertatem accipere. 13
Pilum injicere alicui, proverbialiter. 197
Pipulo differre aliquem. 53
Pithecium & Spinturnicium, proverbialiter. 233
Plagu, pro damno in bonis. 335
Plaustrum percellere. 156
Plecti post factum, vel *merito*, formula. 360
Plutei & *vineae*, quid differant. 224
Poenitere, & *non poenitere*, pro satis esse & non satis esse. 320
Pollingere, & *pollinctor*. 276,277
Pollucere, & *polluctura*, in sacris. 180,181
Pompa, & *præterduci quasi pompa*. 219. lento gradu pompa præterducebatur. *Ib.*
Pon.

Pondo, quando voci *libræ* addi soleat. 324
Populus fundus, quid significet. 349
Porcus præsertim Cereri immolabatur. 209, 210
Porricere, verbum sacrificantium. 254. 255
Portisculum habere, quid significet. 44
Portorium, vectigal quale, & *portitores* qui. 355
Postica pars aedium, quae dicatur. 332
Postrema comædia, pro postrema parte comœdiae. 138
Potiri hostium, *servitutis*, & similia. 66
Potis, *potio*, *compotio*, voces antiquæ. *Ib.*
Præcipere recte vel *male*, pro tradere præcepta. 191
Præconium dare alicui, quid sit. 218
Prædicare auctionem, pro officio præconis fungi. 329
Prehendere aliquem mendacii, syntaxis notanda. 182
Præfica qualis mulier. 270
Præfiscine dixerim, formula. 42
Præligatum pectus, pro fascinatum. 166
Prælucere, pro præferre aut ostentare. 82
Præmium, pro præda. 360
Præmandare, quid significet. 361
Præmercari aliquid, quid significet. 152
Præpositionum ellipses. 171
Præsidium, de re pecuniaria. 296
Præstinare, & *destinare argento*, pro emere. 150
Præverti alicui rei, quid significet. 70
Precari alicui, observanda syntaxis. 16
Pretium, pro pensione sceleris. 321
Prima fabula, pro initio fabulæ. 138
Primarum & *secundarum partium actores*. 43
Primo cœtu vincere. 16

Principia, & *post principia*, in castris & exercitu. 303
Privum, & *privatum*, quid significent. 259
Pro copia & sapientia facere. 247
Pro re. Ib.
Pro sano loqui, facere, &c. 210
Prolatæ in annum res. 65
Promittere ad cœnam. 215
Promittere ad aliquem, foras, &c. 333
Promittere capillum, pro alere. 317
Proprium esse, vel *evenire alicui.* 244
Propter mare, est prope mare. 313
Propter viam sacrificium. 314
Prorsus, interdum adjectivum est. 137
Prosectum, in sacrificiis quid sit. 254
Prosedæ meretrices dicuntur a sedendo. 280
Prostibulum, meretrix vilissima. 280
Prorsum vel *prorsus ire*, pro recta ire. 136
Protelare aliquem, pro propellere. 238
Protelum, & *protelo ducere.* 239
Publicum habere, agere, &c. 353
Publicum, pro opibus, seu patrimonio populi. 335
Puellæ speratæ, pactæ, sponsæ. 344
Puer tute tibi es, pro ipse tibi ministras. 82
Pulmonei pedes, qui dicantur. 159
Purpurissatus, cerussatus. 359
Putare & disputare rationes. 54
Putare lanam. 122
Puteus, pro carcere subterraneo. 293

Q.

Qua, qua, pro cum, tum. 236
Quadruplare, & *quadruplator.* 296

Qua-

Quaerere liberos, formula honesta. 78
Quaerere, pro acquirere. 138
Quaestio pro tormentis, quibus reo convicto scelerum confessio extorquetur. 130
Quamvis, pro quantumvis. 317

R.

Ramentum, quod deraditur. 177
Ramices rupisse, qui dicantur. 242
Ratio apparet, argentum οἴχεται, formula. 343
Rationes expunctae, quae dicantur. 126
Raucus rumor, pro consilescente. 286
Ravire dicendo, vel *negando*. 286
Receptus, aut *non receptus, ab Orco*. 258
Recipere aliquid, cum vendas quid. 339
Recuperatores, judices a praetore dati. 172
Redhibere emtum, quid significet. 201
Redhostire, quid significet. 30
Redigere ad incitas, pro ad extremam necessitatem. 288
Redigere pecuniam, quid significet. 302
Refrigerare aliquem, pro reprimere. 119
Religionem objicere alicui, quid sit. 249
Reliqua, quae solvenda supersunt, &c. 63
Renuntiare repudium, & similia. 61
Reperisse, quod pueri in faba, proverbium. 62
Repudium renuntiare, vel *remittere*. 61
Res prolatae. 65
Res redierunt. 66
Res tuas tibi habe, formula divortii. 21
Rescribere nummos alicui, quid significet. 37
Responsare, crociter respondere. 214
Restringere dentes, pro leviter ridere. 71
Rex pro homine divite. 46

Rivalis pro æmulo & competitore. 25
Rivinus, idem est qui rivalis. 25
Robustus carcer, genus arcæ in carcere. 96, 97
Rugare. Palliolum rugat, pro rugas contraxit. 105
Rursus prorsus, formula. 137

S.

SAburra, & *saburratum esse*. 122
Σακκόποδες, & Αδιαβήναι. 229
Sacra hæreditaria. 77
Sacres porci, declin. tert. 210
Sacrum & *saxum*, in proverbio quid significent. 76
Saginam cædere, pro cædere pecudes saginatas. 189
Saltus, quæ loca dicantur. 217
Samia vasa, quæ dicantur. 169, 170
Sarta tecta dicuntur ædificia integra. 341
Satagere rerum suarum, quid significet. 178, 179
Satageus homo. Ib.
Satin' particulæ elegans usus. 325
Satis accipere dicitur cui cautio præstatur. 191, 192
Satisfacere, pro placare. 19
Saucius mero, pro ebrio. 113
Scire divinitus, pro callere artem divinandi. 84
Scitamenta, quæ dicantur. 207
Scribere dicam alicui. 286
Scriptura, vectigal ita dictum, &c. 354, 355
Sculponeis alicui os batuere. 110
Secundas facere alicui, pro blandiri. 42, 43, 44
Secundum ferre, pro sequi. 237
Secus virile, pro *sexus virilis*. 314
Seditio de turba privatorum. 14

Senes defloccati, pro calvis. 157. *decrepiti*. 158
Senium, pro molestia. 103
Sequestro dari, aut *poni*, quæ dicantur. 248
Sequi cum aliquo, syntaxis notanda. 236
Sermones haud cinerem quæritantes, de hominibus elegantibus. 235
Servare domi, absolute. 122
Setanius panis, pro vilissimo. 364
Si particula iterata, pro *sive*. 325
Signum dare te esse harum Baccharum. 235
Sinapi victitare. 360
Sinceri porci, pro integris & puris. 210
Sinistræ aves, quæ in auspiciis dicantur. 148
Siremps, quid significet. 4, 5
Sistere ore, pro everti, & similia. 78
Siti, quare sepulti dicantur. 57, 225
Sol occasus, pro cum sol occidit. 147
Solea objurgari. 110
Solstitialis herba, quæ dicatur. 252
Solvere ab aliquo, quid significet. 37, 41, 69
Solvere ad prætorem. 96
Solvere mentes carminibus. 167
Solvere rem, pro solvere simpliciter. 93
Somniare, pro errare, aut nugari. 212
Sorbitio victitare, formula. 282
Specere, verbum antiquum. 111
Spectacula, pro structura theatri, vel subselliis. 96
Spectare peplum, quid sit. 240
Spes decolat, pro perit. 71
Spinturnix, quid & unde dicatur. 233, 234
Spissum esse, pro tardum esse. 121
Sputum religiosum & contumeliosum. 26
Stabularius, pro diversitore. 280
Stabulum, quodvis diversorium significat. 279

Stare in statu, quis dicatur. 337
Stare inter saxum & sacrum, proverbium. 75
Staticulum dare, quid significet. 313
Statuere navem, pro sistere navem, & similia. 173
Status condictus dies, *statum bellum*, *status reditus*, & similia. 81
Stibadium, quale genus mensæ. 311
Stimulare, pro incitare. 108
Stimulum esse alicui, pro molestum esse. *Ib.*
Stirpem deponere, *usque a stirpe*, *&c.* 340
Strabonem fieri in aliqua re. 186
Strigilis quid, & ejus usus. 268
Styli scriptorii descriptio & usus. 125
Sub cratim subponi, genus supplicii. 292
Sub-ballio, *Sub-Marius*, *Sub-Nero*, & similia. 257
Subitum est, & *subitum est nimis.* 50
Subjici dicitur hostia, quòd in locum peccantis succederet. 145, 146
Subnervare verbum. 230
Sublinere, vel *oblinere os alicui.* 59
Subscribere, *subscriptor*, *subscriptio*, in accusationibus. 155
Suffundere alicui frigidam. 118
Summanare, verbum fictum pro furari. 87
Summanus, qualis deus. *Ib.*
Summus esse alicui, scilicet *amicus.* 352
Summus, pro eo qui summo loco accumbit. 195
Supercilium salit, omen. 253
Suppernati, qui dicantur. 229
Suppetere, pro succedere. 152
Supplantare, quid proprie significet. 269
Supplicium dare, *ferre*, pro dare donum supplicandi causa. 161

Supplicia pro supplicationibus. 162
Supponere, pro opponere pignori. 253
Surgere de mensa pro cedere foro. 38
Sustentatum est sedulo, formula. 332
Suus, pro favens. 111

T.

TAbulæ expensi & accepti. 123, 124
Tangere aliquem aliqua re, pro fraudare. 161
Tanto melior, & aliæ formulæ similes. 170, 171
Tempestas pro tempus. 188
Tenere, pro cavere, aut compescere. 240
Tesseram confringere alicubi, aut apud aliquem. 129
Termento esse alicui, pro detrimento. 185
Tinnire aliquid sufferti, & similia. 262
Tippulæ pondere levior, formula. 300
Titivillitium, quid sit. 106, 107
Tolerare aliquem pro sustentare ne cadat. 57
Tolutim incedere, de equo gradario. 84
Tonsa, pro remo. 44
Tormento ferreo retineri, pro catenâ ferreâ. 83
Tormento tensior. Ib.
Tractare aliquem, pro contumeliose habere. 226
Tragulam decidere. 105
Transenna, quid sit. 88
Transenna, machinula reticulata. 182, 183
Transversum digitum pro spatio valde brevi. 48
Transtinere, pro trans aliquid continuari. 226
Trapezitæ qui fuerint, & eorum rationes. 39
Tresviri capitales. 29
Tristem esse alicui. 105
Tunica propior pallio, proverbium. 350
V.

V.

Vadari aliquem, pro accipere vades ab aliquo. 51
Vadatus active & passive dicitur. 52
Væ victis, formula. 272, 273
Valere pugilice atque athletice. 141
Valgis suaviis esse, pro distortis labiis. 220
Vapulat peculium, quid significet. 335
Vari, & *valgi*, qui dicantur. 220
Vari, qui dicantur. 229
Vasa conclamare, *colligere*, vel *colligare*. 265
Vates & divini sæpe caput rotabant capillis passis. 317
Vesticularia vita. 264
Vectigalium variæ species. 354, 355
Vehere clitellas, dicitur qui deceptus est. 201
Velim ut velles, formula. 200
Velitare, & *velitatio*, quid significent. 319
Venare leporem, *nunc erim tenes*. Proverbium. 67
Vendi vel *emi mancipio.* 89
Venena pro unguentis sagarum. 260. pro philtris. 261. pro humore quovis aromatico. *Ib.*
Venerari Deum, pro orare. 316
Venire obviam, quid significet. 212
Venire vi. 4
Venter collativus, quid sit. 84
Vinum asportare, pro abducere venale. 244
Verbalia in *io* cum casu sui verbi. 15
Verbum aliquod reticetur in *scire divinitus*, *velle incipere*, & similibus. 84
Versis gladiis pugnare, est mutatis armis pugnare. 106

Vertens annus, aut *mensis*, pro solidis aut integris. 306
Vertere cadum, pro exsiccare. 335
Verti in faciem alicujus. 1
Vestes acu pictæ. 214
Victitare lolio, proverbialiter. 225
Videre, aut *cernere per caliginem.* 80
Videre colubras, pro insanire. 330
Vidua, de muliere cujus maritus abest superstes. 328
Vidulus, qualis sacculus. 142
Vincere, pro evincere, & demonstrare. 189
Vincere cervum cursu, vel *grallatorem gradu.* 284
Vineæ, & *plutei*, quid differant. 224
Vindicta in manumissione, quid. 231, 232
Vinum pendens, de uvis nondum lectis dicitur. 345
Vinum saccatum. 49
Vir imi subsellii, quis dicatur. 233
Virtute formæ, pro gratiâ formæ. 190
Visitatus, pro sæpe visus. 258
Vitare infortunio, pro infortunium. 86
Vitium, sermone augurali quid. 109
Vitilitigator, quis dicatur. *Ib.*
Vittæ, matronarum ornamentum. 192
Vituperare alicui omen, formula. 109
Vivè sapere, pro admodum sapere. 150
Vivere de vespere suo, proverbialiter. 234
Vixisse & *fuisse*, dicebantur mortui. 167, 168
Umbilicus diei, pro diei medio. 204. *ad umbilicum adducere, &c* Ibid.
Umbraticus, homo urbanus, qui opponitur militari. 93
Unctum, *caenare sine uncto*, *referre caput unctius*, *&c.* 254

Unctus est, fricari vult, proverbium. 267
Undare, pro undarum modo moveri. 154
Unicum esse ad aliquam rem, pro singularem, egregium. 45
Vocare servos ad pileum, pro ad libertatem. 14
Vocata res, formula. 93
Vorsoria, vel *versoria*, quæ proprie dicatur. 249
Usque ab unguiculo ad capillum summum, locutio proverbialis. 158
Usu facere suum, quid significet. 12

FINIS.

